

INFORMACJA

o pracy Rzecznika Praw Obywatelskich

styczeń – marzec 2012 r.

Spis treści

Część 1

I. Informacje o wpływie i załatwianiu wniosków	3
II. Wystąpienia o charakterze generalnym.....	17
III. Kasacje oraz skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego	90
IV. Pytania prawne do Sądu Najwyższego. Wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego	97
V. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji	99
VI. Wnioski do Trybunału Konstytucyjnego. Zgłoszenia udziału w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych.....	104
VII. Opinie i stanowiska Rzecznika Praw Obywatelskich	107
VIII. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika	110

Część 2

Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji w I kwartale 2012 r.....	125
---	-----

Część 3

Wybór spraw indywidualnych.....	179
---------------------------------	-----

Część 1

I. Informacje o wpływie i załatwianiu wniosków

Dane informacyjno-statystyczne za I kwartał 2012 r.

Tabela 1. Wpływ do Rzecznika Praw Obywatelskich.

	I kwartał 2011	I kwartał 2012	%	Cały okres funkcjonowania instytucji RPO (1.01.1988 - 31.03.2012)
Wpływ ogółem	14 788	17 153	+16,0	1 175 772
w tym nowe sprawy	6 651	8 669	+30,3	701 785
Liczba odpowiedzi na wystąpienia RPO	4 457	4 324	-3,0	390 169

W I kwartale 2012 r. w Biurze RPO przyjęto 1629 interesantów oraz przeprowadzono 6537 rozmów telefonicznych, udzielając wyjaśnień i porad. Wysłano 17374 pisma w 11551 prowadzonych sprawach, ponadto zarejestrowano 391 apeli, listów otwartych, protestów bez oznaczenia wnioskodawcy.

Tabela 2. Rzecznik Praw Obywatelskich skierował:

	I kwartał 2012	2011
wystąpień problemowych	88	204
wniosków do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności przepisów z aktem wyższego rzędu	3	14
zawiadomień do Trybunału Konstytucyjnego o przystąpieniu do postępowania ze skargi konstytucyjnej	-	12
pytań prawnych do Sądu Najwyższego	1	7
kasacji	8	78

skarg kasacyjnych do Sądu Najwyższego w sprawach cywilnych	1	1
skarg kasacyjnych do Sądu Najwyższego w sprawach pracy	-	1
skarg o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia (prawo cywilne)	-	1
skarg kasacyjnych do Naczelnego Sądu Administracyjnego	2	2
wniosków do Naczelnego Sądu Administracyjnego o wykładnię przepisów	-	3
skarg do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych	4	10
przystąpił do postępowania sądowego	-	6
przystąpił do postępowania administracyjnego	-	4
Razem	107	343

Tabela 3. Sprawy rozpatrzone.

	Sposób rozpatrzenia sprawy		Liczba	%
1	2		3	4
Podjęto do prowadzenia	1	Razem (2+3)	3959	41,6
	2	podjęto do prowadzenia	2159	22,7
	3	w ramach wystąpienia o charakterze generalnym	1800	18,9
Udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące środki działania	4	Razem (5)	4773	50,1
	5	udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące środki działania	4773	50,1
Inne	6	Razem (7+9)	794	8,3
	7	przekazano wniosek wg. właściwości	126	1,3
	8	zwrócono się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku	404	4,2

	9	nie podjęto **	264	2,8
Razem			9526	100,0

Sposób rozpatrzenia spraw

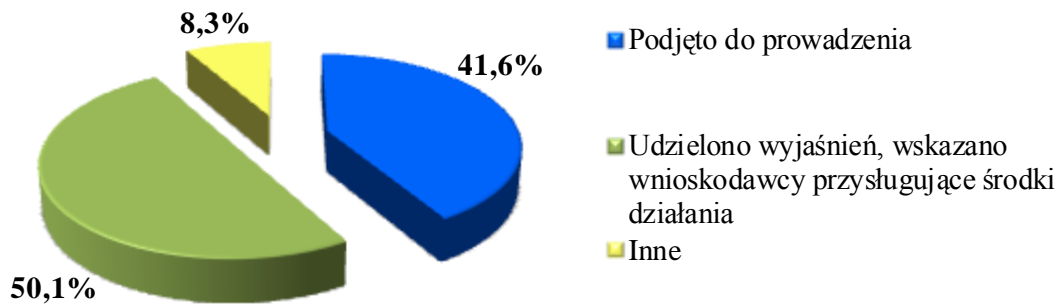

Tabela 4. Zakończenie postępowania w sprawach podjętych.

Efekty	Sposób zakończenia postępowania		Liczba	%
1	2		3	4
Uzyskano rozwiązanie oczekiwane przez wnioskodawcę	1	Razem (2+3)	1426	42,2
	2	Zasadność zarzutów wnioskodawcy	265	7,8
	3	Uwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	1161	34,4
Odstąpiono od dalszego prowadzenia sprawy	4	Razem (5+6)	190	5,6
	5	Toczące się postępowanie w sprawie (niewyczerpany tryb)	92	2,7
	6	Rezygnacja RPO z dalszego prowadzenia sprawy (obiektywne przyczyny)	98	2,9
Nie uzyskano rozwiązania oczekiwanego przez wnioskodawcę	7	Razem (8+9+10)	1761	52,2
	8	Niepotwierdzenie się zarzutów wnioskodawcy	1464	43,4
	9	Nieuwzględnienie wystąpienia generalnego RPO	286	8,5
	10	Wyczerpanie przez RPO możliwości działania	11	0,3
Razem			3377	100,0

Zakończenie spraw podjętych

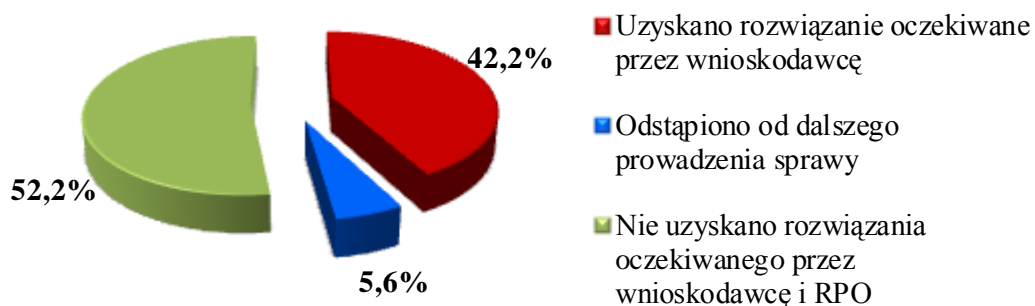
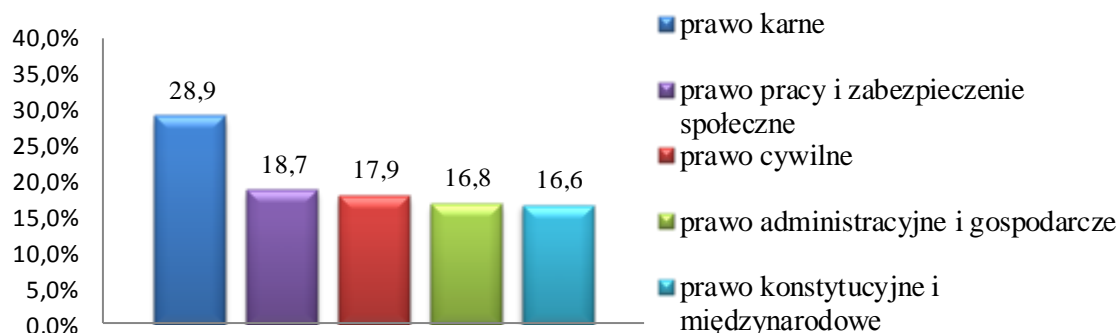

Tabela 5. Przedmiot nowych spraw (wniosków) skierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich (według właściwości zespołów merytorycznych)

		Liczba	%
1	prawo konstytucyjne i międzynarodowe	1437	16,6
2	prawo karne	2495	28,9
3	prawo pracy i zabezpieczenie społeczne	1622	18,7
4	prawo cywilne	1553	17,9
5	prawo administracyjne i gospodarcze	1460	16,8
6	Krajowy Mechanizm Prewencji	46	0,5
7	inne	56	0,6
8	Razem	8669	100,0

Wiodące problematyki spraw nowych

W Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich działają trzy Biura Pełnomocników Terenowych Rzecznika Praw Obywatelskich: we Wrocławiu (dla województw dolnośląskiego, lubuskiego i opolskiego), w Gdańsku (dla województw pomorskiego, zachodniopomorskiego i warmińsko – mazurskiego) i w Katowicach (dla województw śląskiego, małopolskiego i świętokrzyskiego), kierowane przez Pełnomocników terenowych Rzecznika Praw Obywatelskich.

W I kwartale 2012 r. do Biur Pełnomocników Terenowych wpłynęło 1387 pism, z czego 74 pisma przekazano zgodnie z właściwością do Biura w Warszawie, a 118 pism przyjęto z Biura w Warszawie. Nowych spraw wpłynęło 704. Z ogólnej liczby 1629 interesantów w Biurach PT przyjęto 797. Przeprowadzono 1775 rozmów telefonicznych udzielając wyjaśnień i porad. Rozpatrzono 740 spraw.

Tabela 6. Sprawy rozpatrzone w Biurach Pełnomocników Terenowych RPO.

Sposób rozpatrzenia sprawy	Liczba	%
podjęto do prowadzenia *	213	28,8
udzielono wyjaśnień, wskazano wnioskodawcy przysługujące mu środki działania	475	64,2
przekazano wnioski wg. właściwości	19	2,6

*) Pojęcie "sprawy podjętej do prowadzenia" dotyczy spraw wskazujących na możliwe istnienie naruszenia praw obywatelskich, w sprawach tych Rzecznik prowadzi postępowanie wyjaśniające (art. 8 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich).

zwrócono się do wnioskodawcy o uzupełnienie wniosku	24	3,2
nie podjęto	9	1,2
łącznie	740	100

Tabela 7. Wiodące problematyki spraw nowych w Biurach Pełnomocników Terenowych RPO.

Przedmiot sprawy	Liczba	%
prawo cywilne	226	32,1
prawo karne	175	24,8
prawo pracy i zabezpieczenie społeczne	139	19,7
prawo administracyjne i gospodarcze	117	16,6
prawo konstytucyjne i międzynarodowe	25	3,5

Tabela 8. Spotkania i wizytacje Rzecznika Praw Obywatelskich, Zastępców Rzecznika Praw Obywatelskich oraz pracowników Biura RPO w I kwartale 2012 r.

1.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Środzie Śląskiej oraz Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Miejskiej Policji w Gdańsku – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	05.01.2012 r.
2.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miejskim w Kielcach przez Biuro Pełnomocnika Terenowego w Katowicach.	05.01.2012 r.
3.	Przyjęcia interesantów w Starostwie Powiatowym w Olsztynie przez Biuro Pełnomocnika Terenowego w Gdańsku.	11.01.2012 r.
4.	Zakład Karny w Nowym Wiśniczu oraz Zakład Karny w Tarnowie -Mościcach – udział Rzecznika Praw Obywatelskich w badaniu w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	11-13.01.2012 r.
5.	Przyjęcia interesantów w Starostwie Powiatowym w Wałbrzychu przez Biuro Pełnomocnika Terenowego we Wrocławiu.	20.01.2012 r.
6.	Zakład Poprawczy oraz Katolicki Młodzieżowy Ośrodek	25-27.01.2012 r.

	Socjoterapii „Exodus” w Białymstoku – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	
7.	Spotkanie robocze z pełnomocnikami ds. ochrony praw człowieka działającymi w Komendach Wojewódzkich i Komendzie Stołecznej Policji, zorganizowane przez Pełnomocnika Komendanta Głównego Policji ds. Ochrony Praw Człowieka. Legionowo.	26.01.2012 r.
8.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miejskim w Częstochowie przez Biuro Pełnomocnika terenowego w Katowicach.	26.01.2012 r.
9.	Spotkanie z ekspertami pracującymi nad projektem „Równe Traktowanie Standardem Dobrego Rządzenia”, zorganizowane przez Centrum Ewaluacji i Analiz Polityk Publicznych. Kraków.	26-27.01.2012 r.
10.	Przyjęcia interesantów w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim.	26-27.01.2012 r.
11.	Spotkanie zorganizowane przez Stowarzyszenie Wolnego Słowa dotyczące ustawy o abolicji dla cudzoziemców. Warszawa.	29.01.2012 r.
12.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w spotkaniu z Arcybiskupem W. Skworcem oraz interesantami Biura Pełnomocnika Terenowego w Katowicach.	29-30.01.2012 r.
13.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z przedstawicielami Business Centre Club dotyczące problematyki przedsiębiorczości w Polsce. Warszawa.	31.01.2012 r.
14.	Biuro Operacji Antyterrorystycznych Komendy Głównej Policji w Warszawie – badanie przestrzegania praw funkcjonariuszy.	31.01.2012 r.
15.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w spotkaniu z Przewodniczącym Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji oraz Członkiem KRRiT dotyczące reklam zawierających treści dyskryminujące kobiety a także uzyskania koncesji na rozpowszechnianie pierwszego multipleksu naziemnego telewizji cyfrowej i dostępu mniejszości narodowych do mediów. Warszawa.	01.02.2012 r.
16.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w spotkaniu zorganizowanym przez Prezydenta RP dotyczącym podpisania przez Polskę umowy ACTA. Warszawa.	02.02.2012 r.
17.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z Ministrem Administracji i Cyfryzacji dotyczącym problemów związanych z funkcjonowaniem debaty publicznej w Polsce. Warszawa.	02.02.2012 r.
18.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z dr Grzegorzem Sibigą dotyczące sytuacji prawnej związanej z podpisaniem przez Polskę umowy ACTA.	07.02.2012 r.

19.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z Ministrem Edukacji Narodowej dotyczące edukacji osób z niepełnosprawnością, opłat za przedszkola oraz zasad organizowania egzaminów maturalnych i gimnazjalnych.	07.02.2012 r.
20.	Przyjęcia interesantów w Starostwie Powiatowym w Olsztynie przez Biuro Pełnomocnika Terenowego w Gdańsku.	08.02.2012 r.
21.	Wojewódzki Samodzielny Zespół Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej im. Profesora E. Wilczkowskiego w Gostyninie oraz Regionalny Ośrodek Psychiatrii Sądowej w Gostyninie – badanie przestrzegania praw pacjentów.	08-10.02.2012 r.
22.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z przedstawicielami Obywatelskiego Forum Legislacji dotyczące braku lub niewystarczających konsultacji społecznych w procesie legislacyjnym oraz podpisania przez Polskę umowy ACTA.	09.02.2012 r.
23.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z Posłem na Sejm RP Wincentym Elsnerem w ramach rozmów i konsultacji dotyczących umowy ACTA.	13.02.2012 r.
24.	Areszt Śledczy w Kielcach, Młodzieżowy Ośrodek Wychowawczy w Kielcach oraz Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Końskich – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	13-17.02.2012 r.
25.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z Prezesem Instytutu Pamięci Narodowej dotyczące m.in. pomocy osobom represjonowanym oraz możliwości współpracy obu instytucji w zakresie projektów edukacyjnych.	14.02.2012 r.
26.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z Sekretarzem Stanu w Ministerstwie Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz z Dyrektorem Departamentu Własności Intelektualnej i Mediów MKiDN dotyczące problemów wynikających z podpisania przez Polskę umowy ACTA.	17.02.2012 r.
27.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Świdnicy – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	17.02.2012 r.
28.	Przyjęcia interesantów w Starostwie Powiatowym w Wałbrzychu przez Biuro Pełnomocnika Terenowego we Wrocławiu.	17.02.2012 r.
29.	Komenda Wojewódzka i Miejska Policji w Poznaniu – badanie przestrzegania praw funkcjonariuszy.	20-22.02.2012 r.
30.	Areszt Śledczy w Warszawie – badanie przestrzegania praw osadzonych.	20-23.02.2012 r.
31.	Panel społeczny zorganizowany pod honorowym patronatem	24.02.2012 r.

	Rzecznika Praw Obywatelskich przez Krakowską Akademię im. A. F. Modrzewskiego nt. „ACTA – wolności i prawa w Internecie”. Kraków.	
32.	Oddział Specjalny Żandarmerii Wojskowej w Mińsku Mazowieckim – badanie przestrzegania praw żołnierzy.	24.02.2012 r.
33.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z młodzieżą i nauczycielami IV Liceum Ogólnokształcącego im. Emilii Szczenińskiej w Łodzi dotyczące działalności polskiego ombudsmana oraz stanu debaty nad ochroną praw i wolności obywatelskich w związku z umową ACTA.	27.02.2012 r.
34.	Zakład Karny Nr 1 w Grudziądzu, Miejski Ośrodek Edukacji i Profilaktyki Uzależnień z Izbą Wyrzeźwień w Toruniu oraz Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendach Powiatowych Policji w Wąbrzeźnie i Toruniu Rubinkowie – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	27.02.-01.03.2012 r.
35.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z Prokuratorem Generalnym dotyczące m.in. przyjaznego przesłuchiwania dzieci w toku postępowań karnych oraz postępowań przygotowawczych w sprawach dotyczących wypadków drogowych.	29.02.2012 r.
36.	Ośrodek dla Cudzoziemców Ubiegających się o Nadanie Statusu Uchodźcy w Grotnikach k. Łodzi – badanie stanu przestrzegania prawa małoletnich cudzoziemców do nauki.	01.03.2012 r.
37.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich ze słuchaczami Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Świętochłowicach. Przedmiotem rozmów były prawa osób starszych.	02.03.2012 r.
38.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z przedstawicielami Koalicji „Porozumienie na rzecz wprowadzenia OPCAT”.	02.03.2012 r.
39.	Spotkanie ze słuchaczami Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Łomianki.	07.03.2012 r.
40.	Spotkanie zorganizowane przez Rzecznika Praw Obywatelskich oraz Burmistrza Dzielnicy Ochota w ramach Europejskiego Roku Aktywności Osób Starszych i Solidarności Pokoleniowej dotyczące tzw. odwróconej hipoteki. Warszawa.	07.03.2012 r.
41.	Dom Pomocy Społecznej Nr 1 w Grudziądzu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	07-09.03.2012 r.
42.	Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Miejskiej Policji w Bytomiu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	09.03.2012 r.
43.	Zakład Karny Nr 2 w Strzelcach Opolskich, Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Dobrodzieniu, Miejski Ośrodek	13-16.03.2012 r.

	Pomocy Osobom Bezdomnym i Uzależnionym z Izba Wytrzeźwień w Opolu oraz Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Kędzierzynie Koźlu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	
44.	Centrum Szkolenia Wojsk Lądowych w Olesznie oraz 2 Brygada Zmechanizowana w Złocieńcu – badanie przestrzegania praw żołnierzy.	14-16.03.2012 r.
45.	Przyjęcia interesantów w Starostwie Powiatowym w Wałbrzychu przez Biuro Pełnomocnika Terenowego we Wrocławiu.	16.03.2012 r.
46.	Miejska Izba Wytrzeźwień i Ośrodek Pomocy dla Osób Uzależnionych od Alkoholu w Katowicach – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	22.03.2012 r.
47.	Ośrodek dla Cudzoziemców Ubiegających się o Nadanie Statusu Uchodźcy lub Azylu w Czerwonym Borze, Szkoła Podstawowa w Porytem – Jabłoni, Ośrodek dla Cudzoziemców Ubiegających się o Nadanie Statusu Uchodźcy lub Azylu w Białymstoku oraz Szkoła Podstawowa i Gimnazjum Publiczne w Białymstoku – badanie przestrzegania prawa małoletnich cudzoziemców do nauki.	22-23.03.2012 r.
48.	Spotkanie zorganizowane w Biurze RPO przez Humanity in Action Polska nt. „Mówią, że się „nie da. My uważamy inaczej”. Spotkanie poświęcone potrzebie ratyfikacji przez Polskę Konwencji Praw Osób Niepełnosprawnych.	27.03.2012 r.
49.	Zakład Karny Nr 2 w Łodzi oraz Dom Pomocy Społecznej „Serce” w Łodzi – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	28-30.03.2012 r.
50.	Przyjęcia interesantów w Urzędzie Miasta Częstochowa przez Biuro Pełnomocnika Terenowego w Katowicach.	29.03.2012 r.
51.	Przyjęcia interesantów w Lubelskim Urzędzie Wojewódzkim.	29-30.03.2012 r.
52.	Izba Wytrzeźwień w Sosnowcu – badanie w ramach Krajowego Mechanizmu Prewencji.	30.03.2012 r.

Tabela 9. Sympozja, seminaria i konferencje, w których uczestniczyli w I kwartale 2012 r. Rzecznik Praw Obywatelskich, Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich oraz pracownicy Biura RPO.

1.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w debacie zorganizowanej przez Generalnego Inspektora Danych	04.01.2012 r.
----	--	---------------

	Osobowych oraz Dziennik Gazeta Prawna nt. „Co państwo wie o obywatelach?”. Zasady przetwarzania danych w rejestrach publicznych”. Warszawa.	
2.	Dyskusja panelowa zorganizowana przez Rzecznika Praw Obywatelskich nt. „Prawo obywatela do rzetelnego postępowania przygotowawczego i sądowego”. Katowice.	09.01.2012 r.
3.	XII Forum Cudzoziemców działające przy Wojewodzie Mazowieckim dotyczące realizacji ustawy o abolicji dla cudzoziemców. Warszawa.	13.01.2012 r.
4.	Konferencja zorganizowana przez Uniwersytet Łódzki nt. „Opodatkowanie paliw płynnych – wybrane problemy”. Łódź.	16.01.2012 r.
5.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w konferencji inaugurującej obchody Roku Janusza Korczaka. Warszawa.	18.01.2012 r.
6.	Debata zorganizowana przez Rzecznika Praw Obywatelskich nt. „Osoby starsze jako konsumenci na rynku usług bankowych”. Warszawa.	23.01.2012 r.
7.	Konferencja zorganizowana przez Rzecznika Praw Obywatelskich we współpracy z „Alter Ego” – Stowarzyszeniem Pomocy Poszkodowanym w Wypadkach i Kolizjach Drogowych, „Przejście” – Stowarzyszeniem Pomocy Ofiarom Wypadków i Katastrof Komunikacyjnych oraz Instytutem Transportu Samochodowego poświęcona programowi wsparcia dla dzieci dotkniętych skutkami wypadków drogowych. Warszawa.	25.01.2012 r.
8.	Seminarium zorganizowane na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku nt. „Poradnictwo prawne na terenie województwa podlaskiego”. Białystok.	27.01.2012 r.
9.	Konferencja zorganizowana przez Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych nt. „Co Państwo wie o obywatelach? Zasady przetwarzania danych w rejestrach publicznych”. Warszawa.	30.01.2012 r.
10.	Konferencja zorganizowana przez Prezydenta Miasta Lublin inaugurująca miejskie obchody Europejskiego Roku Aktywności Osób Starszych i Solidarności Międzypokoleniowej. Lublin.	30.01.2012 r.
11.	Konferencja zorganizowana przez Rzecznika Praw Obywatelskich we współpracy z Rzecznikiem Uczniów Niepełnosprawnych i Stowarzyszenie „Nie-Grzeczne Dzieci” nt. „Finansowanie edukacji dzieci z niepełnosprawnością”. Warszawa.	31.01.2012 r.
12.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w odbywających się w	08.02.2012 r.

	Warszawie uroczystościach z okazji święta Służby Więziennej.	
13.	Konferencja zorganizowana przez Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej "Zaangażuj się" na temat zwiększania aktywności zawodowej i społecznej osób starszych oraz solidarności międzypokoleniowej. Warszawa.	08.02.2012 r.
14.	Konferencja zorganizowana przez Komisję Polityki Społecznej i Rodziny Senatu RP nt. "Pomoc osobom niesamodzielnym". Warszawa.	13.02.2012 r.
15.	Konferencja zorganizowana przez Forum Odpowiedzialnego Biznesu pod honorowym patronatem Rzecznika Praw Obywatelskich nt. „Inauguracja polskiej wersji Karty Różnorodności”. Warszawa.	14.02.2012 r.
16.	Seminarium eksperckie zorganizowane przez Rzecznika Praw Obywatelskich pt. „Ponowne wykorzystanie informacji sektora publicznego – zagrożenia, wyzwania i szanse dla praw podstawowych”.	16.02.2012 r.
17.	Udział Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich w zorganizowanej przez Szkołę Wyższą Psychologii Społecznej debacie "Internet w Realu. ACTA, PIPA, SOPA". Warszawa.	16.02.2012 r.
18.	Konferencja prasowa Ministra Sprawiedliwości z udziałem Rzecznika Praw Obywatelskich dotycząca obchodów „Tygodnia Pomocy Ofiarom Przestępstw”. Warszawa.	20.02.2012 r.
19.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w zorganizowanej przez Uniwersytet Śląski otwartej debacie nt. umowy handlowej ACTA. Katowice	20.02.2012 r.
20.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w zorganizowanym w Biurze RPO Jubileuszowym Seminarium Koalicji na Rzecz Przyjaznego Przesłuchiwanie Dzieci.	21.02.2012 r.
21.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w debacie: "Kompensata państwowa dla ofiar przestępstw w Polsce – teraźniejszość i przyszłość". Warszawa.	22.02.2012 r.
22.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w debacie zorganizowanej na Uniwersytecie Łódzkim dotyczącej umowy ACTA. Łódź.	27.02.2012 r.
23.	Konferencja zorganizowana przez Europejskie Stowarzyszenie Studentów Prawa ELSA Lublin nt. "Handel ludźmi jako jedna ze współczesnych form niewolnictwa – kiedy człowiek staje się towarem". Lublin.	28.02.2012 r.
24.	Konferencja zorganizowana przez Katedrę Polskiego Prawa Publicznego Uniwersytetu Viadrina poświęcona polskim i niemieckim prawom podstawowym. Ślubice.	01-02.03.2012 r.

25.	XIII Forum Cudzoziemców zorganizowane przez Mazowiecki Urząd Wojewódzki nt. realizacji ustawy abolicyjnej oraz procedury i praktyki legalizacji pobytu cudzoziemców długotrwale przebywających w Polsce. Warszawa.	05.03.2012 r.
26.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w zorganizowanej w Biurze RPO otwartej Debacie Jana Nowaka-Jeziorańskiego „O sprawiedliwości”. Współorganizatorami byli: Instytut Filozofii Uniwersytetu Warszawskiego oraz Stowarzyszenie Pracowników, Współpracowników i Przyjaciół Rozgłośni Polskiej Radia Wolna Europa im. Jana Nowaka-Jeziorańskiego.	07.03.2012 r.
27.	Konferencja naukowa zorganizowana przez Wyższą Szkołę Humanitas w Sosnowcu nt. „Aktualne problemy postępowań w administracji publicznej”. Katowice.	07.03.2012 r.
28.	Seminarium zorganizowane przez Wojewódzki Urząd Pracy w Warszawie nt. działań podejmowanych przez organizacje i instytucje rynku pracy na rzecz osób migrujących. Warszawa.	07.03.2012 r.
29.	Uroczystość wręczenia Rzecznikowi Praw Obywatelskich medalu 20-lecia Fundacji Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy.	08.03.2012 r.
30.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w konferencji naukowej zorganizowanej na Uniwersytecie Śląskim z okazji 22. rocznicy utworzenia samorządu terytorialnego nt. „Formy współdziałania jednostek samorządu terytorialnego”. Katowice.	08-09.03.2012 r.
31.	Konferencja zorganizowana przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej nt. „Polski system penitencjarny – perspektywy rozwoju”. Popowo k. Warszawy.	
32.	Międzynarodowa konferencja zorganizowana przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Towarzystwo Biblioteki Słuchaczy Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego nt. „Kobieta w prawie”. Kraków.	16-17.03.2012 r.
33.	II Konferencja Czeladzkich Spotkań Europejskich nt. „Bezpieczeństwo – Patriotyzm – Edukacja”. Czeladź.	21.03.2012 r.
34.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w organizowanych przez Stowarzyszenie ELSA Poland VII Ogólnopolskich Dniach Praktyk Prawniczych. Warszawa.	22.03.2012 r.
35.	Konferencja zorganizowana przez Zakład Prawa Administracyjnego Instytutu Nauk Prawnych PAN nt. „Główne problemy prawa do informacji w świetle prawa i standardów międzynarodowych, europejskich i wybranych państw Unii Europejskiej”. Warszawa.	29.03.2012 r.
36.	Konferencja zorganizowana przez Rzecznika Praw	30.03.2012 r.

	Obywatelskich we współpracy z Wojewodą Małopolskim nt. „Wokół upadłości konsumenckiej – ocena założeń i praktyki”. Kraków.	
--	--	--

Tabela 10. Współpraca międzynarodowa Rzecznika Praw Obywatelskich w I kwartale 2012 r.

1.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w posiedzeniu Zarządu Europejskiej Sekcji Międzynarodowego Instytutu Ombudsmana oraz spotkanie z obrońcą Praw Republiki Francuskiej. Paryż.	17.01.2012 r.
2.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z Ambasadorem Suwerennego Wojskowego Zakonu Maltańskiego w Warszawie Vincenzo Manno dotyczące m.in. możliwości współpracy w zakresie opieki nad osobami chorymi oraz nad cudzoziemcami przebywającymi w Polsce.	17.02.2012 r.
3.	Spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich z Dyrektorem do spraw Praw Człowieka i Walki z Dyskryminacją w Radzie Europy Ralfem-René Weingartnerem dotyczące przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na orientację seksualną lub tożsamość płciową.	06.03.2012 r.
4.	Wręczenie przez Zastępcę Rzecznika Praw Obywatelskich Odznaki Honorowej „Za zasługi dla Ochrony Praw Człowieka” Pawłowi Kadračowi kończącemu misję Publicznego Obrońcy Praw Republiki Słowackiej. Bratysława.	08.03.2012 r.
5.	Spotkanie z reprezentantami Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (OBWE) dotyczące wniosków z Raportu Misji Oceny Wyborów OBWE/ODHIR w zeszłorocznych wyborach parlamentarnych.	13.03.2012 r.
6.	Udział Rzecznika Praw Obywatelskich w uroczystości wręczenia przez Prezydenta Republiki Francuskiej, Orderu Legii Honorowej Marszałkowi Senatu RP.	28.03.2012 r.

II. Wystąpienia o charakterze generalnym

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierowała wystąpienia o charakterze generalnym do:

1. Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji (RPO-691496-V/11) z dnia 2 stycznia 2012 r. - w sprawie kierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich skarg dotyczących nieprzydzielenia TV Trwam miejsca na platformie cyfrowej.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich kierowane są skargi, których przedmiotem jest niezrealizowanie wniosku Fundacji Lux Veritatis z siedzibą w Warszawie o przyznanie miejsca na multipleksie (MUX 1) naziemnej telewizji cyfrowej, a w konsekwencji nieprzydzielenie TV Trwam miejsca na platformie cyfrowej. Z dokumentów dostępnych na stronie Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji wynika, iż Fundacja Lux Veritatis, jako nadawca programu pn. TV Trwam, występowała do Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji w sprawie możliwości umieszczenia programów telewizyjnych w sygnale multipleksu pierwszego (MUX 1) już w październiku 2010 r. Złożenie przez Fundację wniosku o rozszerzenie koncesji na rozpowszechnianie programu telewizyjnego zostało podane także do publicznej wiadomości, w drodze ogłoszenia Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 14 marca 2011 r., wydanego na podstawie art. 34 ust. 2 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji. Jak wskazuje treść otrzymywanych skarg, wniosek Fundacji Lux Veritatis nadal pozostaje nierozpoznany, a TV Trwam nie otrzymała miejsca na multipleksie naziemnym, pomimo przyznania go już innym wnioskodawcom. Z komunikatu dostępnego na stronie www.cyfryzacja.gov.pl wynika przy tym, iż w dniu 7 grudnia 2011 r. uruchomione zostały nadajniki pierwszego etapu wdrażania pierwszego multipleksu (MUX 1). Tego rodzaju sytuacja nosi, w ocenie skarżących, znamiona dyskryminacji. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie.

Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji (25.01.2012 r.) przedstawił podstawowe informacje dotyczące postępowania odwoławczego po wydaniu decyzji z 29 lipca 2011 r., na podstawie której poszczególnym wnioskodawcom przyznano prawo do rozpowszechniania programu drogą rozsiewczą naziemną w sposób cyfrowy, w standardzie DVB-T w pierwszym ogólnopolskim multipleksie. Jednocześnie na podstawie tej decyzji odmówiono dokonania zmiany (rozszerzenia) koncesji pozostałym stronom postępowania, m.in. Fundacji Lux Veritatis na rozpowszechnianie programu „Trwam”. Skargi złożyło czterech wnioskodawców, w tym Fundacja Lux Veritatis. W pierwszym etapie postępowania KRRiT dokonała szczegółowej analizy wniosków pod kątem wiarygodności finansowej i stwierdziła, że nie spełnia tego kryterium m. in. wniosek Fundacji Lux Veritatis na rozpowszechnianie programu „Trwam”. W ocenie Krajowej Rady kryterium finansowe ma w tym przypadku znaczenie podstawowe, gdyż od możliwości finansowych wszystkich podmiotów, którym przyznane będzie miejsce w multipleksie

zależy powodzenie całego projektu, a w konsekwencji powodzenie całego procesu cyfryzacji w Polsce. Szczegółowe informacje opisujące poszczególne etapy postępowania odwoławczego oraz opinie KRRiT przedstawione zostały, zgodnie z wymogami procedury administracyjnej K.p.a., w uzasadnieniu decyzji, która zostanie doręczona wszystkim stronom postępowania, i od której służyć będzie wszystkim stronom postępowania odwołanie do sądu. W odpowiedzi podkreślono, iż rozpowszechnianie cyfrowych programów telewizyjnych drogą naziemną nie ma wpływu na emisję programów rozpowszechnianych dotąd drogą satelitarną i kablową. Fundacja Lux Veritatis posiada koncesję na rozpowszechnianie programu telewizyjnego drogą rozsiewczą satelitarną i może być odbierana za pomocą indywidualnych anten satelitarnych oraz w sieciach telewizji kablowej - zarówno teraz, jak i po wyłączeniu analogowego naziemnego nadawania programów telewizyjnych.

2. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (RPO-691993-III/12) z dnia 3 stycznia 2012 r. - w sprawie wątpliwości dotyczących przesłanek uprawniających pracownika do nagrody rocznej.

Rzecznik Praw Obywatelskich sygnalizuje, iż nieprecyzyjne uregulowania ustawy z dnia 12 grudnia 1997 r. o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym dla pracowników jednostek sfery budżetowej wywołują istotne wątpliwości przy ich stosowaniu, sygnalizowane zarówno przez pracowników, jak też przez pracodawców reprezentujących jednostki sfery finansów publicznych. Wspomniana ustawa nie zawiera definicji pojęcia „okres przepracowany”, co przyczynia się do powstawania wątpliwości, czy chodzi tu o okres pozostawania w stosunku pracy, czy okres faktycznego wykonywania pracy. Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej prezentuje opinię, że prawo do wynagrodzenia rocznego ustala się na podstawie okresu przepracowanego, rozumianego jako okres pozostawania pracownika w zatrudnieniu u tego pracodawcy w roku kalendarzowym, za który przysługuje wynagrodzenie. Tymczasem Sąd Najwyższy w uchwałach z dnia 7 lipca 2011 r. (sygn. akt III PZP 3/11) oraz z dnia 25 lipca 2003 r. (sygn. akt III PZP 7/03), zajął odmienne stanowisko. Uchwały te nie mają jednak wiążącego charakteru. W tej sytuacji konieczne jest, w ocenie Rzecznika, podjęcie inicjatywy polegającej na wprowadzeniu do ustawy o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym takich zmian, które wyeliminują wątpliwości wokół przesłanek uprawniających pracownika do nagrody rocznej. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z wnioskiem o podjęcie działań zmierzających do stosownej nowelizacji przepisów wymienionej wyżej ustawy.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (01.02.2012 r.) podzielił wyrażone w wystąpieniu Rzecznika stanowisko odnośnie do konieczności nowelizacji przepisów ustawy z dnia 12 grudnia 1997 r. o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym dla pracowników jednostek sfery budżetowej oraz zadeklarował podjęcie stosownych działań w tym zakresie. Przepisy wymienionej ustawy nie definiują pojęcia „okres przepracowany”, a tym samym niektóre jej uregulowania nasuwają wątpliwości w praktyce ich stosowania, zwłaszcza w kontekście art. 2 ust. 3 pkt 6 ustawy. Powyższe

wątpliwości sygnalizowane są także w zapytaniach napływających do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

3. Prezesa Rady Ministrów (RPO-691543-I/11) z dnia 5 stycznia 2012 r. - w sprawie zapewnienia polskim obywatelom możliwości uczestniczenia w kształtowaniu polityki Unii Europejskiej, poprzez realizowanie prawa do inicjatywy obywatelskiej.

Traktat o Unii Europejskiej stanowi między innymi, że każdy obywatel Unii ma prawo do uczestnictwa w jej życiu demokratycznym za pośrednictwem europejskiej inicjatywy obywatelskiej. Na wniosek Komisji Europejskiej Parlament Europejski i Rada przyjęły rozporządzenie Nr 211/2011 z dnia 16 lutego 2011 r. w sprawie inicjatywy obywatelskiej. W ramach tej nowej formy udziału społeczeństwa w kształtowaniu polityki Unii Europejskiej milion obywateli z co najmniej jednej czwartej państw członkowskich Unii może wezwać Komisję Europejską do przedstawienia projektów aktów prawnych w dziedzinach, w których Komisja jest do tego uprawniona. Rozporządzenie ma być stosowane od dnia 1 kwietnia 2012 r. Zgodnie z art. 288 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej rozporządzenie ma zasięg ogólny, wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich państwach członkowskich. Natomiast zgodnie z art. 21 powołanego wyżej rozporządzenia każde z państw członkowskich zgłasza Komisji przepisy szczegółowe przyjęte w celu wykonania niniejszego rozporządzenia. Rzecznik prosi o poinformowanie, czy zostały podjęte prace legislacyjne nad szczegółowymi przepisami mającymi na celu wykonanie rozporządzenia Nr 211/2011. W myśl przepisów tego rozporządzenia inicjatywa obywatelska może być realizowana poprzez składanie deklaracji poparcia w formie papierowej lub deklaracji podpisanych elektronicznie za pomocą zaawansowanego podpisu elektronicznego. W związku z powyższym Rzecznik Praw Obywatelskich prosi także o rozważenie zasadności wprowadzenia możliwości elektronicznego trybu składania poparcia dla krajowej inicjatywy ustawodawczej.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych (06.03.2012 r.) w odpowiedzi na wystąpienie Rzecznika skierowane do Prezesa Rady Ministrów poinformował, iż zgodnie z art. 15 ust. 1 i 2 rozporządzenia Nr 211/2011 Parlamentu Europejskiego i Rady UE z dnia 16 lutego 2011 r., państwa członkowskie Unii Europejskiej są zobowiązane do wyznaczenia właściwych organów, które będą odpowiedzialne za wydawanie certyfikatu poświadczającego systemy zbierania deklaracji on-line oraz koordynowanie procesu weryfikacji deklaracji poparcia. W Polsce organem odpowiedzialnym za wykonywanie ww. zadań będzie Departament Ewidencji Państwowych i Teleinformatyki w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych. W Ministerstwie zostały podjęte prace legislacyjne mające na celu opracowanie przepisów rangi ustawowej, pozwalających na wdrożenie przepisów rozporządzenia.

Minister Administracji i Cyfryzacji wskazał, że obowiązujące ramy prawne w niewystarczającym stopniu umożliwiają obywatelom wykorzystywanie instytucji demokracji bezpośredniej, w tym obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej, jako narzędzi efektywnego udziału w życiu publicznym. Na taki stan rzeczy wpływa m.in.

brak możliwości zbierania podpisów pod projektem ustawy on-line. Z informacji przekazanych przez Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji wynika, iż planowane jest podjęcie prac koncepcyjnych nad nowelizacją Kodeksu wyborczego w zakresie wprowadzenia możliwości głosowania w drodze elektronicznej. Mając na uwadze, że problematyka związana z obywatelską inicjatywą ustawodawczą, referendum ogólnokrajowym oraz referendum lokalnym dotyczy - podobnie jak głosowanie drogą elektroniczną - praw i wolności obywatelskich, a rozważane zmiany mają podobny zakres przedmiotowy, w ramach wskazanych prac legislacyjnych dokonana zostanie analiza obowiązujących rozwiązań prawnych w tym zakresie.

4. Ministra Sprawiedliwości (RPO-686402-III/11) z dnia 9 stycznia 2012 r. - w sprawie zasad obliczania dodatku za wysługę lat funkcjonariuszy Służby Więziennej.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się funkcjonariusz Służby Więziennej w sprawie naruszenia konstytucyjnej zasady równości w zakresie zasad obliczania dodatku za wysługę lat w porównaniu z innymi funkcjonariuszami służb mundurowych. Przy obliczaniu wysługi lat w Służbie Więziennej nie uwzględnia się zawodowej służby wojskowej oraz służby w innych formacjach mundurowych. Tymczasem przepisy zawarte w pozostałych pragmatykach służb mundurowych zaliczają nie tylko służbę w innych formacjach mundurowych, ale także okresy zatrudnienia wynikające z powszechnie obowiązujących przepisów. W ocenie Rzecznika przedstawiony stan prawny wykazuje odstępstwo od zasady równego traktowania. W świetle orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego odstępstwo od równego traktowania podmiotów podobnych jest dopuszczalne, musi jednak zawsze znajdować uzasadnioną podstawę. Przedstawiona przez Dyrektora Generalnego Służby Więziennej argumentacja nie uzasadnia konieczności istnienia regulacji prawnej, która pozbawia funkcjonariuszy Służby Więziennej uprawnień w zakresie wliczania innych okresów do obliczania dodatku za wysługę lat. Faktu tego nie może usprawiedliwiać umiejscowienie tej formacji w odmiennym niż Ministerstwo Spraw Wewnętrznych resorcie - jakim jest Ministerstwo Sprawiedliwości, bądź brak zgody Ministerstwa Finansów ze względu na powstanie dodatkowych skutków finansowych związanych z wprowadzeniem do ustawy o Służbie Więziennej regulacji, która uwzględniałaby respektowanie zasady równości określonej w art. 32 Konstytucji RP. W związku z powyższym Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o ustosunkowanie się do przedstawionego problemu.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (13.02.2012 r.) nie podzielił uwag przedstawionych w wystąpieniu Rzecznika. Pomimo regulacji zawartej w art. 58 ustawy o Służbie Więziennej, nie można mówić o dyskryminacji funkcjonariuszy Służby Więziennej w stosunku do funkcjonariuszy innych służb mundurowych w kwestii ustalania stażu służby uprawniającego do dodatku za wysługę

lat. Konstytucyjna zasada równości nie wyklucza możliwości odmiennego uregulowania w zakresie praw i obowiązków funkcjonariuszy poszczególnych grup zawodowych, w tym również zasad obliczania dodatku za wysługę lat. Teza ta znajduje potwierdzenie w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego. Przewidziany w

ustawie o Służbie Więziennej sposób ustalania wysokości dodatku za wysługę lat na podstawie długości okresu służby w Służbie Więziennej jest swoistego rodzaju nagradzaniem funkcjonariuszy o długoletnim stażu służby w tej formacji mundurowej. Istotna jest również wysokość dodatku za wysługę lat funkcjonariuszy Służby Więziennej. Art. 58 ust. 1 pkt 1 ustawy o Służbie Więziennej przewiduje dodatek za wysługę lat w wysokości do 35% uposażenia zasadniczego (po 30 latach służby), czego nie przewiduje żadna z pozostałych pragmatyk dotyczących służb mundurowych. Powyższe regulacje mają służyć zwiększeniu atrakcyjności służby w Służbie Więziennej.

5. Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej (RPO-671255-IV/11) z dnia 9 stycznia 2012 r. - w sprawie zmian w ustawie z dnia 8 września 2006 r. o finansowym wsparciu rodzin w nabywaniu własnego mieszkania.

Z dniem 31 sierpnia 2011 r. weszła w życie ustawa z dnia 15 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o finansowym wsparciu rodzin w nabywaniu własnego mieszkania oraz niektórych innych ustaw. Nowelizacją tą dokonano istotnych zmian w ustawie z dnia 8 września 2006 r. o finansowym wsparciu rodzin w nabywaniu własnego mieszkania, a więc w rządowym programie preferencyjnych kredytów mieszkaniowych popularyzowanych pod hasłem „Rodzina na Swoim”. Zmieniono także tytuł ustawy na ustawę o finansowym wsparciu rodzin i innych osób w nabywaniu własnego mieszkania. Ustawodawca ograniczył możliwość skorzystania z preferencyjnego kredytu i dopłat do jego oprocentowania, w stosunku do osób, które ukończyły 35 lat. Dotyczy to zarówno małżeństw, jak i osób niepozostających w związku małżeńskim. Ograniczenie to wyłączone zostało natomiast w stosunku do osób samotnie wychowujących przynajmniej jedno dziecko. Przyjęta w ustawie definicja osoby samotnie wychowującej dziecko jest nieprecyzyjna i może stwarzać wątpliwości i spory interpretacyjne. Przyznawanie szczególnych przywilejów osobom samotnie wychowującym dzieci, niepowiązanych z ich sytuacją dochodową i życiową oraz faworyzowanie tych osób, w szczególności w stosunku do małżeństw wielodzietnych, nie znajduje uzasadnienia i stoi w sprzeczności z Konstytucją. Z uzasadnienia projektu zmiany ustawy wynika, że celem ustawodawcy było stopniowe ograniczanie programu „Rodzina na Swoim” i wygaszenie akcji kredytowej z końcem 2012 r. Krótki okres funkcjonowania programu nie zwalnia ustawodawcy z obowiązku tworzenia przepisów powszechnie obowiązującego prawa z poszanowaniem standardów konstytucyjnych. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o rozważenie podjęcia działań legislacyjnych zmierzających do zmiany uregulowań prawnych w przedmiotowym zakresie.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej (07.02.2012 r.) wyjaśnił, że propozycja wprowadzenia ograniczenia wiekowego dla kredytobiorców ubiegających się o preferencyjny kredyt mieszkaniowy powstała w trakcie prac specjalnego rządowego zespołu roboczego powołanego do spraw wypracowania ostatecznego rządowego projektu nowelizacji ustawy o finansowym wsparciu rodzin w nabywaniu własnego mieszkania. W trakcie

procesu legislacyjnego nie wyrażono wątpliwości co do ewentualnego braku zgodności z Konstytucją wprowadzonego rozwiązania. Przyjęte kryterium różnicowania sytuacji obywateli w oparciu o wiek pozostaje w racjonalnym związku z celem i treścią ustawy z dnia 8 września 2006 r. o finansowym wsparciu rodzin i innych osób w nabywaniu własnego mieszkania. Celem znowelizowanej ustawy jest bowiem popieranie działania obywateli zmierzające do uzyskania własnego mieszkania przy uwzględnianiu interesu rodziny. Ponadto, zawarte w znowelizowanej ustawie rozwiązania mieszczą się w granicach swobody legislacyjnej ustawodawcy. W ocenie Ministerstwa, uzasadnieniem dla przyjęcia zaproponowanej przez Senat RP, a następnie popartej przez Sejm RP, poprawki polegającej na wyłączeniu ograniczenia wiekowego w odniesieniu do osób samotnie wychowujących przynajmniej jedno dziecko, mogło być dążenie do realizacji art. 71 Konstytucji (szczególne uwzględnienie dobra rodziny znajdującej się w trudnej sytuacji materialnej i społecznej, a także rodziny niepełnej). W świetle przedstawionych wyjaśnień i wobec bliskiego terminu zakończenia funkcjonowania programu (wnioski o preferencyjny kredyt będzie można składać tylko do końca 2012 roku), jak również wobec aktualnego układu sił politycznych w Sejmie i Senacie, niewiele odbiegającego od układu poprzedniej kadencji, który zmianę tę uchwalił, podjęcie przez Rząd stosownej inicjatywy legislacyjnej w kształcie postulowanym przez Rzecznika Praw Obywatelskich wydaje się pozbawione uzasadnienia.

6. Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej (RPO-683232-V/11) z dnia 10 stycznia 2012 r. - w sprawie warunków wykonywania przewozu okazjonalnego.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje skargi dotyczące zmian wprowadzonych ustawą z dnia 4 lutego 2011 r. o zmianie ustawy o transporcie drogowym, w zakresie warunków wykonywania przewozu okazjonalnego. Skarżący kwestionują wprowadzenie nowego wymogu konstrukcyjnego pojazdu, warunkującego możliwość wykonywania usług w zakresie przewozu okazjonalnego. Zgodnie z brzmieniem nowego przepisu art. 18 ust. 4a „Przewóz okazjonalny wykonuje się pojazdem samochodowym przeznaczonym konstrukcyjnie do przewozu powyżej 7 osób łącznie z kierowcą”. Okazjonalny przewóz osób samochodami przeznaczonymi do przewozu mniej niż 7 osób będzie możliwy, zgodnie z art. 18 ust. 4b ustawy, jedynie samochodami zabytkowymi. Przedsiębiorcy zamierzający kontynuować prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie przewozu okazjonalnego są zobowiązani do dostosowania swoich zasobów do świadczenia usług pojazdami określonymi w art. 18 ust. 4a ustawy o transporcie drogowym. Wprowadzone zmiany budzą wątpliwości natury konstytucyjnej. W sposób arbitralny dokonują bowiem znacznego ograniczenia sposobu wykonywania działalności gospodarczej w zakresie przewozów okazjonalnych, a w pewnym jego zakresie wręcz całkowicie wyłączają możliwość dalszego świadczenia dotychczasowych usług, nie wyjaśniając jednocześnie podstaw i powodów tak daleko idącej ingerencji. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska, w tym o przedstawienie uzasadnienia dla wprowadzenia

wymogu konstrukcyjnego dla pojazdu przeznaczonego do wykonywania przewozu okazjonalnego, a także rozważenie możliwości podjęcia odpowiednich działań legislacyjnych, które umożliwiłyby wykonywanie przewozu okazjonalnego, bez względu na rodzaj pojazdu, a tym samym usunęły negatywne skutki, które wywoła w obrocie gospodarczym wejście w życie przepisu art. 18 ust. 4a ustawy o transporcie drogowym.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej (23.02.2012 r.) nie podzielił wątpliwości wyrażonych w wystąpieniu Rzecznika. Celem nowelizacji ustawy o transporcie drogowym było uporządkowanie rynku przewozów osób pojazdami osobowymi. Ideą uchwalonych przepisów było, aby zasadniczą część przewozów osób realizowano taksówkami. Znowelizowane przepisy nie zamykają możliwości wykonywania przewozów o faktycznie okazjonalnym charakterze. Część przedsiębiorców wykonujących dotychczas przewozy okazjonalne pojazdami samochodowymi przeznaczonymi konstrukcyjnie do przewozu nie więcej niż 7 osób łącznie z kierowcą, nadal będzie miała możliwość wykonywania przewozów po dniu 7 kwietnia 2012 r. na podstawie art. 33 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o transporcie drogowym dotyczącego przewozów na potrzeby własne, który dla tego rodzaju działalności przewiduje obowiązek posiadania stosownego zaświadczenia. Posiadacz zaświadczenia na przewozy drogowe na potrzeby własne, zawierając umowę cywilno-prawną dotyczącą organizacji np. imprezy o charakterze sportowym, kongresu, itp. korzysta z uprawnień wynikających z posiadania takiego zaświadczenia w celu zabezpieczenia możliwości przewozu uczestnikom obsługiwanej imprezy. Przy czym przewóz taki ma mieć znamiona działalności pomocniczej w stosunku do realizowanego podstawowego zadania, wynikającego z umowy lub będącego częścią umowy na realizację zadania podstawowego. Wobec powyższego, Ministerstwo nie przewiduje obecnie podjęcia prac nad zmianą przepisów w tej dziedzinie.

7. Przewodniczącego Państwowej Komisji Wyborczej (RPO-684314-I/11) z dnia 10 stycznia 2012 r. - w sprawie braku sądowej kontroli odmowy wydania danemu komitetowi wyborczemu zaświadczenia uprawniającego do zgłaszania list kandydatów na posłów w kolejnych okręgach wyborczych bez potrzeby uzyskania poparcia wyborców.

W dniu 14 grudnia 2011 r. Sąd Najwyższy rozstrzygnął w drodze uchwały o ważności wyborów do Sejmu RP i do Senatu RP przeprowadzonych w dniu 9 października 2011 r. Część ocenianych przez Sąd Najwyższy protestów wyborczych dotyczyła odmowy Państwowej Komisji Wyborczej wydania jednemu z komitetów wyborczych zaświadczenia uprawniającego na mocy art. 210 § 2 Kodeksu wyborczego do zgłaszania list kandydatów na posłów w kolejnych okręgach wyborczych bez potrzeby uzyskania poparcia wyborców. Wniosek o wydanie zaświadczenia należało zgłosić w terminie określonym w art. 210 § 3 Kodeksu wyborczego. Sąd Najwyższy uznał protesty za nieuzasadnione stwierdzając, że wniosek został zgłoszony po terminie. W obecnym stanie prawnym na odmowę

wydania zaświadczenia określonego w art. 210 § 3 Kodeksu wyborczego nie przysługuje żaden środek zaskarżenia. Protest wyborczy jest środkiem prawnym wyłącznie następczej - w stosunku do wyników wyborów - kontroli sądowej. Brak określenia przez Kodeks wyborczy kontroli sądowej jeszcze w trakcie procedury rejestracji list wyborczych nasuwa wątpliwości co do zgodności takich rozwiązań legislacyjnych z konstytucyjnym prawem do sądu. Takie ukształtowanie procedury przesądza o braku możliwości skorzystania - w przypadku ewentualnie zasadnych zarzutów kierowanych przeciwko takiej odmowie - ze swoistej premii przyznanej przez ustawodawcę, polegającej na możliwości zgłoszenia dalszych list bez poparcia zgłoszenia podpisami wyborców, co w praktyce poważnie ogranicza czy wręcz eliminuje możliwość uzyskania poparcia w skali całego kraju i przekroczenia progu wyborczego. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie.

Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej (30.01.2012 r.) wyjaśnił, że problem opisany w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich zostanie podniesiony w informacji o realizacji przepisów Kodeksu wyborczego w wyborach do Sejmu i do Senatu którą, zgodnie z art. 160 § 1 pkt 8 Kodeksu wyborczego, Państwowa Komisja Wyborcza jest zobowiązana przedstawić Prezydentowi Rzeczypospolitej, Marszałkowi Sejmu, Marszałkowi Senatu i Prezesowi Rady Ministrów.

8. Komendanta Głównego Policji (RPO-664999-VII/11) z dnia 11 stycznia 2012 r. - w sprawie tworzenia statystyk wykrywalności przestępstw i czynów karalnych popełnianych przez nieletnich.

W wystąpieniu Rzecznik Praw Obywatelskich ponownie odnosi się do zagadnienia dotyczącego tworzenia statystyk wykrywalności przestępstw i czynów karalnych popełnianych przez nieletnich. W przypadku przestępczości osób dorosłych przestępstwo kwalifikowane jest jako wykryte w momencie, gdy postępowanie przygotowawcze zakończone jest sporządzeniem aktu oskarżenia. Natomiast w sytuacji gdy sprawcą czynu zabronionego jest nieletni, zgodnie z procedurą gromadzenia statystyk zawartą w zarządzeniu nr 350 Komendanta Głównego Policji z dnia 1 lipca 2003 r. w sprawie zbierania, gromadzenia, przetwarzania i opracowywania danych statystycznych o przestępczości oraz zamachach samobójczych i wypadkach tonięcia, czyn zabroniony uznaje się za wykryty w momencie złożenia do sędziego rodzinnego wniosku o wszczęcie postępowania o czyn karalny. W przepisach wewnętrznych Policji nie ma definicji ściśle określającej przestępstwo/czyn karalny wykryty. W praktyce wprowadzenie do systemu statystycznego „Temida” (formularz Stp-3) informacji dotyczących przekazania sprawy czynu karalnego nieletniego do sędziego rodzinnego jest równoznaczne z oznaczeniem tej sprawy w ww. systemie jako wykrytej. W sytuacji gdy sędzia umorzy postępowanie, w systemie statystycznym sprawa ta w dalszym ciągu traktowana jest jako wykryta, choć de facto sprawca nie został ustalony. Taki sposób gromadzenia statystyk, a związku z tym obliczania wykrywalności czynów karalnych popełnianych przez nieletnich może rodzić ryzyko nadużyć w celu zwiększania statystyk. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o podjęcie

działań zmierzających do odpowiedniej zmiany przepisów wewnętrznych określających zasady i procedury zbierania, gromadzenia, przetwarzania i opracowywania danych statystycznych dotyczących wykrywalności przestępczości i czynów karalnych nieletnich.

9. Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (RPO-688218-V/11) z dnia 12 stycznia 2012 r. – w sprawie prawa niepełnosprawnych konsumentów do uzyskania rzetelnej informacji na temat dostępności i przystosowania obiektów hotelarskich.

Rzecznik Praw Obywatelskich sygnalizuje w wystąpieniu możliwość zaistnienia praktyki naruszającej zbiorowe interesy niepełnosprawnych konsumentów w zakresie prawa do uzyskania rzetelnej informacji na temat dostępności i przystosowania obiektów hotelarskich. Obowiązujące przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych nie zawierają przepisu, który *expressis verbis* nakazywałby organizatorowi turystyki lub pośrednikowi turystycznemu poinformowanie klienta o przystosowaniu danego obiektu do potrzeb osób niepełnosprawnych, ani nie stanowią o wymaganym zakresie informacji - jeżeli jest ona przekazywana. W ocenie Rzecznika aktualny kształt regulacji zawartej w ustawie o usługach turystycznych wymaga podjęcia stosownych działań legislacyjnych w kierunku wyraźnego określenia powyższego obowiązku informacyjnego oraz jego zakresu, co czyniłoby zadość jednemu z podstawowych celów prawa konsumenckiego, jakim jest zapewnienie konsumentom dostępu do pełnej, rzetelnej i prawdziwej informacji o interesujących ich towarach i usługach, jak również przyczyniłoby się do pełniejszej ochrony osób niepełnosprawnych przed nieuczciwymi działaniami przedsiębiorców. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (17.02.2012 r.) nie podziela opinii Rzecznika o potrzebie podjęcia działań legislacyjnych mających na celu zapewnienie osobom niepełnosprawnym korzystającym z usług turystycznych odpowiedniego poziomu ochrony. W opinii Prezesa UOKiK, w aktualnym stanie prawnym opisane praktyki organizatorów turystyki mogą być skutecznie kwestionowane, w szczególności na podstawie przepisów ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Z punktu widzenia cywilnoprawnego interesy osób niepełnosprawnych zainteresowanych zawarciem umowy o imprezę turystyczną, w pewnym stopniu zabezpiecza również art. 14 ust. 2 pkt 9 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych, który umożliwia wpisanie do umowy wymagań specjalnych, o których klient powiadomił organizatora turystyki, a on wyraził na to zgodę. Powyższe stanowisko w całości podziela Minister Sportu i Turystyki, który stwierdził, iż w aktualnym stanie prawnym interesy konsumentów niepełnosprawnych korzystających z usług turystycznych są zabezpieczone na zasadzie równości z innymi osobami. Jeśli zaś chodzi o możliwość dopuszczania się przez organizatora turystyki niezgodnych z prawem działań, przekazane informacje zostaną przeanalizowane pod kątem naruszenia zbiorowych interesów konsumentów i w przypadku potwierdzenia się nieprawidłowości, Prezes

UOKiK podejmie odpowiednie działania w ramach swoich ustawowych kompetencji w celu wyeliminowania tych nieprawidłowości.

10. Przewodniczącego Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji (RPO-628976-I/09) z dnia 16 stycznia 2012 r. - w sprawie zawartych w reklamach treści dyskryminujących kobiety.

W napływających do Rzecznika Praw Obywatelskich indywidualnych wnioskach regularnie pojawia się problem dyskryminacyjnych treści zawartych w reklamach telewizyjnych. Wizerunek kobiet jest w tym kontekście niejednokrotnie traktowany instrumentalnie. Chodzić tu może zarówno o wypadki traktowania kobiet jako obiektu seksualnego, przypisywanie im jednoznacznie wynikających ze stereotypów ról społecznych, czy wreszcie przekazywania zniekształconych wzorców zdrowia i urody. Zjawisko to może mieć wpływ na problemy dyskryminacji kobiet w sferze zawodowej i publicznej. Zgodnie z art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji KRRiT stoi na straży wolności słowa w radiu i telewizji, samodzielności nadawców i interesów odbiorców oraz zapewnia otwarty i pluralistyczny charakter radiofonii i telewizji. Do jej zadań należy m. in. sprawowanie w granicach określonych ustawą kontroli działalności nadawców oraz organizowanie badań treści i odbioru programów radiowych i telewizyjnych. Zgodnie z art. 16 b ust. 3 pkt 2 ww. ustawy przekaz handlowy nie może zawierać treści dyskryminujących ze względu na rasę, płeć, narodowość, pochodzenie etniczne, wyznanie lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek czy orientację seksualną. W związku z powyższym Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o poinformowanie o stanowisku KRRiT w przedmiotowej sprawie oraz czy Krajowa Rada podjęła działania zmierzające do zapobiegania negatywnej tendencji rozpowszechniania, w szczególności w reklamach, treści mogących obrażać i poniżać kobiety oraz utrzymywać stereotypy dotyczące ich społecznej roli.

Przewodniczący Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji (07.02.2012 r.) wyjaśnił, że Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji nie posiada ustawowych uprawnień wpływania na twórców reklamy i działania reklamowe podmiotów radiowych czy telewizyjnych. Nie może także wpływać na treść niewyemitowanych reklam, ze względu na zakaz cenzury prewencyjnej środków społecznego przekazu zawarty w art. 54 ust. 2 Konstytucji RP. Treści zawarte w przekazach (głównie telewizyjnych) mogą być określane jako dyskryminujące w zależności od wrażliwości odbiorcy, dlatego też tego typu przekazy powinny być rozpatrywane przez ciała samoregulujące np. Radę Etyki Mediów, czy też Radę Reklamy. Krajowa Rada reaguje zawsze wtedy, gdy konkretna wyemitowana reklama bezspornie powoduje naruszenie norm zawartych w art. 18 ust. 1 ustawy o radiofonii i telewizji. Tak było w przypadku reklamy telefonii komórkowej „Mobilking”. Reklama ta była emitowana przez kilku nadawców telewizyjnych i w niekorzystnym świetle pokazywała kobiety, ich sprawność intelektualną i fizyczną. Przewodniczący KRRiT wezwał nadawców do bezzwłocznego zaniechania emisji tej reklamy. W 2011 roku Przewodniczący KRRiT

nie skierował do nadawców wezwań do zaniechania emisji reklamy na podstawie art. 18 ust. 1 ww. ustawy.

11. Ministra Zdrowia (RPO-693521-V/12) z dnia 18 stycznia 2012 r. – w sprawie przeszkód prawnych w przekazywaniu darowizn w postaci leków i wyrobów medycznych przez organizacje zajmujące się dobroczynnością.

Rzecznik Praw Obywatelskich sygnalizuje w wystąpieniu, iż przepis art. 49 ust. 3 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych stanowi przeszkodę w przekazywaniu darowizn przez fundacje i inne organizacje zajmujące się dobroczynnością, w związku z grożącymi za to karami administracyjnymi. Dotyczyć to będzie m.in. możliwości przekazania szpitalom pomp insulinowych dla kobiet w ciąży, które mają zostać zakupione ze środków zebranych w ramach XX Finału Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy. Na mocy tego przepisu, zakazane jest stosowanie jakichkolwiek form zachęty odnoszących się do leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego lub wyrobów medycznych podlegających refundacji ze środków publicznych, w szczególności kierowanych do świadczeniobiorców, przedsiębiorców oraz ich pracowników lub osób uprawnionych, w tym sprzedaży uwarunkowanej, upustów, rabatów, bonifikat, pakietów i uczestnictwa w programach lojalnościowych, darowizn, nagród, prezentów, upominków wycieczek, loterii, losowań, wszelkich form użyźnień, transakcji wiązanych, ułatwień, zakupów, lub usług sponsorowanych, wszelkiego rodzaju talonów, bonów oraz innych niewymienionych z nazwy korzyści. Za nieprzestrzeganie wspomnianego przepisu wymierzana ma być kara pieniężna w wysokości stukrotnej wartości zastosowanej zachęty. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o pilne podjęcie działań legislacyjnych w celu zmiany kwestionowanego rozwiązania, którego dalsze obowiązywanie może wpłynąć na istotne zmniejszenie wsparcia ze strony instytucji zajmujących się dobroczynnością w sferze ochrony zdrowia.

12. Ministra Edukacji Narodowej (RPO-682499-I/11) z dnia 18 stycznia 2012r. – w sprawie opłat pobieranych przez szkoły publiczne za pobyt dzieci uczęszczających do tzw. „zerówki”.

Skargi rodziców dzieci objętych obowiązkiem rocznego przygotowania przedszkolnego zwróciły uwagę Rzecznika Praw Obywatelskich na kwestię opłat pobieranych przez szkoły publiczne za pobyt dzieci w tych placówkach. Zgodnie z art. 14 ust. 7 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty do oddziałów przedszkolnych w szkołach podstawowych stosuje się przepisy o ustalaniu wysokości opłat za przedszkola. Oznacza to, że dzieci mogą korzystać z bezpłatnej edukacji i opieki jedynie w wymiarze ustalonym przez gminę w drodze uchwały. W pozostałym zakresie rodzice ponoszą koszty pobytu swoich dzieci w placówce. Roczne obowiązkowe przygotowanie przedszkolne (tzw. „zerówka”) stanowi realizację postulatu zapewnienia wszystkim dzieciom równych szans edukacyjnych. Organizacja „zerówek” musi zapewniać nie tylko odpowiednią jakość nauki i opieki, ale i pełną,

równą dostępność, niezależnie od miejsca zamieszkania dzieci czy sytuacji finansowej ich rodziców. W przeciwnym razie wyrównanie szans edukacyjnych pozostanie jedynie pustą deklaracją. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska w sprawie, a także poinformowanie, czy rozważana jest zmiana przepisów ustawy o systemie oświaty zapewniająca wszystkim dzieciom możliwość skorzystania z bezpłatnego rocznego obowiązkowego przygotowania przedszkolnego na zasadach zbliżonych do realizacji obowiązku szkolnego przez uczniów.

Minister Edukacji Narodowej (14.02.2012 r.) wyjaśniła, że obowiązkowe przygotowanie przedszkolne jest realizowane w ramach wychowania przedszkolnego, a nie nauki szkolnej, co uzasadnia odmienne traktowanie wychowanków przedszkoli (oddziałów przedszkolnych w szkole podstawowej) i uczniów szkół. Dziecko odbywające roczne obowiązkowe przygotowanie przedszkolne, bez względu na miejsce jego realizacji (tj. publiczne przedszkole, publiczny oddział przedszkolny w szkole podstawowej, publiczną inną formę wychowania przedszkolnego), ma prawo do bezpłatnego nauczania, wychowania i opieki w wymiarze nie krótszym niż 5 godzin dziennie. Rodzice ponoszą dodatkowe koszty jedynie wówczas, gdy sami podejmują decyzję, aby dziecko uczestniczyło w zajęciach w czasie wykraczającym poza czas ustalony jako bezpłatny. Organ prowadzący przedszkole publiczne może zapewnić bezpłatne nauczanie w wymiarze wyższym niż minimalne 5 godzin. Przepis art. 14 ust. 5 pkt 1 w związku z art. 5c pkt 1 ustawy o systemie oświaty, ustanawiający wyłączną kompetencję rady gminy do ustalania wysokości opłat za świadczenia przedszkoli publicznych w czasie przekraczającym wymiar bezpłatnych zajęć, stanowi również wyłączone uprawnienie rady gminy do przyznawania określonym grupom osób uprawnienia w postaci ulg w tych opłatach. Bardzo wiele gmin stosuje ulgi w opłatach. Stosowanie przez gminy ulg w opłatach przedszkolnych wnoszonych przez rodziców, stanowi instrument realizacji polityki prorodzinnej na ich terenie i wynika z lokalnych potrzeb społecznych. Rodzice mają możliwość skorzystania z takiej formy rocznego przygotowania przedszkolnego, która nie nakłada na nich obowiązków ponoszenia bezpośrednio związanych z tym kosztów. W Ministerstwie Edukacji Narodowej prowadzone są prace mające na celu określenie zakresu i możliwości ewentualnego wsparcia finansowego gmin w realizacji zadań dotyczących wychowania przedszkolnego, co przyczyniłoby się do obniżenia kosztów ponoszonych przez rodziców.

13. Ministra Sprawiedliwości (RPO-672816-VII/11) z dnia 20 stycznia 2012 r. – w sprawie przypadków przedłużających się pobyków nieletnich zatrzymanych w policyjnych izbach dziecka.

Analiza aktualnego stanu prawnego oraz treść dotychczasowej korespondencji Rzecznika Praw Obywatelskich z Ministrem Spraw Wewnętrznych i Administracji, Ministrem Sprawiedliwości i Komendantem Głównym Policji w sprawie przypadków długich pobyków nieletnich zatrzymanych w policyjnych izbach dziecka ujawnionych podczas wizytacji Krajowego Mechanizmu Prewencji wskazuje, iż przyczyną przedłużających się pobyków nieletnich w policyjnych izbach dziecka jest brak

przepisu prawnego określającego maksymalny czas pobytu nieletniego w policyjnej izbie dziecka po ogłoszeniu przez sędziego rodzinnego postanowienia o umieszczeniu w stosownej placówce. Komenda Główna Policji, za pośrednictwem MSWiA, skierowała wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości zawierające wniosek o podjęcie prac legislacyjnych związanych z uregulowaniem czasu pobytu nieletniego w policyjnej izbie dziecka po ogłoszeniu przez sędziego rodzinnego postanowienia o umieszczeniu w stosownej placówce. Ostatnia zmiana ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich nie uwzględniała jednak tej kwestii. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie informacji o stanie i stopniu zaawansowania prac legislacyjnych związanych z uregulowaniem czasu pobytu nieletniego w policyjnych izbach dziecka po ogłoszeniu przez sąd rodzinny postanowienia o umieszczeniu go w placówce.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (29.02.2012 r.) poinformował, że Ministerstwo Sprawiedliwości prowadzi aktualizowany cotygodniowo monitoring wykorzystania miejsc w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, co pozwala na sprawniejsze umieszczanie nieletnich w schroniskach, a tym samym skracanie pobytu nieletnich w izbach do momentu ogłoszenia im postanowienia o umieszczeniu w schronisku dla nieletnich do chwili faktycznego umieszczenia w takiej placówce. Ponadto Minister Sprawiedliwości skieruje do uzgodnień międzyresortowych projekt ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich i ustawy - Prawo o ustroju sądów powszechnych, który przewiduje uchylenie art. 33 - 55 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich, a zatem również tych, które regulują kwestie umieszczania i pobytu nieletnich w policyjnych izbach dziecka. W miejsce tych regulacji proponuje się wprowadzenie do ustawy przepisów art. 32h-32i, które wprowadzają minimalny i maksymalny czas pobytu w policyjnej izbie dziecka, uzależniony od sytuacji, w których następuje zatrzymanie nieletniego, przyczyny i cel tego zatrzymania. Maksymalny czas pobytu nieletniego w policyjnej izbie dziecka wynieść może 72 godziny powiększone o 5 dni w postępowaniu sądowym oraz 5 dni w wypadku nieletniego „uciekiniara” z placówki, w której został umieszczony w ramach środków tymczasowych w postępowaniu sądowym lub orzeczonych środków w postępowaniu wykonawczym.

14. Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców (RPO-690779-V/11) z dnia 20 stycznia 2012 r. – w sprawie problemu opóźnień w wydawaniu tymczasowych zaświadczeń tożsamości cudzoziemcom ubiegającym się w Polsce o status uchodźcy.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęła skarga grupy cudzoziemców ubiegających się w Polsce o nadanie statusu uchodźcy, w której opisany został problem opóźnień w wydawaniu osobom oczekującym na rozpatrzenie wniosku statusowego tymczasowych zaświadczeń tożsamości cudzoziemca, co skutkuje negatywnymi konsekwencjami dla zainteresowanych. Skarżący zwrócili uwagę na sytuację osób, które po odmowie nadania im statusu uchodźcy ponownie ubiegają się o ten status, a mimo to nawet przez kilka miesięcy od złożenia odpowiedniego

wniosku nie otrzymują wspomnianego zaświadczenia. Brak takiego dokumentu naraża cudzoziemców na liczne uciążliwości, zwłaszcza w razie konieczności potwierdzenia tożsamości czy prawa pobytu w Polsce przed polskimi organami. W skardze opisane zostały także przypadki zatrzymywania cudzoziemców, którzy nie dysponowali aktualnym tymczasowym zaświadczeniem tożsamości, przez Policję i inne uprawnione do tego organy państwowe. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o wyjaśnienie, jak w praktyce Urzędu do Spraw Cudzoziemców wygląda procedura wydawania tymczasowych zaświadczeń tożsamości cudzoziemca osobom ubiegającym się o nadanie statusu uchodźcy.

Szef Urzędu do Spraw Cudzoziemców (31.01.2012 r.) wyjaśnił, że po upływie ważności pierwszego zaświadczenia tożsamości wydanego przez organ przyjmujący wniosek uchodźczy, cudzoziemiec ubiegający się o nadanie statusu uchodźcy na terytorium RP zobowiązany jest do złożenia wniosku do Szefa Urzędu o wydanie kolejnego, tymczasowego zaświadczenia tożsamości cudzoziemca. Wszystkie wnioski, o ile nie wymagają poczynienia dodatkowych ustaleń, rozpatrywane są w terminie do 30 dni. Aktualny okres oczekiwania na gotowy dokument wynosi do 3 tygodni. W przypadku, gdy cudzoziemiec wskazał adres korespondencyjny należy doliczyć dodatkowo czas wysyłki. Zasadniczą kwestią wpływającą na okres rozpatrywania wniosku o wydanie TZTC są dodatkowe podania cudzoziemców składane równoległe wraz z wnioskiem o wydanie dokumentu. Ponad 5% z nich przekłada się na wstrzymanie procedury wydawania dokumentu. Należą do nich m. in. wnioski o zmianę danych osobowych, daty urodzenia, obywatelstwa. Dopiero po ustaleniu stanu faktycznego dokument TZTC zostaje zlecony do druku. Odrębny problem stanowią wnioski cudzoziemców, którzy aplikując o wydanie nowego dokumentu tożsamości nie wiedzą, iż ich procedura uchodźcza została zakończona wydaniem decyzji. W wyniku prac modernizacyjnych przeprowadzanych w listopadzie 2011 r. ingerujących w system informatyczny, z którego korzysta Urząd, realizacja ok. 10 % wniosków została opóźniona o ok. 4 tygodnie. Wnioski o wydanie nowego dokumentu TZTC przyjmowane są na miesiąc przed ukończeniem ważności poprzedniego, tak więc zachowanie ciągłości ważności dokumentu uprawniającego do pobytu na terytorium RP zależy w głównej mierze od samego zainteresowanego.

15. Prezesa Rady Ministrów (RPO-693838-I/12) z dnia 25 stycznia 2012 r. – w sprawie ACTA.

W wystąpieniu Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawia swoje stanowisko w sprawie zapowiedzi podpisania przez Polskę umowy handlowej dotyczącej zwalczania obrotu towarami podrobionymi (ACTA). Obserwując nasiloną w ostatnich dniach debatę publiczną można stwierdzić, że żaden z organów władzy publicznej nie był w stanie udzielić w pełni jednoznacznej i precyzyjnej odpowiedzi na wątpliwości dotyczące prawnych konsekwencji podpisania i ratyfikacji umowy ACTA. Ma to tym większe znaczenie, że sygnały o niezadowoleniu co do ewentualnego wpływu wspomnianej umowy na prawa jednostki, były podnoszone przez partnerów społecznych w dialogu z Radą Ministrów regularnie na przestrzeni ostatnich dwóch

lat, a więc właściwi członkowie Rady Ministrów mieli czas i instrumenty, aby się do nich ustosunkować. Pomimo deklaracji Rady Ministrów o przeprowadzeniu właściwych konsultacji społecznych, można mieć uzasadnione wątpliwości co do ich zakresu oraz przebiegu. Nie mogą zatem dziwić prezentowane przez partnerów społecznych wątpliwości odnośnie do skutków, jakie ratyfikacja ACTA będzie miała dla prawa do prywatności obywateli, a w szczególności ochrony ich danych osobowych. Za uzasadnione można uznać również obawy związane z możliwymi ograniczeniami wolności słowa, prawa do informacji czy dostępu do dóbr kultury. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o udzielenie wyjaśnień w przedmiotowej sprawie ze szczególnym uwzględnieniem przedstawienia stanowiska Rady Ministrów co do wpływu podpisania i ratyfikacji ACTA na prawa i wolności obywateli, a także o przedstawienie procedury konsultacji społecznych przeprowadzonych w sprawie ACTA, wraz z informacją, na jakiej podstawie zostały wytypowane podmioty biorące w nich udział.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego (17.02.2012 r.) udzielił odpowiedzi z upoważnienia Prezesa Rady Ministrów, przekazując kalendarium prac nad Porozumieniem ACTA oraz dokument porównujący przepisy Porozumienia ACTA z przepisami prawa międzynarodowego, europejskiego oraz polskiego w obszarze egzekwowania praw własności intelektualnej. Zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 14 kwietnia 2000 r. o umowach międzynarodowych, organ właściwy do prowadzenia negocjacji składa Radzie Ministrów, po uzgodnieniu z ministrem właściwym do spraw zagranicznych oraz innymi właściwymi ministrami, wniosek o udzielenie zgody na podpisanie umowy międzynarodowej. Procedura nie przewiduje zatem obowiązku przeprowadzania konsultacji społecznych umów międzynarodowych. Konsultacje zostały jednak przeprowadzone, mimo braku formalnego obowiązku ich przeprowadzenia. W maju 2010 r. Minister Kultury wysłał tekst angielski Porozumienia ACTA do konsultacji z 27 podmiotami, m.in. do Polskiej Izby Informatyki i Telekomunikacji oraz Polskiej Izby Komunikacji Elektronicznej, Stowarzyszenia Autorów ZAiKS, Związku Artystów Scen Polskich ZASP, Stowarzyszenia Filmowców Polskich. Porównując przepisy ACTA z regulacjami unijnymi i krajowymi należy pamiętać, że - tak jak każda umowa międzynarodowa - ACTA stanowi kompromis pomiędzy negocjującymi państwami, reprezentującymi bardzo różne systemy i tradycje prawne. Dlatego trudno oczekiwać, aby jej zapisy były identyczne z przepisami prawa unijnego czy krajowego. Nie oznacza to jednak niezgodności tych przepisów z ACTA, tym bardziej, że jedną z naczelnych zasad tej umowy jest swoboda państw-stron do określenia właściwego sposobu wprowadzania w życie jej postanowień w ramach własnego systemu i praktyki.

16. Dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej (RPO-689568-I/11) z dnia 25 stycznia 2012 r. – w sprawie tegorocznego egzaminu gimnazjalnego.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich napływają doniesienia o wyrażanych przez uczniów, rodziców oraz dyrektorów szkół obawach związanych z tegorocznym egzaminem gimnazjalnym. Egzamin zostanie po raz pierwszy przeprowadzony w

zmienionej formule. Nowa będzie nie tylko struktura arkuszy, zmianie ulegną także zasady organizacji oraz sprawdzania egzaminów. Część uczniów, rodziców oraz dyrektorów szkół obawia się, że zmiany mogą zmniejszyć szanse zdających na osiągnięcie pozytywnego wyniku. Dyrektorzy szkół wskazują, że ustalone przez dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej terminy, a także cykl egzaminów i przerw mogą spowodować poważne problemy organizacyjne. Tymczasem, jak wynika z relacji osób zainteresowanych, informacje na temat szczegółów reformy trafiły do ich wiadomości dopiero we wrześniu 2011 r., a więc bez odpowiedniego wyprzedzenia pozwalającego na nadrobienie ewentualnych braków i zaległości oraz dostosowanie trybu nauki do nowych wymagań. Tymczasem z zasady zaufania obywateli do państwa, której obowiązywanie wielokrotnie podkreślał w swoim orzecznictwie Trybunał Konstytucyjny, wynika gwarancja, iż obywatele, których dotyczy zmiana w prawie mają prawo oczekiwać, że zostaną o niej poinformowani w czasie pozwalającym na przygotowanie się do jej skutków. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o udzielenie informacji na temat terminu i sposobu poinformowania uczniów o zmianach w strukturze egzaminu, a także poinformowanie, czy w związku z sygnalizowanymi problemami Centralna Komisja Egzaminacyjna rozważa uwzględnienie przedstawionych postulatów w ustalaniu harmonogramu przyszłorocznych egzaminów.

p.o. Dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej (07.02.2012 r.) wyjaśnił, że w sierpniu 2011 r. na stronie internetowej CKE oraz na stronach okręgowych komisji egzaminacyjnych zamieszczono Komunikat dyrektora CKE w sprawie organizacji i przeprowadzania egzaminu gimnazjalnego w roku szkolnym 2011/2012. Rok wcześniej, w sierpniu 2010 r., na tych samych stronach internetowych opublikowano Informator o egzaminie gimnazjalnym przeprowadzanym od roku szkolnego 2011/2012. W informatorze podano opis egzaminu oraz przykładowe zadania egzaminacyjne wraz z rozwiązaniami. W październiku 2011 r. na stronach CKE i OKE zamieszczono przykładowe zestawy egzaminacyjne wraz z wykazem sprawdzanych umiejętności oraz schematem punktowania. Natomiast w grudniu 2011 r. CKE drogą elektroniczną dostarczyła do każdej szkoły materiał diagnostyczny, który pozwolił sprawdzić umiejętności wymagane na egzaminie. Wprowadzona zmiana polegająca na podziale poszczególnych części egzaminu na zakresy służy uczniom i nauczycielom. Zainteresowani otrzymają bowiem szerszą informację o poziomie umiejętności uczniów z poszczególnych zakresów, co będzie pomocne przy wyborze rodzaju szkoły ponadgimnazjalnej lub profilu klasy. Organizacja egzaminu - czas przeznaczony na pracę z arkuszem egzaminacyjnym oraz przerwy między zakresami - to efekt konsultacji ze środowiskiem nauczycieli praktyków, akademików i psychologów. Kwietniowy termin egzaminu gimnazjalnego jest niezmienny od lat i jest zgodny z przepisami prawa. Natomiast harmonogram egzaminów maturalnych na rok 2012 był opracowywany w porozumieniu z Ministerstwem Edukacji Narodowej. Po analizie wszelkich sugestii - przede wszystkim otrzymanych od uczniów, rodziców i nauczycieli w formie listowej i e-mailowej w związku z organizacją sesji maturalnych w latach 2010 i 2011 - CKE ustaliła harmonogram najlepiej spełniający postulaty.

17. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (RPO-690155-III/11) z dnia 25 stycznia 2012 r. - w sprawie przyjętych rozwiązań w zakresie zmian dotychczasowego systemu organizowania i zasad działania ośrodków adopcyjno-opiekuńczych.

Do Rzecznika napływają skargi związane z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, które dotyczą zwłaszcza zmian systemu organizowania i zasad działania ośrodków adopcyjno-opiekuńczych. Zgodnie z art. 244 tej ustawy publiczne ośrodki adopcyjno-opiekuńcze z dniem 1 stycznia 2012 r. zostały zlikwidowane. Rozwiązania prawne dotyczące przeniesienia ośrodków adopcyjno-opiekuńczych z powiatów na szczebel województwa oraz różne potraktowanie ośrodków adopcyjno-opiekuńczych w uprawnieniu do prowadzenia po dniu 1 stycznia 2012 r. ośrodków ze względu na ich status (publiczne i niepubliczne) oraz ze względu na liczbę przeprowadzonych procedur adopcyjnych, przyczyniły się do wzrostu niepokojów zarówno osób zamierzających przysposobić dziecko jak i osób, które są w trakcie realizacji procedury przysposobienia. Zainteresowani wyrażają obawę, iż likwidacja ośrodków adopcyjno-opiekuńczych w sposób drastyczny ograniczy dostęp do ośrodków (duża odległość, koszty dojazdu), a w konsekwencji procedury przysposobienia dziecka. Często padają również zarzuty, iż zmniejszenie liczby ośrodków znacząco wydłuży czas trwania procedur adopcyjnych. Obowiązujące rozwiązania mogą obniżyć poziom gwarancji państwa zapewnienia dzieciom pozbawionym stale swego środowiska rodzinnego prawa do wychowania w rodzinie adopcyjnej. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (23.02.2012 r.) nie podzielił wątpliwości wyrażonych w wystąpieniu Rzecznika i wyjaśnił, że celem wprowadzanych zmian w organizacji postępowań adopcyjnych jest poprawa jakości tych usług, czego odzwierciedleniem powinno być skrócenie czasu oczekiwania przez dzieci na adopcję, a także bieżąca kontrola przebiegu tych procesów. Wymóg szkolenia kandydatów przyczyni się do ograniczenia tzw. „szarej strefy” adopcyjnej, bowiem każdy kandydat będzie musiał przedstawić sądowi zaświadczenie o ukończeniu odpowiedniego szkolenia. Centralne finansowanie pozwoli rządowi kontrolować prawidłowość jego realizacji. Wprowadzane zmiany są korzystne z punktu widzenia dziecka, nie oznaczają jednak wprost, że kandydaci do adopcji dziecka będą oczekiwać na nią krócej. Problemem bowiem w Polsce nie jest zbyt skomplikowany system przygotowania kandydatów, ale brak dzieci z uregulowaną sytuacją prawną. Zatem obawy kandydatów na rodziców adopcyjnych co do wydłużenia czasu oczekiwania na dziecko, zdają się być niezależne od zmian w systemie organizacji adopcji. Proces tworzenia struktury ośrodków adopcyjnych w dalszym ciągu trwa. Pierwsze pełne statystyki dostępne będą prawdopodobnie w drugim półroczu. Gdyby z zebranych danych wynikać miało jakiegokolwiek zagrożenie ciągłości procedur adopcyjnych, wówczas można rozważyć podjęcie w tej sprawie stosownych działań.

18. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (RPO-692274-III/12) z dnia 25 stycznia 2012 r. - w sprawie nierównego traktowania osób uprawnionych do świadczenia pielęgnacyjnego w zakresie uprawnienia do pomocy finansowej realizowanej w ramach rządowego programu wspierania niektórych osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne.

Do Rzecznika kierowane są skargi związane z nierównym traktowaniem osób uprawnionych do świadczenia pielęgnacyjnego w zakresie uprawnienia do pomocy finansowej realizowanej w ramach rządowego programu wspierania niektórych osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne. Zgodnie z treścią § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 grudnia 2011 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu wspierania niektórych osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne, prawo do pomocy finansowej w wysokości 100 zł miesięcznie przysługuje matce, ojcu lub opiekunowi faktycznemu dziecka mającym ustalone za miesiąc styczeń, luty lub marzec 2012 r. prawo do świadczenia pielęgnacyjnego przyznane na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych. Przyznanie uprawnienia do dodatkowej pomocy finansowej jedynie wybranej grupie osób uprawnionych do świadczenia pielęgnacyjnego zostało przez pozostałe osoby pobierające świadczenie pielęgnacyjne, a nieobjęte pomocą wynikającą z rządowego programu, odebrane z dużym rozgoryczeniem. Zainteresowani podkreślają, iż znajdują się w takiej samej sytuacji prawnej jak osoby, które pomoc finansową mogą otrzymać. Obecna sytuacja jest dla grupy osób wykluczonych z prawa do dodatkowej pomocy finansowej niezrozumiała także z tego powodu, że na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 4 października 2011 r. w sprawie szczegółowych warunków realizacji rządowego programu wspierania osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne, pomoc finansowa przysługiwała wszystkim osobom uprawnionym w listopadzie i grudniu 2011 r. do świadczenia pielęgnacyjnego. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (09.02.2012 r.) nie podzielił zarzutów przedstawionych w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich i poinformował, że celem przyjętych rozwiązań jest udzielenie, w ramach rządowego programu pomocowego realizowanego na podstawie ustawy o pomocy społecznej, doraźnego wsparcia rodzinom opiekującym się własnymi niepełnosprawnymi dziećmi. Niezasadne więc wydają się postulaty, aby wsparcie udzielane było również innym osobom sprawującym opiekę nad niepełnosprawnymi członkami rodziny. Nie chodzi tu bowiem o podwyższenie wysokości świadczenia pielęgnacyjnego, lecz o objęcie pomocą społeczną pewnej wyodrębnionej grupy osób. W odpowiedzi podkreślono także, iż zgodnie z przepisami Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, obowiązek utrzymania dziecka przez rodziców jest zdecydowanie „silniejszy” od obowiązku alimentacyjnego dalszych krewnych czy rodzeństwa.

19. Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej (RPO-661774-V/10) z dnia 31 stycznia 2012 r. - w sprawie wątpliwości interpretacyjnych dotyczących ustawowej definicji przyłącza kanalizacyjnego i wodociągowego.

Osoby zainteresowane podłączeniem nieruchomości do sieci kanalizacyjnych lub wodociągowych wskazują w skargach do Rzecznika na wątpliwości dotyczące realizacji spoczywającego na nich obowiązku wykonania i pokrycia kosztów budowy odpowiednich przyłączy do sieci. Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków nakłada obowiązek zapewnienia realizacji i pokrycia kosztów przyłączy na osoby ubiegające się o podłączenie nieruchomości do sieci. Trudności interpretacyjne budzi jednak definicja przyłącza kanalizacyjnego (art. 2 pkt 5 ustawy). Władze gmin zwykle stoją na stanowisku, iż przyłączem kanalizacyjnym, do którego wykonania zobowiązana jest osoba zainteresowana podłączeniem nieruchomości do sieci, jest także odcinek prowadzący bezpośrednio do głównej sieci kanalizacyjnej, co oznacza, że na osobach zainteresowanych spoczywa obowiązek realizacji i pokrycia kosztów wykonania odpowiedniej instalacji na terenie nieruchomości, a także przewodu prowadzącego do sieci głównej, a zatem wykraczającego poza granicę nieruchomości gruntowej. Tymczasem Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 13 września 2007 r. (sygn. CZP 79/07) uznał, że odcinek przewodu łączącego sieć kanalizacyjną z nieruchomością, w części leżącej poza granicą tej nieruchomości, stanowi urządzenie kanalizacyjne. W konsekwencji obowiązek wykonania takich urządzeń ciąży na przedsiębiorstwie wodno-kanalizacyjnym. Treść art. 2 pkt 6 ww. ustawy zawierająca definicję przyłącza wodociągowego nie budzi takich wątpliwości, jednak przy interpretacji tego pojęcia nie można pomijać ww. uchwały Sądu Najwyższego. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o rozważenie zasadności podjęcia odpowiedniej inicjatywy legislacyjnej, zmierzającej do doprecyzowania przepisów ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków, zawierających definicje przyłącza kanalizacyjnego i wodociągowego, z uwzględnieniem wykładni przyjętej przez Sąd Najwyższy.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej (17.02.2012 r.) poinformował, że resort nie prowadzi obecnie prac związanych z nowelizacją ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków w zakresie definicji przyłączy wodociągowych i kanalizacyjnych. Propozycje zmian legislacyjnych w zakresie definicji przyłączy, wodociągowego i kanalizacyjnego poprzedzone muszą zostać szerszą analizą i konsultacjami. Nie można aktualnie jednoznacznie przesądzić, że definicje te będą zgodne z uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2007 r. Zmiany powinny mieć charakter systemowy i uwzględniać całokształt procesu inwestycyjnego dotyczącego rozbudowy sieci, dlatego zostaną wprowadzone w ramach szerszej nowelizacji ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków.

20. Prezydenta m. st. Warszawy (RPO-680699-V/11) z dnia 31 stycznia 2012 r.

- w sprawie obowiązku posiadania przez pracowników spółek komunalnych egzaminu na członków rad nadzorczych, złożonego z wynikiem pozytywnym.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich zwracają się pracownicy spółek komunalnych ze skargami na wprowadzony obowiązek posiadania złożonego z wynikiem pozytywnym egzaminu na członków rad nadzorczych przez pracowników jednoosobowych spółek miasta stołecznego Warszawy. Z treści pisma Prezydenta m. st. Warszawy skierowanego do zarządów oraz rad nadzorczych jednoosobowych spółek m.st. Warszawy, uzasadniającego wprowadzenie tego obowiązku wobec pracowników spółek komunalnych, nie wynikała jednak podstawa prawna podjęcia tego rodzaju decyzji. Dodatkowe wątpliwości wzbudzają dwa sprzeczne stanowiska wyrażone przez Ministerstwo Skarbu Państwa w zakresie interpretacji przepisów ustawy o gospodarce komunalnej. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o nadesłanie wyjaśnień dotyczących poruszonego problemu oraz wskazanie podstaw prawnych i faktycznych przyjętego rozwiązania ograniczającego uprawnienia pracowników do zasiadania w radach nadzorczych jednoosobowych spółek miasta stołecznego Warszawy.

Zastępca Prezydenta m. st. Warszawy (13.03.2012 r.) poinformował, że przyjęte rozwiązanie realizuje zasadę równości wyrażoną w art. 32 Konstytucji RP, dając rękojmię należytego wykonywania obowiązków władzy samorządowej, związanych m.in. z gospodarowaniem mieniem m.st. Warszawy, a także zapewnia członkom rad nadzorczych uzyskanie odpowiedniego poziomu kwalifikacji i umiejętności niezbędnych do prawidłowego pełnienia ich funkcji. W dniu 23 lutego 2011 r. została przekazana zarządom i radom nadzorczym informacja o rozszerzeniu na członków rad nadzorczych jednoosobowych spółek m.st. Warszawy wybieranych przez pracowników, obowiązku posiadania złożonego z wynikiem pozytywnym egzaminu dla kandydatów na członków rad nadzorczych spółek z udziałem Skarbu Państwa, o którym mowa w ustawie z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji. Informacja zawierała m.in. stwierdzenie, że do rad nadzorczych jednoosobowych spółek m.st. Warszawy, począwszy od 2011 roku, powoływani będą wyłącznie kandydaci, którzy złożyli egzamin oraz kandydaci zwolnieni z obowiązku złożenia egzaminu na mocy § 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 września 2004 r. w sprawie szkoleń i egzaminów dla kandydatów na członków rad nadzorczych spółek, w których Skarb Państwa jest jedynym akcjonariuszem. W dniu 1 kwietnia 2011 r. Zarządzeniem Prezydenta m.st. Warszawy Nr 489/2011 w sprawie kwalifikacji kandydatów na członków rad nadzorczych jednoosobowych spółek m.st. Warszawy wybieranych przez pracowników, Biuro Nadzoru Właścicielskiego Urzędu m.st. Warszawy zostało zobowiązane do przeprowadzenia procedury zmian w aktach założycielskich/umowach/statutach jednoosobowych spółek m.st. Warszawy w powyższym zakresie. Podstawę prawną wprowadzenia ww. obowiązku stanowi art. 12 ust. 2 w związku z art. 68 ust. 1 w związku z art. 60 ust. 4 ustawy z dnia 30 sierpnia 1996 r. o komercjalizacji i prywatyzacji.

21. Ministra Sprawiedliwości (RPO-589042-II/08) z dnia 31 stycznia 2012 r. - w sprawie nieterminowego zwalniania z aresztów śledczych osób, którym sąd uchylił tymczasowe aresztowanie.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich docierają informacje o kilkudniowym przetrzymywaniu w jednostkach penitencjarnych osób, którym sąd uchylił tymczasowe aresztowanie. Na podstawie § 111 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 stycznia 2004 r. w sprawie czynności administracyjnych związanych z wykonywaniem tymczasowego aresztowania oraz kar i środków przymusu skutkujących pozbawieniem wolności oraz dokumentowania tych czynności, administracja jednostki penitencjarnej może zwolnić tymczasowo aresztowanego dopiero wówczas, gdy otrzyma oryginały postanowienia o uchyleniu tymczasowego aresztowania oraz nakazu zwolnienia. Trudności z wykonaniem tej dyspozycji pojawiają się najczęściej w wypadku, gdy sąd orzekający o uchyleniu tymczasowego aresztowania znajduje się w znacznym oddaleniu od jednostki penitencjarnej. W ocenie Rzecznika, waga i liczba spraw związanych z opóźnieniem w zwolnieniu z jednostek penitencjarnych osób, którym sąd uchylił tymczasowe aresztowanie, uzasadnia przyjęcie sposobów doręczenia dokumentów zarządzających zwolnienie z aresztu śledczego wskazanych w postanowieniu Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 października 2011 r. Niestety, przekazany do wiadomości Rzecznika projekt z dnia 12 grudnia 2011 r. rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie czynności administracyjnych związanych z wykonywaniem tymczasowego aresztowania oraz kar i środków przymusu skutkujących pozbawienie(m) wolności oraz dokumentowania tych czynności nie zawiera rozwiązania przedstawionego problemu. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o podjęcie skutecznych działań w celu wyeliminowania nieprawidłowości związanych z opóźnieniami w zwalnianiu z jednostek penitencjarnych osób, którym zostało uchylone tymczasowe aresztowanie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (29.02.2012 r.) poinformował, że w Ministerstwie Sprawiedliwości trwa analiza zagadnienia przedstawionego przez Rzecznika. O wynikach prowadzonych prac Rzecznik zostanie powiadomiony po ich zakończeniu odrębnym pismem.

22. Ministra Sprawiedliwości (RPO-667438-II/11) z dnia 1 lutego 2012 r. – w sprawie przestępstwa znieważenia funkcjonariusza publicznego lub osoby przybranej mu do pomocy.

W zainteresowaniu Rzecznika pozostaje problematyka dotycząca znamion czynu uregulowanego w art. 226 § 1 Kodeksu karnego (znieważenie funkcjonariusza publicznego lub osoby przybranej mu do pomocy). Problematyka ta wyłoniła się na tle spraw podejmowanych w Biurze RPO. Obecne brzmienie tego uregulowania zostało nadane ustawą z dnia 9 maja 2008 r., która miała czynić zadość wyrokowi Trybunału Konstytucyjnego z dnia 11 października 2006 r. (sygn. akt P 3/06). Trybunał orzekł wówczas, iż art. 226 § 1 k.k. (w brzmieniu sprzed nowelizacji), w zakresie w jakim penalizował znieważenie funkcjonariusza publicznego lub osoby do pomocy mu przybranej dokonane niepublicznie lub dokonane publicznie, lecz nie podczas

pełnienia czynności służbowych, jest niezgodny z art. 54 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Literalne brzmienie obowiązującego § 1 art. 226 k.k. uprawnia do stwierdzenia, iż ustawodawca dokonując nowelizacji omawianego uregulowania, pominął istotne z punktu widzenia Konstytucji znamię czynu z art. 226 § 1 k.k., wskazujące, iż znieważenie funkcjonariusza publicznego musi być dokonane „publicznie”. W ocenie Rzecznika, ustawodawca winien w pełnym zakresie uwzględnić powołany wyrok Trybunału Konstytucyjnego, poprzez doprecyzowanie znamion czynu z art. 226 § 1 k.k., w ten sposób, iż przestępstwo polegające na znieważeniu funkcjonariusza publicznego lub osoby przybranej mu do pomocy może zostać popełnione tylko wówczas, gdy znieważenie nastąpiło publicznie, podczas i w związku z pełnieniem obowiązków służbowych - co doprowadzi do prokonstytucyjnego ukształtowania znamion czynu z art. 226 § 1 k.k. i zapobiegnie rozbieżnej linii orzeczniczej sądów w tym zakresie. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o poinformowanie, czy przewidywane są zmiany legislacyjne, które stanowiłyby rozwiązanie przedstawionego problemu.

23. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (RPO-680042-II/11) z dnia 1 lutego 2012 r. – w sprawie instalowania w jednostkach penitencjarnych kamer w pomieszczeniach do kontroli osobistej oraz w salach do udzielania tzw. widzeń bezdozorowych.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi osób pozbawionych wolności, które wskazują, iż w pomieszczeniach do kontroli osobistej oraz w salach do udzielania tzw. widzeń bezdozorowych zamontowane są kamery. Instalowanie kamer w salach widzeń bezdozorowych potwierdzają również obserwacje poczynione przez pracowników Biura Rzecznika podczas wizytacji jednostek penitencjarnych. Przepis art. 73a § 5 k.k.w. wśród pomieszczeń, z których obraz jest przekazywany do monitorów lub urządzeń, o których mowa w § 3 (art. 73a), w sposób uniemożliwiający ukazywanie intymnych części ciała skazanego, nie wymienia pomieszczeń do kontroli osobistej osadzonych. W ocenie Rzecznika obraz z kamery zainstalowanej w pomieszczeniu do kontroli osobistej powinien być przekazywany do monitorów lub urządzeń, o których mowa w § 3 (art. 73a), w sposób uniemożliwiający ukazywanie intymnych części jego ciała bądź należałoby odstąpić od montowania kamer w tych pomieszczeniach. Natomiast instalowanie kamer w salach widzeń bezdozorowych jest nie do pogodzenia z intencją ustawodawcy, który nakazał odstąpić od wymogu nadzoru nad skazanym i osobami go odwiedzającymi, przyznając mu większą swobodę i szerszy zakres prywatności podczas tego widzenia (art. 138 § 1 pkt 2 k.k.w.). Przepis art. 73a § 2 k.k.w. de facto umożliwia instalowanie kamer we wszystkich pomieszczeniach jednostki penitencjarnej, jednakże przy podejmowaniu decyzji o miejscu zainstalowania kamery należy mieć na względzie jego przeznaczenie oraz ratio legis innych przepisów dotyczących wykonywania kary pozbawienia wolności. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (06.03.2012 r.) nie podzielił zdania wyrażonego w wystąpieniu Rzecznika w kwestii interpretacji przepisów art. 138 § 1 pkt 2 k.k.w. Przepisy te określają formę nagradzania osadzonych jako widzenia bez osoby dozorującej. Nie oznacza to jednak, że administracja zakładu karnego w trakcie takiego widzenia pozbawiona jest możliwości zapewnienia bezpieczeństwa osobom odwiedzającym. Każdy przypadek stosowania monitoringu ma w założeniu zapewnienie ochrony i bezpieczeństwa, przy jednoczesnym poszanowaniu intymności osadzonych. Jednocześnie w odpowiedzi podzielono opinię Rzecznika, iż obraz z kamer zainstalowanych w pomieszczeniach, w których dokonuje się kontroli osobistej osadzonych, powinien być przekazywany do monitorów lub urządzeń, o których mowa w art. 73a § 3 k.k.w. w sposób uniemożliwiający ukazywanie intymnych części ciała.

24. Ministra Sprawiedliwości (RPO-550137-II/07) z dnia 1 lutego 2012 r. - w sprawie obowiązku zapewnienia osadzonym odpowiednich środków higieny osobistej.

W myśl art. 116 § 1 pkt 2 Kodeksu karnego wykonawczego skazany ma obowiązek przestrzegania higieny osobistej i czystości pomieszczeń, w których przebywa. Natomiast przepis art. 102 pkt 1 k.k.w. stanowi m.in., iż skazany ma prawo do odpowiednich warunków higieny. Administracja jednostek penitencjarnych zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych wydaje osadzonym odzież, bieliznę, obuwie, pościel, środki higieny, konserwacji oraz sprzęt stołowy, a normy należności tych przedmiotów określa załącznik nr 1 do rozporządzenia (§ 1 ust. 2 rozporządzenia). Treść skarg oraz ustalenia z wizytacji jednostek penitencjarnych wskazują w opinii Rzecznika na potrzebę nowelizacji ww. rozporządzenia poprzez dodanie w załączniku Nr 1 Zestaw I/H do listy środków higienicznych wydawanych osadzonym szamponu do włosów, który nie jest obecnie ujęty wśród artykułów higieny osobistej oraz zmianę ilości środków higienicznych wydawanych na podstawie załącznika Nr 1 do rozporządzenia. Środki te (zwłaszcza maszynki do golenia, papier toaletowy) są wydawane osadzonym zbyt rzadko - tylko raz w miesiącu. Rozporządzenie powinno również regulować kwestię wydawania osadzonym środka do czyszczenia naczyń. Obowiązek zapewnienia osadzonym odpowiednich środków higieny osobistej wynika również z generalnej zasady wykonywania kary pozbawienia wolności w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego oraz zakazujący niehumanitarnego albo poniżającego traktowania (art. 4 § 1 k.k.w.). Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o odniesienie się do przedstawionej w wystąpieniu propozycji nowelizacji rozporządzenia w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (29.02.2012 r.) uznał za zasadne uwagi przedstawione w wystąpieniu Rzecznika i poinformował, że Ministerstwo Sprawiedliwości wraz z Centralnym Zarządem Służby Więziennej, podejmie prace legislacyjne w celu rozwiązania zgłoszonych problemów, tak aby

poruszona problematyka była w pełni zgodna z rozwiązaniami przewidzianymi w obowiązujących przepisach, jak też w Regułach minimalnych ONZ i Europejskich Regułach Więziennych.

25. Ministra Zdrowia (RPO-691747-V/11) z dnia 2 lutego 2012 r. – w sprawie niedochowania standardów demokratycznego państwa prawnego przy wydawaniu i ogłaszaniu aktów wykonawczych do ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych i do ustawy z dnia 5 grudnia 1996 r. o zawodach lekarza i lekarza dentystry.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich, wyjaśnienia przedstawione w odpowiedzi Zastępcy Dyrektora Departamentu Polityki Lekowej i Farmacji w Ministerstwie Zdrowia na wcześniejsze wystąpienie Rzecznika w przedmiotowej sprawie nie są przekonujące. Uwagi dotyczące nieprawidłowości w działaniu resortu zdrowia, zawarte w wystąpieniu z dnia 30 grudnia 2011 r., miały na celu przypomnienie o konieczności przestrzegania nakazu zachowania odpowiedniej *vacatio legis* przy tworzeniu prawa, który stanowi jeden z elementów składowych konstytucyjnej zasady zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa. Intencją Rzecznika Praw Obywatelskich było także, aby wspomniane uwagi zostały uwzględnione podczas prac legislacyjnych Ministerstwa Zdrowia nad kolejnymi aktami normatywnymi. Tymczasem w odpowiedzi na wystąpienie brak jest jakichkolwiek informacji wskazujących na to, iż resort zdrowia wyciągnął wnioski z popełnionych błędów i podjął odpowiednie działania, aby podobna sytuacja nie powtórzyła się w przyszłości. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o uzupełnienie udzielonych wyjaśnień i poinformowanie, jakie środki powziął resort zdrowia, aby zapobiec w przyszłości naruszeniom standardów demokratycznego państwa prawnego przy tworzeniu prawa.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (08.03.2012 r.) wyjaśnił, że rozporządzenia w sprawie recept lekarskich oraz w sprawie informacji gromadzonych przez apteki i przekazywanych Narodowemu Funduszowi Zdrowia, jak również sposobu publikacji obwieszczenia Ministra Zdrowia w sprawie wykazu refundowanych leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych, zostały podpisane przez Ministra Zdrowia w dniu 23 grudnia 2011 r., a następnie przekazane do pilnej publikacji w Dzienniku Ustaw. Ministerstwo Zdrowia nie miało wpływu na termin ich ogłoszenia. Obecnie wdrażane są procedury wewnętrzne mające na celu usystematyzowanie procesu wdrażania aktów normatywnych. W szczególności przeprowadzone zostały rozmowy z kierującymi właściwymi rzeczowo komórkami organizacyjnymi w zakresie usprawnienia i przyspieszenia procedur. W tym zakresie opracowano wewnętrzny kalendarz legislacyjny. Nastąpiły także przeszerogowania kadrowe celem zwiększenia wydajności przepływu dokumentacji i poprawienia wzajemnej komunikacji w ramach współpracy interdyscyplinarnej wewnętrznych komórek organizacyjnych

wchodzących w skład Departamentów. Wdrożono bieżącą kontrolę wydajności, terminowości i organizacji pracy.

26. Ministra Sprawiedliwości (RPO-691089-II/11) z dnia 2 lutego 2012 r. – w sprawie zagadnień związanych z wykonywaniem Europejskiego Nakazu Aresztowania.

Rzecznik Praw Obywatelskich rozpatrując wnioski o kasacje od postanowień sądowych o przekazaniu podejrzanego w trybie Europejskiego Nakazu Aresztowania spotkał się z problemem możliwości badania podstawy dowodowej postanowienia o aresztowaniu i Europejskiego Nakazu Aresztowania przez sąd polski orzekający w przedmiocie przekazania osoby ściganej, będącej obywatelem polskim, do organów sądowych państwa wydania nakazu. Rzecznik postuluje rozważenie podjęcia działań prowadzących do wprowadzenia do kodeksu postępowania karnego regulacji obligującej sąd wykonujący Europejski Nakaz Aresztowania do badania podstawy dowodowej czynów zarzucanych podejrzanemu, w oparciu o które nastąpić ma wydanie obywatela polskiego. Kolejnym problemem jest stosowanie art. 607n § 1 k.p.k. Zgodnie z tym przepisem, osobę ściganą, wobec której zapadło prawomocne postanowienie o przekazaniu, przekazuje się właściwemu organowi sądowemu państwa wydania nakazu europejskiego najpóźniej w terminie 10 dni od dnia uprawomocnienia się postanowienia. Przepis ten budzi wątpliwości z punktu widzenia ochrony praw osoby przekazywanej do Państwa wydania ENA, bowiem niemal uniemożliwia skierowanie i rozpatrzenie kasacji od prawomocnego postanowienia sądu o wydaniu ściganego. W wyniku rozpoznania kasacji może się okazać, iż zachodziły podstawy do obligatoryjnej odmowy wydania, jednak osoba ścigana będzie znajdować się już na terenie innego Państwa. Zasadnym wydaje się więc postulat wstrzymania wydania osoby ściganej do czasu rozpoznania kasacji. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie stanowiska wobec poruszonych problemów.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (22.03.2012 r.) poinformował, iż brak jest przesłanek do wprowadzenia w polskiej procedurze karnej zmian wskazanych w wystąpieniu Rzecznika. Europejski Nakaz Aresztowania jest instytucją współpracy wymiarów sprawiedliwości państw członkowskich Unii Europejskiej w sprawach karnych, wprowadzoną w celu zastąpienia długotrwałej i skomplikowanej procedury ekstradycji. Istotą ENA jest oparcie procedury na zasadzie wzajemnego uznawania orzeczeń oraz powiązaniem z nią wysokim poziomem zaufania pomiędzy państwami członkowskimi UE. Uproszczenie procedury wydawania w trybie ENA nie oznacza, że odbywa się ona w oderwaniu od postępowania dowodowego. Postępowanie dowodowe jest jednak prowadzone zgodnie z systemem prawa i procedurą państwa wydającego ENA. Państwo wykonujące ENA zasadniczo sprawdza jedynie, czy występują fakultatywne lub obligatoryjne podstawy odmowy jego wykonania oraz czy nie zachodzą okoliczności uniemożliwiające jego wykonanie (np. istotne braki formalne nakazu). Zgodnie z zasadą wzajemnego uznawania, organ wykonujący nie jest natomiast uprawniony do badania podstaw merytorycznych ENA,

w szczególności dowodów, na podstawie których nakaz został wydany. Takie również jest stanowisko polskiego Trybunału Konstytucyjnego. Odnosząc się do kolejnej kwestii wskazanej w wystąpieniu Rzecznika, poinformowano w odpowiedzi, iż wprowadzenie szczególnych reguł kasacji w trybie ENA byłoby niezasadne, biorąc pod uwagę, że już w obecnym stanie prawnym Sąd Najwyższy może postanowić o wstrzymaniu wykonania zaskarżonego orzeczenia lub innego orzeczenia, którego wykonanie zależy od rozstrzygnięcia kasacji (art. 532 § 1 k.p.k.).

27. Ministra Finansów (RPO-661873-V/10) z dnia 2 lutego 2012 r. – w sprawie sankcji przewidzianych dla sprzedawców paliw opałowych za nieterminowe złożenie zestawień oświadczeń nabywców paliw opałowych o ich przeznaczeniu na cele grzewcze.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwracają się podatnicy, wobec których stosowane są - na podstawie art. 89 ust. 16 ustawy z dnia 6 grudnia 2008 r. o podatku akcyzowym - sankcje przewidziane dla sprzedawców paliw opałowych w przypadku nieterminowego przekazania właściwemu naczelnikowi urzędu celnego miesięcznych zestawień oświadczeń nabywców paliw opałowych o ich przeznaczeniu na cele grzewcze (art. 89 ust. 14 tej ustawy). Z wpływających skarg wynika, że wysokość podatku akcyzowego określanego według stawek sankcyjnych - nawet w przypadku jednodniowego uchybienia terminowi złożenia zestawienia oświadczeń - w wielu przypadkach jest tak znaczna, że może stać się przyczyną upadłości podmiotów gospodarczych nie dysponujących środkami na zapłacenie tak wysokich kwot. Rzecznik został poinformowany, że w Ministerstwie Finansów prowadzone są prace nad zmianą przepisów dotyczących systemu oświadczeń stosowanych w obrocie paliwami opałowymi w celu zmniejszenia obciążeń administracyjnych związanych z prowadzeniem tego typu działalności gospodarczej, w tym również w zakresie dookreślenia sankcji karnej za nieterminowe złożenie zestawienia oświadczeń. Dotychczas jednak nie nastąpiła odpowiednia nowelizacja ustawy o podatku akcyzowym. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o poinformowanie o stopniu zaawansowania prac nad zmianą systemu oświadczeń nabywców paliw opałowych, w tym sankcji przewidzianej dla ich sprzedawców za nieterminowe złożenie zestawienia oświadczeń.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów (13.02.2012 r.) poinformował, iż w 2011 roku prowadzone były prace nad zmianą przepisów dotyczących systemu oświadczeń stosowanych w obrocie paliwami opałowymi pod kątem zmniejszenia obciążeń administracyjnych związanych z prowadzeniem tego typu działalności gospodarczej m.in. w zakresie stosowania stawki akcyzy w wysokości 1.822,00 zł/1.000 l lub 2.047,00 zł/1.000 kg za uchybienie terminowi złożenia zestawienia oświadczeń (podstawowa stawka akcyzy na oleje opałowe wynikająca z art. 89 ust. 1 pkt 10 wynosi 232,00 zł/1.000l lub 64,00 zł/1.000 kg). W tym celu w lipcu 2011 r. Prezes Rady Ministrów przesłał do Sejmu RP projekt ustawy o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców, obejmujący m.in. zmiany w przepisach akcyzowych związane z odejściem od sankcji podatkowej wynikającej z niezłożenia w

terminie zestawienia oświadczeń o przeznaczeniu nabytych olejów przeznaczonych do celów opałowych na rzecz penalizacji niespełnienia tego obowiązku w Kodeksie karnym skarbowym. Jednak na etapie prac nadzwyczajnej komisji sejmowej „Przyjazne Państwo” wykreślono z przedmiotowego projektu powyższy zapis. W związku z brakiem akceptacji przez Sejm proponowanej zmiany art. 89 ust. 16 ustawy o podatku akcyzowym obowiązuje nadal w niezmienionym brzmieniu. Ministerstwo Finansów zgłosiło potrzebę zmiany ww. przepisu Ministerstwu Gospodarki, które odpowiada za przygotowanie kolejnego projektu ustawy „deregulacyjnej”.

28. Ministra Edukacji Narodowej (RPO-682473-V/11) z dnia 3 lutego 2012 r. - w sprawie konieczności podjęcia działań zmierzających do upowszechnienia podstawowej wiedzy o mniejszości romskiej.

Odnosząc się do odpowiedzi Ministra Edukacji Narodowej na wystąpienie z dnia 30 listopada 2011 r. w przedmiotowej sprawie, Rzecznik Praw Obywatelskich podziela opinię o korzystnych rezultatach, jakie przyniosło wdrożenie i realizacja rządowych programów na rzecz mniejszości romskiej, w szczególności „Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce”. Na kształtowanie postaw uczniów wpływa uwzględnienie w podstawie programowej wybranych przedmiotów treści dotyczących języka, kultury, tradycji i historii mniejszości narodowych i etnicznych. Zagadnienia te zostały jednak w programach nauczania ujęte w sposób ogólny bez wskazania konkretnych mniejszości. Tymczasem poprawa szczególnie niekorzystnej sytuacji społeczności romskiej poprzez wyeliminowanie negatywnych stereotypów wymaga podjęcia szczególnych środków. Dlatego też Rzecznik po raz kolejny przedstawia propozycję uzupełnienia podręczników szkolnych o podstawowe wiadomości z zakresu historii i kultury Romów oraz wprowadzenia tej tematyki do programu nauczania wybranych przedmiotów. Stosowne informacje powinny także uzupełnić zasoby programu Scholaris, z którego nauczyciele czerpią materiały dydaktyczne i pomoce naukowe do prowadzenia zajęć. Rzecznik Praw Obywatelskich ponownie zwraca się z prośbą o odniesienie się do postulatu podjęcia działań zmierzających do upowszechnienia podstawowej wiedzy o mniejszości romskiej i zmiany negatywnego wizerunku tej mniejszości.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej (24.02.2012 r.) poinformowała, że na portalu Scholaris zamieszczono publikację przygotowaną przez Centrum Edukacji Obywatelskiej „Wspólna przeszłość - wspólna przyszłość” (materiały pomocnicze dla nauczycieli), w której zawarto podstawowe wiadomości o mniejszości romskiej. Ponadto rozbudowano dział zasobów zewnętrznych (linków) dotyczący odnośników do stron o tematyce romskiej. W marcu 2012 na portalu zostanie zamieszczona publikacja dostępna obecnie na stronie internetowej Ośrodka Rozwoju Edukacji „Edukacja międzykulturowa. Poradnik dla nauczyciela” (wyd. 2004 r.), z dwoma scenariuszami lekcji o kulturze Romów. Redakcja portalu Scholaris będzie sukcesywnie pozyskiwać i publikować na portalu istniejące już opracowania i scenariusze zajęć. Skontaktowano się w tym celu ze stowarzyszeniami romskimi. Nauczyciele mogą korzystać nie tylko z portalu Scholaris, ale np. także ze stron

internetowych organizacji romskich, w szczególności Portalu Społeczności Romskiej <http://harangos.pl>, który obok prezentacji wiedzy z zakresu historii i kultury romskiej zawiera wykaz ponad 180 publikacji dotyczących tej problematyki. Zagadnienia dotyczące przestrzegania praw mniejszości narodowych, etnicznych i religijnych są przedstawiane w szczególności w podręcznikach do wiedzy o społeczeństwie. Wiele miejsca poświęca się w tych podręcznikach negatywnym stereotypom narodowym i etnicznym, w tym również stereotypom dotyczącym mniejszości romskiej.

29. Ministra Obrony Narodowej (RPO-672975-III/11) z 6 lutego 2012 r. - w sprawie braku prawnej możliwości zweryfikowania orzeczenia o niezdolności do czynnej służby wojskowej, w związku z zamiarem wstąpienia do Narodowych Sił Rezerwowych.

W Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich prowadzone jest postępowanie w sprawie skargi indywidualnej dotyczącej odmowy skierowania do wojskowej komisji lekarskiej, w związku z zamiarem wstąpienia do Narodowych Sił Rezerwowych. Powodem odmowy wszczęcia postępowania kwalifikacyjnego było prawomocne orzeczenie Wojskowej Komisji Lekarskiej z 2001 r. ustalające kategorię „D” i kwalifikujące skarżącego jako niezdolnego do czynnej służby wojskowej w czasie pokoju. Skarżący spotkał się z odmową, mimo iż w 2011 r. właściwa Terenowa Komisja Lekarska wydała orzeczenie kwalifikujące go jako zdolnego do zawodowej służby wojskowej (kat. „Z”). Treść art. 29 ust. 3 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej stanowi, że w czasie pokoju nie kieruje się do wojskowej komisji lekarskiej osoby, wobec której wydano ostateczne orzeczenie ustalające kategorię zdolności do czynnej służby wojskowej „D” lub „E”. Przepis ten uniemożliwia podjęcie czynności kwalifikacyjnych wobec żołnierzy rezerwy kandydujących do niezawodowej czynnej służby wojskowej. Opisany stan prawny rodzi wątpliwości w odniesieniu do należnego tej grupie obywateli prawa do równego traktowania i wzruszenia orzeczonej kategorii „D” w przypadku usunięcia zdrowotnych powodów jej wydania. Uzasadnionym wydaje się także wyeliminowanie z obiegu prawnego przepisów umożliwiających, wobec tej samej osoby, istnienia dwóch orzeczeń wojskowych komisji lekarskich, pierwszego o niezdolności do czynnej służby wojskowej, w rozumieniu ustawy o powszechnym obowiązku obrony - kat. „D” oraz „Z” zdolny - w rozumieniu ustawy o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie.

30. Ministra Finansów (RPO-671044-V/11) z dnia 7 lutego 2012 r. - w sprawie nowelizacji ustawy o podatku od towarów i usług rozszerzającej krąg podatników, dokonanej bez zachowania odpowiedniego okresu *vacatio legis*.

Dokonując nowelizacji art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług, ustawodawca rozszerzył krąg podatników, co miało na celu wyeliminowanie nadużyć podatkowych w handlu złomem i w obrocie usługami w zakresie przenoszenia uprawnień do emisji do powietrza gazów cieplarnianych.

Zmieniony przepis wszedł w życie z dniem 1 kwietnia 2011 r. Na dostosowanie się do nowego stanu prawnego podatnicy mieli 3 dni. Z zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji) wynikają określone obowiązki prawodawcy co do przestrzegania zasad poprawnej legislacji w procesie stanowienia aktów normatywnych, służy to bowiem realizacji zasady zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa. Stosownie do art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych, akty normatywne, zawierające przepisy powszechnie obowiązujące, ogłaszane w dziennikach urzędowych wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ich ogłoszenia, chyba że dany akt normatywny określi termin dłuższy. W uzasadnionych przypadkach akty normatywne wchodzi w życie w terminie krótszym niż 14 dni, a jeżeli ważny interes państwa wymaga natychmiastowego wejścia w życie aktu normatywnego i zasady demokratycznego państwa prawnego nie stoją temu na przeszkodzie, dniem wejścia w życie może być dzień ogłoszenia tego aktu w dzienniku urzędowym. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o wyjaśnienie, czy zachodziły przesłanki uzasadniające skrócenie *vacatio legis*, a także, czy ze względu na specyfikę rozliczeń w podatku od towarów i usług zasadnym jest uzupełnienie § 45 ust. 1 załącznika do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” o bardziej odpowiedni dla tego podatku schemat przepisu o wejściu w życie ustawy.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów (29.02.2012 r.) wyjaśnił, że zmiany zawarte w art. 1 pkt 7 lit. a ustawy nowelizującej, które wprowadziły do ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług szczególne rozwiązanie w systemie naliczania i odliczania podatku od towarów i usług w obrocie surowcami wtórnymi - złomem oraz w handlu uprawnieniami do emisji do powietrza gazów cieplarnianych, były bardzo istotne z punktu widzenia interesów Skarbu Państwa oraz przedsiębiorców działających w tych obszarach (zwłaszcza w obrocie złomem). Wprowadzone zmiany polegały na przesunięciu, w przypadku gdy sprzedawca i nabywca byłiby podatnikami podatku VAT, obowiązku rozliczenia należnego podatku od towarów i usług z tytułu sprzedaży ze sprzedawcy na nabywcę. Celem tym zmian było przeciwdziałanie oszustwom podatkowym, zabezpieczenie wpływów budżetowych, poprawa konkurencyjności i eliminacja z rynku nierzetelnych firm złomowych, zahamowanie rozwoju szarej strefy w sektorze odpadów i recyklingu, a także zapobieżenie przenoszenia się do Polski oszustw z państw, które wprowadziły u siebie mechanizm odwrotnego obciążenia w handlu złomem i uprawnieniami do emisji ww. gazów. Jest zatem w pełni uzasadnione, że przedmiotowa nowela weszła w życie z *vacatio legis* krótszym niż 14-dniowe. Ponadto w odpowiedzi stwierdzono, iż nie istnieje potrzeba uzupełnienia przepisu § 45 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów - Zasady techniki prawodawczej, o bardziej odpowiedni dla podatku od towarów i usług schemat przepisu o wejściu w życie ustawy. Obecne regulacje należy bowiem uznać za wystarczające do realizacji konstytucyjnych zasad ochrony zaufania do państwa i prawa oraz ochrony praw nabytych i interesów w toku.

31. Ministra Sprawiedliwości (RPO-668096-II/11) z dnia 7 lutego 2012 r. – w sprawie konieczności zapewnienia gwarancji prawa do obrony członkowi składu orzekającego w sytuacji wytknięcia sądowi uchybienia.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwróciła się sędzia, w stosunku do której Sąd Najwyższy na podstawie art. 65 § 1 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym wytknął rażące uchybienie przepisom procesowym, odmawiając następnie przyjęcia zażalenia na powyższe postanowienie. Konsekwencje udzielenia wytknięcia są dotkliwe dla sędziego. Przepis art. 91a § 6 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. - Prawo o ustroju sądów powszechnych przewiduje, iż okres pracy kolejnych pięciu lat na danym stanowisku sędziowskim określany do wynagrodzenia zasadniczego w stawce bezpośrednio wyższej ulega wydłużeniu o trzy lata w razie ukarania sędziego w tym czasie karą dyscyplinarną dwukrotnego wytknięcia uchybienia. Odpis postanowienia zawierającego wytknięcie uchybień dołącza się do akt osobowych sędziego. Dopiero po upływie pięciu lat od wytknięcia uchybienia, na wniosek sędziego, prezes właściwego sądu zarządza usunięcie z akt osobowych sędziego odpisu postanowienia, jeżeli w tym okresie nie stwierdzono kolejnej oczywistej obrazy przepisów przy rozpoznawaniu sprawy przez sąd odwoławczy, skutkującej wytknięciem uchybienia lub nie zwrócono uwagi w trybie art. 37 § 4. Pozbawianie ukaranego w tym trybie sędziego prawa złożenia wyjaśnień godzi w jego interesy prawne i narusza normy konstytucyjne. Co więcej, sędzia pozbawiony tego uprawnienia nie może skutecznie dochodzić swych roszczeń w postępowaniu zażaleniowym, które również jest wyłączone. Konieczne byłoby zatem zapewnienie mu elementarnych gwarancji prawa do obrony w tym zakresie. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie stanowiska oraz rozważenie podjęcia działań celem wprowadzenia stosownych zmian w prawie.

32. Ministra Spraw Wewnętrznych (RPO-662967-IV/10) z dnia 8 lutego 2012 r. - w sprawie problemów mieszkańców lokali znajdujących się w zasobie Zarządu Zasobów Mieszkaniowych MSWiA.

Rzecznik Praw Obywatelskich powraca do opisanej w wystąpieniu z dnia 2 grudnia 2011 r. sytuacji emerytów i rencistów wojskowych zwolnionych z jednostek wojskowych podległych lub nadzorowanych przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, zajmujących lokale znajdujące się w zasobie Zarządu Zasobów Mieszkaniowych MSWiA na podstawie decyzji o przydziale kwatery, położone na nieruchomościach, co do których zostały zgłoszone roszczenia w trybie dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze m.st. Warszawy. Nadesłane wyjaśnienia Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych nie zawierają jednoznacznego stanowiska w kwestii prac nad nowelizacją ustawy z dnia 22 czerwca 1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o ponowne zajęcie stanowiska w poruszanej sprawie.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych (26.02.2012 r.) poinformował, że w odpowiedzi z dnia 4 stycznia 2012 r. na wcześniejsze wystąpienie

Rzecznika, została zawarta informacja, iż w MSW zostały podjęte działania zmierzające do stosownej nowelizacji ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP z zastrzeżeniem, że ze względu na zbyt wczesny etap prac nie jest możliwym wskazanie terminu ich zakończenia. Informacja ta odnosiła się do działań podjętych w byłym MSWiA, mających na celu przygotowanie koncepcji zmian w ww. ustawie. Zgodnie jednak z przyjętymi w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych zasadami dotyczącymi procedowania dokumentów legislacyjnych, ostateczną decyzję odnośnie zarówno prowadzenia prac nad konkretnym dokumentem jak i zakresu proponowanych zmian podejmuje Kierownictwo Ministerstwa po zapoznaniu się z wynikami analiz, w tym danymi dotyczącymi kosztów projektowanej regulacji. W odniesieniu do ww. koncepcji, po dokonaniu pogłębionej analizy, w szczególności z zakresu przewidywanych kosztów finansowych, podjęta została decyzja o nieprowadzeniu prac legislacyjnych.

33. Ministra Skarbu Państwa (RPO-677078-V/11) z dnia 8 lutego 2012 r. – w sprawie problemu konstytucyjności regulacji prawnej dotyczącej wyboru kandydatów na członków rad nadzorczych spółek handlowych z udziałem Skarbu Państwa oraz rad nadzorczych innych podmiotów prawnych nadzorowanych przez Ministra Skarbu Państwa.

Na tle napływających skarg Rzecznik powziął wątpliwości co do treści zarządzenia Ministra Skarbu Państwa Nr 45 z dnia 6 grudnia 2007 r. w sprawie zasad i trybu doboru kandydatów do składu rad nadzorczych spółek handlowych z udziałem Skarbu Państwa oraz rad nadzorczych innych podmiotów prawnych nadzorowanych przez Ministra Skarbu Państwa. Zarządzenie to reguluje materię dotyczącą praw i wolności obywateli, bowiem kształtuje ich prawa i obowiązki w konkursach na członków rad nadzorczych spółek Skarbu Państwa, mimo że nie ma charakteru aktu powszechnie obowiązującego. Zgodnie z art. 93 ust. 2 zd. 2 Konstytucji, zarządzenie nie może stanowić podstawy decyzji wobec obywateli, osób prawnych oraz innych podmiotów. Prawa i obowiązki obywateli mogą być kształtowane wyłącznie przez akty prawa powszechnie obowiązującego, o których mowa w art. 87 Konstytucji. Omawiane zarządzenie narusza zatem konstytucyjne zasady stanowienia aktów normatywnych. Ponadto w zarządzeniu nie zostały zawarte obiektywne kryteria oceny kandydatów, co może prowadzić do dowolności w podejmowaniu rozstrzygnięcia przez komisję konkursową, tym bardziej, że osoba, która nie została wybrana, nie może wnieść odwołania, co rodzi wątpliwości dotyczące zgodności przyjętego rozwiązania z art. 45 Konstytucji, gwarantującym prawo do sądu. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w przedmiotowej sprawie, a w szczególności o rozważenie zasadności podjęcia działań zmierzających do zmiany regulacji prawnej w zakresie doboru kandydatów do składu rad nadzorczych spółek handlowych z udziałem Skarbu Państwa oraz rad nadzorczych innych podmiotów prawnych nadzorowanych przez Ministra Skarbu Państwa.

Minister Skarbu Państwa (23.02.2012 r.) nie podzielił wątpliwości wyrażonych w wystąpieniu Rzecznika i wyjaśnił, że w zakresie określenia procedury wyłaniania

kandydatów do rad nadzorczych, Minister Skarbu Państwa występuje nie jako organ administracji państwowej (w sferze imperium) lecz jako właściciel, który wykonuje uprawnienia wynikające z praw majątkowych wynikających z tytułu posiadanych przez Skarb Państwa akcji czy udziałów w spółkach (czyli w sferze dominium). Wydanie zarządzenia w sprawie zasad i trybu doboru kandydatów do składu rad nadzorczych spółek handlowych z udziałem Skarbu Państwa oraz rad nadzorczych innych podmiotów prawnych nadzorowanych przez Ministra Skarbu Państwa, nie narusza przepisów powszechnie obowiązujących, gdyż skierowane jest, zgodnie z art. 93 Konstytucji RP do pracowników jednostki organizacyjnie podległej organowi wydającemu to zarządzenie. Trudno zgodzić się z poglądem, że przedmiotowe zarządzenie wkracza w materię zastrzeżoną dla przepisów powszechnie obowiązujących, jak również z argumentacją, iż akt ten jest podstawą wydania indywidualnej decyzji względem obywateli. Jednocześnie w odpowiedzi stwierdzono, iż w sytuacji, gdy podmiotem regulacji zawartych w zarządzeniu nie jest materia administracyjnoprawna, nie ma konieczności zapewnienia trybu odwołań dla kandydatów na członków do rad nadzorczych od rozstrzygnięć podejmowanych w trakcie procesu rekrutacji.

34. Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (RPO-682618-V/11) z dnia 8 lutego 2012 r. - w sprawie działalności podmiotów zawierających umowy tzw. hipoteki odwróconej, mogących naruszać zbiorowe interesy konsumentów.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymuje w nadsyłanych sprawach indywidualnych niepokojące sygnały dotyczące działalności polegającej na zawieraniu umów tzw. hipoteki odwróconej, pod którym to pojęciem w rzeczywistości oferowane są zarówno umowy dożywocia, jak i renty odpłatnej. Na przykładzie działalności dwóch podmiotów gospodarczych, Rzecznik sygnalizuje swe wątpliwości dotyczące sposobu prezentacji oferty, który może wprowadzać w błąd i naruszać zbiorowe interesy konsumentów. Prezentowana oferta nie zawierała informacji określających obowiązki stron umowy, zwłaszcza w zakresie dodatkowych obciążeń konsumentów. Przekaz zawarty w ulotkach reklamowych jednej z firm sugeruje natomiast istnienie uprawnienia o charakterze publicznoprawnym do renty hipotecznej lub dodatkowej emerytury, których nabycie jest możliwe poprzez zawarcie umowy hipoteki odwróconej. Konieczna jest także weryfikacja, czy niektóre postanowienia oferowanych umów renty odpłatnej, kierowane do osób, którym przysługuje spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu, nie naruszają praw konsumentów. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zbadanie w ramach posiadanych kompetencji praktyk opisanych w wystąpieniu, a w szczególności o stwierdzenie, czy działalność wskazanych podmiotów nie narusza zbiorowych interesów konsumentów oraz czy podmioty te posługują się klauzulami niedozwolonymi.

Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (01.03.2012 r.) wyjaśniła, że wobec jednego z podmiotów wymienionych w wystąpieniu Rzecznika, Prezes UOKiK prowadzi postępowanie w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów. Zakres prowadzonego postępowania obejmuje jedynie reklamę w

formie plakatu i nie dotyczy innych działań marketingowych przedsiębiorcy. Ponadto UOKiK wniósł przeciwko temu podmiotowi powództwo do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone. W odniesieniu do postanowień wzorca umowy o rentę odpłatną analogicznych do postanowień wzorca umowy o dożywocie (w tym również postanowienia dotyczącego zrzeczenia się prawa do dożywotniego korzystania z lokalu), Prezes UOKiK wyjaśniła, iż w jej ocenie, prawomocny wyrok sądu uznający zakwestionowane klauzule za niedozwolone doprowadzi do wyeliminowania z obrotu analogicznych postanowień umowy o rentę odpłatną - w przypadku nieusunięcia takich postanowień z oferowanych konsumentom wzorców umownych, będzie bowiem możliwe zarzucenie przedsiębiorcy praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów polegających na stosowaniu postanowień wzorców umów wpisanych do prowadzonego przez Prezesa UOKiK rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone. Prezes UOKiK podzieliła negatywną ocenę praktyk drugiego z przedsiębiorców opisanego w wystąpieniu Rzecznika i zapewniła, że w ramach postępowania wyjaśniającego zostanie zbadane, czy opisane praktyki mogą zostać uznane za praktyki naruszające zbiorowe interesy konsumentów.

35. Ministra Zdrowia (RPO-687526-V/11) z dnia 8 lutego 2012 r. - w sprawie braku podstaw prawnych do wprowadzenia przez Naczelną Radę Aptekarską odpłatności za wydawanie zaświadczeń potwierdzających kwalifikacje polskiego farmaceuty.

W toku badania sprawy indywidualnej dotyczącej nadmiernej wysokości pobieranej opłaty za wydanie przez Naczelną Radę Aptekarską zaświadczenia potwierdzającego kwalifikacje polskiego farmaceuty ujawnił się problem braku podstaw prawnych do wprowadzenia przez Naczelną Radę Aptekarską odpłatności za wydawanie wymienionych zaświadczeń, który został przedstawiony Sekretarzowi Stanu w Ministerstwie Zdrowia w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 15 listopada 2011 r. W odpowiedzi Podsekretarza Stanu w Ministerstwie Zdrowia z dnia 24 stycznia 2012 r. wskazano jako podstawę prawną pobierania omawianych opłat art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej. Zdaniem Rzecznika, nie sposób podzielić zaprezentowanego poglądu, że Naczelna Rada Aptekarska pobiera opłatę skarbową za wydanie wspomnianego zaświadczenia, skoro podstawę prawną żądania opłaty stanowi uchwała Naczelnej Rady Aptekarskiej, a nie przepisy ustawy o opłacie skarbowej, które ustalają wysokość tej opłaty. W związku z powyższym, Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w niniejszej sprawie oraz rozważenie potrzeby podjęcia działań w kierunku wyeliminowania z obrotu prawnego wymienionej uchwały Naczelnej Rady Aptekarskiej.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (20.03.2012 r.) poinformował, że zostało wszczęte postępowanie wyjaśniające w sprawie problematyki poruszonej w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich. Informacja o wyniku tego postępowania zostanie przekazana po zakończeniu postępowania.

36. Ministra Spraw Wewnętrznych (RPO-643623-III/10) z dnia 9 lutego 2012 r.
- w sprawie okresowych badań lekarskich członków ochotniczej straży pożarnej biorących bezpośredni udział w działaniach ratowniczych.

Rzecznik Praw Obywatelskich dwukrotnie występował w 2010 r. do Ministra Zdrowia w kwestii nadmiernej ilości obowiązkowych badań lekarskich przewidzianych w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie przeprowadzania okresowych bezpłatnych badań lekarskich członka ochotniczej straży pożarnej biorącego bezpośredni udział w działaniach ratowniczych. W odpowiedzi Minister Zdrowia zobowiązał się wystąpić z wnioskiem do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o podjęcie prac legislacyjnych mających na celu zmianę przepisów zawartych w art. 28 ust. 7 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej, tak aby kwestia będąca przedmiotem wystąpienia Rzecznika została uregulowana na poziomie ustawowym. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o poinformowanie o ewentualnych działaniach podejmowanych w celu rozwiązania niniejszego problemu.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych (12.03.2012 r.) poinformował, że wstępne prace koncepcyjne nad zmianą ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej zostały podjęte przez Komendę Główną Państwowej Straży Pożarnej. W ramach prac nad ww. koncepcją, pod rozwagę zostanie wzięta również możliwość zmiany art. 28 ust. 6 ww. ustawy, regulującego kwestię przeprowadzania badań lekarskich członków ochotniczej straży pożarnej. Wspomniane prace znajdują się na bardzo wczesnym etapie i obecnie nie jest możliwe wskazanie ich ostatecznego zakresu. Zgodnie z przyjętymi w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych zasadami dotyczącymi procedowania dokumentów legislacyjnych, ostateczną decyzję odnośnie zarówno prowadzenia prac nad konkretnym dokumentem, jak i zakresu proponowanych zmian podejmuje Kierownictwo Ministerstwa po zapoznaniu się z wynikami analiz, w tym danymi dotyczącymi kosztów projektowanej regulacji.

37. Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych (RPO-661550-V/10) z dnia 9 lutego 2012 r. - w sprawie wprowadzonego ograniczenia terminu do złożenia wniosku o ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności.

We wnioskach kierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich nadal pojawia się problem związany z realizacją przez Powiatowe Zespoły ds. Orzekania o Niepełnosprawności postanowień § 15 ust. 1 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności. Stosownie do treści tego przepisu, osoba niepełnosprawna posiadająca orzeczenie o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności wydane na czas określony może wystąpić z wnioskiem o wydanie orzeczenia o ponowne ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności, nie wcześniej niż 30 dni przed upływem ważności posiadanego orzeczenia. Przedmiotowa regulacja prawna nie usprawniła - w ocenie Rzecznika –

procedury orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności i tym samym w praktyce nie spełniła swojej funkcji. Co więcej, wprowadzenie ograniczenia terminu do złożenia wniosku niejednokrotnie powoduje sytuacje, że przez okres pomiędzy utratą ważności posiadanego orzeczenia, a terminem wydania nowego orzeczenia wnioskodawcy pozostają bez dokumentu poświadczającego ich niepełnosprawność. Wówczas ich pozycja prawna jest w rzeczywistości taka sama, jak gdyby utracili przysługujące im uprawnienia. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o wyrażenie stanowiska w zasygnalizowanej sprawie, a w szczególności o podjęcie działań zmierzających do zmiany obowiązujących przepisów w taki sposób, aby osoby niepełnosprawne nie ponosiły negatywnych konsekwencji.

Pełnomocnik Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych - Sekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej (07.03.2012 r.) wyjaśnił, że przepisy obowiązujące do 31 grudnia 2009 r. nie określały terminu złożenia wniosku o ponowne ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności. W konsekwencji osoby niepełnosprawne posiadające ważne orzeczenie składały bardzo często wnioski o wydanie kolejnego orzeczenia na kilka miesięcy przed upływem terminu ważności posiadanego orzeczenia. Zespoły orzekające o niepełnosprawności nie mają w takiej sytuacji prawnej możliwości wydania kolejnego orzeczenia, ze względu na funkcjonowanie w obrocie prawnym ważnej decyzji. Prowadziło to do niezadowolonych osób zainteresowanych i składania skarg na postępowanie organów orzeczniczych. W związku z powyższym znowelizowano przepis § 15 ust. 1 rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 15 lipca 2003 r. w sprawie orzekania o niepełnosprawności i stopniu niepełnosprawności w celu określenia czytelnych zasad postępowania w przypadku ubiegania się o ponowne ustalenie niepełnosprawności lub stopnia niepełnosprawności. Niezachowanie określonego w tym przepisie terminu przez osobę zainteresowaną (wnioskodawcę) nie wywiera skutków prawnych dla wydania orzeczenia o niepełnosprawności lub stopniu niepełnosprawności. Rozwiązaniem problemu opisanego w wystąpieniu Rzecznika jest odpowiednie konstruowanie przepisów przyznających osobom niepełnosprawnym ulgi i uprawnienia, a nie zmiana procedury orzeczniczej.

38. Ministra Spraw Wewnętrznych (RPO-669116-III/11) z dnia 9 lutego 2012 r.
– w sprawie przepisów określających rodzaje dokumentów potwierdzających uzyskanie kwalifikacji pracownika ochrony, bez uwzględnienia świadectw i dyplomów szkół ministerstwa sprawiedliwości ukończonych przez funkcjonariuszy Służby Więziennej.

Do Rzecznika zwrócił się funkcjonariusz Służby Więziennej w sprawie dyskryminacji członków tej formacji w zakresie uznawania świadectw i dokumentów potwierdzających uzyskanie kwalifikacji pracownika ochrony działającego na podstawie ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ochronie osób i mienia. Wydane na podstawie tej ustawy rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 sierpnia 1998 r. w sprawie dyplomów i świadectw wydawanych przez szkoły i inne placówki oświatowe, które potwierdzają uzyskanie specjalistycznych kwalifikacji

w zakresie ochrony osób i mienia, minimalnego zakresu programów kursów pracowników ochrony fizycznej pierwszego i drugiego stopnia oraz zakresu obowiązujących tematów egzaminów i trybu ich składania, składu komisji egzaminacyjnej i sposobu przeprowadzania egzaminu nie obejmuje szkół ministerstwa sprawiedliwości, mimo iż program tych szkoleń odpowiada wymogom uzyskania licencji pracownika ochrony fizycznej. Zgodnie z rozporządzeniem dokumentami potwierdzającymi uzyskanie specjalistycznych kwalifikacji w zakresie fizycznej ochrony osób i mienia są również świadectwa szkół podoficerskich oraz dyplomy szkół oficerskich resortu spraw wewnętrznych i administracji w zakresie prawno-administracyjnej ochrony porządku publicznego. W rozporządzeniu nie ujęto natomiast odpowiednich kwalifikacji funkcjonariuszy Służby Więziennej. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o rozważenie możliwości rozszerzenia rodzaju dokumentów potwierdzających uzyskanie specjalistycznych kwalifikacji w zakresie fizycznej ochrony osób i mienia o świadectwa szkół podoficerskich oraz dyplomy szkół oficerskich ministerstwa sprawiedliwości.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych (12.03.2012 r.) poinformował, że obecnie w Ministerstwie Sprawiedliwości prowadzone są prace legislacyjne związane z deregulacją niektórych zawodów, w tym m.in. pracownika ochrony fizycznej. Proponowane zmiany mają na celu zniesienie egzaminów dla kandydatów na pracowników ochrony fizycznej, organizowanych do tej pory przez komendantów wojewódzkich Policji. Ponadto, licencja uprawniająca do wykonywania zawodu miałaby zostać zastąpiona wpisem na listę kwalifikowanych pracowników ochrony fizycznej. W miejsce egzaminu planuje się natomiast wprowadzenie obowiązkowych, cyklicznych szkoleń. Prowadzenie ewentualnych prac związanych z poruszoną w wystąpieniu problematyką będzie zależęć od dalszego kierunku działań deregulacyjnych.

39. Ministra Spraw Wewnętrznych (RPO-690141-V/11) z dnia 9 lutego 2012 r.
– w sprawie wpływu na określenie obywatelstwa dziecka terminu zmiany w ustaleniu osoby rodzica, dokonanej w wyniku wydania orzeczenia sądowego.

Rzecznik, po zapoznaniu się z treścią pisma obywatela w sprawie indywidualnej, sygnalizuje w wystąpieniu, że przepisy art. 7 ustawy z dnia 15 lutego 1962 r. o obywatelstwie polskim wprowadzają dwa terminy prekluzyjne odnoszące się do zmian w ustaleniu osoby ojca dziecka, które znacznie różnią się długością, przez co wyznaczają odmienne standardy pewności prawa w zakresie ustalania obywatelstwa dzieci. Zmiana w ustaleniu osoby ojca dziecka, która następuje na skutek ustalenia ojcostwa w drodze stosownego orzeczenia sądowego lub też uznania ojcostwa, ma wpływ na określenie obywatelstwa dziecka, jeżeli została dokonana przed upływem roku od dnia urodzenia się dziecka (art. 7 ust. 1 ustawy). W sytuacji, gdy zmiana w ustaleniu osoby ojca dziecka jest wynikiem orzeczenia sądu wydanego na skutek powództwa o zaprzeczenie ojcostwa lub ustalenie bezskuteczności uznania, podlega ona uwzględnieniu przy określeniu obywatelstwa dziecka aż do momentu osiągnięcia przez nie pełnoletności (art. 7 ust. 2 ustawy). Obie normy mają zastosowanie w

przypadku, gdy zmiana w ustaleniu osoby ojca dziecka jest następstwem orzeczenia sądowego. Niezrozumiałe jest więc, dlaczego ustawodawca określił odmienne terminy prekluzyjne dla zdarzeń polegających na zmianie ustalenia osoby ojca w wyniku wydania orzeczenia sądowego, które są brane pod uwagę przy określaniu obywatelstwa dziecka. Ponadto ustawa o obywatelstwie polskim różnicuje skutki prawne orzeczeń sądowych zapadłych z powództwa o zaprzeczenie macierzyństwa (art. 7 ust. 1) oraz o zaprzeczenie ojcostwa (art. 7 ust. 2). Nie sposób jednak wskazać racjonalnych powodów, które uzasadniają takie zróżnicowanie. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o przedstawienie stanowiska w sprawie.

40. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (RPO-683517-V/11) z dnia 9 lutego 2012 r. - w sprawie konieczności wprowadzenia jednolitych zasad wykonywania zawodu psychologa.

Rzecznik kierował w ubiegłych latach wystąpienia do Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie konsekwencji niepowołania - pomimo upływu 6 lat od wejścia w życie ustawy o zawodzie psychologa - samorządu zawodowego psychologów, w tym trudności w przeprowadzaniu badań psychologicznych kierowców, instruktorów nauki jazdy oraz egzaminatorów. W lutym 2012 r. weszła w życie ustawa z 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami. Stosownie do jej postanowień, badania psychologiczne w zakresie psychologii transportu będą wykonywane przez uprawnionego psychologa. Od 2006 r. badania kierowców, instruktorów nauki jazdy i egzaminatorów wykonują psycholodzy, którzy zwykle nie legitymują się wydanym przez marszałka województwa zaświadczeniem o wpisie do ewidencji psychologów uprawnionych do wykonywania badań. Przyczyną niewydawania tych zaświadczeń jest brak możliwości przedstawienia przez zainteresowane osoby poświadczenia o dokonaniu wpisu na liście psychologów Regionalnej Izby Psychologów z powodu niepowołania organów samorządu. Zaniechanie powołania samorządu psychologów, przy jednoczesnym braku nowelizacji lub uchylecia ustawy o zawodzie psychologa powoduje niepewność osób wykonujących ten zawód co do ich sytuacji prawnej, stanowi zatem o naruszeniu zasady ochrony zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o pilne rozważenie podjęcia inicjatywy ustawodawczej mającej na celu wprowadzenie jednolitych zasad wykonywania zawodu psychologa, w tym poświadczania prawa do jego wykonywania i powołania samorządu zawodowego psychologów.

41. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (RPO-687541-III/11) z dnia 9 lutego 2012 r. - w sprawie sytuacji prawnej bezrobotnych kobiet po porodzie.

Na tle rozpatrywanej sprawy dotyczącej sytuacji bezrobotnych kobiet po porodzie, Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich wystąpiło w grudniu 2011 r. do Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej, które w odpowiedzi stwierdziło m.in., że „status bezrobotnego nie służy do przebywania w nim osób, które z różnych przyczyn nie są gotowe do podjęcia pracy (...). Prawo dopuszcza tu pewne wyjątki, które zezwalają na brak gotowości do pracy np. z powodu zgłoszonego braku gotowości (do 10 dni w

roku kalendarzowym), z powodu choroby (do 90 dni nieprzerwanej niezdolności), czy też właśnie z powodu ciąży i porodu (okres ciąży oraz 30 dni po dniu porodu).” Rzecznik podkreśla, iż zgodnie z przepisami Kodeksu pracy urlop macierzyński nie może być krótszy niż 8 tygodni, gdyż jest to minimalny okres zapewniający kobiecie warunki do regeneracji sił po odbytym porodzie (art. 181 i 182 Kp). Natomiast pożądanym najkrótszym okresem zapewniającym kobiecie regenerację sił, a dziecku zapewniającym właściwy rozwój psychofizyczny, jest okres 14 tygodni (art. 180 § 5 Kp). Ustawodawca w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy przyjął - w związku z brzmieniem art. 33 ust. 4d ustawy - daleko posuniętą ochronę kobiet w ciąży (bezrobotna mimo prawie 270 dniowego okresu niezdolności do pracy spowodowanego ciążą nie zostaje pozbawiona statusu bezrobotnego). Dlatego warto również rozważyć propozycję wprowadzenia do ustawy okresu braku gotowości do pracy (8 lub 14 tygodniowego), w którym bezrobotna kobieta będzie mogła zrehabilitować siły po porodzie oraz nawiązać silniejszą więź emocjonalną z dzieckiem. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o rozważenie możliwości podjęcia jak najszybszych działań, których celem będzie wprowadzenie stosownej zmiany w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

42. Ministra Sprawiedliwości (RPO-516676-II/05) z dnia 13 lutego 2012 r. - w sprawie przewlekłości postępowań karnych spowodowanej długotrwałym oczekiwaniem na opinie biegłych.

W stałym zainteresowaniu Rzecznika pozostaje problem przewlekłości postępowania karnego, która w wielu przypadkach spowodowana jest długotrwałością oczekiwania na sporządzenie opinii przez biegłych. W dotychczasowych wystąpieniach do Ministra Sprawiedliwości Rzecznik wskazywał m.in., iż przewlekłość postępowania spowodowana długotrwałością oczekiwania na opinie biegłych stanowi naruszenie prawa obywatela do rozstrzygnięcia jego sprawy w rozsądnym terminie. Usprawnieniu współpracy sądu i prokuratury z biegłymi miała służyć ustawa o biegłych, której projekt opracowywany był w Ministerstwie Sprawiedliwości. Ustawa ta nie została dotychczas uchwalona, a nawet jej projekt nie został wniesiony przez Rząd pod obrady Parlamentu. Z informacji udzielonych przez Ministerstwo Sprawiedliwości wynikało, iż prowadzenie prac legislacyjnych nad projektem ustawy o biegłych sądowych było utrudnione ze względu na sytuację Skarbu Państwa. Rzecznik Praw Obywatelskich został jednocześnie powiadomiony o innych działaniach podejmowanych przez resort sprawiedliwości, mających na celu usprawnienie pracy biegłych. Ze skarg wpływających do Rzecznika wynika jednak, iż w dalszym ciągu długotrwałe oczekiwanie na opinie biegłych stanowi częstą przyczynę przewlekłości postępowania. W związku z powyższym Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o poinformowanie, czy i ewentualnie jakie działania mające na celu skrócenie czasu oczekiwania na opinie biegłych są obecnie podejmowane w Ministerstwie Sprawiedliwości.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (13.03.2012 r.) poinformował, że w ramach sprawowanego przez Ministra Sprawiedliwości nadzoru

nad działalnością administracyjną sądów stale są podejmowane działania mające na celu skrócenie czasu oczekiwania na wydanie opinii przez biegłego. Terminowość pracy biegłych była m.in. przedmiotem badania przez sędziów wizytatorów w ramach przeprowadzanych lustracji oraz wizytacji. Ponadto sędziowie delegowani do wykonywania czynności administracyjnych w Ministerstwie Sprawiedliwości przeprowadzali doraźne lustracje postępowań w sprawach, w których postępowanie jest długotrwałe oraz działalności nadzorczej prezesów sądów. W ramach tych czynności, przedmiotem badania sędziów wizytatorów były m.in. sprawy, w których dopuszczono dowód z opinii biegłych. W ramach zarządzeń polustracyjnych wskazywano prezesom sądów oraz przewodniczącym wydziałów na konieczność wzmocnienia nadzoru nad terminowością pracy biegłych sądowych, zaś sędziom na celowość konsekwentnego stosowania przewidzianych prawem środków dyscyplinujących w związku z opóźnieniem w złożeniu opinii. W przypadku ujawnienia okoliczności wskazujących, że z uwagi na nieterminowość pracy biegłych sądowych, postępowania w sprawach indywidualnych toczyły się niesprawnie, wyodrębnione w Ministerstwie Sprawiedliwości służby nadzoru żądały usunięcia uchybień oraz sprawowały bieżącą kontrolę toku tych postępowań. Terminowość sporządzania opinii przez biegłych jest przedmiotem określonych przez Ministra Sprawiedliwości kierunków nadzoru nad działalnością sądów powszechnych również w 2012 r. Jednocześnie w odpowiedzi poinformowano, iż w Ministerstwie Sprawiedliwości trwają prace nad przygotowaniem projektu ustawy o biegłych sądowych, których celem jest m.in. skrócenie czasu oczekiwania na opinię biegłego.

43. Ministra Finansów (RPO-661580-V/10) z dnia 15 lutego 2012 r. – w sprawie nieobjęcia ulgą rehabilitacyjną wydatków poniesionych na utrzymanie osoby niepełnosprawnej przebywającej w domu pomocy społecznej.

Na tle badanych skarg dotyczących ulgi rehabilitacyjnej przewidzianej w art. 26 ust. 7a ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych ujawnił się problem nieobjęcia ulgą wydatków poniesionych na utrzymanie osoby niepełnosprawnej przebywającej w domu pomocy społecznej przez podatnika spełniającego warunki wskazane w art. 26 ust. 7e ustawy o podatku dochodowym oraz nieurealniania limitu dochodów osoby niepełnosprawnej decydującego o uznaniu jej za pozostającą na utrzymaniu podatnika. Przepis art. 26 ust. 7a pkt 5 i 6 ustawy nie wymienia wydatków poniesionych w związku z pobytem osoby niepełnosprawnej w domu pomocy społecznej jako uprawniających do ulgi. Stanowi to o naruszeniu art. 69 Konstytucji, zobowiązującego władze publiczne do otoczenia osób niepełnosprawnych opieką i szczególną troską. Ponadto ustawodawca nie przewidział mechanizmów zapewniających waloryzację limitu w związku ze wzrostem minimalnego wynagrodzenia za pracę. Wypłata dodatków do renty lub emerytury powoduje osiągnięcie przez osobę niepełnosprawną w roku podatkowym dochodu w wysokości przekraczającej przedmiotowy limit, co wyłącza możliwość uznania jej za pozostającą na utrzymaniu. W konsekwencji podatnicy ponoszący wydatki na cele rehabilitacyjne na rzecz bliskich im osób niepełnosprawnych nie nabywają prawa do skorzystania z

ulgi rehabilitacyjnej. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o rozważenie podjęcia inicjatywy ustawodawczej, mającej na celu wprowadzenie rozwiązania zabezpieczającego odpowiednią waloryzację limitu przewidzianego w art. 26 ust. 7e omawianej ustawy oraz poszerzenie katalogu wydatków uprawniających do ulgi rehabilitacyjnej o wydatki ponoszone w związku z pobytem w domu pomocy społecznej osoby niepełnosprawnej zaliczonej do znacznego stopnia niepełnosprawności.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów (13.03.2012 r.) nie podzielił stanowiska Rzecznika i zapewnił, iż brak możliwości korzystania z ulgi z tytułu wydatków poniesionych na pobyt osoby niepełnosprawnej w domu pomocy społecznej ma swoje uzasadnienie. Zakres świadczeń należnych osobom przebywającym w zakładzie opiekuńczo-leczniczym, pielęgnacyjno-opiekuńczym czy zakładzie rehabilitacji leczniczej, jest bowiem inny od tego, jaki przysługuje pensjonariuszom domu pomocy społecznej. Osoby ciężiej chore, w tym niepełnosprawne, wymagające specjalistycznej opieki medycznej nie powinny być pensjonariuszami domów opieki społecznej, tylko pacjentami zakładów opieki zdrowotnej, czyli zakładów opiekuńczo-leczniczych bądź pielęgnacyjno-opiekuńczych. Stąd też, ustawa podatkowa wśród placówek, w których pobyt osoby niepełnosprawnej uprawnia do odliczenia odpłatności z tego tytułu w ramach ulgi rehabilitacyjnej, wymienia tylko zakłady zapewniające specjalistyczną opiekę medyczną osobom niepełnosprawnym. Odnosząc się natomiast do postulatów rozważenia podjęcia inicjatywy ustawodawczej, rezultatem której byłoby wprowadzenie rozwiązania zabezpieczającego waloryzację limitu przewidzianego w art. 26 ust. 7e ustawy, jak również rozszerzenie katalogu wydatków uprawniających do ulgi rehabilitacyjnej o wydatki ponoszone w związku z pobytem osoby niepełnosprawnej zaliczonej do znacznego stopnia niepełnosprawności w domu pomocy społecznej, poinformowano w odpowiedzi, iż obecnie nie są rozważane proponowane zmiany.

44. Komendanta Głównego Policji (RPO-687961-VII/11) z dnia 15 lutego 2012 r. - w sprawie opieki medycznej w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych i policyjnych izb dziecka.

W trakcie wizytacji pomieszczeń dla osób zatrzymanych oraz policyjnych izb dziecka, w związku z pełnieniem przez Rzecznika Praw Obywatelskich funkcji Krajowego Mechanizmu Prewencji, uwagę pracowników Biura Rzecznika zwróciły różne standardy w zakresie zapewnienia opieki medycznej zatrzymanym. Zgodnie z § 1 ust. 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 lipca 2002 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję, osobie zatrzymanej przez Policję udziela się niezwłocznie pierwszej pomocy medycznej lub poddaje niezbędnym badaniom lekarskim w przypadku, gdy osoba ta znajduje się w stanie zagrażającym życiu lub zdrowiu. Krajowy Mechanizm Prewencji uważa natomiast, iż każda nowoprzyjęta osoba powinna być w miarę możliwości poddawana badaniu. Badanie lekarskie przed przyjęciem zatrzymanego pozwoli na rozpoznanie problemów zdrowotnych, a mając na uwadze liczne przypadki zgonów mogłoby to

przyczynić się do zmniejszenia ich liczby. Przeprowadzanie wstępnych badań lekarskich jest istotne również z uwagi na możliwość identyfikacji obrażeń ciała i odnotowanie tego faktu w dokumentacji medycznej. Stanowiłoby to zabezpieczenie funkcjonariuszy pełniących służbę w tych jednostkach przed zarzutami dotyczącymi niewłaściwego traktowania. Potrzebę zapewnienia opieki medycznej w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych oraz policyjnych izb dziecka podkreślali również funkcjonariusze Policji. Finansowanie opieki medycznej w niektórych wizytowanych placówkach przejęły na siebie władze miejskie. Natomiast jedna z Komend Wojewódzkich Policji wygospodarowała z własnego budżetu środki niezbędne na badania wszystkich osób doprowadzonych do pomieszczeń dla osób zatrzymanych. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o upowszechnienie powyższych rozwiązań w pozostałych jednostkach.

Pierwszy Zastępca Komendanta Głównego Policji (22.03.2012 r.) poinformował, że w Komendzie Głównej Policji opracowano projekty: rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia oraz wzorów dokumentów sporządzanych i ewidencjonowanych w nich, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych, policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w nich, sposobu przechowywania zapisów obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb, udostępniania ich uprawnionym podmiotom oraz ich niszczenia oraz rozporządzenia MSW w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję. W projektach tych aktów prawnych przyjęto rozwiązania ukierunkowane zarówno na podniesienie jakości pełnienia służby, przestrzegania praw osób zatrzymanych jak również poprawy opieki medycznej. Przeprowadzone analizy zgonów osób umieszczonych w PdOZ wykazały, że praktycznie wszystkie tego typu zdarzenia dotyczyły osób doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, które wcześniej były poddane badaniom lekarskim. Z tego też względu stwierdzenie, że wprowadzenie obowiązku poddawania badaniom lekarskim wszystkich osób przed ich umieszczeniem w PdOZ przyczyni się do zmniejszenia liczby zgonów jest założeniem zbyt daleko idącym. Rozwiązanie tego problemu może nastąpić poprzez przyjęcie nowych rozwiązań systemowych, gwarantujących osobom nadużywającym alkoholu niezbędną opiekę medyczną. Jednym z zadań międzyresortowego zespołu ds. poprawy opieki świadczonej osobom nietrzeźwym w PdOZ jest wypracowanie zmian w ustawie o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi w celu nałożenia na organy samorządu terytorialnego w miastach liczących ponad 50 tys. mieszkańców i organy powiatu obowiązku organizowania i prowadzenia izb wytrzeźwień lub placówek o podobnym charakterze.

45. Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (RPO-693699-I/12) z dnia 17 lutego 2012 r. - w sprawie nowych kryteriów i zasad oceny czasopism naukowych.

Rzecznik Praw Obywatelskich sygnalizuje w wystąpieniu, iż środowiska naukowe wyrażają zastrzeżenia dotyczące nowych kryteriów i zasad oceny czasopism naukowych. Kwestionowane jest m.in. przyjęcie jednakowych kryteriów oceny czasopism naukowych dla wszystkich dyscyplin naukowych, bez uwzględnienia ich

specyfiki. Dotyczy to w szczególności wielu dyscyplin z zakresu humanistyki i nauk społecznych, w tym nauk prawnych. W ocenie Rzecznika istotne wątpliwości budzi stan prawny obowiązujący w omawianym zakresie. Dotychczas bowiem minister właściwy do spraw nauki nie wydał na podstawie art. 44 ust. 2 ustawy o zasadach finansowania nauki, rozporządzenia, które określałyby kryteria i tryb przyznawania kategorii naukowej jednostkom naukowym, w tym szczegółowe parametry i kryteria oceny jednostek naukowych, sposób przeprowadzania kompleksowej oceny jakości działalności naukowej lub badawczo-rozwojowej jednostek naukowych, sposób dokumentowania wyników oceny - mając na uwadze specyfikę każdej z czterech dziedzin nauki, z uwzględnieniem wielkości, rodzaju i profilu naukowego jednostek naukowych, odrębnych dla instytutów naukowych Polskiej Akademii Nauk, Polskiej Akademii Umiejętności, podstawowych jednostek organizacyjnych uczelni, instytutów badawczych i innych jednostek naukowych. W świetle powyższego pojawia się istotny z punktu widzenia realizacji konstytucyjnej zasady praworządności (art. 7 Konstytucji RP) problem, na jakiej podstawie prawnej resort określa kryteria i zasady oceny czasopism naukowych. Kryteria i zasady oceny powinny wynikać z przepisów powszechnie obowiązującego prawa. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w tej sprawie.

46. Prezydenta RP (RPO-693838-I/12) z dnia 20 lutego 2012 r. – w sprawie ACTA.

Pierwsze uwagi i zastrzeżenia RPO odnoszące się do skutków związania się Polski umową handlową dotyczącą zwalczania obrotu towarami podrobionymi (ACTA) dla polskiego porządku prawnego zostały przedstawione w wystąpieniu do Prezesa Rady Ministrów z dnia 25 stycznia 2012 r. Wystąpienie do Prezydenta RP jest rozwinięciem i uzupełnieniem poprzedniego. Rzecznik zwrócił uwagę na fakt, że duża ogólność, nieprecyzyjność i niedookreśloność przepisów umowy ACTA istotnie wpływa na możliwość dokonywania nie budzącej wątpliwości interpretacji, a co za tym idzie – precyzyjnego wskazania zawartych w umowie rozwiązań, które będą miały bezpośredni wpływ na sferę praw podstawowych jednostki. Rzecznik przedstawił także zastrzeżenia co do przebiegu procesu negocjacji i przyjmowania umowy ACTA. Kolejnym problemem w przypadku ACTA jest brak równowagi pomiędzy egzekwowaniem prawa własności intelektualnej a interesem społeczeństwa, wyrażonym w poszczególnych prawach jego obywateli. Analizując ten aspekt, trzeba wziąć pod uwagę kluczowe obszary, na które wpływ mogą mieć postanowienia umowy ACTA, takie jak: prawo do prywatności i ochrona danych osobowych, prawo do informacji, dostęp do dóbr kultury, wolność słowa, prawo do sądu oraz prawo własności. Mechanizmy przyjęte przez ACTA mogą mieć wpływ na ograniczenie praw jednostki w tych obszarach. W wielu wypadkach można mieć też poważne wątpliwości, czy wprowadzanie takich ograniczeń w demokratycznym państwie jest konieczne. Rzecznik Praw Obywatelskich ocenia, że ratyfikacja umowy ACTA mogłaby wywrzeć niekorzystny wpływ na poziom ochrony praw i wolności obywatelskich w Polsce.

47. Ministra Administracji i Cyfryzacji (RPO-668023-IV/11) z dnia 20 lutego 2012 r. - w sprawie braku możliwości weryfikacji w elektronicznym systemie pocztowym danych nadawcy przesyłki rejestrowanej.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich napływają skargi obywateli na brak możliwości weryfikacji w elektronicznym systemie pocztowym danych nadawcy przesyłki rejestrowanej. Wątpliwości Rzecznika budzi niemożność ustalenia nadawcy w sytuacji, gdy do obywatela jest kierowana korespondencja urzędowa, w szczególności z sądu, w toku postępowania. Procedury postępowania przed organami państwa przewidują różnego rodzaju domniemania prawidłowego doręczenia, m.in. fikcję skuteczności doręczenia przesyłki prawidłowo awizowanej, nie odebranej w terminie. Przyjęta w polskim systemie prawnym zasada urzędowego potwierdzenia odebrania pism z sądu stanowi przede wszystkim gwarancję poszanowania praw procesowych stron postępowania, a zatem służy realizacji konstytucyjnego prawa do sądu. Rozwiązaniem, które w szerszym zakresie umożliwiłoby obywatelom skuteczne wykonywanie prawa do sądu, byłaby możliwość odnotowywania w systemie pocztowym danych nadawców przesyłek rejestrowanych, będących organami państwa, w szczególności organami sądowymi. Możliwość powzięcia przez obywatela wiadomości o tym, w jakim sądzie toczy się sprawa i o jakiej sygnaturze, w znacznym stopniu łagodziłaby rygorizm skutków procesowych fikcji prawidłowego (skutecznego) doręczenia. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o rozważenie możliwości przyjęcia sugerowanych rozwiązań.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Administracji i Cyfryzacji (23.03.2012 r.) wyjaśniła, że zasady rejestrowania przesyłek pocztowych, w szczególności związanych z postępowaniem przed organami, zapewniają obywatelom możliwość dostępu do informacji dotyczących nadawanych przesyłek. Ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. - Prawo pocztowe nie reguluje kwestii weryfikacji nadawcy przesyłki rejestrowanej w elektronicznym systemie pocztowym. Art. 24 ust. 1 ww. ustawy stanowi, że operator określa w regulaminie świadczenia usług pocztowych lub w umowach o świadczenie usług pocztowych warunki wykonywania i korzystania z usług pocztowych. Katalog warunków i okoliczności określonych w regulaminie świadczenia usług pocztowych nie jest zamknięty. Operator może określić w nim np. możliwość weryfikacji danych nadawcy przesyłki rejestrowanej. Szczegółowo kwestie rejestracji przesyłek w systemie pocztowym określa regulamin świadczenia powszechnych usług pocztowych Poczty Polskiej S.A. Zgodnie z § 27 ww. regulaminu adresatowi przesyłki rejestrowanej, na jego żądanie, udzielane są informacje z prowadzonej dokumentacji pocztowej dotyczące nadawcy przesyłki, zarówno przed jej doręczeniem przez listonosza lub wydaniem w placówce pocztowej, jak też po dokonaniu zwrotu przesyłki z powodu jej nieodebrania w terminie.

48. Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej (RPO-686550-IV/11) z dnia 20 lutego 2012 r. - w sprawie ograniczeń w stosowaniu dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów przyznanych na cele mieszkaniowe.

Ustawą z dnia 15 lipca 2011 r. o zmianie ustawy o finansowym wsparciu rodzin w nabywaniu własnego mieszkania oraz niektórych innych ustaw, z dniem 31 sierpnia 2011 r. wprowadzono zmiany do art. 9 ust. 3 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o finansowym wsparciu rodzin i innych osób w nabywaniu własnego mieszkania i określono dodatkowe przypadki, po zaistnieniu których zaprzestaje się stosowania przewidzianych tą ustawą dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów przyznanych na cele mieszkaniowe. Przyjęte rozwiązania miały przeciwdziałać ewentualnym nadużyciom. Zdecydowano, że bank kredytujący będzie zobowiązany do zaprzestania stosowania dopłat w przypadku gdy kredytobiorca uzyska w okresie korzystania z dopłat prawo własności innego lokalu lub zmieni sposób użytkowania lokalu na cele inne niż zaspokojenie własnych potrzeb mieszkaniowych. Zastrzeżenia Rzecznika budzi stosowanie tych ograniczeń wobec osób, które zawarły umowy kredytowe przed dniem wejścia w życie nowelizacji i brak w tym zakresie jasnych uregulowań w przepisach przejściowych. Bezpośrednie stosowanie uregulowań zawartych w art. 9 ust. 3 pkt 2 i 3 ustawy o finansowym wsparciu rodzin w nabywaniu własnego mieszkania w stosunku do już zawartych umów kredytowych nastąpiło z naruszeniem zasad wyinterpretowanych z art. 2 Konstytucji RP. W tym przypadku mamy do czynienia z mocą wsteczną działania prawa, naruszeniem zasady zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz brakiem przepisów przejściowych i brakiem wystarczająco długiego okresu *vacatio legis*. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie stanowiska w sprawie oraz ewentualne rozważenie możliwości podjęcia działań legislacyjnych zmierzających do zmiany obowiązujących w przedmiotowym zakresie uregulowań prawnych.

49. Ministra Edukacji Narodowej (RPO-690844-I/11) z dnia 22 lutego 2012 r. – w sprawie reorganizacji sieci placówek oświatowych, prowadzącej do likwidacji wielu szkół i przedszkoli.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęły liczne wnioski rodziców, uczniów oraz nauczycieli z prośbą o podjęcie interwencji wobec zapowiedzi likwidacji wielu szkół i przedszkoli. Obecna skala reorganizacji sieci placówek oświatowych oraz przywoływane przez organy prowadzące przyczyny decyzji o ich likwidacji lub przekształceniu wskazują na istnienie problemu systemowego, nie tylko zaś, jak do tej pory, lokalnych trudności finansowych i demograficznych na terenie poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego. Likwidacja placówek oświatowych, prowadzona nie jako planowa, poparta analizami reorganizacja sieci przedszkoli i szkół na terenie gminy lub powiatu, ale jako jednorazowa decyzja wymuszona potrzebą zaoszczędzenia określonej kwoty w przyszłorocznym budżecie budzi zrozumiałe sprzeciw uczniów, ich rodziców oraz nauczycieli. Może mieć także negatywny wpływ na realizację konstytucyjnego prawa do nauki. Przyczyny opisanej sytuacji są złożone i wynikają także z obiektywnych okoliczności, na które władze publiczne zarówno na poziomie samorządów, jak i na poziomie centralnym nie mają bezpośredniego wpływu. Jednak pozostawienie tego problemu samorządom może w dłuższej perspektywie doprowadzić do negatywnych skutków, których odwrócenie może się

okazać niemożliwe lub bardzo kosztowne. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o rozważenie podjęcia działań zmierzających do ograniczenia skali likwidacji placówek oświatowych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej (12.03.2012 r.) poinformował, że za plan sieci publicznych szkół podstawowych i gimnazjów odpowiedzialna jest rada gminy. Tym samym organ prowadzący odpowiada za zakładanie nowych szkół i likwidowanie już istniejących. Uchwała organu stanowiącego jednostki samorządu terytorialnego w sprawie likwidacji szkoły, w zakresie jej legalności, podlega kontroli wojewody. Minister Edukacji Narodowej nie ma wpływu na decyzje organów prowadzących, także w kwestii likwidacji szkół. Zdarza się, że wskutek dialogu społecznego i analizy opinii kuratora oświaty, organ prowadzący mając na uwadze, że decyzje dotyczące oświaty wpływają na przyszłe losy całej społeczności lokalnej, rezygnuje z zamiaru likwidacji szkoły. Jak wynika z danych przekazanych przez urzędy wojewódzkie, w roku 2011 w ramach rozstrzygnięć nadzorczych wojewodowie stwierdzili nieważność 41 uchwał dotyczących likwidacji szkół i placówek oświatowych. Należy zwrócić uwagę, że uchwały intencyjne w sprawie likwidacji szkół dotyczą szeregu sytuacji organizacyjnych: faktycznej likwidacji szkoły, zamknięcia pustej szkoły, przekazania szkoły innemu organowi prowadzącemu niż samorząd terytorialny, wygaszania szkoły w związku ze zmianą podstawy prawnej (przykład liceów profilowanych). Jedyne w pierwszym przypadku mamy do czynienia z koniecznością zmiany miejsca nauki dla uczniów. Pozostałe przypadki należy więc traktować jako działania organizacyjne a nie likwidacyjne, choć w opisanej prawem procedurze przekształcane szkoły muszą przejść przez fazę „likwidacyjną”.

50. Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Ministra Administracji i Cyfryzacji (RPO-692148-I/12) z dnia 22 lutego 2012 r. – w sprawie obowiązkowych egzemplarzy bibliotecznych.

Rzecznik Praw Obywatelskich otrzymał wniosek Polskiej Izby Książki oraz Stowarzyszenia Autorów i Wydawców „Polska Książka”, z którego treści wynika, że przyjęte rozwiązania prawne regulujące instytucję egzemplarza obowiązkowego mogą prowadzić do nieuzasadnionego względami ochrony wolności dostępu do dóbr kultury oraz ochroną dziedzictwa narodowego ograniczenia prawa własności podmiotów prywatnych. W ocenie wnioskodawców sytuacja, w której polscy wydawcy zmuszeni są do nieodpłatnego przekazywania aż 17 egzemplarzy książki (w większości państw europejskich obowiązek dotyczy 2-7 egzemplarzy), nie uzyskując w zamian prawa do żadnej formy rekompensaty, stanowi nieproporcjonalne obciążenie podmiotów prywatnych kosztem realizacji zadań publicznych. Pogodzenie praw i interesów obywateli oraz wydawców wymaga wyważenia sprzecznych interesów oraz uprawnień w równym stopniu chronionych przez Konstytucję. Zastąpienie przynajmniej części egzemplarzy obowiązkowych wydanych w tradycyjnej formie zapisem elektronicznym mogłoby znacząco obniżyć obciążające wydawców koszty. Podstawowym problemem w takiej sytuacji jest jedynie stworzenie systemu

informatycznego zapewniającego autorom i reprezentującym ich podmiotom ochronę praw autorskich. Wydaje się, że w kontekście rozwoju technologicznego podobne regulacje będą musiały zostać przyjęte, a objęcie nimi także egzemplarzy obowiązkowych może stanowić rozwiązanie sygnalizowanego problemu. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie, w tym udzielenie informacji, czy rozważane są obecnie propozycje wprowadzenia regulacji zmniejszających obciążenie wydawców wynikające z instytucji egzemplarza obowiązkowego.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego (27.03.2012 r.) uznał za konieczną zmianę przepisów regulujących kwestie obowiązkowych egzemplarzy bibliotecznych. Wynika to zarówno z nadmiernej liczby przekazywanych egzemplarzy, co odbiega od standardów europejskich, jak i ze zmiany innych aktów prawnych. W resorcie planowane są zmiany przepisów w zakresie egzemplarza obowiązkowego, jednak podjęcie ich jest uzależnione od uzyskania zgody Zespołu do spraw Programowania Prac Rządu na wpisanie propozycji zmian ustawy o obowiązkowych egzemplarzach bibliotecznych do Wykazu prac legislacyjnych Rady Ministrów. Wraz z otrzymaniem takiej zgody podjęte zostaną konsultacje społeczne dotyczące zakresu zmian przepisów w ww. zakresie zarówno na poziomie ustawy, jak i rozporządzenia.

51. Ministra Sprawiedliwości (RPO-597667-VII/09) z dnia 22 lutego 2012 r. – w sprawie uregulowania kwestii umieszczania nieletnich w izbie przejściowej oraz zapewnienia im w czasie pobytu w zakładzie poprawczym lub schronisku dla nieletnich prawa do codziennych zajęć na świeżym powietrzu.

W następstwie wizytacji prewencyjnych, Krajowy Mechanizm Prewencji wielokrotnie interweniował w sprawie zapewnienia nieletnim przebywającym w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich prawa do codziennych zajęć na świeżym powietrzu. W niektórych placówkach nieletni wychodzą na dwór raz na kilka dni, w innych zaś mogą spędzać czas na świeżym powietrzu jedynie podczas przerwy szkolnej. W stałym zainteresowaniu KMP pozostaje także problem umieszczania nieletnich w izbach przejściowych lub tzw. oddzielnych pomieszczeniach mieszkalnych. Dyrektorzy niektórych placówek w różny sposób interpretują przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich, mówiące o maksymalnym czasie pobytu nieletnich w izbach przejściowych lub oddzielnych pomieszczeniach mieszkalnych oraz o przyczynach umieszczania w tego typu pomieszczeniach. Nieprecyzyjny § 25 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia, dający podstawę do umieszczenia nieletniego w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym lub izbie przejściowej na czas określony - dla zapewnienia bezpieczeństwa i porządku, w praktyce prowadzi do sytuacji, w których nieletni przebywają w tego typu pomieszczeniach zbyt długi czas. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o informację o stanie prac zmierzających do systemowego uregulowania kwestii umieszczania nieletnich w izbach przejściowych lub oddzielnych pomieszczeniach mieszkalnych oraz zagwarantowania wszystkim nieletnim prawa do codziennych zajęć na świeżym powietrzu.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (15.03.2012 r.) zapewnił, że problematyka umieszczeń nieletnich w izbach przejściowych pozostaje w stałym zainteresowaniu Ministra Sprawiedliwości, a przejawem tego są liczne czynności nadzorcze dotyczące m.in. realizacji przez dyrektorów zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich rekomendacji wydanych przez Krajowy Mechanizm Prewencji. Uchybienia stwierdzone podczas tych czynności kontrolnych są na bieżąco eliminowane. Warunki w izbach przejściowych są dostosowywane do warunków panujących w pomieszczeniach mieszkalnych, wyeliminowana została niewłaściwa praktyka stosowania umieszczenia w tej izbie jako środka dyscyplinarnego, nieletni w nich umieszczeni mają zapewniony codzienny dostęp do zajęć na świeżym powietrzu, mają również możliwość korzystania z książek i gazet.

Na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości został zamieszczony wykaz procedur i regulaminów zalecanych do opracowania i stosowania we wszystkich zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich. Wśród nich znajdują się: „Procedura umieszczania w izbie przejściowej wychowanków schroniska” oraz „Procedura umieszczania w izbie przejściowej wychowanków zakładu poprawczego”, które zalecają opuszczanie przez wychowanka co najmniej raz dziennie izby przejściowej w celu odbycia spaceru czy wykonania drobnych prac porządkowych na terenie placówki. Procedury te zawierają także wskazówki ułatwiające dyrektorom placówek ocenę, czy zachowanie nieletniego przemawia za umieszczeniem w izbie przejściowej w trybie § 25 rozporządzenia. W odpowiedzi zapewniono, iż zostaną podjęte działania mające na celu wprowadzenie w powyższych wzorcowych regulaminach zasady o obowiązkowym dostępie nieletnich umieszczonych w izbach przejściowych do codziennych zajęć na świeżym powietrzu.

52. Ministra Sprawiedliwości (RPO-681172-II/11) z dnia 22 lutego 2012 r. - w sprawie stosowania wobec osadzonych środków przymusu bezpośredniego.

W drugim półroczu 2011 r. pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich sprawdzili w 11 dużych zakładach karnych i aresztach śledczych stosowanie przez funkcjonariuszy Służby Więziennej wobec osadzonych środków przymusu bezpośredniego. Podjęte w tym trybie ustalenia przyniosły bardzo niepokojące wyniki, które wskazują niejednokrotnie na niepraworządne działanie ze strony funkcjonariuszy Służby Więziennej, mające również charakter traktowania poniżającego lub okrutnego, a w skrajnych wypadkach - tortur. Analiza tego rodzaju zdarzeń świadczy o braku właściwego nadzoru okręgowych inspektoratów oraz Centralnego Zarządu Służby Więziennej nad przyjętą w poszczególnych zakładach karnych i aresztach śledczych praktyką stosowania środków przymusu bezpośredniego. Znaczne pogorszenie sytuacji w tym zakresie przyniosły wprowadzone w 2010 r. - wbrew stanowisku Rzecznika Praw Obywatelskich - regulacje prawne dotyczące stosowania przez Służbę Więzienną środków przymusu bezpośredniego oraz przyjęta na ich podstawie praktyka. Zmianie powinny ulec regulacje prawne dotyczące stosowania przez Służbę Więzienną środków przymusu bezpośredniego – rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 lipca 2010 r. w sprawie stosowania środków przymusu

bezpośredniego oraz użycia broni palnej lub psa służbowego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej. Rzecznik zauważa ponadto, że pomimo wprowadzenia w 2010 roku w art. 19 ustawy o Służbie Więziennej oraz w wydanym na jej podstawie rozporządzeniu nowych postaci środków przymusu bezpośredniego, nadal nie są one w użyciu Służby Więziennej. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie oraz spowodowanie przywrócenia gwarancji praworządnego stosowania przez funkcjonariuszy Służby Więziennej środków przymusu bezpośredniego.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (23.03.2012 r.) stwierdził, że uwagi sformułowane w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich są wynikiem wizytacji jedynie 11 spośród 157 jednostek penitencjarnych. Trudno zatem podzielić pogląd, że nieprawidłowości ujawnione przez pracowników Biura RPO mają charakter ogólny. Ewentualne inicjowanie w tej chwili prac legislacyjnych zmierzających do zmiany przepisów regulujących stosowanie środków przymusu bezpośredniego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej jest przedwczesne, również ze względu na fakt, iż w dniu 20 lutego 2012 r. Prokurator Generalny skierował do Trybunału Konstytucyjnego wnioski o stwierdzenie, że przepis art. 22 ustawy o Służbie Więziennej oraz przepisy rozporządzenia w sprawie stosowania środków przymusu bezpośredniego są niezgodne z art. 92 ust 1 oraz z art. 41 ust 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Zdaniem Prokuratora Generalnego zaskarżony przepis godzi w konstytucyjne warunki poprawności upoważnienia ustawowego, ponieważ upoważnia organ władzy wykonawczej czyli Radę Ministrów, do określenia w rozporządzeniu sposobów i szczegółowych warunków użycia środków przymusu bezpośredniego czyli materii, która dotyczy pozbawienia lub ograniczenia wolności, a zatem może mieć miejsce wyłącznie w akcie prawnym rangi ustawowej. Jednocześnie Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości poinformował, iż przekazał uwagi Rzecznika Praw Obywatelskich Dyrektorowi Generalnemu Służby Więziennej i polecił szczegółowe zbadanie wszystkich kwestii podniesionych w wystąpieniu Rzecznika jako nieprawidłowości. Polecił również spowodowanie zintensyfikowania i wzmocnienia kontroli ze strony wszystkich Dyrektorów Okręgowych i dyrektorów jednostek penitencjarnych nad prawidłowością stosowania środków przymusu bezpośredniego w powierzonych im jednostkach.

53. Ministra Spraw Wewnętrznych (RPO-640895-II/10) z dnia 24 lutego 2012 r. - w sprawie zasad konwojowania przez Policję osób pozbawionych wolności.

Osoby pozbawione wolności, w kierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich skargach podnoszą, iż konwoje etapowe, organizowane przez Policję, trwają długo i w trakcie ich realizacji są one pozbawione prawa do 8-godzinnej snu w ciągu doby. Ponadto, wnioskodawcy żalą się na warunki bytowe, w jakich muszą przebywać w Centralnym Punkcie Wymiany Osób Konwojowanych Etapowo. Przeprowadzone postępowania wyjaśniające potwierdziły te zarzuty. Zgodnie z art. 112 § 1 k.k.w. skazany korzysta z niezbędnego dla zdrowia wypoczynku; w szczególności z prawa do 8-godzinnej snu w ciągu doby. Przerwy humanitarne,

organizowane w trakcie konwoju zgodnie z art. 223d § 1 k.k.w. nie umożliwiają skazanym lub tymczasowo aresztowanym niezbędnego dla zdrowia wypoczynku. Rzecznik dostrzega potrzebę podjęcia działań legislacyjnych, zmierzających do uregulowania sposobu postępowania z osobami konwojowanymi na poziomie aktów powszechnie obowiązującego prawa. Obowiązujące regulacje prawne, dotyczące zasad konwojowania przez Policję, zostały sformułowane bardzo ogólnie. W ocenie Rzecznika niezbędne jest, aby działaniami legislacyjnymi objąć również kwestie funkcjonowania Centralnego Punktu Wymiany Osób Konwojowanych Etapowo oraz Sektorowych Punktów Wymiany Osób Konwojowanych. Osoby konwojowane przebywają w pomieszczeniach przeludnionych, często nadmiernie zadymionych, które nie zapewniają możliwości odpoczynku, spożycia posiłku, przygotowania ciepłego napoju. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w przedstawionej sprawie oraz spowodowanie uregulowania w porozumieniu z Ministrem Sprawiedliwości sytuacji związanej z konwojowaniem etapowym przez Policję osób pozbawionych wolności. Uregulowanie to powinno zapewniać w trakcie trwania konwoju realizację prawa tych osób, do 8-godzinnego czasu przeznaczonego na sen.

54. Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej (RPO-683541-IV/11) z dnia 27 lutego 2012 r. - w sprawie odmowy ze strony spółdzielni mieszkaniowych wydawania zbywcom spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu zaświadczeń potwierdzających ich prawo do zbywanego lokalu.

Notariusze przed sporządzeniem aktu notarialnego dokumentującego zawarcie umowy sprzedaży spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu wymagają od zbywców dostarczenia zaświadczenia ze spółdzielni mieszkaniowej potwierdzającego ich prawo do zbywanego lokalu. W skargach do Rzecznika obywatele wskazują, że w sytuacji, gdy nie są oni członkami spółdzielni, spółdzielnie mieszkaniowe odmawiają im wydawania zaświadczeń o treści żądanej przez notariuszy lub zaświadczają jedynie, że są w posiadaniu aktu notarialnego dokumentującego zawarcie przez zbywcę umowy, na podstawie której nabył służące mu prawo. Zdaniem Prezesa Krajowej Rady Notarialnej, w obecnym stanie prawnym nie ma możliwości zmiany dotychczasowej praktyki notarialnej bez istotnego pogorszenia bezpieczeństwa obrotu prawnego i zwiększenia ryzyka odpowiedzialności karnej i cywilnej notariuszy. Odmowa ze strony spółdzielni mieszkaniowych wystawiania zbywcom spółdzielczych własnościowych praw do lokali zaświadczeń potwierdzających przysługiwanie tym osobom praw do zbywanych lokali utrudnia, a nawet uniemożliwia obrót tymi prawami. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie, a w przypadku podzielenia przedstawionej argumentacji, również o podjęcie działań legislacyjnych zmierzających do jednoznacznego uregulowania obowiązku spółdzielni mieszkaniowych wystawiania omawianych zaświadczeń w ustawie o spółdzielniach mieszkaniowych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej (22.03.2012 r.) nie zgodził się ze stanowiskiem przedstawionym w

wystąpieniu Rzecznika i poinformował, że nie znajduje uzasadnienia do podjęcia działań legislacyjnych zmierzających do nałożenia na spółdzielnie mieszkaniowe ustawowego obowiązku wystawiania zaświadczeń potwierdzających posiadanie przez osoby niebędące członkami spółdzielni spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu. W wyniku wyroku Trybunału Konstytucyjnego możliwa stała się sytuacja, w której zachodzi brak związku między własnościowym prawem do lokalu a członkostwem w spółdzielni mieszkaniowej. Spółdzielnia nie posiada instrumentów pozwalających na bieżącą aktualizację stanu prawnego lokali znajdujących się w posiadaniu osób niebędących jej członkami. W tej sytuacji, osoba, która chciałaby dokonać obrotu posiadanym prawem do lokalu, powinna skorzystać z instytucji księgi wieczystej, w której ujawniony jest stan prawny lokalu. W odpowiedzi podkreślono, że majątek spółdzielni jest prywatną własnością jej członków i nie znajduje uzasadnienia podejmowanie przez organy statutowe spółdzielni działań mogących nawet w najmniejszym stopniu spowodować uszczuplenie ich majątku, w tym wypadku działań skutkujących ewentualnym powstaniem obowiązku wypłaty odszkodowania na rzecz nabywcy spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu, w razie gdyby okazało się, że złożone przez osobę niebędącą członkiem oświadczenie o posiadanym prawie do lokalu jest niezgodne z prawdą.

55. Ministra Zdrowia (RPO-692914-V/12) z dnia 28 lutego 2012 r. - w sprawie podmiotów prowadzących działalność leczniczą na zasadach non profit, która jest traktowana jako działalność gospodarcza.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęły wnioski od kościelnych podmiotów prowadzących działalność leczniczą, w których podnoszone są zastrzeżenia do przepisów ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej. Zdaniem wnioskodawców, powołana ustawa jednostronnie obliguje m.in. podmioty kościelne do prowadzenia działalności leczniczej jako działalności gospodarczej, co w konsekwencji pozbawia je zagwarantowanego prawa prowadzenia działalności jako statutowej, niegospodarczej, zgodnie z ich tożsamością. Przepisy tej ustawy ingerują więc w status prawny wielu organizacji non - profit, szczególnie organizacji pożytku publicznego prowadzących działalność leczniczą, oraz w status prawny kościelnych podmiotów prowadzących działalność leczniczą w ramach działalności charytatywno - opiekuńczej, będącej działalnością statutową tych podmiotów. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie podnoszonych wątpliwości do powołanych przepisów ustawy o działalności leczniczej oraz przekazanie informacji o działaniach i zamierzeniach resortu zdrowia w kwestii rozwiązania tej sprawy.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (09.03.2012 r.) poinformował, że projekt założeń do ustawy o zmianie ustawy o działalności leczniczej przewiduje wyłączenie podmiotów leczniczych będących organizacjami pożytku publicznego z regulacji ustawy o działalności leczniczej w zakresie, w jakim działalność ta jest działalnością gospodarczą. Oznacza to, iż niezbędne jest wprowadzenie w ustawie do art. 16 ust. 3, którego celem jest ograniczenie stosowania przepisów o swobodzie

działalności gospodarczej wyłącznie do spraw dotyczących działalności regulowanej. Z przepisu tego wynikałoby, że działalność lecznicza wykonywana przez organizacje pożytku publicznego nie jest działalnością regulowaną, a jedynie stosuje się do niej przepisy dotyczące tej działalności. Jednocześnie, w projektowanym przepisie została wprowadzona regulacja, zgodnie z którą, jeżeli znajdą przesłanki wskazane w art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, wyłączenie z traktowania działalności leczniczej podmiotów leczniczych będących organizacjami pożytku publicznego jako działalności gospodarczej nie będzie miało zastosowania. Powyższa zmiana zapewni pełną spójność z przepisami ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Projekt założeń do ustawy o zmianie ustawy o działalności leczniczej ujęty jest w porządku prac Komitetu Rady Ministrów na dzień 15 marca 2012 r.

56. Ministra Sprawiedliwości (RPO-692445-I/12) z dnia 29 lutego 2012 r. - w sprawie reorganizacji sądów.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi dotyczące założeń projektu rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie zniesienia niektórych sądów rejonowych, utworzenia zamiejscowych wydziałów w niektórych sądach rejonowych oraz zmiany rozporządzenia w sprawie sądów apelacyjnych, sądów okręgowych i sądów rejonowych oraz ustalenia ich siedzib i obszarów właściwości. Projekt rozporządzenia został przesłany do sądów w związku z planami likwidacji sądów powszechnych o obsadzie do 14 stanowisk sędziowskich, zakładającymi zniesienie około 122 sądów. W ocenie Skarżących, decyzji o likwidacji niektórych sądów nie uzasadniają żadne względy merytoryczne, ani ekonomiczne. Wskazuje się także, że projekt rozporządzenia powstał bez odpowiednich konsultacji ze środowiskami lokalnymi i samorządowymi. W większości skarg podniesiono obawy co do ewentualnej likwidacji wydziałów ksiąg wieczystych. Takie zmiany utrudniłyby dostęp mieszkańcom powiatów do ksiąg wieczystych z uwagi na odległości związane z dojazdem do siedzib sądów. W opinii Rzecznika przy znoszeniu sądów należy kierować się wszechstronną analizą, zapewniającą realizację konstytucyjnie gwarantowanego prawa do sądu, tj. kierując się m.in. względami sprawności postępowań sądowych, ilością zakończonych spraw przez sędziów danego sądu, względami ekonomicznymi, słusznymi interesami obywateli, a także umożliwieniem dostępu obywatelom do wymiaru sprawiedliwości również w aspekcie fizycznego dostępu do siedzib sądów. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie szczegółowych kryteriów, na podstawie których dokonana ma zostać reorganizacja sądów, wyjaśnienie czy wskazane powyżej czynniki są brane pod uwagę przy podejmowanych decyzjach oraz powiadomienie o zajętym w tej sprawie stanowisku.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (20.03.2012 r.) poinformował, że prowadzona przez Ministra Sprawiedliwości polityka służyć ma doprowadzeniu sądownictwa powszechnego, w tym jego struktury organizacyjnej, do

stanu porównywalnego ze standardem sądownictwa w wiodących państwach Unii Europejskiej oraz do sprostania przez sądownictwo powszechne wymogom Europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Rzeczpospolita Polska ma bowiem, wypływający z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP oraz z art. 6 Konwencji, obowiązek takiego organizowania systemu jurysdykcyjnego, aby właściwe sądy mogły podjąć rozstrzygnięcie spraw sądowych w rozsądnych terminach. Zasadnicze bariery na drodze realizacji tego celu to m.in. niewłaściwa (niedostosowana do bieżącego wpływu spraw) alokacja zasobów etatowych sądownictwa powszechnego, w szczególności w grupie etatów orzeczniczych, oraz wadliwa struktura organizacyjna sądownictwa powszechnego utrudniająca wykorzystywanie zasobów etatowych stosownie do zasady uzyskiwania najlepszych efektów z danych nakładów, w sposób umożliwiający terminową realizację zadań. Projekt rozporządzenia w sprawie zniesienia niektórych sądów rejonowych oraz ustalenia siedzib i obszarów właściwości sądów apelacyjnych, sądów okręgowych i sądów rejonowych przewiduje zniesienie sądów rejonowych o limicie etatów do 12 sędziów włącznie. W wyniku połączenia znoszonych jednostek powoływane będą sądy o limicie wynoszącym co najmniej 15 sędziów. Ostateczny kształt tego aktu prawnego zostanie wypracowany po zakończeniu konsultacji społecznych. Planuje się, że reforma struktury organizacyjnej sądownictwa powszechnego wejdzie w życie z dniem 1 lipca 2012 r. W celu zagwarantowania obywatelom dogodnego dostępu do sądu, wszystkie wydziały jednostek przewidzianych do zniesienia, przekształcone zostaną w wydziały zamiejscowe sąsiednich sądów.

57. Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów (RPO-684836-I/11) z dnia 1 marca 2012 r. – w sprawie nowych druków oświadczeń majątkowych osób działających w organach samorządu terytorialnego.

W ostatnim czasie do Rzecznika Praw Obywatelskich wpłynęły skargi dotyczące projektu rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie określenia nowych wzorów formularzy oświadczeń majątkowych radnego gminy, wójta, zastępcy wójta, sekretarza gminy, skarbnika gminy, kierownika jednostki organizacyjnej gminy, osoby zarządzającej, członka organu zarządzającego i członka organu zarządzającego gminną osobą prawną oraz osoby wydającej decyzje administracyjne w imieniu wójta. Główny zarzut dotyczy kształtu punktu VII proponowanego nowego wzoru oświadczenia majątkowego. Obowiązujące obecnie druki oświadczeń majątkowych nie obligują osób składających tego rodzaju oświadczenie do rozdzielnego wskazania wysokości dochodów uzyskanych przez małżonków. Małżonkowie osób zobowiązanych do złożenia oświadczenia majątkowego podnoszą w skargach, że proponowane zmiany naruszają ich prawo do prywatności. Sam fakt ułatwienia pracy organom dokonującym weryfikacji oświadczeń majątkowych, jak to wynika z uzasadnienia do projektu rozporządzenia, przy uwzględnieniu prawa do prywatności małżonków osób zobowiązanych do złożenia oświadczenia majątkowego, nie uzasadnia wprowadzenia tak daleko idącego rozwiązania. Przedstawione wątpliwości nie będą dotyczyć wyłącznie samorządu gminnego, ale także na podstawie art. 25c ust.

13 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym oraz w związku z treścią art. 27c ust. 13 ustawy o samorządzie województwa, dotyczyć będą również osób działających we właściwych organach jednostek samorządu terytorialnego (projekty rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie nowych druków oświadczeń majątkowych odnoszących się do samorządu powiatowego oraz samorządu województwa). Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o przedstawienie stanowiska w poruszonych kwestiach.

Minister Spraw Wewnętrznych (19.03.2012 r.) udzielając odpowiedzi z upoważnienia Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów wyjaśnił, że podniesiony przez skarżących zarzut, którego istota sprowadza się do naruszenia konstytucyjnego prawa do prywatności spowodowanego zawartym w cz. VII wzoru oświadczenia majątkowego wymogiem podania wysokości dochodów małżonka osoby składającej oświadczenie uzyskanych w roku poprzedzającym rok złożenia oświadczenia majątkowego, powstał, jak się wydaje, na tle niezręcznego sformułowania tego fragmentu wzoru oświadczenia majątkowego. Analiza zebranych wniosków pozwoliła na stwierdzenie, że pierwotne sformułowanie cz. VII projektów wzorów oświadczeń nie odpowiada zamysłowi ustawodawcy co do zakresu ujawnianych w oświadczeniach majątkowych danych na temat dochodów osób obowiązanych do składania tych oświadczeń. Podjęto decyzję o daleko idącym zmodyfikowaniu rozwiązań prawnych zawartych w dotychczasowych projektach wzorów oświadczeń majątkowych. Zmiany polegają m.in. na doprecyzowaniu objaśnienia, że dochody mają być wykazywane jako dochody netto tj. dochody faktycznie uzyskane, a także usunięciu informacji o łącznej kwocie dochodu małżonka uzyskanego w roku ubiegłym. Nowe projekty rozporządzeń Prezesa Rady Ministrów dotyczące wzorów oświadczeń majątkowych składanych przez osoby działające we właściwych organach jednostek samorządu terytorialnego na szczeblu województwa, powiatu i gminy, zostały pozytywnie zaopiniowane przez Komisję Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego na posiedzeniu w dniu 21 grudnia 2011 r., a następnie zostały skierowane do ponownych uzgodnień międzyresortowych. Aktualne wersje tych projektów zostały udostępnione w Biuletynie Informacji Publicznej Kancelarii Prezesa Rady Ministrów oraz w systemie „Rządowy Proces Legislacyjny”.

58. Prezesa Najwyższej Izby Kontroli (RPO-696884-I/12) z dnia 2 marca 2012 r. - w sprawie uprawnień Izby dotyczących przetwarzania danych wrażliwych.

Zgodnie z treścią art. 29 ust. 2 pkt i ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli, upoważnieni przedstawiciele Najwyższej Izby Kontroli będą mieli prawo do przetwarzania danych osobowych, w tym danych wrażliwych, jeżeli będzie to niezbędne do przeprowadzenia kontroli. Przepis ten wejdzie w życie z dniem 2 czerwca 2012 r. Treść art. 27 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych wyraźnie stanowi, iż zabrania się przetwarzania danych ujawniających pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub filozoficzne, przynależność wyznaniową, partyjną lub związkową, jak również danych o stanie zdrowia, kodzie genetycznym, nałogach lub życiu seksualnym oraz danych dotyczących skazań,

orzeczeń o ukaraniu i mandatów karnych, a także innych orzeczeń wydanych w postępowaniu sądowym lub administracyjnym. Przetwarzanie tych danych jest jednak dopuszczalne, w myśl art. 27 ust. 2 niniejszej ustawy, jeżeli m.in. przepis szczególny innej ustawy zezwala na przetwarzanie takich danych bez zgody osoby, której dane dotyczą i stwarza pełne gwarancje ich ochrony. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o ustosunkowanie się do przedstawionych kwestii oraz wskazanie przykładów, w których dla realizacji ustawowych zadań NIK konieczne jest przetwarzanie danych wrażliwych wymienionych w art. 27 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych.

Prezes Najwyższej Izby Kontroli (15.03.2012 r.) wyjaśnił, że kontrolerzy NIK będą uprawnieni do przetwarzania danych szczególnie wrażliwych, ale tylko po spełnieniu przesłanki legalizacyjnej polegającej na niezbędności ich wykorzystania do wykonania określonych zadań kontrolnych. Dostęp do danych sensytywnych będzie mógł być wyłączony lub ograniczony na podstawie innych ustaw, w przypadku jeżeli stanowią tajemnicę ustawowo chronioną. Wyposażenie kontrolerów NIK w prawo dostępu do danych sensytywnych jest konieczne między innymi w przypadku kontroli działalności podmiotów wykonujących zadania z zakresu powszechnego ubezpieczenia zdrowotnego, np. w ramach kontroli prawidłowości rozliczeń świadczeniodawców z NFZ z tytułu wykonanych świadczeń medycznych, gdy podstawą weryfikacji zakresu udzielonych świadczeń przedstawianych do rozliczenia NFZ jest dokumentacja medyczna, zawierająca informacje o stanie zdrowia pacjenta oraz wykonanych i rozliczonych procedurach medycznych; realizacji zadań z zakresu ubezpieczeń społecznych np. w zakresie przyznawania i uchylania prawa do świadczeń rentowych, w celu oceny prawidłowości postępowania lekarzy orzeczników, gdy wystąpi konieczność zapoznania się z dokumentacją dotyczącą stanu zdrowia osób ubiegających się o takie świadczenia; realizacji zadań z zakresu pomocy społecznej; funkcjonowania Służby Cywilnej; działalności Policji, Służby Więziennej, zakładów poprawczych i wychowawczych, jak również badania dochodów Skarbu Państwa uzyskiwanych m.in. z grzywien i mandatów karnych.

59. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (RPO-681173-II/11) z dnia 6 marca 2012 r. – w sprawie realizacji przez administrację zakładów karnych typu zamkniętego obowiązku kontroli rozmów telefonicznych skazanych.

W drugim półroczu 2011 r. pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich prowadzili w jedenastu dużych zakładach karnych i aresztach śledczych czynności mające na celu ustalenie, jak jest realizowane prawo osadzonych do telefonicznego kontaktowania się z obrońcą oraz pełnomocnikiem będącym adwokatem lub radcą prawnym. Przy wykonywaniu tych czynności dostrzeżono, iż w niektórych jednostkach penitencjarnych nie jest prawidłowo wykonywany obowiązek kontroli rozmów telefonicznych z podmiotami innymi niż określone w art. 8 § 3 k.k.w., a więc innymi niż obrońca lub pełnomocnik skazanego będący adwokatem lub radcą prawnym. Trudno bowiem uznać za prawidłowe prowadzenie kontroli jedynie poprzez słuchanie wypowiedzi osadzonego. Stosownie do art. 90 pkt 9 k.k.w. w zakładzie karnym typu zamkniętego rozmowy telefoniczne skazanych podlegają kontroli

administracji zakładu karnego. Przez pojęcie kontroli rozmowy telefonicznej od 1 stycznia 2012 r. rozumie się zapoznawanie się z jej treścią oraz możliwość przerywania jej lub utrwalania. Kontrola rozmów telefonicznych w jednostkach typu zamkniętego jest obligatoryjna i służy zapewnieniu bezpieczeństwa i realizacji zadań kary pozbawienia wolności, w tym ochrony społeczeństwa przed przestępczością. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o podjęcie stosownych działań w celu zagwarantowania skutecznego egzekwowania dyspozycji art. 90 pkt 9 k.k.w.

Dyrektor Generalny Służby Więziennej (30.03.2012 r.) wyjaśnił, że we wszystkich jednostkach wskazanych w wystąpieniu Rzecznika podejmowane są działania w celu zmiany dostawcy aparatów samoinkasujących i wypowiedzenia umowy na dostarczenie sygnału telefonicznego przez dotychczasowego operatora, który jest przeciwny ingerowaniu w urządzenia poprzez instalowanie urządzeń rejestrujących treść rozmów. W jednostkach okręgu wrocławskiego rozmowy z aparatów samoinkasujących realizuje się już za pomocą innego dostawcy sygnału, który gwarantuje poza kontrolą treści rozmowy i możliwością jej przerywania, także utrwalanie. W lubelskich jednostkach penitencjarnych również podjęto rozmowy z innym operatorem sieci telefonicznej. Zmiana podmiotu dostarczającego sygnał i aparaty samoinkasujące wymaga rozwiązania umów, które posiadają określony - najczęściej trzymiesięczny termin wypowiedzenia. Centralny Zarząd Służby Więziennej monitoruje proces umożliwienia administracjom jednostek penitencjarnych utrwalania rozmów telefonicznych za pomocą aparatów samoinkasujących.

60. Przewodniczącej Holenderskiej Komisji ds. Równego Traktowania (RPO-697344-I/12) z dnia 6 marca 2012 r. - w sprawie sytuacji obywateli polskich na terenie Holandii.

W polskich mediach została nagłośniona sprawa portalu internetowego, promowanego przez holenderską Partię Wolności i jej przewodniczącego, zachęcającego do zgłaszania złego zachowania lub przestępstw dokonanych przez imigrantów z państw Europy Środkowo-Wschodniej. Na portalu dokonano już ponad 40 tys. zgłoszeń. Według cytowanych przez media badań około dwie trzecie Holendrów jest niechętnych napływowi imigrantów z Polski. Wydaje się, że skala zjawiska spowodowana jest także uprzedzeniami i stereotypami, do których odwołuje się Partia Wolności i związane z nią środowiska. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o informację, czy Komisja ds. Równego Traktowania może przeprowadzać kampanie społeczno-edukacyjne mające na celu wzmacnianie otwartości społecznej na imigrantów, a także prosi o ocenę wspomnianego portalu.

61. Ministra Finansów (RPO-697281-I/12) z dnia 7 marca 2012 r. - w sprawie różnic w stawce podatku od towarów i usług na publikacje drukowane bądź wydawane na dyskach oraz na publikacje oferowane w formie cyfrowej.

W Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich badana jest sprawa różnic w stawce podatku od towarów i usług na publikacje wydawane na nośnikach fizycznych

(drukowane, wydawane na dyskach, taśmach etc.) oraz te oferowane w formie zapisu cyfrowego (tzw. e-booki). Zgodnie z art. 42 ust. 2a w związku z pozycją 32 i 33 załącznika nr 10 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług książki drukowane oraz wydane na dyskach, taśmach i innych nośnikach oznaczone symbolami ISBN oraz czasopisma specjalistyczne objęte są stawką 5%, zgodnie z pozycją 73 i 74 załącznika nr 3 do ustawy gazety i czasopisma drukowane lub na nośnikach (dyskach taśmach i innych) oznaczone symbolami ISSN objęte są stawką 7% podatku. Ta sama publikacja wydana w formie cyfrowej traktowana jest zaś jako usługa świadczona drogą elektroniczną i jest objęta stawką 23%. Przyjęte rozwiązanie budzi wątpliwości z punktu widzenia konstytucyjnej gwarancji równości oraz wolności dostępu do dóbr kultury. Nie sprzyja także rozwojowi czytelnictwa oraz zmniejsza konkurencyjność polskich podmiotów gospodarczych oferujących ebooki. Wydaje się, że zróżnicowanie stawki podatku wyłącznie ze względu na nośnik, na którym zapisywana jest publikacja nie jest uzasadnione żadnymi obiektywnymi względami. Wprowadzanie różnic w sytuacji prawnej podmiotów gospodarczych na podstawie arbitralnych i dyskryminacyjnych kryteriów stanowi naruszenie konstytucyjnej gwarancji równości. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o poinformowanie, czy w Ministerstwie Finansów trwają obecnie prace nad objęciem publikacji udostępnianych w formie cyfrowej taką samą stawką podatku od towarów i usług jaka obowiązuje w odniesieniu do pozostałych publikacji.

62. Ministra Sprawiedliwości (RPO-649645-II/10) z dnia 7 marca 2012 r. - w sprawie problemów związanych z funkcjonowaniem w obrocie prawnym przepisu art. 212 kk. penalizującego czyn zniesławienia.

Rzecznik Praw Obywatelskich zetknął się w swej działalności m.in. w związku z badaniem wniosków o wniesienie kasacji, z problemami związanymi z funkcjonowaniem w obrocie prawnym przepisu art. 212 k.k. penalizującego czyn zniesławienia. W doktrynie wielokrotnie podnoszono, że stanowiąca jedną z pryncypiów postępowania karnego reguła in dubio pro reo nie ma praktycznego zastosowania w toku postępowań dotyczących zarzutu zniesławienia, bowiem ciężar dowodu co do prawdziwości twierdzeń zniesławiających obciąża oskarżonego. Tymczasem w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka na tle art. 6 ust. 2 Konwencji jednoznacznie podkreśla się, że sprzeczne z zasadą domniemania niewinności jest jakiegokolwiek przeniesienie ciężaru dowodu z oskarżyciela na obronę. W sprawie Długołęcki przeciwko Polsce (wyrok z dnia 24 lutego 2009 r., 23806/03) Europejski Trybunał Praw Człowieka przypomniał o utrwalonej w swoim orzecznictwie zasadzie, że sankcje karne dla ochrony reputacji (dobrego imienia) danej osoby dają się pogodzić z art. 10 Konwencji jedynie w sytuacjach wyjątkowych - w najcięższych sprawach dotyczących wypowiedzi nawołujących czy podżegających do przemocy. Takie wypowiedzi zaś już są karane na podstawie odrębnych przepisów karnych. Wystarczające gwarancje w celu ochrony czci i dobrego imienia przewiduje prawo cywilne i prawo prasowe. W polskiej doktrynie coraz częściej zgłaszany jest postulat depenalizacji przestępstwa zniesławienia. Mając na uwadze ochronę praw i

wolności obywateli, w szczególności prawo do wolności wypowiedzi, swobody prasy, prawo do obrony oraz prawo do rzetelnego procesu, a także gwarancje ochrony wolności osobistej, Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o rozważenie podjęcia dyskusji nad wyeliminowaniem przestępstwa art. 212 k.k. z polskiego porządku prawnego.

63. Ministra Sportu i Turystyki (RPO-693052-I/12) z dnia 12 marca 2012 r. - w sprawie dostępu do uczestnictwa w lekkoatletycznych zawodach sportowych rangi mistrzostw Polski małoletnich zamieszkałych na stałe w Polsce na podstawie zezwolenia na osiedlenie.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi, z których wynika, iż istnieje problem w dostępie do uczestnictwa w lekkoatletycznych zawodach sportowych rangi mistrzostw Polski małoletnich zamieszkałych na stałe w Polsce na podstawie zezwolenia na osiedlenie. Odmowę zgody na udział w zawodach uzasadnia się brakiem posiadania obywatelstwa polskiego. Problem dotyczy małoletnich, których jedno z rodziców uzyskało obywatelstwo polskie w trybie uproszczonym na gruncie ustawy o repatriacji z dnia 9 listopada 2000 r. Rzecznik podkreśla, iż osoby posiadające zezwolenie na osiedlenie posiadają takie same prawa jak obywatele polscy m. in. w kwestii prawa do pracy, prowadzenia działalności gospodarczej, prawa do świadczeń socjalnych czy nauki. Konstytucja RP w art. 37 gwarantuje każdemu, kto znajduje się pod władzą Rzeczypospolitej Polskiej, korzystanie z wolności i praw zapewnionych w Konstytucji. Dodatkowo art. 6 Konstytucji gwarantuje równy dostęp do dóbr kultury. Jednym z aspektów realizacji konstytucyjnego prawa równego dostępu obywateli do dóbr kultury jest dostęp do kultury fizycznej, która stanowi część szeroko pojętej kultury narodowej, chronionej przez prawo. Zróznicowanie w dostępie do zawodów sportowych oparte wyłącznie na narodowości może stanowić naruszenie wolności gwarantowanej przez art. 73 Konstytucji RP. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o rozważenie zmiany Zarządzenia Nr 37 Ministra Sportu i Turystyki z dnia 20/12/2010 w przedmiocie warunków uczestnictwa w szkoleniach młodzieży uzdolnionej sportowo w sposób zapewniający równe traktowanie obywateli.

64. Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej (RPO-562607-IV/07) z dnia 13 marca 2012 r. - w sprawie zapewnienia ochrony interesów obywateli będących klientami firm deweloperskich w procesie inwestycyjnym.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich dotychczas obowiązujące przepisy prawa w sposób dalece niewystarczający chroniły interesy nabywców będących klientami firm deweloperskich. W dniu 16 września 2011 r. została uchwalona ustawa o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego, przewidująca wprowadzenie nadzoru nad pieniędzmi powierzonymi deweloperom przez klientów, przez nałożenie na dewelopera obowiązku zapewnienia nabywcom rachunku powierniczego. W środkach masowego przekazu dostrzeżony został jednak problem związany z możliwością uniknięcia przez dewelopera tego obowiązku. W

myśl art. 37 ustawy, przepis nakładający na dewelopera obowiązek zapewnienia nabywcom rachunku powierniczego stosuje się do tych przedsięwzięć deweloperskich, w odniesieniu do których rozpoczęcie sprzedaży nastąpiło po dniu wejścia w życie ustawy. Wykładnia gramatyczna art. 37 prowadzi do wniosku, że jeśli deweloper przed wejściem w życie ustawy „ogłosi publicznie” rozpoczęcie sprzedaży mieszkań w danym projekcie, nie będzie musiał stosować rachunków powierniczych aż do zakończenia tego projektu. Istnieje obawa, że przewidziana w ustawie ochrona uzyska charakter iluzoryczny i nadal nie będzie realizowała wartości konstytucyjnych wyrażonych w art. 76 Konstytucji, przyznających m.in. konsumentom ochronę ze strony władz publicznych przed nieuczciwymi praktykami rynkowymi, a także w art. 75 ust. 1 Konstytucji, zobowiązującym władze publiczne do prowadzenia polityki sprzyjającej zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych obywateli. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w omawianym zakresie, a w razie podzielenia przedstawionej argumentacji, również o podjęcie działań legislacyjnych zmierzających do wyeliminowania sygnalizowanych wątpliwości.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej (26.03.2012 r.) poinformował, że ustawa z dnia 16 września 2011 r. o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego, która wchodzi w życie po upływie 6 miesięcy od dnia ogłoszenia, tj. z dniem 29 kwietnia 2012 r., powstała z inicjatywy poselskiej, a projekt stanowiska Rządu do poselskiego projektu ustawy został opracowany przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, który jest tym samym uprawniony do udzielenia wyjaśnień.

65. Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, Głównego Inspektora Sanitarnego (RPO-698445-V/12) z dnia 14 marca 2012 r. - w sprawie nieujawnienia opinii publicznej listy przedsiębiorców używających w procesie produkcji i przetwarzania żywności tzw. soli wypadowej.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich wpływają skargi obywateli, w których podnoszony jest problem nieujawnienia opinii publicznej listy przedsiębiorców używających w procesie produkcji i przetwarzania żywności tzw. soli wypadowej. Skarżący podnoszą, że nieopublikowanie takiego wykazu narusza ich prawa zagwarantowane w Konstytucji RP, w szczególności prawo do ochrony zdrowia (art. 68 ust. 1), dostępu do informacji o działalności organów administracji publicznej i wytworzonych przez nie dokumentów (art. 61 ust. 1 i 2), a także obowiązek ochrony konsumentów przed działaniami zagrażającymi ich zdrowiu (art. 76). Rzecznik podziela sygnalizowane przez obywateli wątpliwości. Problem zaistniałego procederu fałszowania żywności dotyczy wszystkich potencjalnych konsumentów. W związku z powyższym Rzecznik Praw Obywatelskich prosi Prezesa UOKiK o poinformowanie o podjętych przez Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów oraz Państwową Inspekcję Handlową działaniach w zasygnalizowanej sprawie. Zwraca się również do Głównego Inspektora Sanitarnego o wyjaśnienie przyczyn niepoinformowania obywateli o produktach, które niezgodnie z prawem zostały wprowadzone do obrotu, a

także poinformowanie o działaniach, które zamierza podjąć w celu zapobieżenia podobnym sytuacjom w przyszłości.

Wiceprezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (30.12.2012 r.) wyjaśniła, że organy Inspekcji Handlowej w województwach, gdzie doszło do naruszeń prawa, współpracują z właściwymi wojewódzkimi organami Państwowej Inspekcji Sanitarnej oraz Inspekcji Weterynaryjnej, dysponują też wspomnianą w piśmie Rzecznika Praw Obywatelskich listą producentów tak, aby w toku bieżącej działalności kontrolnej zwracać uwagę na produkty wskazanych producentów, a każdy niepokojący sygnał, jaki organy Inspekcji Handlowej uzyskają zostanie - stosownie do właściwości - rozpatrzony. Zagadnienie prawidłowości działania organów nadzoru nad jakością zdrowotną żywności i oceny przedmiotowej sytuacji pod kątem ewentualnego ujawnienia ww. listy, nie znajduje się w kompetencjach Prezesa UOKiK. Biorąc pod uwagę obowiązujące przepisy, można przyjąć, że organom nadzoru sanitarnego przysługuje prawo do oceny, iż w konkretnym, zaistniałym stanie faktycznym informacje należy ujawnić opinii publicznej. Także i w przedmiotowej sprawie właściwe instytucje uznały, iż ewentualne ujawnianie ww. listy mogłoby nie być zasadne, zważywszy m.in. na ochronę praw innych osób i podmiotów gospodarczych, ochronę porządku publicznego (tj. dla dobra toczącego się postępowania karnego) lub z uwagi na charakter, powagę i rozmiar ryzyka, biorąc pod uwagę fakt iż - jak wynika z informacji przekazywanych opinii publicznej przez właściwe organy - nie stwierdzono, że ww. żywność mogła stanowić zagrożenie dla zdrowia ludzi. Jednocześnie w odpowiedzi poinformowano, że kompetencje Inspekcji Handlowej w zakresie kontroli żywności są ograniczone do zagadnień związanych z jakością handlową, a brak ustawowych kompetencji umożliwiających Inspekcji Handlowej kontrole u producentów żywności powoduje, że poszukiwanie jej na etapie obrotu detalicznego może być nieefektywne, szczególnie w sytuacji podjęcia działań przez organy nadzoru sanitarnego oraz organy ścigania.

66. Ministra Zdrowia (RPO-697234-V/12) z dnia 14 marca 2012 r. - w sprawie przepisów dotyczących odpowiedzialności i karanias lekarzy z tytułu wykonywania umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej.

Środowisko lekarskie zgłosiło zastrzeżenia do § 29-31 załącznika do rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 6 maja 2008 r. w sprawie ogólnych warunków umów o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej, przewidujących, że umowa o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej zawarta przez NFZ ze świadczeniodawcą, może zawierać zastrzeżenie o karze umownej w razie stwierdzenia niewykonania lub nienależytego wykonania umowy, z przyczyn leżących po stronie świadczeniodawcy oraz wystawienia recept osobom nieuprawnionym lub w przypadkach nieuzasadnionych - w odniesieniu do leków i wyrobów medycznych będących przedmiotami ortopedycznymi oraz środkami pomocniczymi. Przepisy te zamieszczone zostały w rozporządzeniu, a zatem z naruszeniem zasady wyłączności ustawy w zakresie regulowania tych kwestii. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych na

podstawie której wydano ww. rozporządzenie, nie zawiera przepisów przewidujących możliwość zawarcia w umowie o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej przytoczonych wyżej kar. Ponadto w wyniku nowelizacji ustawy o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych uchylony został przepis przewidujący konieczność zwrotu Narodowemu Funduszowi Zdrowia kwot nienależnej refundacji w przypadku wypisania recepty nieuzasadnionej udokumentowanymi względami medycznymi, wypisania recepty niezgodnej z uprawnieniami świadczeniobiorcy, wypisania recepty niezgodnie ze wskazaniami zawartymi w obwieszczeniach zawierających wykazy refundowanych leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego, wyrobów medycznych. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o poinformowanie o działaniach i zamierzeniach resortu zdrowia w kwestii rozwiązania przedstawionej sprawy.

67. Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych (RPO-694563-V/12) z dnia 14 marca 2012 r. - w sprawie niezgodnej z prawem praktyki pozyskiwania i przetwarzania danych osobowych pacjentów, mającej na celu poświadczenie faktu posiadania ubezpieczenia zdrowotnego.

Ze skargi otrzymanej przez Rzecznika Praw Obywatelskich wynika, iż w jednym z zakładów opieki zdrowotnej personel medyczny ma obowiązek kserowania dokumentacji pacjentów zawierającej dane dotyczące uzyskiwanych przez nich dochodów (np. druki ZUS RMUA, czy wyciągi bankowe). Równocześnie pracownicy zostali zobowiązani do poświadczania kopii za zgodność z oryginałem i potwierdzania tego faktu własnoręcznym podpisem. Celem tych działań ma być poświadczanie faktu posiadania ubezpieczenia zdrowotnego. Działanie takie nie znajduje podstaw w obowiązującym porządku prawnym. W szczególności takiego trybu potwierdzania posiadania ubezpieczenia zdrowotnego nie przewiduje ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich przedstawiona praktyka budzi poważne zastrzeżenia w świetle postanowień art. 51 Konstytucji RP. Ponadto, nie jest to niezbędne dla zrealizowania uprawnienia lub spełnienia obowiązku wynikającego z przepisu prawa, czyli uzyskania świadczenia (art. 23 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 19 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych). Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o poinformowanie o podjętych działaniach i zajętych stanowisku w przedstawionej sprawie.

68. Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (RPO-671121-XVIII/11) z dnia 14 marca 2012 r. - w sprawie praktyki polegającej na ustalaniu właściwej jednostki organizacyjnej ZUS na podstawie miejsca stałego zameldowania ubezpieczonego/świadczeniobiorcy.

W toku badania indywidualnej sprawy wątpliwości Rzecznika Praw Obywatelskich wzbudziła praktyka polegająca na ustalaniu właściwej jednostki organizacyjnej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na podstawie miejsca stałego zameldowania ubezpieczonego/świadczeniobiorcy, z pominięciem w tym zakresie zasady

wynikającej z art. 115 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W sytuacji, gdy ustawa emerytalna nie zawiera własnej definicji miejsca zamieszkania, uzasadnione wydaje się przyjęcie definicji wynikającej z art. 25 k.c., który stanowi, iż miejscem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość, w której osoba ta przebywa z zamiarem stałego pobytu. Podkreślenia wymaga, iż przepisy ustawy emerytalnej nie obligują do posiadania zameldowania w celu ubiegania się o świadczenia z ubezpieczenia społecznego, a rolą organów rentowych nie jest badanie realizacji obowiązków wynikających z ustawy o ewidencji ludności. Ponadto obowiązek meldunkowy ma zostać zniesiony od dnia 1 stycznia 2014 r., co spowoduje konieczność ponownego określenia zasad ustalania właściwości miejscowej jednostek ZUS. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o zajęcie stanowiska w kwestii zmiany dotychczasowej praktyki we wskazanym zakresie.

Członek Zarządu ZUS (28.03.2012 r.) wyjaśniła, że organy rentowe ZUS zostały poinformowane, że za adres zamieszkania uważa się – w przypadku osób zamieszkałych w Polsce – adres zameldowania na pobyt stały. Do czasu zakończenia prac nad utworzeniem scentralizowanej bazy dla wszystkich emerytów i rencistów w skali kraju oraz zmiany funkcjonalności systemów informatycznych obsługujących dotychczas przyznawane świadczenia emerytalno-rentowe, jako kryterium właściwości terytorialnej organu rentowego nadal będzie stosowana zasada identyfikowania wnioskodawców według adresu zameldowania na pobyt stały. Przyjęta zasada ma na celu eliminowanie możliwości zgłaszania wniosków o przyznanie i wypłatę emerytury lub renty oraz pobierania świadczenia z więcej niż jednego oddziału ZUS. Ponadto poinformowano w odpowiedzi, że ZUS stosuje zasadę przyjmowania wniosków o świadczenie w każdej terenowej jednostce organizacyjnej ZUS, niezależnie od adresu zameldowania na pobyt stały. Wnioski te są przekazywane w celu rozpatrzenia do oddziałów właściwych ze względu na miejsce zameldowania wnioskodawcy na pobyt stały.

69. Ministra Sprawiedliwości (RPO-681029-XVIII/11) z dnia 16 marca 2012 r.
- w sprawie uregulowania statusu prawnego osoby, która uzyskała zaświadczenie o ukończeniu aplikacji radcowskiej, a nie przystąpiła jeszcze do egzaminu radcowskiego.

W związku z badanymi skargami wpływającymi do Rzecznika Praw Obywatelskich po raz kolejny ujawnił się problem statusu prawnego osoby, która uzyskała zaświadczenie o ukończeniu aplikacji radcowskiej, a nie przystąpiła jeszcze do egzaminu radcowskiego. Rzecznikowi znane jest stanowisko Ministerstwa Sprawiedliwości z dnia 27 stycznia 2012 r. przedstawione Prezesowi Krajowej Rady Radców Prawnych, iż status aplikanta radcowskiego traci osoba, która ukończyła aplikację radcowską i uzyskała zaświadczenie o jej odbyciu. W rezultacie osoba taka nie może zastępować radcy prawnego na podstawie art. 351 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych, jak też nie może sporządzać i podpisywać pism procesowych stosownie do art. 351 ust. 4 tej ustawy. W ocenie Rzecznika osoby, które uzyskały zaświadczenie o ukończeniu aplikacji powinny mieć zapewnione

(przynajmniej do momentu przystąpienia do egzaminu, a w przypadku jego zdania także do momentu złożenia ślubowania) takie uprawnienia, jakie przysługiwały im w toku odbywania aplikacji. Ponadto obowiązujące przepisy nie określają maksymalnego terminu, jaki może upłynąć od dnia złożenia wniosku o wpis, a wyznaczeniem ślubowania. Oznacza to w praktyce, że od momentu uzyskania zaświadczenia o ukończeniu aplikacji aż do momentu złożenia ślubowania zainteresowane osoby nie mogą wykonywać zastępstwa procesowego. Ich sytuacja w tym zakresie jest więc gorsza niż sytuacja aplikantów. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o rozważenie tego zagadnienia w kontekście wprowadzenia niezbędnych zmian w przepisach prawa w celu jednoznacznego uregulowania sytuacji prawnej omawianej kategorii osób.

70. Komendanta Głównego Policji (RPO-664999-VII/11) z dnia 20 marca 2012 r. - w sprawie prowadzenia pracy wykrywczej w policyjnych izbach dziecka.

W zainteresowaniu Rzecznika Praw Obywatelskich pozostaje problem prowadzenia pracy wykrywczej w policyjnych izbach dziecka, ujawniony na podstawie analizy dokumentacji i informacji uzyskanych od funkcjonariuszy Policji w trakcie wizytacji Krajowego Mechanizmu Prewencji. Szczególnie niepokojące były sygnały wskazujące na dokonywanie oceny pracy funkcjonariuszy pełniących służbę w izbie na podstawie liczby sporządzonych meldunków informacyjnych/uzyskanych informacji o charakterze kryminalnym oraz jawne nakłanianie funkcjonariuszy przez przełożonych do podejmowania tego typu działań. Zastępca Komendanta Głównego Policji nie potwierdził istnienia takiej praktyki. Rzecznik Praw Obywatelskich podkreśla jednak, że analiza teczek nieletnich wykazała, iż policjanci w notatkach z rozmów z nieletnimi często odnotowywali uwagę o treści: „nie uzyskano informacji o charakterze kryminalnym”. Krajowy Mechanizm Prewencji nie znajduje uzasadnienia do wpisywania tego rodzaju uwag do notatki z rozmów z nieletnim, jeśli funkcjonariusz pełniący służbę w policyjnej izbie dziecka nie ma obowiązku dążenia do pozyskania takiej informacji. Jak wielokrotnie podkreślał Krajowy Mechanizm Prewencji, mimo iż nieletni sprawcy czynów karalnych lub przestępstw mogą stanowić ważne źródło informacji istotnych dla pracy wykrywczej Policji, czynności pozyskiwania takich informacji (nakłaniania, zmuszania do wyjawienia danych) nie powinny być przeprowadzane w izbie dziecka. W pełni zrozumiałą natomiast jest obowiązek dokumentowania przez policjantów w formie notatki służbowej lub meldunku operacyjnego informacji o charakterze kryminalnym, które nieletni dobrowolnie i spontanicznie wyjawiają podczas rozmów z pracownikami izby dziecka. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o ponowne ustosunkowanie się do omawianej kwestii.

71. Prezydenta RP (RPO-684314-I/11) z dnia 21 marca 2012 r. - w sprawie braku sądowej kontroli odmowy wydania komitetowi wyborczemu zaświadczenia uprawniającego do zgłaszania list kandydatów na posłów w kolejnych okręgach wyborczych bez potrzeby uzyskania poparcia wyborców.

Ostateczne rozstrzygnięcie kwestii ważności wyborów parlamentarnych przez Sąd Najwyższy pozwala na poddanie analizie kwestii wątpliwości konstytucyjnych wiążących się z problematyką rejestracji list wyborczych określoną w Kodeksie wyborczym. Część ocenianych przez Sąd Najwyższy protestów wyborczych dotyczyła odmowy Państwowej Komisji Wyborczej wydania jednemu z komitetów wyborczych zaświadczenia uprawniającego na mocy art. 210 § 2 Kodeksu wyborczego do zgłaszania list kandydatów na posłów w kolejnych okręgach wyborczych bez potrzeby uzyskania poparcia wyborców. Na odmowę wydania zaświadczenia nie przysługuje żaden środek zaskarżenia. Opinię taką wyraził także Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 4 listopada 2011 r. (sygn. akt III SW 85/11). Protest wyborczy jest środkiem prawnym wyłącznie następcej - w stosunku do wyników wyborów - kontroli sądowej. W tej sytuacji brak określenia przez Kodeks wyborczy kontroli sądowej jeszcze w trakcie procedury rejestracji list wyborczych nasuwa wątpliwości co do zgodności z Konstytucją takich rozwiązań legislacyjnych. Takie ukształtowanie procedury poważnie ogranicza czy wręcz eliminuje możliwość uzyskania poparcia w skali całego kraju i przekroczenia progu wyborczego. Powstaje wątpliwość, czy brak możliwości sądowej kontroli odmowy wydania takiego zaświadczenia, nie stanowi naruszenia konstytucyjnego prawa do sądu. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się do Prezydenta RP z prośbą o rozważenie zainicjowania, potrzebnej z punktu widzenia ochrony praw i wolności obywatelskich, zmiany Kodeksu wyborczego we wskazanym wyżej zakresie.

72. Ministra Sprawiedliwości (RPO-660929-I/10) z dnia 21 marca 2012 r. - w sprawie stanu prac nad regulacją dotyczącą sytuacji prawnej osób transseksualnych.

W odpowiedzi na wcześniejsze wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich w sprawie potrzeby przyjęcia kompleksowego aktu prawnego dotyczącego osób transpłciowych oraz pilnej interwencji ustawodawcy w zakresie trybu prawnej zmiany płci metrykalnej, Minister Sprawiedliwości podzielił opinię co do potrzeby uchwalenia przedmiotowego aktu prawnego. Jednocześnie w piśmie sceptycznie odniesiono się do przedstawionej koncepcji nowelizacji art. 31 ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego, gdyż, jak stwierdzono, zmiana ta miałaby charakter czysto proceduralny. Rzecznik nie zgadza się z powyższym stanowiskiem. Zmiana trybu postępowania z procesowego na nieprocesowy niesie za sobą szereg korzyści dla osób pragnących dokonać zmiany płci metrykalnej. Sąd w takim postępowaniu decyduje o sprostowaniu aktu urodzenia a nie, jak aktualnie, o ustaleniu przynależności do określonej płci i w konsekwencji ochronie dobra osobistego, na skutek powództwa z art. 189 k.p.c. Ponadto w obowiązującym stanie prawnym rodzice osoby transseksualnej są pozwanymi, muszą brać udział w procesie. Tymczasem w postępowaniu nieprocesowym mogą nie wyrazić woli wzięcia udziału w postępowaniu, wtedy nie stają się uczestnikami. Skargi kierowane do Rzecznika, dotyczące głównie trybu postępowania, wskazują, że dokonanie takiej zmiany rozwiązałoby wiele problemów boleśnie dziś odczuwanych w stosunkach rodzinnych w tego typu sprawach. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przekazanie informacji na temat stanu prac nad regulacją dotyczącą sytuacji prawnej

osób transseksualnych, a w szczególności czy powołano zespół międzyresortowy mający zająć się opracowaniem tej problematyki.

73. Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (RPO-698414-I/12) z dnia 21 marca 2012 r. - w sprawie wątpliwości związanych z ogłoszonym przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego konkursem na Krajowe Naukowe Ośrodki Wiodące.

Na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w dniu 9 stycznia 2012 r. został opublikowany komunikat o ogłoszeniu, na podstawie art. 84b ust. 2 ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym, konkursu na Krajowe Naukowe Ośrodki Wiodące. Komunikatowi temu towarzyszyła informacja o zasadach składania wniosku oraz zakresie danych wymaganych wnioskiem o nadanie statusu Krajowego Naukowego Ośrodka Wiodącego, przygotowana na podstawie rozporządzenia z dnia 18 sierpnia 2011 r. Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w sprawie kryteriów, warunków i trybu ubiegania się o nadanie statusu Krajowego Naukowego Ośrodka Wiodącego. Treść informacji wzbudza istotne wątpliwości, bowiem w istotny sposób rozszerza wymagania przedmiotowe, jak i terminowe, w stosunku do wymagań określonych przepisami prawa powszechnie obowiązującego. Ponadto, zawarte w informacji stwierdzenie, iż za współpracę uważa się spełnienie co najmniej jednego z warunków określonych w punktach a-d, może sugerować jakoby spełnienie któregoś z kryteriów nie przewidzianych w przepisach wystarcza do skutecznego ubiegania się o nadanie statusu Krajowego Naukowego Ośrodka Wiodącego. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie wyjaśnień w zakresie powyższych zagadnień, a także rozważenie potrzeby ewentualnego doprecyzowania treści rozporządzenia wydawanego na podstawie art. 85b ust. 5 ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym.

74. Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców (RPO-682527-V/11) z dnia 21 marca 2012 r. - w sprawie procedury zamieszczania w Systemie POBYT informacji o składanych przez cudzoziemców odwołaniach od wydawanych w ich sprawach decyzji.

W jednej ze skarg skierowanych do Rzecznika opisano przypadek cudzoziemki, która, mimo że w stosownym terminie złożyła odwołanie od decyzji Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców, odmawiającej nadania statusu uchodźcy i przyznania ochrony uzupełniającej oraz orzekającej o wydaleniu z Polski wobec braku podstaw do wydania zgody na pobyt tolerowany, została zatrzymana z uwagi na podejrzenie nielegalnego pobytu na terytorium Polski. Postanowieniem Sądu Rejonowego wydanym 9 dni po złożeniu odwołania w Urzędzie do Spraw Cudzoziemców, cudzoziemka umieszczona została w Ośrodku Strzeżonym dla Cudzoziemców. Zaistniała sytuacja była konsekwencją opóźnienia w zamieszczeniu w Systemie POBYT informacji o wniesieniu odwołania. W odpowiedzi Urzędu do Spraw Cudzoziemców na wystąpienie Rzecznika zapewniono, iż opóźnienie to było wyjątkiem, a odwołania od decyzji Szefa Urzędu do Spraw Cudzoziemców z zasady są rejestrowane i wpisywane do wspomnianego Systemu niezwłocznie, zazwyczaj w

dniu wpływu. Niezależnie od uzyskanych zapewnień, cudzoziemka poniosła negatywne konsekwencje zaistniałego uchybienia. W związku z powyższym Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o podjęcie działań zmierzających do usprawnienia procedury zamieszczania informacji w Systemie POBYT, aby w przyszłości uniknąć tego typu incydentów.

75. Sekretarza Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej - Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych (RPO-654691-I/10) z dnia 21 marca 2012 r. - w sprawie opóźnień w przygotowaniu aktów wykonawczych do ustawy o języku migowym.

W dniu 1 kwietnia 2012 r. wejdzie w życie ustawa z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się. W drodze przepisów przywołanej ustawy minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego został zobowiązany do wydania rozporządzenia określającego zakres oraz zasady funkcjonowania rejestru tłumaczy PJM, SJM i SKOBN oraz rozporządzenia określającego zasady ubiegania się o dofinansowanie ze środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych szkolenia PJM, SJM i SKOBN dla osób doświadczających trwale lub okresowo trudności w komunikowaniu się. Pomimo upływu siedmiu miesięcy od daty uchwalenia ustawy o języku migowym, żadne z przywołanych powyżej rozporządzeń nie zostało wydane. Opóźnienie w przygotowaniu aktów wykonawczych do ustawy o języku migowym w praktyce odsunęło w czasie możliwość skorzystania przez osoby niepełnosprawne z pomocy wybranego tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika nawet na kilka miesięcy. Dla osób z niepełnosprawnościami oznacza to dalsze ograniczenie w korzystaniu z praw i wolności człowieka i obywatela na równi z innymi ludźmi. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o udzielenie wyjaśnień na temat stanu prac nad projektem rozporządzeń oraz przewidywanego terminu ich zakończenia. Ponadto prosi o poinformowanie o działaniach jakie podjęto w celu powołania Polskiej Rady Języka Migowego. Z punktu widzenia skuteczności ustawy o języku migowym, niezwykle istotne jest upowszechnianie informacji o nowych uprawnieniach przysługujących osobom niepełnosprawnym. Dlatego Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z wnioskiem o przeprowadzenie kontroli sposobu wywiązywania się przez organy administracji publicznej z obowiązku wymienionego w art. 9 ust. 3 i 4 ustawy o języku migowym.

76. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (RPO-697931-III/12) z dnia 21 marca 2012 r. - w sprawie wygaśnięcia prawa do zasiłku stałego przysługującego na podstawie przepisów ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o pomocy społecznej osobie uprawnionej w związku z odbywaniem kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego.

Na tle jednej ze skarg wyłonił się problem wygaśnięcia prawa do zasiłku stałego przysługującego na podstawie przepisów ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o pomocy społecznej osobie uprawnionej w związku z odbywaniem kary pozbawienia wolności

w systemie dozoru elektronicznego. Z kręgu beneficjentów pomocy społecznej wyłączone są osoby odbywające karę pozbawienia wolności i tymczasowo aresztowane. W wystąpieniu Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca uwagę na odmienną sytuację życiową osób odbywających karę pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego, które muszą samodzielnie zaspokajać podstawowe potrzeby życiowe, wobec sytuacji osób odbywających karę pozbawienia wolności w zakładzie karnym, które są zwolnione z zaspokajania własnym staraniem podstawowych potrzeb bytowych. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie stanowiska w sprawie podjęcia inicjatywy legislacyjnej, która pozwoli objąć osoby odbywające karę pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego systemem świadczeń z pomocy społecznej.

77. Ministra Edukacji Narodowej (RPO-699184-VII/12) z dnia 21 marca 2012 r. - w sprawie systemów karania wychowanków w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych.

W trakcie wizytacji przeprowadzanych w młodzieżowych ośrodkach wychowawczych w związku z pełnieniem przez Rzecznika Praw Obywatelskich zadań Krajowego Mechanizmu Prewencji, niejednokrotnie zastrzeżenia pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich wzbudzały stosowane w tych placówkach systemy karania wychowanków. W niektórych ośrodkach wychowawczych stwierdzono, iż katalogi kar zawierają m. in.: zakaz wyjścia na świeże powietrze, zakaz opuszczania terenu ośrodka, brak spacerów, zakaz lub zawieszenie prawa do otrzymywania przepustek, zakaz wyjazdów do domu, zakaz kontaktów telefonicznych z rodziną, przeniesienie do innego ośrodka. Powołująca młodzieżowe ośrodki wychowawcze ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, nie zawiera żadnej regulacji w zakresie stosowanych wobec wychowanków tych placówek nagród oraz kar, nie są one również określone w ustawie z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich. Natomiast rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 marca 2005 r. w sprawie ramowych statutów placówek publicznych, wydane na podstawie zawartego w art. 60 ust. 2 ww. ustawy upoważnienia stanowi, iż rodzaje nagród i kar stosowanych wobec wychowanków oraz tryb odwoływania się od kar określa statut młodzieżowego ośrodka wychowawczego. Tym samym stosowane wobec wychowanków kary oraz nagrody, wkraczające niejednokrotnie w sferę ich wolności osobistej, określone są nie w aktach powszechnie obowiązującego prawa, lecz w aktach wewnętrznych, co pozostaje w sprzeczności z art. 41 ust. 1 Konstytucji RP. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o podjęcie inicjatywy ustawodawczej we wskazanym powyżej zakresie.

78. Ministra Spraw Wewnętrznych (RPO-683445-II/11) z dnia 21 marca 2012 r. - w sprawie prawnego zagwarantowania osobom pozbawionym wolności, transportowanym z zagranicy, możliwości otrzymania suchego prowiantu oraz napoju z chwilą przejścia realizacji transportu przez stronę polską.

Do Biura Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się osadzony, który był konwojowany w ramach transportu zbiorczego z Wielkiej Brytanii do Polski. W toku wyjaśniania sprawy ustalono, iż od chwili przejęcia go przez władze polskie na lotnisku w Londynie do momentu przyjęcia do jednostki penitencjarnej w Polsce, wnioskodawca przez około 10 godzin był pozbawiony możliwości spożycia posiłku i zaspokojenia pragnienia. Biuro Prewencji Komendy Głównej Policji występowało do strony brytyjskiej, skąd transportowana jest największa liczba osób pozbawionych wolności w ramach konwojów zbiorczych, o zapewnienie tym osobom prowiantu w dniu realizacji konwoju. Proponowane rozwiązanie nie zostało jednak zaakceptowane. Obowiązujące przepisy prawa polskiego nie dają podstaw do zakupu prowiantu dla takich osób w przypadku przedłużającego się czasu ich przekazania do pomieszczeń dla osób zatrzymanych jednostek organizacyjnych Policji albo do jednostek penitencjarnych w naszym kraju. Opisana sytuacja świadczy o nierównym traktowaniu osób pozbawionych wolności. Transportowani w obrębie Polski otrzymują suchy prowiant na drogę oraz wodę do picia. Osoby pozbawione wolności, które są transportowane z zagranicy, nie korzystają z takiego uprawnienia. Warunki transportowania skazanych powinny być podporządkowane zasadzie traktowania ich w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności. Aktualna praktyka nie może być jednak uznana za odpowiadającą tym standardom. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o podjęcie inicjatywy legislacyjnej zmierzającej do zagwarantowania osobom pozbawionym wolności, które są transportowane z zagranicy, możliwości otrzymania suchego prowiantu oraz napoju z chwilą przejęcia realizacji transportu przez stronę polską.

79. Ministra Spraw Wewnętrznych (RPO-606216-V/09) z dnia 21 marca 2012 r. - w sprawie przepisów regulujących sposób przeprowadzania zbiórek publicznych.

Rzecznik Praw Obywatelskich powraca do podnoszonej w ubiegłych latach sprawy dotyczącej zmiany stanu prawnego w zakresie zbiórek publicznych. Wspomnianą problematykę reguluje ustawa z dnia 15 marca 1933 r. o zbiórkach publicznych oraz rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 6 listopada 2003 r. w sprawie sposobów przeprowadzania zbiórek publicznych oraz zakresu kontroli nad tymi ziórkami. Na potrzebę zmian w tym zakresie od wielu lat zwracali uwagę przedstawiciele organizacji zajmujących się gromadzeniem środków w ramach zbiórek publicznych. O konieczność zmiany obowiązującego stanu prawnego apelował również Prezes Rządowego Centrum Legislacji. Rzecznik Praw Obywatelskich w poprzednich latach zwracał się do Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji o dostosowanie wskazanych powyżej przepisów do aktualnej sytuacji prawnej i ekonomicznej. Z otrzymanych odpowiedzi wynikało, że podjęto prace legislacyjne zmierzające do opracowania nowego aktu normatywnego. Projekt takiego aktu (rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji w sprawie sposobów przeprowadzania i zakresu kontroli zbiórek publicznych) został przygotowany w Ministerstwie w 2009 roku. W 2010 roku natomiast przygotowano dwa projekty założeń projektu ustawy o ziórkach publicznych. Rzecznik Praw Obywatelskich

zwraca się z prośbą o przekazanie informacji o pracach legislacyjnych nad zmianą istniejącego stanu prawnego w przedmiocie zbiorów publicznych.

80. Prezesa Rady Ministrów (RPO-691012-I/11) z dnia 23 marca 2012 r. - w sprawie udziału obywateli w procesie stanowienia prawa.

Rzecznik Praw Obywatelskich postuluje w wystąpieniu poddanie analizie dotychczasowych rozwiązań odnoszących się do partycypacji obywateli w procesie legislacyjnym i szersze uwzględnienie w modelu tych konsultacji nowych środków technicznych. Podsumowując wnioski z przeprowadzonych przez Rzecznika spotkań odnoszących się do procesu konsultacji społecznych, do najważniejszych postulatów w tym zakresie należą: maksymalna jawność dokumentów odnoszących się do procesu legislacyjnego na każdym możliwym etapie, powszechna dostępność konsultacji społecznych oraz maksymalne wykorzystanie nowoczesnych technologii, zwłaszcza Internetu. Jednocześnie Rzecznik zwraca uwagę na przygotowany przez Ministerstwo Gospodarki dokument „Zasady konsultacji przeprowadzanych podczas przygotowywania dokumentów rządowych” rekomendowany do stosowania przez Radę Ministrów decyzją z dnia 30 lipca 2009 r. Przedstawione zostały w nim szczegółowe zalecenia dotyczące przebiegu konsultacji społecznych na poziomie rządowym. Stosowanie przyjętych w dokumencie zaleceń mogłoby wpłynąć znacząco na poprawę jakości procesu legislacyjnego i poszanowanie praw i wolności obywatelskich. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o przedstawienie informacji na temat działań Rady Ministrów odnośnie do opisanych wyżej zagadnień. W szczególności przedmiotem zainteresowania Rzecznika są działania Rządu mające na celu zmianę modelu konsultacji społecznych, także z uwzględnieniem narzędzi informatycznych oraz zakres stosowania przez poszczególnych Ministrów „Zasad konsultacji przeprowadzanych podczas przygotowywania dokumentów rządowych” rekomendowanych do stosowania przez Radę Ministrów.

81. Ministra Rozwoju Regionalnego (RPO-665405-I/11) z dnia 23 marca 2012 r. – w sprawie wątpliwości dotyczących niektórych rozwiązań prawnych przyjętych na gruncie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Analiza ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, w kontekście skarg wpływających do Rzecznika Praw Obywatelskich, budzi wątpliwości co do prawidłowości przyjętych na jej gruncie rozwiązań prawnych, mających skutek wobec poszczególnych beneficjentów. Wątpliwości budzi brak jednolitej procedury odwoławczej dotyczącej dofinansowania z regionalnych programów operacyjnych. Procedura odwoławcza wynika z aktów nie mających charakteru powszechnie obowiązującego. W praktyce poszkodowanymi w związku z takim uregulowaniem procedury odwoławczej są przede wszystkim beneficjenci. Pomimo uchylecia przepisu omawianej ustawy, upoważniającego Ministra Rozwoju Regionalnego do wydawania wytycznych, nadal wytyczne te znajdują zastosowanie w odniesieniu do procedury odwoławczej i wywierają wpływ na prawa i obowiązki beneficjentów, co budzi wątpliwości natury konstytucyjnej. Po otrzymaniu informacji

o negatywnej ocenie wniosku, wnioskodawca może wnieść środki odwoławcze przewidziane w systemie realizacji programu operacyjnego. Wnioskodawca nie ma jednak możliwości zweryfikowania oceny projektu ze względu na uzyskaną ilość punktów. Zdaniem Rzecznika rozwiązanie to wymaga zmiany. Istotne wątpliwości budzi także treść art. 30 g oraz 37 ustawy. Całkowite wyłączenie stosowania Kodeksu postępowania administracyjnego, w tym wskazanie, że informacje instytucji co do wniosku beneficjenta nie stanowią decyzji administracyjnej, także w ramach procedury odwoławczej, należy ocenić jako nieprawidłowe i z punktu widzenia ochrony praw beneficjentów niewystarczające. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o zajęcie stanowiska w poruszonych kwestiach.

82. Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej (RPO-661717-IV/10) z dnia 23 marca 2012 r. - w sprawie odpowiedzialności solidarnej najemcy i stale z nim zamieszkujących osób pełnoletnich za zapłatę czynszu i innych należnych opłat.

Do Biura RPO wpływają skargi osób, od których wynajmujący żądają zapłaty zadłużenia czynszowego, które powstało gdy zamieszkiwali wspólnie z najemcą - członkiem rodziny. Sytuacja prawna pełnoletnich dzieci, pozostających na utrzymaniu rodziców i wspólnie z nimi zamieszkujących, została na gruncie obowiązujących przepisów prawa zróżnicowana, w zakresie ich odpowiedzialności solidarnej za zobowiązania związane z zajmowanym lokalem mieszkalnym. W świetle art. 688¹ k.c. za zapłatę czynszu i innych należnych opłat odpowiadają solidarnie z najemcą stale zamieszkujące z nim osoby pełnoletnie, gdy tymczasem ustawa o spółdzielniach mieszkaniowych z odpowiedzialności tej wyłącza pełnoletnich zstępnych, stale zamieszkujących w lokalu, lecz pozostających na utrzymaniu osób, którym służy tytuł prawny do lokalu. Problem ten Rzecznik przedstawił w wystąpieniu z dnia 3 sierpnia 2011 r. Ministrowi Sprawiedliwości, który stwierdził, iż odmienna regulacja ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych, jest uzasadniona inną naturą spółdzielni mieszkaniowej, jako podmiotu nienastawionego na zysk i z istoty swej powołanego do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych członków spółdzielni. Zdaniem Rzecznika, rodzaj tytułu prawnego do lokalu nie powinien mieć decydującego znaczenia w omawianej kwestii. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie, w szczególności w kwestii zasadności wprowadzenia zmian w omawianym zakresie do obowiązujących przepisów prawa, w tym na przykład możliwości ukształtowania odpowiedzialności pełnoletnich dzieci zamieszkałych z najemcą w sposób subsydiarny, tj. aktualizujący się dopiero w przypadku niewywiązania się z obowiązku zapłaty przez najemcę.

83. Ministra Sprawiedliwości (RPO-696120-II/12) z dnia 27 marca 2012 r. - w sprawie problemów związanych z brakiem uzasadnień postanowień o odmowie wszczęcia dochodzenia, o jego zawieszeniu lub umorzeniu.

Rzecznik Praw Obywatelskich, w związku z otrzymanymi skargami, zwraca uwagę na problemy związane z brakiem uzasadnień postanowień o odmowie wszczęcia

dochodzenia, o jego zawieszeniu lub umorzeniu. Zgodnie z art. 94 § 1 pkt 5 k.p.k. postanowienie powinno zawierać uzasadnienie, chyba że ustawa zwalnia od tego wymagania. Ustawodawca zwolnił od obowiązku sporządzania uzasadnienia do niektórych postanowień, np. o odmowie wszczęcia dochodzenia, o zawieszeniu dochodzenia lub o jego umorzeniu. Celem wprowadzonego rozwiązania było uproszczenie i przyspieszenie postępowania karnego. W ocenie Rzecznika brak uzasadnienia postanowień o odmowie wszczęcia i umorzeniu dochodzenia, a także o jego zawieszeniu, czyni iluzorycznym prawo stron postępowania do wniesienia środków odwoławczych w przypadku, gdy uznają te decyzje za nieprawidłowe. Prawo do wniesienia zażalenia zwłaszcza na postanowienie o odmowie wszczęcia lub o umorzeniu dochodzenia jest istotnym uprawnieniem, za pomocą którego osoby pokrzywdzone przestępstwem mogą wpłynąć na wynik postępowania karnego prowadzonego z ich zawiadomienia. Ograniczenie tego prawa poprzez umożliwienie zaniechania uzasadniania decyzji procesowych kończących dochodzenie (lub odmawiających jego wszczęcia) stanowi zatem bardzo poważne uszczuplenie praw ofiar przestępstw na wstępnym etapie postępowania karnego. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o rozważenie podjęcia działań legislacyjnych mających na celu zmianę opisanego stanu rzeczy.

84. Ministra Pracy i Polityki Społecznej (RPO-666850-III/11) z dnia 28 marca 2012 r. - w sprawie ponownego ustalania prawa do świadczeń emerytalno-rentowych lub ich wysokości.

Trybunał Konstytucyjny po rozpatrzeniu wniosku Rzecznika Praw Obywatelskich w sprawie K 5/11 orzekł, że art. 114 ust. 1a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest niezgodny z zasadą zaufania obywateli do państwa i prawa wynikającą z art. 2 oraz z art. 67 ust. 1 Konstytucji RP. Wyrok wszedł w życie z dniem 8 marca 2011 r. Trybunał Konstytucyjny, podzielając argumenty Rzecznika, uznał, że w świetle regulacji zawartej w art. 114 ust. 1a ustawy prawomocność decyzji wydawanych w sprawach emerytalnych i rentowych ma w istocie charakter iluzoryczny, nie będąc żadnym gwarantem stabilizacji sytuacji prawnej i życiowej jednostki, skoro organ rentowy w każdym czasie i tylko na podstawie odmiennej oceny dowodów może pozbawić jednostkę przysługujących jej praw. W ocenie Rzecznika, wyrok Trybunału Konstytucyjnego powinien stanowić podstawę do podjęcia działań legislacyjnych, związanych z gruntowną przebudową instytucji ponownego ustalania prawa do świadczeń lub ich wysokości, uregulowanej w art. 114 ustawy. Konieczne jest także uwzględnienie uchwały Sądu Najwyższego z 10 czerwca 2011 r., podjętej w składzie 7 sędziów, sygn. akt III UZP 1/11, w świetle której ponowne ustalenie prawa do świadczeń lub ich wysokości w trybie art. 114 ust. 1 i 1a ustawy wymaga zawiadomienia stron o wszczęciu postępowania na podstawie art. 61 § 4 k.p.a. w związku z art. 124 ustawy. Nowa regulacja prawna powinna być także spójna z innymi regulacjami systemowymi. Rzecznik Praw Obywatelskich prosi o przedstawienie

stanowiska w kwestii podjęcia inicjatywy ustawodawczej związanej z realizacją wyroku Trybunału Konstytucyjnego w sprawie K 5/11.

85. Ministra Sprawiedliwości (RPO-640895-II/10) z dnia 28 marca 2012 r. - w sprawie zapewnienia prawa do gorącego posiłku osobom pozbawionym wolności, konwojowanym do innej jednostki penitencjarnej.

Osoby pozbawione wolności, konwojowane na podstawie zarządzenia organów procesowych przez funkcjonariuszy Policji, w kierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich skargach podnoszą, iż naruszane jest ich prawo do otrzymania w ciągu dnia gorącego posiłku. Zgodnie z art. 109 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego, skazany otrzymuje trzy razy dziennie posiłki, o odpowiedniej wartości odżywczej, w tym co najmniej jeden posiłek gorący, z uwzględnieniem zatrudnienia i wieku skazanego, a w miarę możliwości także wymogów religijnych i kulturowych oraz napój do zaspokajania pragnienia. Natomiast w myśl § 3 zarządzenia Nr 48/2010 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 13 sierpnia 2010 r. określającego szczegółowy sposób realizacji uprawnień osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych do wyżywienia, trzy gotowe posiłki, w tym co najmniej jeden posiłek gorący, otrzymują osadzeni przebywający w zakładach karnych, z wyjątkiem korzystających z wyżywienia w postaci suchego prowiantu oraz tymczasowo aresztowanych korzystających z wyżywienia otrzymywanego w trybie art. 216 § 2 k.k.w. Oznacza to, że osadzeni konwojowani, na czas trwania konwoju, a także w dniu przyjęcia do jednostki docelowej oraz osoby biorące udział w czynnościach procesowych, nie otrzymują wyżywienia w postaci trzech posiłków dziennie, w tym co najmniej jednego posiłku gorącego. Powyższe ograniczenie dotyczy też osadzonych wymienionych w innych przepisach zarządzenia. Przepisy zarządzenia stoją w sprzeczności z art. 109 § 1 k.k.w. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o podjęcie stosownych działań w celu zagwarantowania osadzonym ich prawa do wyżywienia określonego w art. 109 § 1 k.k.w.

86. Przewodniczącego Komisji Administracji i Spraw Wewnętrznych Sejmu RP (RPO-529615-IV/06) z dnia 28 marca 2012 r. - w sprawie zapewnienia osobom eksmitowanym z lokali znajdujących się w dyspozycji organów Policji podobnego standardu ochrony, na jaki mogą liczyć inni lokatorzy.

Na tle skarg od policjantów, emerytów i rencistów policyjnych oraz innych osób zajmujących bez tytułu prawnego lokale mieszkalne pozostające w dyspozycji jednostek organizacyjnych podległych Ministrowi Spraw Wewnętrznych, wyłonił się problem trybu, w jakim następuje wykonanie ostatecznych decyzji o opróżnieniu takiego lokalu. Lokale mieszkalne pozostające w dyspozycji ministra właściwego do spraw wewnętrznych lub podległych mu organów są wyłączone z ogólnego unormowania najmu lokali mieszkalnych i podlegają przede wszystkim uregulowaniom ustawy o Policji i rozporządzenia MSWiA z dnia 18 maja 2005 r. w sprawie szczegółowych zasad przydziału, opróżniania i norm zaludnienia lokali mieszkalnych oraz przydziału i opróżniania tymczasowych kwater przeznaczonych dla

policjantów. Egzekucja obowiązku opróżnienia lokalu służbowego pozostającego w dyspozycji organów Policji wynikającego z ostatecznej decyzji administracyjnej jest przeprowadzana w trybie przepisów ustawy z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. W razie zastosowania tego trybu osoba zobowiązana do opróżnienia lokalu nie ma prawa do lokalu socjalnego, czy pomieszczenia tymczasowego, o którym mowa w art. 1046 § 4 k.p.c., zaś termin przymusowego wykonania opróżnienia lokalu może zostać wyznaczony przez organ egzekucyjny bez konieczności respektowania okresu ochronnego, o którym mowa w art. 16 ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się o rozważenie konieczności podjęcia działań zmierzających do zapewnienia osobom eksmitowanym z lokali znajdujących się w dyspozycji organów Policji podobnego standardu ochrony, na jaki mogą liczyć inni lokatorzy.

87. Dyrektora Generalnego Służby Więziennej (RPO-665674-VII/11) z dnia 29 marca 2012 r. - w sprawie stanu zaludnienia jednostek penitencjarnych.

W trakcie wizytacji przeprowadzanych przez pracowników Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” w zakładach karnych i aresztach śledczych analizie poddawany jest m. in. stan zaludnienia jednostek penitencjarnych. Zaludnienie zakładów karnych i aresztów śledczych na dzień 23 marca 2012 r. wyniosło 100,2%. W rozumieniu Zarządzenia Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 30 stycznia 2012 r., pomieszczeniami mieszkalnymi przeznaczonymi do okresowego zakwaterowania osadzonych są, obok cel mieszkalnych, także cele izolacyjne oraz izby chorych. Przeprowadzone wizytacje wykazały, iż w części jednostek penitencjarnych stosowana była praktyka wykorzystywania na potrzeby cel mieszkalnych izb chorych, cel do wykonywania kary dyscyplinarnej umieszczenia w celi izolacyjnej, cel przeznaczonych dla skazanych stwarzający poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu. Wyłączenie z pojemności zakładów karnych i aresztów śledczych miejsc zakwaterowania w wymienionych celach, przy jednoczesnym wliczeniu do stanu zaludnienia jednostki zakwaterowanych w nich osób przyczyni się do zwiększenia poziomu zaludnienia jednostek penitencjarnych w stosunku do wykazywanego w aktualnych statystykach. Zmniejszenie poziomu zaludnienia jednostek penitencjarnych nie może być jednak dokonywane w drodze technicznego zabiegu związanego z określonym sposobem obliczania pojemności zakładów karnych i aresztów śledczych. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o rozważenie możliwości zmiany omawianego Zarządzenia poprzez wyłączenie z pojemności jednostek penitencjarnych izb chorych, cel wymienionych w art. 88a § 1 k.k.w. i art. 212a § 2 k.k.w. oraz cel izolacyjnych i jednoczesne wliczenie do stanu zaludnienia jednostki zakwaterowanych w nich skazanych.

88. Ministra Sprawiedliwości (RPO-693226-I/12) z dnia 29 marca 2012 r. – w sprawie szerszego uwzględnienia problematyki praw człowieka i orzecznictwa

Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz Trybunału Sprawiedliwości UE w ramach szkoleń sędziów i prokuratorów.

Z kierowanych do Rzecznika skarg i wniosków wynika, iż system ochrony praw człowieka i obywatela oraz orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz Trybunału Sprawiedliwości UE w zakresie dotyczącym ochrony praw podstawowych nie są wystarczająco znane polskiemu wymiarowi sprawiedliwości, jak i polskiemu społeczeństwu. Szacuje się, że wymiaru sprawiedliwości dotyczy 95 % wszystkich wyroków Trybunału strasburskiego w sprawach polskich. Zasadnym wydaje się szersze uwzględnienie problematyki praw człowieka i orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz Trybunału Sprawiedliwości przede wszystkim w ramach szkolenia wstępnego przyszłych sędziów i prokuratorów. Należy także organizować na bieżąco szkolenia poświęcone konkretnym zagadnieniom z tego zakresu. Celem realizacji takich szkoleń powinno być przede wszystkim ograniczenie liczby decyzji i orzeczeń organów krajowych uznawanych za naruszenie Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Od dnia 1 stycznia 2011 r. obowiązują przepisy ustawy z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania. W 2011 roku do sądów okręgowych i rejonowych wpłynęło łącznie zaledwie 30 spraw o przyznanie odszkodowania na podstawie art. 13 tej ustawy, co oznacza, że poziom informacji na temat przysługujących obywatelom prawnych środków ochrony zasady równego traktowania jest stosunkowo niski. Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z postulatem rozszerzenia zakresu szkolenia w ramach programu zajęć Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury o szczegółową problematykę ochrony praw człowieka i obywatela oraz poszanowania zasady równego traktowania, ze szczególnym uwzględnieniem orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz Trybunału Sprawiedliwości UE.

III. Kasacje oraz skargi kasacyjne do Sądu Najwyższego

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich wniosła następujące kasacje do Sądu Najwyższego:

RPO-695315-II/12 z dnia 7 lutego 2012 r. - kasacja na rzecz Aliny R. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w B., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w B.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, to jest art. 433 § 1 k.p.k. w związku z art. 440 k.p.k., w następstwie braku wyjścia poza granice środka odwoławczego i w konsekwencji utrzymania w mocy, po rozpoznaniu apelacji prokuratora wniesionej na niekorzyść oskarżonej, wyroku sądu pierwszej instancji, mimo iż było to rażąco niesprawiedliwe, bowiem działanie oskarżonej nie wyczerpywało znamion przestępstwa, którego popełnienie przypisano jej w tym wyroku. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego w B. oraz utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu Rejonowego w B. i uniewinnienie Aliny R. od popełnienia przypisanego jej czynu.

RPO-674746-II/11 z dnia 8 lutego 2012 r. - kasacja na rzecz Aleksandra K. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w G.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa materialnego, tj. art. 9 § 1 Kodeksu karnego z 1969 r. (dKk), polegające na zastosowaniu do oskarżonego zasad odpowiedzialności przewidzianych w Kodeksie karnym i wydanie wobec niego wyroku skazującego za czyn niewymieniony w art. 9 § 2 dKk, mimo że w chwili popełnienia tego czynu nie miał on ukończonych 17 lat. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do rozpoznania Wydziałowi Rodzinnemu i Nieletnich Sądu Rejonowego w G.

RPO-676824-II/11 z dnia 16 lutego 2012 r. - kasacja na rzecz Mariana S. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K. utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w C.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca zaskarżonemu orzeczeniu rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie art. 433 § 1 k.p.k. w związku z art. 440 k.p.k., polegające na tym, że Sąd II instancji rozpoznając apelację obrońcy, zaskarżającą wyrok w całości, nie wyszedł poza podniesiony w niej zarzut i utrzymał w mocy rażąco niesprawiedliwe orzeczenie Sądu I instancji, które zapadło z rażącą obrazą art. 415 § 5 k.p.k., polegającą na zobowiązaniu oskarżonego do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem, poprzez zapłatę na rzecz pokrzywdzonego określonej kwoty, w terminie 4 lat od daty uprawomocnienia się wyroku, podczas gdy o

roszczeniu tym rozstrzygnięto prawomocnie w innym postępowaniu. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie w zaskarżonym zakresie wyroku Sądu odwoławczego oraz utrzymanego nim w mocy orzeczenia zawartego w punkcie III wyroku Sądu I instancji, zobowiązującego oskarżonego do naprawienia szkody wyrządzonej przestępstwem.

RPO-686377-II/11 z dnia 28 lutego 2012 r. - kasacja na rzecz Eugeniusza D. od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w E., którym utrzymano w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w E.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca zaskarżonemu orzeczeniu rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa procesowego, to jest art. 161 k.p.k., w następstwie zaaprobowania i przyjęcia, jako własny, błędnego poglądu Sądu Rejonowego w E., iż zatarcie skazania tworzące „fikcję prawną, iż skazanie uważa się za niebyłe, skutkuje brakiem podstaw do odtworzenia akt w sprawie, w której to zatarcie nastąpiło oraz, że w takiej sytuacji „nie sposób uznać, iż odtworzenie części akt sprawy odnoszącej się do ww. kwestii, mogłoby w jakikolwiek sposób urzeczywistniać uzasadniony interes skazanego”, co w efekcie dało podstawę do utrzymania w mocy zaskarżonego postanowienia Sądu pierwszej instancji o nieuwzględnieniu wniosku o odtworzenie akt. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego orzeczenia oraz utrzymanego nim w mocy postanowienia Sądu Rejonowego w E. i przekazanie mu sprawy do ponownego rozpoznania.

RPO-680855-II/11 z dnia 7 marca 2012 r. - kasacja na rzecz Krystiana Ł. od prawomocnego wyroku łącznego Sądu Rejonowego w Z.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego materialnego, to jest art. 4 § 1 k.k., polegające na zastosowaniu przez Sąd ustawy nowej i w konsekwencji wymierzeniu, po myśli art. 89 § 1a k.k., kary łącznej bezwzględnego pozbawienia wolności za zbiegające się przestępstwa, za które wyrokami jednostkowymi orzeczono kary bezwzględnego pozbawienia wolności oraz kary pozbawienia wolności z warunkowym zawieszeniem ich wykonania, mimo że w czasie popełnienia zbiegających się przestępstw obowiązywała ustawa względniejsza dla skazanego, gdyż przepis art. 89 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 8 czerwca 2010 r. wykluczał możliwość orzeczenia w takiej sytuacji kary łącznej bezwzględnego pozbawienia wolności. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu w Z. do ponownego rozpoznania.

RPO-623119-II/09 z dnia 27 marca 2012 r. - kasacja na rzecz Michała Ż. od prawomocnego wyroku Sądu Wojewódzkiego w Z. z 1960 r., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Powiatowego w Z.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego materialnego (przepisów

ustawy z dnia 22 maja 1958 r. o zaostrzeniu odpowiedzialności karnej za chuligaństwo), polegające na przypisaniu oskarżonemu popełnienia czynu opisanego w tych przepisach, pomimo braku w jego działaniu znamion tego przestępstwa, co miało istotny wpływ na treść orzeczenia. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Wojewódzkiego oraz utrzymania nim w mocy wyroku Sądu Powiatowego w Z. i uniewinnienie Michała Z. od popełnienia przypisanego mu czynu. Zarzucony oskarżonemu w akcie oskarżenia czyn w istocie dotyczył wydarzeń związanych z brutalną, siłową eksmisją parafii Św. Jadwigi, przeprowadzoną przez siły milicyjne w dniu 30 maja 1960 r. w Zielonej Górze. Jak stwierdził w uzasadnieniu kasacji Rzecznik Praw Obywatelskich, ściganie karne i skazanie oskarżonego miało formę represji na uczestnikach społecznego sprzeciwu wobec działań ówczesnej władzy.

RPO-586662-II/08 z dnia 27 marca 2012 r. - kasacja na rzecz Sebastiana L. od prawomocnego wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w P.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mogące mieć istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego procesowego, to jest art. 479 § 1 k.p.k., art. 139 § 1 k.p.k. i art. 6 k.p.k., polegające na rozpoznaniu sprawy przez Sąd pod nieobecność oskarżonego i na wydaniu wyroku zaocznego, w sytuacji, gdy Sebastian L. nie był prawidłowo powiadomiony o terminie rozprawy, co w rezultacie doprowadziło do naruszenia jego prawa do obrony. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w P. i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

RPO-663329-II/10 z dnia 29 marca 2012 r. - kasacja na rzecz Rafała O. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w R.

Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca temu wyrokowi rażące i mające istotny wpływ na jego treść naruszenie prawa karnego materialnego (przepisu Kodeksu karnego), polegające na przyjęciu przez Sąd meriti, że oskarżony wyczerpał ustawowe znamiona występku z tego przepisu, podczas gdy Rafał O. umyślnie składając nieprawdziwe zeznania realizował przysługujące mu prawo do obrony i wynikające z niego prawo do milczenia oraz do wolności od samooskarżania, co w istocie stanowiło ustawowy kontratyp wyłączający przestępność przypisanego mu czynu. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Rejonowego w R. i uniewinnienie oskarżonego od popełnienia zarzucanego mu przestępstwa.

Sąd Najwyższy wydał następujące orzeczenia w sprawie kasacji wniesionych przez Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-661021-II/10 z dnia 19 kwietnia 2011 r. - kasacja na rzecz Pawła B. od prawomocnego wyroku zaocznego Sądu Rejonowego w S.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 21 lipca 2011 r., sygn. akt III KK 126/11).

RPO-658411-II/10 z dnia 28 kwietnia 2011 r. - kasacja na rzecz Grzegorza A. od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w B.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 21 lipca 2011 r., sygn. akt III KK 144/11).

RPO-671659-II/11 z dnia 31 maja 2011 r. - kasacja na rzecz Stefana K. i Huberta S. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w S.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 21 lipca 2011 r., sygn. akt III KK 169/11).

RPO-645771-II/10 z dnia 11 lipca 2011 r. – kasacja na niekorzyść oskarżonych od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w P., utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w P. o umorzeniu postępowania.

Kasacja uwzględniona (postanowienie z dnia 17 listopada 2011 r., sygn. akt V KK 253/11).

RPO-631109-II/09 z dnia 15 lipca 2011 r. - kasacja na rzecz Zygmunta S. od prawomocnego wyroku Sądu Wojewódzkiego w W. z dnia 30 kwietnia 1968 r., zmieniającego wyrok Sądu Powiatowego w W. z dnia 9 marca 1968 r.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 8 grudnia 2011 r., sygn. akt II KK 178/11).

RPO-675112-II/11 z dnia 26 lipca 2011 r. - kasacja na niekorzyść oskarżonego od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w G. utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w G.

Kasacja uwzględniona (postanowienie z dnia 7 grudnia 2011 r., sygn. akt III KK 269/11).

RPO-669387-II/11 z dnia 26 lipca 2011 r. - kasacja na rzecz Władysława O. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w O. utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w B.

Kasacja oddalona (postanowienie z dnia 9 stycznia 2012 r., sygn. akt III KK 268/11).

RPO-637146-II/09 z dnia 28 lipca 2011 r. - kasacja na rzecz Bogdana O. od prawomocnego postanowienia Sądu Apelacyjnego w G., którym utrzymano w mocy postanowienie Sądu Okręgowego w G.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 7 marca 2012 r., sygn. akt III KK 272/11).

RPO-664700-II/11 z dnia 25 sierpnia 2011 r. – kasacja na rzecz Pawła S., Sebastiana K. oraz Jarosława C. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w K., utrzymującego w mocy, w zaskarżonej części, wyrok Sądu Rejonowego w B. oraz od tegoż wyroku Sądu Rejonowego w B.

Kasacja oddalona (postanowienie z dnia 2 lutego 2012 r., sygn. akt IV KK 273/11).

RPO-666755-II/11 z dnia 26 września 2011 r. - kasacja na rzecz Krzysztofa C. od prawomocnego wyroku nakazowego Sądu Rejonowego w D.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 18 stycznia 2012 r., sygn. akt IV KK 316/11).

RPO-673121-II/11 z dnia 5 października 2011 r. - kasacja na rzecz Alojzego D. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w P., utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w G.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 2 marca 2012 r., sygn. akt V KK 358/11).

RPO-683110-II/11 z dnia 13 października 2011 r. – kasacja na niekorzyść Tadeusza G. od prawomocnego postanowienia Sądu Okręgowego w W. utrzymującego w mocy postanowienie Prokuratora Prokuratury Rejonowej w W.

Kasacja oddalona (postanowienie z dnia 1 marca 2012 r., sygn. akt II KK 277/11).

RPO-659761-II/10 z dnia 19 października 2011 r. - kasacja na rzecz Damiana B. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w I.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 23 lutego 2012 r., sygn. akt III KK 386/11).

RPO-591587-II/08 z dnia 24 października 2011 r. - kasacja na rzecz Jerzego K. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w G., zmieniającego częściowo wyrok Sądu Rejonowego w G.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 20 stycznia 2012 r., sygn. akt III KK 391/11).

RPO-675074-II/11 z dnia 27 października 2011 r. - kasacja na rzecz Janiny W. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w W.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 17 stycznia 2012 r., sygn. akt V KK 389/11).

RPO-657056-II/10 z dnia 28 października 2011 r. - kasacja na rzecz Sławomira G. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w S. zmieniającego częściowo wyrok Sądu Rejonowego w G.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 17 stycznia 2012 r., sygn. akt V KK 388/11).

RPO-576988-II/07 z dnia 10 listopada 2011 r. - kasacja na rzecz Eugenii M. od prawomocnego postanowienia Sądu Apelacyjnego w R., utrzymującego w mocy postanowienie Sądu Okręgowego w R.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 18 stycznia 2012 r., sygn. akt IV KK 367/11).

RPO-662282-II/10 z dnia 16 listopada 2011 r. - kasacja na rzecz Bartosza B. od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w R. utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w R.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 22 marca 2012 r., sygn. akt IV KK 375/11).

RPO-669471-II/11 z dnia 17 listopada 2011 r. - kasacja na rzecz Sławomira K. od prawomocnego postanowienia Sądu Rejonowego w B.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 23 lutego 2012 r., sygn. akt III KK 422/11).

RPO-678149-II/11 z dnia 15 grudnia 2011 r. - kasacja na rzecz Ireneusza K. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w W.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 11 stycznia 2012 r., sygn. akt II KK 327/11).

RPO-673836-II/11 z dnia 19 grudnia 2011 r. - kasacja na rzecz Wojciecha L. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w L.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 23 lutego 2012 r., sygn. akt III KK 480/11).

RPO-673625-II/11 z dnia 27 grudnia 2011 r. - kasacja na rzecz Tomasza R. od prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego w R.

Kasacja uwzględniona (wyrok z dnia 23 lutego 2012 r., sygn. akt III KK 484/11).

Rzecznik Praw Obywatelskich wniosła następującą skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego:

RPO-682837-I/11 z dnia 29 lutego 2012 r. - skarga kasacyjna od wyroku Sądu Apelacyjnego w sprawie o ochronę dóbr osobistych.

Rzecznik zarzuca zaskarżonemu wyrokowi naruszenie art. 24 § 1 Kodeksu cywilnego przez jego niewłaściwe zastosowanie, polegające na uznaniu, że naruszenie dóbr osobistych powódki przez Gminę nie było bezprawne, także poprzez nieuwzględnienie mających wpływ na dokonywaną ocenę przepisów art. 8, 221, 225, 227, 238, 239 k.p.a. Rzecznik powyższemu orzeczeniu zarzuca także naruszenie art. 47 Konstytucji RP gwarantującego każdemu prawo do ochrony prawnej życia prywatnego, rodzinnego, czci i dobrego imienia oraz do decydowania o swoim życiu osobistym w związku z konstytucyjnie zagwarantowanym prawem składania skarg do organów władzy publicznej (art. 63 Konstytucji RP) poprzez uznanie, że nie spełnia przesłanek bezprawności działanie organów władzy publicznej polegające na zamieszczeniu w treści uzasadnienia uchwał ocen dotyczących osoby powódki, nie stanowiących argumentów dla oddalenia skargi na czynności organu, a także naruszenie art. 2 Konstytucji RP poprzez uznanie za legalne stanowiska Gminy, które narusza zaufanie obywatela do Państwa. W niniejszej sprawie występuje istotne zagadnienie prawne: „Czy w postępowaniu o ochronę dóbr osobistych sąd może zastosować jako środek zmierzający do usunięcia dokonanego naruszenia tych dóbr zobowiązanie organu administracji publicznej (rady gminy) by dopełnił czynności potrzebnych do usunięcia skutków naruszenia poprzez powzięcie uchwały o usunięciu z uzasadnienia wcześniej podjętej uchwały i protokołu sesji rady gminy fragmentu

naruszającego dobra osobiste powódki? Czy też zobowiązanie takie może polegać jedynie na zakazie udostępniania w przyszłości uzasadnienia treści uchwały czy protokołu sesji rady gminy z zakwestionowanym fragmentem ?”

W sprawie apelacji Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-689086-I/11 z dnia 28 listopada 2011 r. – apelacja Rzecznika Praw Obywatelskich od postanowienia Sądu Okręgowego w W. dotyczącego rejestracji kolejnych symboli „Narodowego Odrodzenia Polski”.

Apelacja uwzględniona (postanowienie z dnia 13 stycznia 2012 r., sygn. akt I ACa 1387/11).

IV. Pytania prawne do Sądu Najwyższego. Wnioski do Naczelnego Sądu Administracyjnego

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierowała następujące pytanie prawne do Sądu Najwyższego:

RPO-697013-III/12 z dnia 20 lutego 2012 r. - wniosek do Sądu Najwyższego w sprawie rozbieżności w orzecznictwie Sądu Najwyższego dotyczących roszczeń przysługujących członkowi zarządu spółki kapitałowej zatrudnionemu w charakterze pracownika na podstawie umowy o pracę, którą rozwiązano niezgodnie z prawem.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego ujawniły się rozbieżności dotyczące tego, jakie roszczenia przysługują członkowi zarządu spółki kapitałowej zatrudnionemu w charakterze pracownika na podstawie umowy o pracę, którą rozwiązano niezgodnie z prawem. Według pierwszego stanowiska reprezentowanego w orzecznictwie, przepisy art. 203 § 1 k.s.h., a także art. 370 § 1 k.s.h. sprzeciwiają się temu, aby odwołany członek zarządu spółki, który był zatrudniony na tym stanowisku na podstawie umowy o pracę, mógł zostać przywrócony do pracy, w razie gdy umowa ta została rozwiązana niezgodnie z prawem. Natomiast według drugiego stanowiska przepisy art. 203 § 1 k.s.h. oraz art. 370 § 1 k.s.h. nie są przepisami szczególnymi w stosunku do przepisów prawa pracy, nie wyłączają więc możliwości przywrócenia do pracy członka zarządu spółki, który był zatrudniony na podstawie umowy o pracę. W ocenie Rzecznika należy uznać, iż przepisy art. 203 § 1 k.s.h. i art. 370 § 1 k.s.h. dotyczą wyłącznie stosunku organizacyjnego, dlatego też ustanie tego stosunku, czego przejawem jest odwołanie z funkcji członka zarządu spółki, nie pociąga za sobą automatycznego ustania stosunku pracy. Do rozwiązania stosunku pracy niezbędne jest bowiem podjęcie dodatkowych czynności. Zdaniem Rzecznika w interesującym zakresie trzeba mieć na uwadze także treść art. 24 zd. pierwsze Konstytucji RP stanowiącego, iż praca znajduje się pod ochroną Rzeczypospolitej Polskiej. Oznacza to, że na państwie ciąży obowiązek ochrony pracowników jako „słabszej” strony stosunku pracy, a w konsekwencji obowiązek stworzenia przez państwo gwarancji prawnych ochrony, w tym ochrony przed niezgodnymi z prawem bądź nieuzasadnionymi działaniami pracodawców. Nie istnieją zaś żadne konstytucyjne powody, dla których z owego obowiązku ochrony pracowników mieliby być wyłączeni ci z nich, którzy na podstawie umowy o pracę pełnią funkcję członka zarządu spółki. Dlatego też kierując się przyjazną Konstytucji wykładnią przepisów prawa w omawianym zakresie uznać trzeba, iż tej kategorii pracowników również przysługują roszczenia określone w art. 45 § 1 k.p.

Sąd Najwyższy rozpoznał wniosek Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-652908-II/10 z dnia 6 października 2011 r. - wniosek do Sądu Najwyższego w sprawie podstaw do zastosowania (przedłużenia stosowania) tymczasowego aresztowania.

Wniosek rozpoznany (uchwała z dnia 19 stycznia 2012 r., sygn. akt I KZP 18/11).

V. Skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych, skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego oraz przystąpienia do postępowań przed sądami administracyjnymi i organami administracji

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich wniosła następujące skargi do Wojewódzkich Sądów Administracyjnych:

RPO-626124-IV/09 z dnia 3 stycznia 2012 r. - skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na niektóre przepisy załącznika do uchwały Rady Miasta Ch. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy Ch.

Zgodnie z treścią § 1 ust. 3 zał. Nr 1 do uchwały Rady Miasta, warunkiem zawarcia umowy najmu lokalu jest brak tytułu prawnego wnioskodawcy lub jego współmałżonka do innego lokalu mieszkalnego w Ch. Zdaniem Rzecznika, wprowadzenie ograniczenia możliwości wynajmu lokalu z mieszkaniowego zasobu gminy, który nie jest lokalem socjalnym poprzez wymóg posiadania trudnych warunków zamieszkiwania i braku tytułu prawnego do innego lokalu jest niedopuszczalne. Tylko bowiem w przypadku lokalu socjalnego jedynymi kryteriami uzyskania prawa do najmu takiego lokalu są dochód i brak tytułu prawnego do lokalu. Zaskarżone postanowienie jest niezgodne z art. 4 ust. 2 oraz art. 23 ust. 2 w zw. z art. 21 ust. 1 pkt 2 ustawy o ochronie praw lokatorów. Rozszerzenie kryterium braku tytułu prawnego do lokalu na wszystkie lokale znajdujące się w lokalowym zasobie gminnym należy uznać za przekroczenie upoważnienia ustawowego, niezgodne z art. 94 Konstytucji RP. Zgodnie z § 1 ust. 5 zd. 1 zał. Nr 1 do uchwały Rady Miasta, osoby, które wynajęły lokal mieszkalny na terenie miasta Ch. nie mogą się ubiegać o wynajem innego lokalu mieszkalnego przed upływem 3 lat od daty jego wynajęcia. Warunkami ustawowymi, które uprawniają do uzyskania pomocy mieszkaniowej ze strony gminy są co do zasady: niski dochód i niezaspokojone potrzeby mieszkaniowe. Okoliczność, iż wnioskodawca wynajął w okresie krótszym niż 3 lata od daty złożenia wniosku lokal mieszkalny na terenie miasta Ch. może być jednym z kryteriów podlegających punktacji w ramach badania sytuacji mieszkaniowej wnioskodawcy. Nie jest natomiast prawnie dopuszczalne wyłączenie takiej osoby z możliwości ubiegania się o lokal mieszkalny z zasobu gminy.

RPO-689850-XVIII/11 z dnia 12 stycznia 2012 r. - skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na § 4 pkt 2 uchwały Nr VII/58/03 Rady Gminy w B. z dnia 3 września 2003 r. w sprawie ustalenia dni i godzin otwierania oraz zamykania placówek handlu detalicznego, zakładów gastronomicznych i zakładów usługowych dla ludności na terenie gminy B.

W § 4 uchwały określono obowiązki przedsiębiorców prowadzących placówki handlu zagranicznego, zakłady gastronomiczne i zakłady usługowe dla ludności. Jeden z tych obowiązków dotyczy umieszczenia na drzwiach wejściowych wywieszki

zawierającej informacje o dniach i godzinach pracy danej placówki lub zakładu. Zaskarżona przez Rzecznika Praw Obywatelskich Uchwała wskazuje w podstawie prawnej oprócz przepisów ustawy o samorządzie gminnym także art. XII § 1 ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Przepisy wprowadzające Kodeks pracy. Kompetencje rad gmin określone w art. XII ust. 1 ww. ustawy są ograniczone jedynie do określania godzin otwierania i zamykania placówek handlowych i usługowych, nie obejmują natomiast m.in. nakładania na właścicieli placówek handlowych, zakładów gastronomicznych i usługowych dla ludności dodatkowego obowiązku umieszczania w widocznym miejscu informacji o czasie pracy placówki. Zaskarżone przepisy uchwały rażąco naruszają art. 94 Konstytucji w związku z art. XII ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Przepisy wprowadzające Kodeks pracy.

Rzecznik Praw Obywatelskich w piśmie procesowym z dnia 6 marca 2012 r. **cofa skargę** z dnia 12 stycznia 2012 r. i wnosi o umorzenie postępowania w sprawie. W dniu 14 lutego 2012 r. Rada Gminy B. podjęła Uchwałę Nr XVI/85/2012 w sprawie zmiany Uchwały Nr VII/58/03 Rady Gminy w B. z dnia 3 września 2003 r. w sprawie ustalenia dni i godzin otwierania oraz zamykania placówek handlu detalicznego, zakładów gastronomicznych i zakładów usługowych dla ludności na terenie gminy B. W Uchwale tej skreślono zaskarżony § 4 pkt 2. Wobec zmiany zaskarżonej Uchwały, dokonanej już po wniesieniu skargi przez Rzecznika Praw Obywatelskich, skarga ta stała się bezprzedmiotowa w jej dotychczasowym zakresie.

RPO-691301-V/11 z dnia 3 lutego 2012 r. - skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na decyzję Wojewody umarzającą postępowanie odwoławcze uruchomione na skutek wniesienia przez właściciela lokalu odwołania od decyzji Burmistrza orzekającej o odmowie wymeldowania z miejsca pobytu stałego osoby wobec której prowadzone jest postępowanie w przedmiocie wymeldowania.

Zaskarżonej decyzji Rzecznik Praw Obywatelskich zarzuca naruszenie art. 28 Kodeksu postępowania administracyjnego, przez błędną jego wykładnię, które doprowadziło do nieprawidłowego ustalenia przez Wojewodę, iż właściciel mieszkania nie jest stroną postępowania w przedmiocie wymeldowania innej osoby, a tym samym nie może skutecznie wnieść odwołania od decyzji Burmistrza Miasta o odmowie wymeldowania tej osoby. Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi o uchylenie zaskarżonej decyzji w całości, jako wydanej z naruszeniem prawa materialnego, które miało wpływ na wynik sprawy. W uzasadnieniu skargi Rzecznik powołał się na uchwałę Naczelnego Sądu Administracyjnego (sygn. akt II OPS 1/11), podjętą po rozpoznaniu wniosku Rzecznika, w której stwierdzono, iż: „Osoba dysponująca tytułem prawnym do lokalu jest stroną, w rozumieniu art. 28 Kodeksu postępowania administracyjnego, w postępowaniu administracyjnym o zameldowanie (wymeldowanie) w tym lokalu innej osoby, prowadzonym na podstawie art. 47 ust. 2 ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych”.

RPO-630663-I/09 z dnia 8 lutego 2012 r. - skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na bezczynność Dyrektora Oddziału Regionalnego Agencji

Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w sprawie nierozpoznania wniosków o udostępnienie informacji publicznej.

Rzecznik Praw Obywatelskich wnosi skargę na bezczynność Dyrektora Oddziału Regionalnego Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa w sprawie nierozpoznania dwóch wniosków o udostępnienie informacji publicznej i zobowiązanie Dyrektora Agencji do rozpoznania, w terminie 14 dni od dnia doręczenia organowi odpisu prawomocnego wyroku wraz z aktami sprawy, wniosków z dnia 17 i 18 sierpnia 2009 r. Ponadto Rzecznik wnosi, na podstawie art. 155 ustawy z dnia 30 sierpnia 2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, o wydanie postanowienia sygnalizacyjnego w stosunku do Prezesa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, jako organu zwierzchniego wobec Dyrektora Oddziału Regionalnego Agencji, informującego o uchybieniach, które zostały stwierdzone w toku rozpoznawania niniejszej sprawy.

Przedmiotem obu wniosków było żądanie poinformowania wnioskodawcy o przyznanych kwotach unijnej pomocy konkretnym beneficjentom w odniesieniu do wyszczególnionych we wnioskach działek ewidencyjnych. Żądanie dotyczyło więc udostępnienia informacji co do rozdysponowanych na poszczególne działki środków publicznych, a nie udostępnienia danych osobowych w trybie art. 29 ustawy o ochronie danych osobowych. W sytuacji, w której organ Agencji ma do czynienia z informacją publiczną, ale uważa, że nie powinna ona zostać udostępniona wnioskodawcy z uwagi na np. ochronę danych osobowych, powinien wydać decyzję administracyjną odmawiającą wydania informacji publicznej z powołaniem się na ochronę danych osobowych beneficjenta lub prawo do prywatności.

W sprawie skargi do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego:

RPO-658408-V/10 z dnia 31 maja 2011 r. – skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na pkt 3.4.2. załącznika nr 2 do uchwały Nr XXXII/268/03 Rady Miasta K. w sprawie opłat za parkowanie pojazdów samochodowych na drogach publicznych na terenie K., w części zawierającej zwrot „gdy zameldowanie na pobyt stały ma miejsce poza Miastem K.”.

Pismem procesowym z dnia 12 marca 2012 r. Rzecznik Praw Obywatelskich **cofa skargę** na przepis pkt 3.4.2 załącznika nr 2 do uchwały Nr XXXII/268/03 Rady Miasta K., w związku z podjęciem w dniu 6 lipca 2011 r. przez Radę Miasta K. uchwały Nr XXI/229/11 w sprawie ustalenia strefy płatnego parkowania..., na mocy której uchylono uchwałę Nr XXXII/268/03 Rady Miasta K. w sprawie opłat za parkowanie pojazdów samochodowych na drogach publicznych na terenie K., w strefie płatnego parkowania.

Rzecznik Praw Obywatelskich wniosła skargi kasacyjne do Naczelnego Sądu Administracyjnego:

RPO-662035-V/10 z dnia 7 lutego 2012 r. - skarga kasacyjna od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego oddalającego skargę Rzecznika Praw Obywatelskich na uchwałę Rady Miasta S. w przedmiocie zmiany uchwały w sprawie utworzenia jednostki budżetowej pod nazwą „Miejska Jednostka Obsługi Gospodarczej” w S.

Zaskarżonemu wyrokowi Rzecznik zarzuca naruszenie przepisów postępowania mające istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 8, art. 50 § 1 oraz art. 151 ustawy - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi i wnosi o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Wojewódzkiemu Sądowi Administracyjnemu.

Stosownie do postanowień art. 8 § 1 ustawy - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi, Rzecznik Praw Obywatelskich może wnieść skargę do sądu administracyjnego, jeżeli wymaga tego ochrona praworządności lub praw człowieka i obywatela. Wprawdzie Rzecznik Praw Obywatelskich, jako konstytucyjny organ kontroli państwowej, działa na rzecz ochrony praw obywateli i wnosi do sądu administracyjnego skargi w sprawach dotyczących interesów obywateli, jednak jedyną podstawą legitymacji skargowej Rzecznika jest ochrona obiektywnego porządku prawnego. W sytuacji, gdy przedmiotem zaskarżenia ze strony Rzecznika jest uchwała organu gminy podjęta w sprawie z zakresu administracji publicznej, legitymacja skargowa Rzecznika opiera się wyłącznie na przepisach ustawy - Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi. Skoro zatem legitymacja skargowa Rzecznika Praw Obywatelskich ma wyłącznie charakter formalny, uzależnianie możliwości uruchomienia przez Rzecznika postępowania sądowo-administracyjnego od zaistnienia dodatkowych szczególnych przesłanek, określonych w przepisach ustrojowych, nie znajduje uzasadnienia prawnego.

RPO-682059-V/11 z dnia 20 marca 2012 r. - skarga kasacyjna od wyroku Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego wydanego w sprawie ze skargi Rzecznika Praw Obywatelskich na § 4 ust. 3 oraz § 6 ust. 3 uchwały Nr XV/411/07 Rady Miasta S. z dnia 19.11.2007 r. w sprawie ustalenia strefy płatnego parkowania, opłat za parkowanie pojazdów samochodowych na drogach publicznych Miasta S. oraz sposobu ich pobierania.

Po rozpoznaniu sprawy ze skargi Rzecznika Praw Obywatelskich, Wojewódzki Sąd Administracyjny oddalił skargę, uznając ją za bezzasadną. Zdaniem Rzecznika dokonana przez Wojewódzki Sąd Administracyjny wykładnia przepisów ustawy o drogach publicznych jest błędna i doprowadziła do wydania orzeczenia z naruszeniem przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy. Wojewódzki Sąd Administracyjny dokonał błędnej wykładni art. 13b ust. 4 pkt 3 ustawy o drogach publicznych i nieprawidłowo ustalił, że w zakresie upoważnienia do określenia sposobu pobierania opłaty za parkowanie mieści się uprawnienie rady gminy (miasta)

do ustanawiania w drodze przepisów prawa miejscowego obowiązku umieszczania dowodu wniesienia opłaty parkingowej za przednią szybą pojazdu. Zaskarżony wyrok narusza także art. 13b ust. 7 ustawy o drogach publicznych, który stanowi, że opłaty za parkowanie pobiera zarząd drogi, a w przypadku jego braku - zarządca drogi.

Wojewódzki Sąd Administracyjny wydał następujące orzeczenie w sprawie skargi Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-682059-V/11 z dnia 5 września 2011 r. - skarga do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego na uchwałę Rady Miasta S. w sprawie ustalenia strefy płatnego parkowania, opłat za parkowanie pojazdów samochodowych na drogach publicznych Miasta S. oraz sposobu ich parkowania.

Wniosek oddalony (wyrok z dnia 5 stycznia 2012 r., sygn. akt II SA/Sz 1087/11).

VI. Wnioski do Trybunału Konstytucyjnego. Zgłoszenia udziału w postępowaniach w sprawie skarg konstytucyjnych

W okresie objętym Informacją Rzecznik Praw Obywatelskich skierowała następujące wnioski do Trybunału Konstytucyjnego:

RPO-690235-III/11 z dnia 13 lutego 2012 r. - w sprawie wprowadzonych w 2012 roku przepisów dotyczących tzw. waloryzacji kwotowej świadczeń emerytalno-rentowych.

Wniosek dotyczy przepisów ustawy z dnia 13 stycznia 2012 r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw, które w miejsce waloryzacji procentowej świadczeń emerytalno-rentowych wprowadziły w 2012 roku waloryzację kwotową. Rzecznik stoi na stanowisku, że kwotowa metoda podwyższania nominalnej wartości świadczeń prowadzi do naruszenia istoty prawa do waloryzacji, ponieważ przyjęta formuła waloryzacji skutkuje obniżeniem realnej wartości świadczeń przewyższających kwotę ok. 1480 zł.

Zakwestionowane przepisy wskazują na naruszenie istoty konstytucyjnego prawa do zabezpieczenia społecznego, jak również konstytucyjnych zasad równości i sprawiedliwości społecznej. Odnosi się to do wszystkich świadczeń emerytalno-rentowych wypłacanych z powszechnego systemu ubezpieczenia społecznego (określonych przepisami ustawy emerytalnej), a także emerytur i rent wypłacanych z ubezpieczenia społecznego rolników oraz zaopatrzenia emerytalnego żołnierzy zawodowych i funkcjonariuszy służb mundurowych. Rzecznik zwraca uwagę na zastosowanie kwotowej metody waloryzacji rent inwalidów wojennych, która prowadzi w zasadzie do obniżenia ich wymiaru realnego. W ocenie Rzecznika, podwyżka najniższych świadczeń emerytalno-rentowych powinna być przeprowadzona w ramach systemowych rozwiązań prawnych, poprzez odrębne od waloryzacji podwyższenie ich wysokości oraz przy zachowaniu waloryzacji procentowej, gwarantującej wszystkim świadczeniom co najmniej utrzymanie ich realnej wartości.

RPO-672825-VII/11 z dnia 28 lutego 2012 r. - w sprawie stosowania systemu kar i nagród w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich.

W związku z wykonywaniem przez Rzecznika Praw Obywatelskich funkcji Krajowego Mechanizmu Prewencji, ujawnił się problem stosowania w zakładach poprawczych oraz schroniskach dla nieletnich systemu kar i nagród. Analiza obowiązujących przepisów prowadzi do wniosku, że ów system został stworzony na poziomie rozporządzenia wydanego w tym zakresie bez wyraźnego umocowania ustawowego. Przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich określają zachowania, za które wychowankom zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich w trakcie pobytu w tych jednostkach mogą być przyznane nagrody, a także, za które zachowania mogą oni zostać ukarani. Określają one również katalogi nagród i

środków dyscyplinarnych. Ponadto przepisy te wprowadzają reguły postępowania w sprawie przyznawania nagród i wymierzania kar. Materia ta nie jest regulowana w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich. W ocenie Rzecznika zaskarżone przepisy rozporządzenia zostały wydane z przekroczeniem upoważnienia ustawowego zawartego w art. 95 § 3 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. W rezultacie kwestionowane przepisy są także niezgodne z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji RP. Stanowi on, że rozporządzenia są wydawane przez organy wskazane w Konstytucji, na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania.

RPO-546639-IV/06 z dnia 26 marca 2012 r. - w sprawie ponoszenia przez spółdzielnię mieszkaniową kosztów postępowania w przypadku wystąpienia z powództwem przez osobę uprawnioną do żądania ustanowienia prawa odrębnej własności lokalu w razie beczynności spółdzielni.

Stosownie do brzmienia art. 49¹ ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych, osoba, która na podstawie ustawy może żądać ustanowienia prawa odrębnej własności lokalu, w razie beczynności spółdzielni, może wystąpić do sądu z powództwem na podstawie art. 64 Kodeksu cywilnego w związku z art. 1047 § 1 Kodeksu postępowania cywilnego. Rzecznik zaskarżył art. 49¹ zdanie drugie tej ustawy, zgodnie z którym koszty sądowe oraz koszty zastępstwa procesowego pokrywa spółdzielnia mieszkaniowa. Kwestionowany przepis narusza konstytucyjnie gwarantowane każdemu prawo dostępu do sądu poprzez takie ukształtowanie procedury dotyczącej zasad ponoszenia kosztów postępowania, które wypacza idee sprawiedliwego procesu. Zwolnienie strony przegrywającej od obowiązku ponoszenia jakichkolwiek kosztów postępowania sądowego, bez stworzenia odpowiedniego źródła rekompensaty poniesionych kosztów dla strony wygrywającej, stanowi instytucjonalne ograniczenie prawa do sądu. Wydaje się, że kwestionowany przepis wywodzi się z fałszywego założenia, że indywidualny interes osoby dochodzącej roszczeń względem spółdzielni jest ważniejszy od interesu samej spółdzielni i tworzących ją osób. Umożliwienie bezkosztowego prowadzenia postępowania przeciwko korporacji godzi zaś nie tyle w interes tej korporacji, co przede wszystkim w interes poszczególnych jej członków. Nie sposób bowiem wskazać, dlaczego spółdzielnia, a co za tym idzie jej członkowie, mają ponosić koszty bezzasadnie wytaczanych spółdzielni postępowań. Ustalanie arbitralnych i nazbyt ingerujących w prawa majątkowe spółdzielni przepisów narusza prawa majątkowe ogółu osób, będących jej członkami.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenie w sprawie wniosków Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-596434-III/08 z dnia 29 czerwca 2009 r. – w sprawie stwierdzenia niezgodności z Konstytucją § 18 ust. 1 rozporządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 2 czerwca 2005 r. w sprawie sposobu i trybu postępowania w sprawach o świadczenia rodzinne.

Postępowanie umorzone (postanowienie z dnia 18 stycznia 2012 r., sygn. akt U 3/09) ze względu na utratę mocy obowiązującej przez zaskarżony akt normatywny.

Trybunał Konstytucyjny wydał następujące orzeczenia w sprawie skarg konstytucyjnych z udziałem Rzecznika Praw Obywatelskich:

RPO-589349-III/08 z dnia 18 marca 2009 r. – zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej Zofii Sz. dotyczącej roszczeń odszkodowawczych związanych z bezprawnym rozwiązaniem umowy o pracę za wypowiedzeniem.

Postępowanie umorzone ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku (postanowienie z dnia 6 marca 2012 r., sygn. akt SK 3/09). Trybunał Konstytucyjny stwierdził rozbieżności w orzecznictwie SN. Jego orzecznictwo określające reguły odpowiedzialności odszkodowawczej pracodawcy na podstawie przepisów kodeksu cywilnego, w tym za odszkodowanie związane z wadliwym wypowiedzeniem umowy o pracę, wciąż się kształtuje. Do kognicji Trybunału nie należy kontrola sposobu wykładni obowiązujących przepisów, o ile nie nadaje ona kontrolowanym przepisom prawa utrwalonego niekonstytucyjnego znaczenia.

RPO-636306-IV/09 z dnia 12 lutego 2010 r. - zgłoszenie udziału w postępowaniu w sprawie skargi konstytucyjnej Zygmunta W. dotyczącej zasad przyznawania odwołanemu komornikowi opłat egzekucyjnych ustalonych przed jego odwołaniem.

Skarga konstytucyjna oddalona (wyrok z dnia 13 grudnia 2011 r., sygn. akt SK 44/09).

VII. Opinie i stanowiska Rzecznika Praw Obywatelskich

1. RPO-673478-III/11 z dnia 20 stycznia 2012 r. – wystąpienie do Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie aktualnych działań podejmowanych przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej w związku z realizacją zadań wynikających z exposé Prezesa Rady Ministrów.

Analiza napływających do Rzecznika Praw Obywatelskich skarg z zakresu prawa pracy i zabezpieczenia społecznego, a także znacząca ich skala (ponad 15% nowych spraw skierowanych do Rzecznika Praw Obywatelskich w 2011 roku), wskazuje na potrzebę nawiązania ścisłej współpracy z Ministrem Pracy i Polityki Społecznej i odbywania okresowych spotkań. Zaproponowane przez Rzecznika tematy rozmów to m.in.: kwestia ratyfikowania Konwencji ONZ o Prawach Osób Niepełnosprawnych, w tym planowanych zastrzeżeń do tekstu Konwencji, a także systemu wdrożenia i monitorowania realizacji postanowień Konwencji na szczeblu krajowym, kwestia konieczności rozwiązania stosunku pracy jako warunku niezbędnego do nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych), a także możliwość zadośćuczynienia za represje osobom represjonowanym za walkę o wolną Polskę w latach 1980-1989.

2. RPO-634382-V/09 z dnia 14 lutego 2012 r. - wystąpienie do Ministra Administracji i Cyfryzacji oraz Ministra Zdrowia w sprawie prac nad nowelizacją ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, mających na celu umożliwienie placówkom ochrony zdrowia dostępu on-line do Centralnego Wykazu Ubezpieczonych NFZ.

Rzecznik Praw Obywatelskich z zadowoleniem przyjęła informację o podjęciu przez Ministra Zdrowia, wspólnie z Ministrem Administracji i Cyfryzacji, Zakładem Ubezpieczeń Społecznych oraz Narodowym Funduszem Zdrowia prac nad nowelizacją ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, której celem jest umożliwienie placówkom ochrony zdrowia dostępu on-line do Centralnego Wykazu Ubezpieczonych NFZ. Problem dokumentowania uprawnień do świadczeń opieki zdrowotnej był przedmiotem wielu wystąpień Rzecznika Praw Obywatelskich do Ministra Zdrowia. Przeprowadzenie tej reformy w istotny sposób ułatwi potwierdzanie faktu podlegania ubezpieczeniu zdrowotnemu, uzyskanie świadczeń gwarantowanych oraz skróci czas niezbędnych czynności administracyjnych związanych chociażby z rejestracją pacjenta. Planowane zmiany powinny doprowadzić do wzmocnienia ochrony praw pacjenta, aktualizacji danych w rejestrach publicznych oraz usprawnić przepływ informacji między systemami informatycznymi instytucji publicznych, zaś cyfryzacja procedur spowoduje wymierne oszczędności środków publicznych. W województwie śląskim od lat funkcjonuje elektroniczna karta ubezpieczenia zdrowotnego (KUZ). Służy ona do weryfikacji w systemie Śląskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ statusu ubezpieczeniowego uprawnionego użytkownika karty. Będąc również nośnikiem

danych osobowych służy do autoryzacji wykonanych świadczeń w ramach realizacji kontraktu ze Śląskim OW NFZ. Spełnia ona zatem funkcję karty ubezpieczenia zdrowotnego, o której mowa w art. 49 ust. 4 ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Zasadnym byłoby zachowanie oraz ewentualny rozwój tego systemu.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (27.02.2012 r.) zapewnił, iż projekt zmiany ustawy o świadczeniach opieki finansowanej ze środków publicznych, wprowadzając elektroniczne potwierdzanie jako podstawowy sposób weryfikacji prawa do świadczeń, nie rezygnuje z dotychczas funkcjonujących dokumentów potwierdzających to prawo. Na terenie województwa śląskiego tym dokumentem pozostanie śląska elektroniczna karta ubezpieczenia zdrowotnego. Obecnie Narodowy Fundusz Zdrowia pracuje nad szczegółowymi rozwiązaniami umożliwiającymi wykorzystanie tej karty w procesie weryfikacji uprawnień zaplanowanym w projekcie zmiany ustawy.

Minister Administracji i Cyfryzacji (29.02.2012 r.) poinformował, że projekt ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych jako podstawowy sposób potwierdzania prawa do świadczeń opieki zdrowotnej przewiduje elektroniczne potwierdzanie przez świadczeniodawcę uprawnień świadczeniobiorcy na podstawie numeru PESEL (w przypadku dzieci do 3 miesiąca życia, które mogą jeszcze nie uzyskać własnego numeru PESEL, elektroniczne potwierdzenie dokonywane jest na podstawie numeru PESEL rodzica). Jednakże wzięto także pod uwagę mogące mieć miejsce sytuacje, gdy elektroniczne potwierdzenie będzie niemożliwe lub nie uzyska się potwierdzenia (wynik negatywny), wówczas osoba uprawniona może przedstawić jeden z dotychczasowych dokumentów potwierdzających prawo do świadczeń (dla wielu grup, w tym emerytów, jest to szybki i bezproblemowy sposób potwierdzania prawa do świadczeń), a w razie braku dokumentu - złożyć oświadczenie (za małoletnich oraz osoby nie posiadające pełnej zdolności do czynności prawnych oświadczenie składa rodzic bądź opiekun). Każdy z wymienionych sposobów potwierdzenia prawa do świadczeń (elektroniczne potwierdzenie, dotychczasowy dokument czy oświadczenie) powoduje, iż świadczeniobiorca otrzyma świadczenie, a świadczeniodawca gwarancję uzyskania zapłaty za udzielone świadczenie.

3. RPO-683134-I/11 z dnia 21 marca 2012 r. – wystąpienie do Przewodniczącej Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich w sprawie studenckich poradni prawnych.

Do Rzecznika Praw Obywatelskich zwrócił się Prezes Zarządu Uniwersyteckich Poradni Prawnych, z prośbą o wsparcie idei klinicznego nauczania w drodze apelu skierowanego do Dziekanów Wydziałów Prawa poszczególnych uczelni, w których funkcjonują Studenckie Poradnie Prawne (Kliniki Prawa). Rzecznik Praw Obywatelskich współpracuje z Poradniami Prawnymi istniejącymi na Wydziałach Prawa poszczególnych uczelni. W ramach współpracy Poradnie przekazują Rzecznikowi niektóre sprawy, w których nie są w stanie pomóc swoim klientom,

korzystają także z materiałów, jakie Rzecznik wydaje w związku ze swoją działalnością. Studenci Poradni odbywają także praktyki w Biurze Rzecznika. Funkcjonowanie Poradni Prawnych jest niezwykle cenną inicjatywą, która z jednej strony idealnie wpisuje się w uniwersyteckie wykształcenie prawników, z drugiej zaś realizuje cele związane z udzielaniem nieodpłatnych porad prawnych osobom, których na profesjonalne poradnictwo nie stać. Wspierając program i metodę klinicznego sposobu kształcenia studentów, Rzecznik Praw Obywatelskich zwraca się z prośbą o zaangażowanie Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich w pomoc funkcjonującym na Wydziałach różnych Szkół Wyższych Studenckich Poradni Prawnych, poprzez skierowanie do właściwych Dziekanów apelu o wsparcie zarówno od strony finansowej, ale także i może przede wszystkim organizacyjnej, tj. przez umieszczenie Poradni Prawnej w programie studiów, przyznanie jej odpowiedniej liczby punktów ECTS jak i liczby godzin ujętych w pensum nauczycieli akademickich zaangażowanych w ten program.

VIII. Reakcje na wcześniejsze wystąpienia Rzecznika

1. RPO-678296-XVIII/11 z dnia 4 października 2011 r. - w sprawie uregulowań prawnych dotyczących zasad realizacji wizyt lekarskich w domu pacjenta.

Prezes Narodowego Funduszu Zdrowia (08.02.2012 r.) uważa, że obowiązujące warunki zawierania i realizacji umów o udzielanie świadczeń nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej, co do zasad udzielania świadczeń objętych umową, właściwie zabezpieczają interes świadczeniobiorców. W ocenie Prezesa NFZ treść obowiązujących przepisów nie wymaga uszczegółowienia. Podobnie nie ma merytorycznego uzasadnienia dla określenia w przepisach maksymalnego czasu oczekiwania na realizację wizyty lekarskiej w przypadku uzasadnionego jej zgłoszenia przez świadczeniobiorcę. Pomimo iż świadczenia nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej nie są świadczeniami udzielanymi w stanach nagłego zagrożenia zdrowotnego w rozumieniu ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym, to uwzględniając ich specyfikę, powinny być realizowane bez zbędnej zwłoki, z uwzględnieniem przesłanek wynikających z dokonanej indywidualnie oceny stanu zdrowia świadczeniobiorcy. W przypadku gdy z przyczyn obiektywnych, np. dużej ilości zgłoszeń, czas oczekiwania na wizytę może ulec wydłużeniu, należy poinstruować zgłaszającego o konieczności poinformowania lekarza nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej w sytuacji nasilenia się objawów chorobowych u pacjenta, którego zgłoszenie dotyczy. Z uwagi na fakt, iż świadczenia nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej w obecnym kształcie stanowią nowy przedmiot kontraktowania (od lutego 2011 r.), Departament Świadczeń Opieki Zdrowotnej Centrali NFZ, po zakończeniu okresu rozliczeniowego, dokona analizy danych z realizacji umów w roku 2011 oraz uwag dyrektorów OW NFZ dotyczących przedmiotowego zakresu świadczeń, mając na celu ustalenie zasadności wprowadzenia ewentualnych zmian do warunków zawierania i realizacji umów określanych zgodnie z posiadanymi kompetencjami przez Prezesa NFZ.

2. RPO-683675-II/11 z dnia 11 października 2011 r. - w sprawie zintensyfikowania działań podejmowanych przez organy publiczne w związku z incydentami o charakterze rasistowskim i ksenofobicznym.

Pełnomocnik Komendanta Głównego Policji ds. Ochrony Praw Człowieka (17.02.2012 r.) poinformował, że we wszystkich zgłoszonych Policji przypadkach przestępstw dokonanych na szkodę mniejszości narodowych, podejmowane są niezwłoczne działania policyjne zmierzające do wyjaśnienia zaistniałych zdarzeń i ustalenia sprawców przestępstw oraz wykroczeń. W celu uregulowania działań Policji w zakresie zapobiegania konfliktom społecznym na tle narodowościowym oraz wyznaniowym opracowano i przekazano jednostkom organizacyjnym Policji zalecenia Komendanta Głównego Policji zawierające polecenia rozpoznania symptomów powodujących konflikty społeczne na tle narodowościowym oraz podejmowania działań zapobiegawczych, w przypadku bezpośredniego zagrożenia bezpieczeństwa i porządku publicznego.

W ramach Policji istotnym działaniem jest systemowa realizacja szkoleń w ramach doskonalenia zawodowego dla policjantów, prowadzonych w ramach Programu zwalczania przestępstw na tle nienawiści dla funkcjonariuszy organów ochrony porządku publicznego, koordynowanego przez MSW i wdrażanego w Policji we współpracy z Biurem Instytucji Demokratycznych i Praw Człowieka Organizacji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie (ODIHR OSCE). Szkolenia te, pod nazwą Kurs specjalistyczny w zakresie przeciwdziałania i zwalczania przestępstw z nienawiści, mają charakter kaskadowy, co oznacza, że najpierw przeprowadzane są na poziomie krajowym dla trenerów, tj. dla funkcjonariuszy z komend wojewódzkich i szkół Policji, następnie zaś - prowadzone są szkolenia jednodniowe na szczeblu lokalnym dla funkcjonariuszy Policji, którzy bezpośrednio stykają się w swojej pracy z przestępstwami z nienawiści. W okresie sprawozdawczym na poziomie centralnym przeszkolono 115 funkcjonariuszy - trenerów, zaś na poziomie lokalnym wyszkolono ponad 38 tysięcy funkcjonariuszy.

3. RPO-514669-II/11 z dnia 10 listopada 2011 r. – w sprawie odpowiedzialności karnej dziennikarza za opublikowanie bez autoryzacji dosłownie cytowanej wypowiedzi.

Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego (17.02.2012 r.) poinformował, że Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego opracowało projekt nowelizacji ustawy - Prawo prasowe, który został przekazany pismem z dnia 20 stycznia 2012 r. do Kancelarii Prezesa Rady Ministrów z prośbą o procedowanie projektu ustawy z pominięciem etapu założeń. Głównym celem przygotowanej nowelizacji jest dostosowanie przepisów Prawa prasowego do wyroków Trybunału Konstytucyjnego z dnia 1 grudnia 2010 r. (K 41/07) oraz z dnia 5 maja 2004 r. (sygn. P 2/03), uwzględnienie wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka z dnia 5 lipca 2011 r. ws. Wizerkaniuk przeciwko Polsce, a także usunięcie z ustawy terminów i instytucji, które stanowią pozostałości nazewnictwa poprzedniego ustroju. W opinii Ministerstwa zasadnym wydaje się uwzględnienie wyroku Europejskiego Trybunału Praw Człowieka ws. Wizerkaniuk przeciwko Polsce w pracach nad projektem nowelizacji prawa prasowego poprzez zniesienie odpowiedzialności karnej za naruszenie art. 14 Prawa prasowego dotyczącego autoryzacji oraz pozostawienie drogi cywilnej dochodzenia roszczeń z tytułu naruszenia prawa do autoryzacji wypowiedzi (m.in. w ramach znowelizowanej instytucji prawa do sprostowania prasowego). W związku powyższym, w art. 49 Prawa prasowego proponuje się zniesienie odpowiedzialności karnej za naruszenie art. 14 ust. 1 i ust. 2 Prawa prasowego (tj. za opublikowanie lub rozpowszechnianie w inny sposób informacji utrwalonych za pomocą zapisów fonicznych i wizualnych bez zgody osób udzielających informacji, a także za odmowę autoryzacji dosłownie cytowanej wypowiedzi). Odpowiedzialność karna będzie obowiązywała jedynie za publikowanie informacji chronionych tajemnicą zawodową, a także za publikowanie informacji dotyczących prywatnej sfery życia bez zgody osoby zainteresowanej.

4. RPO-687526-V/11 z dnia 15 listopada 2011 r. – w sprawie braku podstaw prawnych do wprowadzenia odpłatności za wydawanie zaświadczeń potwierdzających kwalifikacje polskiego farmaceuty.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (24.01.2012 r.) nie podzielił stanowiska wyrażonego w wystąpieniu Rzecznika i wyjaśnił, że organy administracji uprawnione do wydawania zaświadczeń są obowiązane do pobierania opłaty skarbowej w wysokości określonej w ustawie z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej. W ocenie Ministerstwa Zdrowia do zadań z zakresu administracji rządowej należą także niektóre zadania realizowane przez samorządy zawodowe. W tym kontekście należy stwierdzić, iż wydając zaświadczenia, o których mowa w art. 4g ustawy z dnia 19 kwietnia 1991 r. o izbach aptekarskich, Naczelna Rada Aptekarska realizuje zadanie z zakresu administracji rządowej, a tym samym mają do niej zastosowanie przepisy ustawy o opłacie skarbowej, w tym stawki opłat określone w załączniku do tejże ustawy.

5. RPO-682197-III/11 z dnia 25 listopada 2011 r. - w sprawie zwolnienia od zajęć służbowych funkcjonariuszy Policji (mężczyzn) w wymiarze dwóch dni z tytułu opieki nad dzieckiem w wieku do 14 lat.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych (25.01.2012 r.) podzielił wyrażone w wystąpieniu Rzecznika zastrzeżenia odnośnie do regulacji zawartych w § 8 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 2 września 2002 r. w sprawie szczegółowych praw i obowiązków oraz przebiegu służby policjantów. Brak jest bowiem uzasadnienia dla odmawiania policjantom-mężczyznom uprawnienia do zwolnienia od zajęć służbowych w wymiarze dwóch dni w ciągu roku z tytułu opieki nad dzieckiem w wieku do 14 lat, co potwierdza zawarte w art. 79 ustawy o Policji odesłanie między innymi do art. 188 Kodeksu pracy. Mając powyższe na uwadze, w resorcie spraw wewnętrznych podjęto działania zmierzające do zmiany przepisów § 8 ww. rozporządzenia.

6. RPO-673620-II/11 z dnia 25 listopada 2011 r. – w sprawie regulacji prawnej normującej dostęp podejrzanego i jego obrońcy do akt postępowania przygotowawczego w zakresie materiałów uzasadniających zastosowanie tymczasowego aresztowania.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (08.03.2012 r.) podzielił pogląd zawarty w wystąpieniu Rzecznika i poinformował o projekcie regulacji prawnej przygotowanym przez Komisję Kodyfikacyjną Prawa Karnego, działającą przy Ministrze Sprawiedliwości. W projektowanym art. 156 § 5a k.p.k. przewiduje się bezwzględny obowiązek udostępnienia przez prokuratora akt sprawy w części zawierającej treść dowodów wskazanych we wniosku o zastosowanie lub przedłużenie tymczasowego aresztowania. Natomiast w projektowanym art. 249a k.p.k. nakłada się na sąd obowiązek orzekania w przedmiocie stosowania tymczasowego aresztowania wyłącznie na podstawie dowodów jawnych dla oskarżonego i jego obrońcy. Regulacja ta powinna spowodować spadek liczby przedwczesnych wniosków o zastosowanie lub

przedłużenie tymczasowego aresztowania. Wprowadzenie projektowanych unormowań w pełni realizować będzie przedstawione przez Rzecznika postulaty w zakresie konieczności spełnienia przez art. 156 § 5a k.p.k. zarówno konstytucyjnych, jak i konwencyjnych standardów dostępu podejrzanego i jego obrońcy w toku postępowania przygotowawczego do akt sprawy w części zawierającej dowody wskazane we wniosku o zastosowanie albo przedłużenie tymczasowego aresztowania oraz wymienione w postanowieniu o zastosowaniu albo przedłużeniu tymczasowego aresztowania. Prace legislacyjne nad powołanym powyżej projektem Komisji Kodyfikacyjnej Prawa Karnego w chwili obecnej znajdują się na etapie uzgodnień międzyresortowych.

7. RPO-673848-III/11 z dnia 29 listopada 2011 r. - w sprawie sposobu wypłaty świadczeń funkcjonariuszom Policji.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych (10.02.2012 r.) potwierdził, że dysponenci trzeciego stopnia, do których należą komendanci wojewódzcy Policji, nie mogą przekazywać otrzymanych środków z budżetu państwa podległym im organom administracji bądź jednostkom organizacyjnym. Niezależnie od powyższego słusznym wydaje się wskazanie na możliwość realizowania przez komendy wojewódzkie Policji należności dla policjantów oraz pracowników komend powiatowych, miejskich lub rejonowych, którzy nie posiadają rachunku bankowego (i nie wyrazili zgody na wypłatę uposażenia bądź wynagrodzenia i innych świadczeń oraz należności w formie bezgotówkowej) w drodze przekazu pocztowego. Wykładnia przepisów art. 105 ust. 1 i 5 ustawy o Policji prowadzi bowiem do wniosku, że określenie „bezpośrednio do rąk policjanta” oznaczać może każdy sposób realizacji należności w formie gotówkowej, w tym w drodze przekazu pocztowego. Konieczność wprowadzenia stosownych zmian w ustawie o Policji będzie analizowana przy okazji podjęcia prac nad szerszą nowelizacją tej ustawy.

8. RPO-688404-V/11 z dnia 30 listopada 2011 r. - w sprawie przepisów rozporządzenia Ministra Zdrowia w sprawie badań lekarskich kierowców i osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (03.01.2012 r.) odnosząc się do zarzutu naruszenia zasady poprawnej legislacji poinformował, że projekt rozporządzenia Ministra Zdrowia zmieniającego rozporządzenie w sprawie badań lekarskich kierowców i osób ubiegających się o uprawnienia do kierowania pojazdami był uzgadniany zgodnie z procedurą legislacyjną właściwą dla projektów rozporządzeń i przed podpisaniem przez Ministra Zdrowia został zwolniony przez Rządowe Centrum Legislacji z obowiązku rozpatrzenia przez Komisję Prawniczą. Natomiast przepis nakładający obowiązek powiadamiania przez lekarza, który stwierdził u danej osoby przypadek wystąpienia epizodu ciężkiej hipoglikemii bądź napadu o symptomatologii padaczkowej lub podejrzenie albo istnienie padaczki, organu wydającego prawo jazdy o konieczności dokonania oceny predyspozycji zdrowotnych tej osoby do kierowania pojazdami, stanowi wdrożenie dyrektywy

Komisji 2009/112/WE z dnia 25 sierpnia 2009 r. zmieniającej dyrektywę Rady 91/439/EWG w sprawie praw jazdy. Jednocześnie w odpowiedzi poinformowano, że podjęto już prace nad projektami aktów wykonawczych wynikających z art. 81 ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami. W ramach tych prac zostanie wnikliwie przeanalizowana także kwestia dalszego uregulowania sposobu oceny stanu zdrowia osoby chorej na cukrzycę lub na padaczkę w celu stwierdzenia istnienia lub braku przeciwwskazań zdrowotnych do kierowania pojazdami.

9. RPO-682913-III/11 z dnia 30 listopada 2011 r. - w sprawie zasadności utrzymywania wymogu konieczności rozwiązania stosunku pracy jako warunku niezbędnego do nabycia prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (04.01.2012 r.) wyjaśnił, że w dniu 4 sierpnia 2011 r. Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych został poproszony przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej, aby ZUS w swych decyzjach wyraźnie artykułował, czy jedyną przyczyną odmowy prawa do emerytury pomostowej (wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze, nauczycielskiego świadczenia kompensacyjnego) jest nierozwiązanie stosunku pracy, czy też nie zostały spełnione inne warunki wymagane do jej przyznania. W związku z wystąpieniem Ministra Pracy i Polityki Społecznej, ZUS wystosował w dniu 19 października 2011 r. do wszystkich oddziałów pismo zawierające zalecenia dotyczące konieczności wszechstronnego analizowania dokumentacji przy rozpatrywaniu wniosków o świadczenia, w których jednym z warunków wymaganych do przyznania świadczenia jest rozwiązanie stosunku pracy. W ocenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej decyzja wydana przez ZUS z uwzględnieniem powyższej procedury, w sposób wystarczający gwarantować będzie, że po rozwiązaniu stosunku pracy, przy spełnieniu pozostałych warunków, świadczenie będzie przyznane.

10. RPO-662967-IV/10 z dnia 2 grudnia 2011 r. – w sprawie problemów mieszkańców lokali znajdujących się w zasobie Zarządu Zasobów Mieszkaniowych MSWiA.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych (04.01.2012 r.) wyjaśnił, że zgodnie z § 3 ust. 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 31 marca 2011 r. w sprawie sprzedaży lokali mieszkalnych przez Zarząd Zasobów Mieszkaniowych MSWiA sprzedaży mogą podlegać wyłącznie lokale mieszkalne znajdujące się w wykazie lokali mieszkalnych przeznaczonych do sprzedaży, zatwierdzonym przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych, w trybie wynikającym z ww. rozporządzenia. Lokale mieszkalne, o których mowa w wystąpieniu, nie znajdują się w wykazie lokali mieszkalnych przeznaczonych do sprzedaży i do czasu ujęcia ich w takim wykazie brak jest podstaw do podjęcia dalszych działań formalnych związanych ze sprzedażą tych mieszkań. W przypadku ewentualnej sprzedaży lokali po dniu 1 stycznia 2013 r., zastosowanie będą miały przepisy ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP w brzmieniu obowiązującym w

dniu sprzedaży, z uwzględnieniem nowych zasad ustalania pomniejszych ceny sprzedaży i ich wysokości. W świetle obowiązujących przepisów ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP nie ma podstaw prawnych do przyznania jakiegokolwiek świadczenia mieszkaniowego na rzecz osób uprawnionych, zamieszkałych w lokalach mieszkalnych objętych roszczeniami o ich zwrot na rzecz następców prawnych dawnych właścicieli. W ocenie Ministerstwa nie jest jednak uprawniony pogląd, iż zmiana w stosunkach własnościowych nieruchomości spowoduje utratę posiadanych przez lokatorów tytułów prawnych do lokali mieszkalnych, chociaż może spowodować zmiany warunków najmu. W odpowiedzi poinformowano także o podjęciu działań zmierzających do stosownej nowelizacji ustawy o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych RP. Ze względu na zbyt wczesny etap prac obecnie nie jest możliwe wskazanie terminu ich zakończenia.

11. RPO-687486-IV/11 z dnia 5 grudnia 2011 r. - w sprawie wątpliwości dotyczących przepisów zapobiegających eksmisjom na bruk.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości (07.01.2012 r.) stwierdził, że wprowadzone do systemu prawa zmiany dokonane ustawą z dnia 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego oraz ustawy - Kodeks postępowania cywilnego realizują w pełni wytyczne zawarte w uzasadnieniu postanowienia sygnalizacyjnego Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 marca 2008 r. (sygn. akt S 2/08) oraz wyroku z dnia 4 listopada 2010 r. (sygn. akt K 19/06). Podkreślenia również wymaga, że redakcja poszczególnych przepisów, także w świetle ogólnych regulacji dotyczących postępowania egzekucyjnego w sprawach cywilnych, nie wydaje się budzić wątpliwości interpretacyjnych. Wprowadzone rozwiązania stanowią wyważony instrument umożliwiający sprawne prowadzenie egzekucji obowiązku opróżnienia lokalu służącego zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych dłużnika, przy jednoczesnym uwzględnieniu ochrony osób eksmitowanych przed bezdomnością.

12. RPO-671010-IV/11 z dnia 8 grudnia 2011 r. – w sprawie braku przepisów regulujących działalność zrzeczeń właścicieli i zarządców domów utworzonych przed dniem wejścia w życie ustawy z dnia 23 marca 1990 r. o zmianie ustawy – Prawo lokalowe.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej (09.01.2012 r.) poinformował, iż Minister Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej nie widzi uzasadnienia dla podjęcia działań legislacyjnych w sprawie uregulowania sytuacji prawnej zrzeczeń właścicieli i zarządców domów. W związku z uchyleniem przepisów ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. - Prawo lokalowe oraz rozporządzenia Ministra Administracji, Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska z dnia 23 lutego 1983 r. w sprawie zasad tworzenia i zakresu działania zrzeczeń właścicieli i zarządców domów oraz Krajowej Komisji Współpracy Zrzeczeń Właścicieli i Zarządców Domów określających zadania, zasady i tryb działania omawianych zrzeczeń, do działalności tych podmiotów w zakresie zarządzania

nieruchomościami mają zastosowanie regulacje ustawy o gospodarce nieruchomościami. Oznacza to, że zrzeczenia właścicieli i zarządców domów chcąc prowadzić działalność w zakresie zarządzania nieruchomościami innymi niż stanowiące własność członków zrzeczenia, zobowiązane są powierzyć wykonywanie czynności zarządzania licencjonowanemu zarządcy nieruchomości. Właściciele zarządzanych nieruchomości niezadowoleni z zarządzania nieruchomością będą mogli złożyć skargę na zarządcę nieruchomości w trybie uregulowanym ustawą o gospodarce nieruchomościami.

13. RPO-689900-IV/11 z dnia 13 grudnia 2011 r. – w sprawie problemów, które wyłoniły się w związku z wejściem w życie ustawy z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego oraz ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej (11.01.2012 r.) poinformował, iż funkcjonowanie przepisów związanych z wprowadzeniem możliwości wyodrębniania na własność lokali mieszkalnych wybudowanych przez towarzystwa budownictwa społecznego oraz spółdzielnie mieszkaniowe przy udziale preferencyjnego kredytu jest objęte w Ministerstwie stałym monitoringiem. W przypadku pojawienia się sygnałów świadczących o konieczności dokonania zmian legislacyjnych w tym zakresie, podjęte zostaną odpowiednie prace mające na celu poprawę funkcjonowania omawianych przepisów. Jednocześnie nie podzielił wątpliwości w zakresie wprowadzenia przepisów umożliwiających wyodrębnianie lokali mieszkalnych w zasobach TBS i spółdzielni mieszkaniowych oraz jednoczesnego utrzymania zakazów w art. 15e ust. 2 ustawy o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego oraz art. 17 ust. 3 ustawy z dnia 2 kwietnia 2009 r. o zmianie ustawy o poręczeniach i gwarancjach udzielanych przez Skarb Państwa oraz niektóre osoby prawne, ustawy o Banku Gospodarstwa Krajowego oraz niektórych innych ustaw. Wyjaśnił także, iż przepisy ustawy o niektórych formach popierania budownictwa mieszkaniowego w odniesieniu do lokali mieszkalnych zrealizowanych w ramach przedsięwzięcia inwestycyjno-budowlanego, którego dotyczył wniosek złożony przez TBS w BGK do 30 września 2004 r., nie uniemożliwiają dokonywania cesji partycypacji, w tym również na najemcę. Cesja partycypacji może być zatem dokonana, przy braku zakazujących zapisów umownych, na podstawie art. 509 Kodeksu cywilnego.

14. RPO-562954-IV/10 z dnia 14 grudnia 2011 r. – w sprawie sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków, stanowiącej budynek wielomieszkaniowy.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej (13.01.2012 r.) wyjaśnił, iż zakres przedmiotowy nowelizacji z dnia 28 lipca 2011 r. ustawy o gospodarce nieruchomościami obejmował materię aktualizacji opłat z tytułu użytkowania wieczystego oraz przekształcenia użytkowania wieczystego w prawo własności. W związku z powyższym Rząd nie miał możliwości

zapropozowania zmiany przepisu art. 34 ustawy o gospodarce nieruchomościami, przewidujacej moźliwość zbycia nieruchomościi wpisanej do rejestru zabytków z pominięciem prawa pierwszeństwa najemcom lokali mieszkalnych, poniewaź zmiana ta wykraczałaby poza obszar nowelizowanej materii. Zmiana, o której mowa w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich zostanie zaproponowana przy najbliźszej nowelizacji w przypadku podjęcia przez Rząd inicjatywy legislacyjnej obejmujacej przedmiotową materię.

15. RPO-621373-IV/09 z dnia 16 grudnia 2011 r. - w sprawie trudnościi wierzycieli będących współwłaścicielami nieruchomościi, w doprowadzeniu do eksmisji byłych współwłaścicielii.

Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwosci (16.01.2012 r.) podzielił wątpliwości przedstawione w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich. Również w ocenie Ministra Sprawiedliwosci za słuszny naleźy uznać postulat nowelizacji art. 624 k.p.c. w tym kierunku, aby w orzeczeniu znoszącym współwłasność nieruchomościi sąd zobowiązywał nie tylko do wydania tej nieruchomościi lub jej części, lecz także do opróżnienia znajdujących się na niej pomieszczeń. Postulat ten zostanie uwzględniony w trakcie prac legislacyjnych mających na celu zmianę kodeksu postępowania cywilnego.

16. RPO-644847-III/10 z dnia 16 grudnia 2011 r. - w sprawie nierespektowania wyroków sądów administracyjnych przez organy administracji publicznej w sytuacji przeniesienia funkcjonariuszy Policji na niźsze stanowiska służbowe.

Komendant Główny Policji (03.01.2012 r.) wyjaśnił, że § 4 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 8 lutego 2008 r. odnosi się do policjantów, którzy przed dniem 1 stycznia 2008 r. mieli zachowane prawo do zaszeregowania naleźnego na poprzednio zajmowanym stanowisku służbowym. Instytucja zachowania uprawnień do zaszeregowania naleźnego na poprzednio zajmowanym stanowisku jest instytucją wyjątkową, która została uregulowana w art. 103 ust. 2 ustawy o Policji. Z regulacji art. 38 ust. 2 ustawy o Policji jednoznacznie wynika, że przeniesienie policjanta na niźsze stanowisko służbowe, wynikające z likwidacji zajmowanego przez niego dotychczas stanowiska, uzależnione jest od jego zgody. Ustawodawca nie przewidział przy tym moźliwości uzależnienia przedmiotowej zgody od spełnienia jakiegokolwiek dodatkowego warunku. Brak zgody na przeniesienie na niźsze stanowisko służbowe moźe stanowić podstawę wszczęcia postępowania administracyjnego w przedmiocie zwolnienia ze służby w trybie art. 38 ust. 4 ustawy o Policji. W wydanych w sprawach funkcjonariuszy orzeczeniach sądy administracyjne wskazywały, iż nie można uznać, że policjant wyraził zgodę na przeniesienie na niźsze stanowisko służbowe w sytuacji, gdy zgodę tę uzależnił od spełnienia warunku, którego organ administracji nie zrealizował.

17. RPO-690730-V/11 z dnia 19 grudnia 2011 r. - w sprawie poprawy systemu opieki zdrowotnej i pomocy osobom starszym.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Zdrowia (04.01.2012 r.) poinformował, iż Minister Zdrowia dostrzega potrzebę wprowadzenia nowych rozwiązań w opiece nad osobami starszymi w Polsce. Ministerstwo Zdrowia korzysta z dorobku naukowo - badawczego wypracowanego w ramach projektu PolSenior, a eksperci uczestniczący w jego opracowaniu są członkami zespołów opiniotawczo - doradczych przy Ministrze Zdrowia: Zespołu ds. gerontologii oraz Zespołu ds. opieki długoterminowej. Zespół ds. Gerontologii opracował kryteria dla opieki geriatrycznej, w tym procedurę „Całościowa Ocena Geriatryczna”, którą NFZ wprowadził jako procedurę medyczną w listopadzie 2011 r. Wykazano, że stosowanie tego typu oceny zwiększa precyzję diagnozy, prowadzi do poprawy sprawności fizycznej i umysłowej pacjentów, zmniejsza ich umieralność, liczbę przyjmowanych leków, redukuje zbędne świadczenia - w tym głównie liczbę hospitalizacji i przyjęć do stacjonarnych placówek opiekuńczych, a poprzez to redukuje koszty opieki zdrowotnej nad osobami starszymi. W efekcie prac Zespołu ds. Gerontologii przygotowany został projekt standardu w opiece geriatrycznej, którego COG jest immanentną częścią. Planowane są zmiany legislacyjne umożliwiające stworzenie kompleksowego systemu opieki oraz wdrożenie standardów i procedur medycznych dla osób starszych. Wśród rekomendowanych zmian znajdują się także: stworzenie sieci klinik, oddziałów, poradni geriatrycznych oraz stanowisk konsultantów ds. geriatry w jednostkach szpitalnych i opieki długoterminowej, nadanie szczególnej rangi geriatry w przejściowym okresie 10 lat, poprzez aktywną politykę resortu zdrowia na rzecz rozwoju geriatry oraz preferencyjne kontrakty NFZ z placówkami geriatrycznymi, akredytowanymi w oparciu o standardy geriatryczne. Założeniem dalszych prac resortu jest stworzenie krajowej strategii polityki zdrowotnej wobec ludzi starych.

18. RPO-641399-V/10 z dnia 19 grudnia 2011 r. - w sprawie zróżnicowanej sytuacji prawnej dzierżawców (najemców) dokonujących sprzedaży na targowiskach.

Podsekretarz Stanu w Ministerstwie Finansów (09.01.2012 r.) nie podzielił wątpliwości przedstawionych w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich. W jego ocenie twierdzenie, iż utrzymanie obowiązku podatkowego w opłacie targowej w stosunku do osób prowadzących sprzedaż w budowlach może prowadzić do nierówności wśród przedsiębiorców, nie znajduje uzasadnienia. Ponadto podkreślił, że decyzja o niewyłączeniu z opłaty targowej sprzedaży dokonywanej w budowlach nie została zakwestionowana jako mogąca budzić wątpliwości natury konstytucyjnej podczas prac sejmowych przez Biuro Legislacyjne Sejmu.

19. RPO-634382-V/09 z dnia 19 grudnia 2011 r. - w sprawie dokumentowania uprawnień do świadczeń opieki zdrowotnej.

Minister Zdrowia (17.01.2012 r.) wyjaśnił, iż w celu zagwarantowania ubezpieczonemu jak najmniej obciążającego sposobu potwierdzania jego uprawnień do korzystania ze świadczeń opieki zdrowotnej, w Ministerstwie Zdrowia wypracowano koncepcję, zgodnie z którą podstawową formą potwierdzania uprawnień będzie elektroniczna weryfikacja on-line. Weryfikacja przeprowadzana będzie przez

świadczeniodawcę w dniu udzielania świadczenia, poprzez bezpośrednie połączenie z bazą Centralnego Wykazu Ubezpieczonych NFZ. Dzięki nowym rozwiązaniom pacjent zostanie zwolniony z obowiązku okazywania dokumentu potwierdzającego uprawnienie do świadczeń, natomiast będzie miał obowiązek okazania dokumentu potwierdzającego tożsamość pacjenta. Projekt zmiany ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych w najbliższym czasie zostanie skierowany do uzgodnień zewnętrznych.

Odnosząc się do kwestii elektronicznej karty ubezpieczenia zdrowotnego Minister Zdrowia poinformował, iż przepis art. 13 ustawy o dowodach osobistych umożliwi wykorzystanie dowodu osobistego jako karty ubezpieczenia zdrowotnego w rozumieniu ustawy o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych. Ustawa o dowodach przewiduje dodatkową przestrzeń do implementacji funkcjonalności związanych z kartą ubezpieczenia zdrowotnego tj. dokonywania potwierdzenia wykonania świadczenia oraz potwierdzenia uprawnień do korzystania ze świadczeń. Całość prac związanych z wydawaniem i personalizacją blankietu należy do MSW. Zadaniem NFZ będzie jedynie przygotowanie dedykowanej aplikacji instalowanej na karcie, niezbędnej do obsłużenia jej funkcjonalności.

20. RPO-682703-V/11 z dnia 19 grudnia 2011 r. – w sprawie pozyskiwania i przetwarzania przez władze samorządowe danych ujawniających poglądy polityczne, w związku z przeprowadzeniem konsultacji z mieszkańcami gminy.

Zastępca Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych (07.02.2012 r.) wyjaśnił, że ustawa o ochronie danych osobowych wymaga, aby dane osobowe były adekwatne w stosunku do celów, dla jakich są przetwarzane (art. 26 ust. 1 pkt 3). Zasada ta będzie zachowana, jeżeli administrator zażąda danych tylko w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne do wypełnienia celu, w jakim dane są przez niego przetwarzane. Swym rodzajem i treścią dane nie powinny również wykraczać poza potrzeby wynikające z celu ich zbierania. Analiza wzoru karty konsultacyjnej, a także protokołu zbiorczych wyników przeprowadzonych konsultacji z mieszkańcami gminy S. nie wskazuje, aby zasada adekwatności została naruszona. Ponadto udział w konsultacjach nie był obowiązkowy, czego dowodem jest uwzględnienie w karcie do głosowania możliwości wstrzymania się od głosu, jak i kategorii „kart niewypełnionych, nieważnych” w Protokole zbiorczych wyników. Zakres przetwarzanych danych osobowych w związku z okolicznościami przetwarzania, nie wskazuje jakoby dane te miałyby być przetwarzane na zasadach dotyczących danych szczególnie chronionych, których katalog określony jest w art. 27 ust 1 ustawy o ochronie danych osobowych. Podkreślić przy tym należy, iż nie każda aktywność społeczności lokalnej nosi cechy ujawniania poglądów politycznych osób ją przejawiających. W opisanym przypadku nie dochodziło do ujawniania poglądów politycznych, a jedynie poglądów o właściwym – zdaniem mieszkańców – umiejscowieniu gminy w aspekcie statusu gminy miejskiej lub wiejskiej.

21. RPO-686330-I/11 z dnia 19 grudnia 2011 r. - w sprawie pozbawienia przez ustawodawcę możliwości dalszego otrzymywania stypendium za dobre wyniki w nauce przez studentów studiujących równocześnie na kilku kierunkach bądź kontynuujących naukę na drugim kierunku studiów.

Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego (13.03.2012 r.) wyjaśniła, iż ustawa z dnia 18 marca 2011 r. o zmianie ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym, ustawy o stopniach i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki oraz zmianie niektórych ustaw zastąpiła stypendium za wyniki w nauce lub sporcie nowym świadczeniem – stypendium rektora dla najlepszych studentów oraz wprowadziła nowe kryteria i zasady jego przyznawania. Ustawa wprowadziła zasadę otrzymywania stypendium rektora dla najlepszych studentów tylko na jednym kierunku studiów w przypadku równoległego kształcenia na kilku kierunkach, analogicznie do rozwiązań dotychczas obowiązujących w zakresie stypendium socjalnego i stypendium za wyniki w sporcie. Obowiązujące przepisy nie naruszają zasady równości podmiotów wobec prawa, ponieważ regulują uprawnienia dwóch grup studentów będących w zróżnicowanej sytuacji, tj. studentów, którzy nie ukończyli jeszcze żadnego kierunku studiów oraz studentów, którzy posiadają już wykształcenie wyższe i mieli prawo do ubiegania się o świadczenia pomocy materialnej, w tym także stypendium za wyniki w nauce lub sporcie oraz świadczenia socjalne, na ukończonym kierunku studiów. Projekt ustawy był szeroko konsultowany ze środowiskiem akademickim, w tym z Parlamentem Studentów RP, którego przedstawiciele brali czynny udział w tworzeniu nowych rozwiązań prawnych na etapie prac parlamentarnych. Ustawa została opublikowana w dniu 21 kwietnia 2011 r., a zatem zapewnione zostało blisko półroczne *vacatio legis* umożliwiające zapoznanie się z nowymi przepisami o pomocy materialnej dla studentów i dostosowanie się każdej uczelni do skutków wprowadzonych zmian.

22. RPO-690158-III/11 z dnia 22 grudnia 2011 r. – w sprawie niemożności nabycia prawa do zasiłku dla bezrobotnych przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność gospodarczą, zwolnione z obowiązku opłacania składek na Fundusz Pracy.

Dyrektor Departamentu Rynku Pracy w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej (09.01.2012 r.), uwzględniając stanowisko przedstawione w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich wyjaśniła, że przy zastosowaniu wykładni systemowej i celowościowej do art. 71 ust. 1 pkt 2 lit. d ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy można uznać, iż do okresu uprawniającego do nabycia prawa do zasiłku dla bezrobotnych powinien być zaliczany również okres prowadzenia działalności gospodarczej przez kobiety powyżej 55 lat i mężczyzn powyżej 60 lat, wobec których został zniesiony obowiązek odprowadzania składki na Fundusz Pracy. W trakcie przyszłych prac legislacyjnych nad nowelizacją ustawy o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy zostanie wprowadzone odpowiednie rozwiązanie legislacyjne poruszonej kwestii, tak aby nie budziła żadnych wątpliwości interpretacyjnych. Jednocześnie do czasu wprowadzenia zmian legislacyjnych Resort przekazał w dniu 28 grudnia 2011 r. w drodze elektronicznej wszystkim urzędom

pracy stanowisko, zgodnie z którym okres prowadzenia działalności gospodarczej przez kobiety powyżej 55 lat i mężczyzn powyżej 60 lat powinien być zaliczany do okresu uprawniającego do nabycia prawa do zasiłku dla bezrobotnych.

23. RPO-668772-IV/11 z dnia 27 grudnia 2011 r. - w sprawie problemów związanych z rozliczeniem wkładów mieszkaniowych.

Minister Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej (25.01.2012 r.) podzielił pogląd o zasadności wprowadzenia do ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych regulacji prawnych określających ogólne zasady ustalania wartości wkładów mieszkaniowych w sytuacjach, w których nie jest dopuszczalne zbycie własności lokalu w drodze przetargu. Jednocześnie poinformował, że kwestie podniesione w wystąpieniu Rzecznika będą przedmiotem rozważań w razie ewentualnego podjęcia prac nad kolejną, szerszą nowelizacją ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych. Propozycje zasad rozliczeń finansowych w wypadku wygaśnięcia spółdzielczego lokatorskiego prawa do lokalu zawarte były w poselskim projekcie ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych (druk nr 3494), jednak Sejm VI kadencji nie uchwalił zmian do ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych. Również proponowane zmiany ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze, zawierające przepisy organizacyjno-ustrojowe wspólne dla wszystkich typów spółdzielni, zawarte w ww. projekcie, zostały odrzucone przez Sejm VI kadencji w dniu 30 sierpnia 2011 r.

24. RPO-636293-III/09 z dnia 28 grudnia 2011 r. - w sprawie wątpliwości związanych ze stosowaniem w praktyce regulacji prawnej uzależniającej uprawnienia zakładowej organizacji związkowej od liczby członków zrzeszonych w tej organizacji.

Minister Pracy i Polityki Społecznej (18.01.2012 r.) wyjaśnił, że art. 25¹ ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych został wprowadzony ustawą dnia 26 lipca 2002 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Dodanie tego przepisu było rezultatem prac sejmowej Komisji Nadzwyczajnej do rozpatrzenia projektów ustaw związanych z programem rządowym „Przedsiębiorczość - Rozwój - Praca”, która zajmowała się projektami (poselskim i rządowym) ustaw o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych innych ustaw. Celem tej regulacji było wyeliminowanie patologicznych sytuacji, w których związki zawodowe były tworzone dla zapewnienia ochrony trwałości stosunku pracy działaczy związkowych. Nowelizacja ustawy o związkach zawodowych dokonana ustawą z dnia 26 lipca 2002 r. nie wpłynęła na zakres podmiotowy prawa zrzeszania się w związki zawodowe, gdyż nie zmienia kręgu osób uprawnionych do tworzenia i przystępowania do związków zawodowych, a zatem wydaje się, że przepis art. 59 ust. 1 Konstytucji RP nie został naruszony. Jednocześnie Minister Pracy i Polityki Społecznej wskazał, iż jakkolwiek przepisy art. 25¹ ustawy o związkach zawodowych nie wprowadzają ani mechanizmu weryfikacji danych liczbowych do których przedstawienia jest zobligowana zakładowa organizacja związkowa, ani nie sankcjonują zaniechania zakładowej organizacji związkowej w tym zakresie, to z

normatywnego punktu widzenia decydujące znaczenie ma istniejąca obiektywnie liczba członków, a nie informacja o niej.

25. RPO-691747-V/11 z dnia 30 grudnia 2011 r. - w sprawie sposobu wprowadzania w życie ustawy o refundacji leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych.

Zastępca Dyrektora Departamentu Polityki Lekowej i Farmacji w Ministerstwie Zdrowia (11.01.2012 r.) poinformował, że obwieszczenie Ministra Zdrowia w sprawie wykazu refundowanych leków, środków spożywczych specjalnego przeznaczenia żywieniowego oraz wyrobów medycznych ogłoszone zostało w Dzienniku Urzędowym Ministra Zdrowia Nr 11, poz. 78 i 79 w dniu 29 grudnia 2011 r., natomiast rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 23 grudnia 2011 r. w sprawie recept lekarskich oraz rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 23 grudnia 2011 r. w sprawie informacji gromadzonych przez apteki oraz informacji przekazywanych Narodowemu Funduszowi Zdrowia zostały ogłoszone w dniu 30 grudnia 2011 r. z terminem wejścia w życie - 1 stycznia 2012 r. (a więc z dniem wejścia w życie ustawy upoważniającej). Późne ogłoszenie rozporządzeń nie było intencjonalne, a stanowiło konsekwencję prowadzonych jeszcze w grudniu 2011 r. rozmów z podmiotami zainteresowanymi postulowanymi zmianami, które często nie mogły być przedmiotem procedowanych aktów normatywnych, a których domagano się, zapowiadając protesty. Mając na względzie, że Minister Zdrowia poszukując kompromisu podjął rozmowy z Naczelną Izbą Lekarską i Naczelną Izbą Aptekarską, zakończenie procedowania projektów rozporządzeń nie mogło zakończyć się w terminie pozwalającym na 14-dniowe *vacatio legis*, a projekty zostały przekazane do publikacji w Dzienniku Urzędowym RP dnia 23 grudnia 2011 r.

26. RPO-683102-IV/11 z dnia 30 grudnia 2011 r. - w sprawie ograniczeń możliwości uzyskania ekwiwalentu na wyłączenie gruntów z upraw rolnych i prowadzenie uprawy leśnej.

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi (18.01.2012 r.) nie podzielił stanowiska wyrażonego w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich i wyjaśnił, że przyznawanie ekwiwalentu w związku z zalesieniem gruntów rolnych w trybie ustawy o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia, odbywało się na innych zasadach i w innym trybie niż przyznawanie płatności na zalesianie gruntów rolnych na podstawie przepisów o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej. Ekwiwalent i płatność na zalesianie to dwie różne formy pomocy finansowej przyznawane w związku z zalesieniem gruntu. W ocenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, nabycie przez określone podmioty prawa do ekwiwalentu w trybie przepisów o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia jest kryterium zasadnie wyróżniającym sytuację prawną tych podmiotów. Usprawiedliwione jest, po wejściu w życie ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej, stosowanie do miesięcznego

ekwiwalentu za wyłączenie gruntów z upraw rolnych i prowadzenie uprawy leśnej przyznanego na podstawie ustawy o przeznaczeniu gruntów rolnych do zalesienia, dotychczasowych zasad. Tym samym, w opinii Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi, art. 14 ust. 2 ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich ze środków pochodzących z Sekcji Gwarancji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej nie jest niezgodny z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP.

27. RPO-683541-IV/11 z dnia 30 grudnia 2011 r. – w sprawie żądania przez notariuszy od zbywców spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu zaświadczeń wystawionych przez spółdzielnię mieszkaniową potwierdzających fakt, że zbywcy służy spółdzielcze własnościowe prawo do zbywanego lokalu.

Prezes Krajowej Izby Notarialnej (02.02.2012 r.) nie podzielił wątpliwości wyrażonych w wystąpieniu Rzecznika i wyjaśnił, że praktyka polegająca na żądaniu przez notariuszy zaświadczeń od spółdzielni mieszkaniowych, potwierdzających, że według wiedzy spółdzielni, spółdzielcze własnościowe prawo do konkretnego lokalu przysługuje określonej osobie, jest uzasadniona. Odstąpienie od takiego trybu postępowania stanowiłoby istotny wyłom w systemie bezpieczeństwa obrotu spółdzielczymi własnościowymi prawami do lokali mieszkalnych, a w szczególności stanowiłoby realne zagrożenie dla bezpieczeństwa nabywców takich lokali. W indywidualnych przypadkach, uzasadnionych określonymi okolicznościami, sporządzenie takiej umowy bez zaświadczenia jest możliwe i nie będzie sprzeczne z prawem. Przepisy nie zabraniają spółdzielniom mieszkaniowym wydawania tego typu zaświadczeń, co więcej z art. 17² ust. 4 ustawy o spółdzielniach mieszkaniowych wprost można wnioskować, że z woli ustawodawcy spółdzielnie mieszkaniowe, jako jedyne otrzymały uprawnienia do gromadzenia aktualnej wiedzy o stanie prawnym spółdzielczych własnościowych praw do lokali, będących w ich zasobach. Osobom wydającym takie zaświadczenia, realnie nie grozi odpowiedzialność karna z art. 271 k.k. W obecnym stanie prawnym nie ma możliwości zmiany dotychczasowej praktyki notarialnej, bez istotnego pogorszenia bezpieczeństwa obrotu prawnego i zwiększenia ryzyka odpowiedzialności cywilnej i karnej notariuszy.

28. RPO-572441-I/07 z dnia 31 grudnia 2011 r. - w sprawie wyników kontroli lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych, przeprowadzonej przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich w dniu 8 października 2011 r.

Przewodniczący Państwowej Komisji Wyborczej (09.01.2012 r.) poinformował, iż Państwowa Komisja Wyborcza przekazała wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich komisarzom wyborczym z zaleceniem jego przeanalizowania, przekazania gminom na obszarze właściwości komisarza wyborczego oraz wystąpienia do tych gmin z przypomnieniem o konieczności bezwzględnego przestrzegania wymogów rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 29 lipca 2011 r. w sprawie lokali obwodowych komisji wyborczych dostosowanych do potrzeb wyborców niepełnosprawnych. Ponadto Państwowa Komisja Wyborcza zaleciła, aby

przed kolejnymi wyborami komisarze wyborczy raz jeszcze zwrócili gminom uwagę na powyższe kwestie, jak również, aby w trakcie szkoleń członków obwodowych komisji wyborczych poruszono problematykę urządzenia lokali przystosowanych do potrzeb osób niepełnosprawnych i uprawnień tej grupy wyborców.

29. RPO-681846-I/11 z dnia 31 grudnia 2011 r. - w sprawie sposobu załatwiania skarg przez Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych.

Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych (31.01.2012 r.), wyjaśniając konkretne przykłady spraw podanych przez Rzecznika Praw Obywatelskich, poinformował, iż wątpliwości wyrażone w wystąpieniu odnośnie do formalnej prawidłowości postępowania przez Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych, są niezasadne. Jednocześnie zapewnił, że Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych w ramach realizacji swoich ustawowych działań, w pełni przestrzega przepisów obowiązującego prawa.

Część 2

Raport Rzecznika Praw Obywatelskich z działalności w Polsce Krajowego Mechanizmu Prewencji w I kwartale 2012 r.

1. Wprowadzenie

Na koniec pierwszego kwartału 2012 r. 62 państwa były Stroną Protokołu fakultatywnego do Konwencji ONZ w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania (zwanego dalej OPCAT lub Protokołem). Spośród nich 39 państw wyznaczyło krajowe mechanizmy prewencji¹.

Zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji (zwanego dalej KMP lub Mechanizmem) wykonuje w Polsce Rzecznik Praw Obywatelskich (dalej RPO), przeprowadzając wizytacje zapobiegawcze w miejscach zatrzymań, celem ochrony osób pozbawionych wolności przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym lub poniżającym traktowaniem albo karaniem².

Do realizacji zadań Mechanizmu wyznaczony jest jeden Zespół wizytujący wszelkiego rodzaju miejsca zatrzymań, o których mowa w art. 4 OPCAT. W skład Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” w Biurze RPO wchodzi osiem osób. Wsparcie Zespołu „KMP” stanowią również pracownicy Biur Pełnomocników Terenowych RPO z Gdańska, Wrocławia oraz Katowic.

Od lutego 2012 r. wizytacje Krajowego Mechanizmu Prewencji mają charakter interdyscyplinarny. W skład Zespołu włączani są również eksperci zewnętrzni – lekarze psychiatry, psychologowie kliniczni.

W okresie od 1 stycznia do 30 marca 2012 r. pracownicy wskazanych powyżej Zespołów przeprowadzili 24 wizytacje różnego rodzaju miejsc zatrzymań, położonych na terenie całej Polski. Poniżej zaprezentowano wyniki wspomnianych wizytacji, ze

¹ Albania, Armenia, Azerbejdżan, Chile, Chorwacja, Cypr, Czarnogóra, Dania, Estonia, Kambodża, Kostaryka, Francja, Gruzja, Gwatemala, Hiszpania, Honduras, Lichtenstein, Luksemburg, Malediwy, Mali, Malta, Mauritius, Meksyk, Niemcy, Nigeria, Nowa Zelandia, Paragwaj, Polska, Republika Czeska, Republika Mołdowy, Republika Macedonii, Senegal, Serbia, Słowenia, Szwecja, Szwajcaria, Węgry, Wielka Brytania, Urugwaj - www.apr.ch, dane na dzień 17 kwietnia 2012 r.

² Art. 3 OPCAT

wskazaniem zasadniczych problemów, jakie dostrzeżono, a także działania podejmowane w ramach współpracy krajowej i międzynarodowej Krajowego Mechanizmu Prewencji.

2. Spotkania i konferencje w Polsce

W dniu 26 stycznia 2012 roku, przedstawiciel Krajowego Mechanizmu Prewencji, wziął udział w spotkaniu roboczym z Pełnomocnikami ds. Ochrony Praw Człowieka działającymi w Komendach Wojewódzkich i Komendzie Stołecznej Policji w Centrum Szkolenia Policji w Legionowie. Tematem przewodnim trzydniowych obrad (25 – 27.01.2012 r.) była wymiana doświadczeń w dziedzinie szeroko rozumianej ochrony praw człowieka, co stanowiło okazję do przypomnienia uczestnikom roli KMP, a także podzielenia się z nimi spostrzeżeniami wynikającymi z wizytacji prewencyjnych przeprowadzonych przez Mechanizm w 2011 r. w miejscach detencji podległych resortowi MSW. W toku dyskusji Pełnomocnik ds. Ochrony Praw Człowieka reprezentujący Policję Świętokrzyską zauważył, iż docierają do niego sygnały od funkcjonariuszy pełniących służbę w PdOZ dotyczące braku procedury działania w sytuacjach zagrożenia życia lub zdrowia członków Krajowego Mechanizmu Prewencji podczas przeprowadzania przez nich rozmów na osobności z zatrzymanymi przebywającymi w pomieszczeniach w trakcie ich wizytacji. Ustalono, że warto opracować procedurę reagowania podczas ewentualnych wydarzeń nadzwyczajnych, które mogą nastąpić w trakcie owych wizytacji.

W celu nawiązania współpracy z sędziami penitencjarnymi, Krajowy Mechanizm Prewencji zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości z prośbą o umożliwienie udziału w ogólnopolskim spotkaniu sędziów penitencjarnych. Wymiana wiedzy i doświadczeń mogłaby przynieść obopólną korzyść we wzroście skuteczności działania na rzecz osób odbywających karę pozbawienia wolności.

3. Współpraca międzynarodowa Krajowego Mechanizmu Prewencji

W dniach 20-21 marca 2012 r. w Genewie, odbyły się ósme tematyczne warsztaty krajowych mechanizmów prewencji poświęcone monitorowaniu procesu

deportacji³. Zostały one zorganizowane przez Radę Europy, w ramach programu „Utworzenie aktywnej sieci krajowych mechanizmów prewencji przeciw torturom, działalność sieci partnerskiej współpracy Peer-to-Peer”⁴. W spotkaniu wzięli udział przedstawiciele APT, SPT, CPT, krajowych mechanizmów prewencji oraz organizacji, którym państwa powierzyły funkcję monitorowania procesu deportacyjnego. Polska nie implementowała jak dotąd Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/115/EC w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich (tzw. Dyrektywa Powrotowa), mimo iż termin jej wdrożenia upłynął dnia 24 grudnia 2010 r. Projekt nowej ustawy o cudzoziemcach implementującej postanowienia Dyrektywy Powrotowej powierza funkcję monitorowania przebiegu deportacji organizacjom pozarządowym: Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć (jego przedstawicielka uczestniczyła w warsztatach), Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka oraz Stowarzyszeniu Interwencji Prawnej. Wskazać w tym miejscu należy, iż krajowe mechanizmy prewencji, na podstawie art. 4 OPCAT⁵ posiadają mandat do przeprowadzania monitoringu procesów wydalenia cudzoziemców. Podczas warsztatów omówione zostały minimalne standardy jakie powinny być zapewnione deportowanym więźniom, od momentu przygotowania do procedury wydalenia (fit-to-fly), poprzez transport na lotnisko, pobyt na lotnisku, wejście na pokład samolotu oraz sam lot. Ponadto, zwrócono szczególną uwagę na sytuację odwołania procedury deportacyjnej i powrót więźnia do miejsca zatrzymania (tzw. „failed removal”), stosowanie przymusu bezpośredniego oraz kwestie medyczne.

W dniach 19-22 marca 2012 r. w siedzibie Organizacji Narodów Zjednoczonych w Genewie odbyło się Walne Zgromadzenie Międzynarodowego Komitetu Koordynującego Narodowe Instytucje Praw Człowieka⁶. Przedstawiciel Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” uczestniczył w obradach 21 marca br. ze względu na tematykę tego dnia, podczas którego poruszano kwestie związane z

³ The immigration removal process and preventing monitoring.

⁴ Setting up an active network of national preventive mechanisms against torture, an activity of the “Peer-to-Peer Network”.

⁵ Protokół fakultatywny do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania.

⁶ International Coordinating Committee of National Human Rights Institutions.

prewencją tortur. W pierwszej części obrad przedstawiono rolę krajowych instytucji praw człowieka oraz praw człowieka w odniesieniu do biznesu i kwestii ochrony środowiska naturalnego. Jednym z przedstawionych wniosków była potrzeba ścisłej współpracy organizacji praw człowieka z sektorem prywatnym w zakresie najwłaściwszego wykorzystania dostępnych zasobów z jednoczesnym poszanowaniem prawa człowieka. Druga część dnia dotyczyła funkcji jaką spełnia monitoring realizowany przez krajowe instytucje praw człowieka w takich obszarach jak realizacja postanowień Konwencji Praw Osób Niepełnosprawnych a także Protokołu Fakultatywnego do Konwencji w sprawie zakazu stosowania tortur oraz innego okrutnego, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania⁷. Podczas ostatniego panelu wystąpienie w sprawie implementacji OPCAT oraz funkcjonowania Krajowego Mechanizmu w Polsce zaprezentował przedstawiciel Zespołu „Krajowy Mechanizm Prewencji” Biura Rzecznika Praw Obywatelskich.

Z propozycją nawiązania współpracy, do Rzecznika Praw Obywatelskich, zwrócił się Podkomitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Niehumanitarnemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (SPT). W odpowiedzi Rzecznik Praw Obywatelskich przedstawił zasady funkcjonowania Krajowego Mechanizmu Prewencji w Polsce, w tym sposób finansowania, najczęściej napotykanne problemy oraz plan działań na 2012 rok.

4. Współpraca z organizacjami pozarządowymi

W dniu 2 marca 2012 roku odbyło się spotkanie Rzecznika Praw Obywatelskich, Zespołu Krajowy Mechanizm Prewencji oraz przedstawicieli „Porozumienia na rzecz wprowadzania OPCAT”. Z ramienia „Porozumienia” przybyli członkowie Stowarzyszenia Interwencji Prawnej: dr Maria Niełacna i dr Witold Klaus, Marek Łagodziński, prezes Fundacji Sławek wraz z dwoma byłymi skazanymi, korzystającymi ze wsparcia Fundacji. Przedmiotem dyskusji była zaplanowana na 11 września 2012 roku debata w sprawie zatrudnienia osadzonych i osób opuszczających zakłady karne. Zwrócono przy okazji uwagę na inne problemy

⁷ Optional Protocol to the Convention against Torture and other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment.

związane z systemem penitencjarnym, a mianowicie traktowanie rodzin osadzonych, czy odbywanie kary pozbawienia wolności przez Polaków w innych krajach. Pochylnono się także nad zagadnieniem prób samobójczych wśród funkcjonariuszy, czy zagrożeniem, jakie niesie ze sobą cyfryzacja (finansowanie modemów dla AŚ i ZK). Podczas spotkania skoncentrowano się także na współpracy KMP i Koalicji, która to zobowiązała się wspierać Zespół w opracowywaniu planów i strategii działania oraz propagowaniu zaleceń KMP. Ponadto, Koalicja zaproponowała jednorazowe, coroczne spotkania z ekspertami, którzy dzieliliby się swoją wiedzą z Mechanizmem.

W dniach 20 stycznia oraz 27 marca 2012 r. przedstawiciel KMP przeprowadził wykład dla studentów Instytutu Profilaktyki Społecznej i Resocjalizacji UW w ramach konserwatorium z podstawowych praw i wolności człowieka (zakaz tortur). Poruszono tematykę działalności Krajowego Mechanizmu Prewencji (umiejscowienie RPO jako KMP, struktura, metodologia wizytacji, raporty, inne zadania Mechanizmu). W zakresie wykładu zwrócono uwagę także na rozróżnienie niehumanitarnego, poniżającego traktowania od tortur - ewolucja definicji na tle orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu.

5. Opiniowanie aktów prawnych

W I kwartale 2012 roku KMP opiniował projekt *rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie sposobów ochrony jednostek organizacyjnych Służby Więziennej*. Wątpliwości Mechanizmu w projekcie rozporządzenia, wzbudziła propozycja wykorzystania cel izolacyjnych, przeznaczonych do wykonywania kary dyscyplinarnej określonej w art. 143 § 1 pkt 8 k.k.w., na potrzeby zakwaterowania w nich nie karanych dyscyplinarnie osób pozbawionych wolności. W ocenie KMP, rozwiązanie to może prowadzić do ograniczenia praw tych osób ze względu na warunki techniczne panujące w celach. Co więcej, należy liczyć się z sytuacją, kiedy wykonanie kary dyscyplinarnej określonej w art. 143 § 1 pkt 8 k.k.w. może okazać się niemożliwe ze względu na brak miejsc we wspomnianych celach. Mechanizm odniósł się także do projektowanego § 29 ust. 2, w którym określono, że umieszczanie w celach dla tzw. osadzonych niebezpiecznych („N”) osób pozbawionych wolności nie zakwalifikowanych do tej kategorii jest co do zasady zabronione. W projektowanym

rozporządzeniu, w ust. 3 przewidziano wyjątek od tej zasady, dopuszczając umieszczenie w takich celach również innych więźniów, z zastrzeżeniem, że nie będą oni przebywali wspólnie w celi mieszkalnej z tzw. osadzonymi niebezpiecznymi. Mechanizm przypomniał, że decyzja dyrektora o umieszczeniu w celi dla niebezpiecznych innej osoby pozbawionej wolności, ograniczona jest przepisami k.k.w. do dwóch grup skazanych. Pierwszą z nich są osoby, które popełniły przestępstwo działając w zorganizowanej grupie przestępczej. Drugą grupę stanowią natomiast osadzeni, korzystający ze statusu świadka koronnego, pod warunkiem, że wyrażą na to zgodę. KMP zwrócił uwagę, że brak odesłania do k.k.w. w tej kwestii, może skutkować umieszczeniem osadzonych w celach dla „N”, na podstawie innych, niż przewidziane przez ustawodawcę przesłanek. Dlatego też zaproponował następujące brzmienie przepisu § 29 ust. 3: *w uzasadnionych przypadkach dyrektor może podjąć decyzję o umieszczeniu w celi dla osadzonych niebezpiecznych innych osadzonych, o których mowa w art. 88 a § 3 i 4 Kodeksu, z zastrzeżeniem ust. 2.*

6. Jednostki penitencjarne

W pierwszym kwartale 2012 r. wizytacje Krajowego Mechanizmu Prewencji objęły jeden areszt śledczy⁸ (dalej: AŚ) oraz pięć zakładów karnych⁹ (dalej: ZK), w tym dwie rewizytacje¹⁰. Wyniki wizytacji w ZK w Łodzi zostaną przedstawione w kolejnym raporcie kwartalnym.

W 2012 roku KMP rozpoczął przeprowadzanie wizytacji tematycznych w jednostkach penitencjarnych. Polegają one na szczegółowej analizie traktowania oraz przestrzegania praw osób przebywających w oddziałach terapeutycznych dla osób z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi oraz w oddziałach dla tymczasowo aresztowanych. Analizie poddana jest również sytuacja osób niepełnosprawnych oraz starszych.

⁸ Areszt Śledczy w Kielcach (14-15.02.2012 r.)

⁹ Zakład Karny Nr 1 w Grudziądzu (28-29.02.2012), Zakład Karny Nr 2 w Strzelcach Opolskich (13-16.03.2012 r.), Zakład Karny Nr 2 w Łodzi (28-30.03.2012 r.)

¹⁰ Zakład Karny w Nowym Wiśniczu (12.01.2012 r.), Zakład Karny w Tarnowie Mościcach (11,13.01.2012 r.).

6.1. Warunki bytowe

W wizytowanych jednostkach stan techniczny pomieszczeń był bardzo zróżnicowany. Budynki Aresztu Śledczego w Kielcach zostały objęte programem termomodernizacji, dzięki której wyeliminowano problem ubytków ciepła oraz przedostawania się wilgoci. W oddanym do użytku w 2008 roku Pawilonie F, warunki były wręcz wzorcowe. Zastrzeżenia Mechanizmu wzbudził Pawilon A. Dotyczyły one wyglądu ścian i sufitów (brud, odpadający tynk), podłóg (zniszczony parkiet z licznymi ubytkami), stanu zużycia sprzętów kwaterunkowych. W niektórych celach wejścia do kądek sanitarnych przesłonięte były jedynie kotarą. Część osadzonych skarżyła się na zimną wodę w celach, niską temperaturę, czy wyeksploatowane urządzenia sanitarne. Stan techniczny cel dla tymczasowo aresztowanych w oddziałach I oraz III Pawilonu A, w ocenie Krajowego Mechanizmu Prewencji, wymagał podjęcia natychmiastowych działań remontowych, ze względu na **konieczność zagwarantowania osobom w nich przebywającym, godnych warunków bytowych**. Podczas wizytacji, Mechanizm odebrał także sygnały od więźniów przebywających w celach, w których zastosowano zewnętrzne przesłony okienne, iż ograniczają one dostęp światła dziennego. Zdecydowana większość więźniów, z którymi rozmawiali przedstawiciele KMP skarżyła się na pozaregulaminowe wyłączenia prądu w celach mieszkalnych dodając, iż utrudniają one codzienne funkcjonowanie.

Lustracja cel w AŚ w Kielcach wykazała, że w przeważającej większości łóżka pozbawione były zabezpieczenia przed wypadnięciem. Nie posiadały również drabinek umożliwiających wejście na górny poziom.

Chociaż na parterze oddziału X Aresztu Śledczego w Kielcach, znajdowała się cela mieszkalna przystosowana dla potrzeb osoby z niepełnosprawnością, **przedstawiciele KMP zwrócili uwagę, iż konieczne jest także dostosowanie infrastruktury jednostki, w taki sposób, by osoba niepełnosprawna korzystająca z wózka inwalidzkiego mogła poruszać się również poza celą**. Podczas rozmowy z osobą niepełnosprawną poruszającą się na wózku inwalidzkim i przebywającą w zwykłej celi mieszkalnej, przedstawicielka Mechanizmu odebrała uwagi dotyczące

braku wystarczającego miejsca w celi oraz udogodnień pomagających jej przy codziennych czynnościach w celi i kąciu sanitarnym, w rezultacie czego, zmuszona była do korzystania z pomocy osób trzecich. W tym miejscu należy przypomnieć wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu z 2006 r. w sprawie Vincent przeciwko Francji (6253/03), w którym wskazano, że osadzenie osoby niepełnosprawnej w więzieniu, gdzie nie może ona poruszać się, w szczególności, opuścić celi samodzielnie, jest „poniżającym traktowaniem” w rozumieniu art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Mając na uwadze fakt, iż wizytowana jednostka dysponuje jedną celą przystosowaną dla potrzeb osoby poruszającej się na wózku, co więcej, znajdującą się w oddziale dla recydywistów odbywających karę w zakładzie karnym typu zamkniętego, Mechanizm dostrzega potrzebę sukcesywnego zwiększania liczby takich cel. W odniesieniu do mężczyzny poruszającego się na wózku w zwykłej celi mieszkalnej, KMP zalecał, by administracja jednostki rozważyła możliwość przeniesienia go do innej celi, której lokalizacja oraz warunki niwelowałyby w sposób możliwie największy dolegliwość wynikającą z konieczności poruszania się na wózku inwalidzkim lub przetransportowania do innej jednostki, która dysponuje celą przystosowaną do potrzeb osób niepełnosprawnych.

Wartą podniesienia, w ocenie Krajowego Mechanizmu Prewencji, jest również sytuacja skazanych w AŚ w Kielcach, którzy ze względu na trudności z zakwaterowaniem, zostali umieszczeni w celach dla tzw. osadzonych niebezpiecznych. Jako główne uciążliwości, wskazywali oni permanentny monitoring, obejmujący swym zasięgiem także kąciek sanitarny oraz przymocowane trwale do podłoża sprzęty kwaterunkowe. **Krajowy Mechanizm Prewencji podkreśla, że cele dla tzw. osadzonych niebezpiecznych, ze względu na swą specyfikę i stosowane w nich zabezpieczenia, winny być przeznaczane na pobyt w nich wyłącznie więźniów zakwalifikowanych do tej kategorii.**

Większość osadzonych mężczyzn w AŚ w Kielcach, żaliła się na zbyt rzadkie kąpiele. Należy przy tym zauważyć, że Europejskie Reguły Więzienne¹¹ stanowią iż *tworzy się odpowiednie pomieszczenia, tak aby każdy więzień mógł wykapać się lub*

¹¹ Rekomendacja rec (2006)2 Komitetu Ministrów do państw członkowskich Rady Europy w sprawie Europejskich Reguł Więziennych.

wziąć prysznic w temperaturze stosownej do klimatu, w miarę możliwości codziennie, lecz przynajmniej dwa razy w tygodniu (lub w razie potrzeby częściej) w interesie ogólnej higieny (Reguła 19.4). Także ustawodawstwo krajowe nie ogranicza liczby kąpieli w tygodniu do jednej, pozostawiając w tym względzie możliwość ustalenia ich częstotliwości dyrektorom jednostek penitencjarnych¹². Krajowy Mechanizm Prewencji także stoi na stanowisku, że możliwość kąpieli raz na tydzień jest niewystarczająca do utrzymania należytej higieny, a walor ekonomiczny takiej częstotliwości podnoszony często przez władze jednostek penitencjarnych, ma charakter jedynie pozorny. W związku z powyższym, **KMP postuluje, aby częstotliwość kąpieli w jednostkach penitencjarnych została zwiększona.**

Zastrzeżenia odnośnie możliwości wyjścia na pole spacerowe w AŚ w Kielcach przekazały jedynie osoby przebywające w celach „N” wskazując, że pomimo braku podgrupy „N” są izolowane w trakcie odbywania spacerów.

W ramach rewizytacji w Zakładzie Karnym w Nowym Wiśniczu, Krajowy Mechanizm prewencji sprawdzał realizację rekomendacji wydanych w wyniku wizytacji przeprowadzonej w dniach 17-18 oraz 20 maja 2011 r. i dotyczących m. in. potraktowania izby chorych oraz cel izolacyjnych zgodnie z przeznaczeniem, zapewnienia odpowiednich warunków sanitarno-higienicznych w celach kilkunastoosobowych, przekształcenia cel mieszkalnych z niezbudowanymi kącikami sanitarnymi w cele jednoosobowe, stworzenia odpowiednich warunków bytowych poprzez zapewnienie właściwej wentylacji, wyeliminowania nieprawidłowości w traktowaniu osadzonych przez poszczególne osoby z personelu jednostki.

W dniu wizytacji cele izolacyjne nie były zamieszkane, natomiast w izbie chorych przebywały wyłącznie osoby chore.

W wyniku rewizytacji dostrzeżono, iż nie została zrealizowana rekomendacja dotycząca zapewnienia odpowiednich warunków sanitarno-higienicznych w celach kilkunastoosobowych. W dalszym ciągu na potrzeby związane z utrzymaniem higieny, załatwianiem potrzeb fizjologicznych przez umieszczonych w tych celach więźniów, przeznaczono jeden kącik sanitarny. Nie doprowadzono także do podziału takich cel

¹² Patrz. § 30 pkt. 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno - porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. z 2003 r. Nr 152, poz. 1493).

na mniejsze cele mieszkalne. Mechanizm przypominał, że warunki panujące w celach zamieszkałych przez dużą liczbę skazanych nie zapewniają standardów minimalnych, tak aby można było mówić o poszanowaniu praw i godności przebywających w nich osób. Biorąc pod uwagę konieczność nakładów finansowych oraz czas niezbędny do wykonania zaleceń Mechanizmu, KMP stoi na stanowisku, iż dopóki nie zostanie zrealizowane w/w zalecenie należy wydłużyć czas między pobudką a apelem porannym, aby każdy skazany zdążył dokonać toalety porannej przed apelem. Z kolei z uwagi na sposób usytuowania łóżek blisko siebie, Mechanizm zalecił zmniejszenie pojemności cel kilkunastoosobowych, co tym samym wpłynie także na poprawę warunków sanitarnych w tych celach.

W pełni nie zrealizowano zalecenia dotyczącego przekształcenia cel mieszkalnych z niezabudowanymi kącikami sanitarnymi w cele jednoosobowe. Dokonano tego tylko w części cel, a resztę prac zaplanowano na pierwsze półrocze 2012 roku. Ze względu na brak środków finansowych, nie zakupiono do łóżek drabinek i zabezpieczeń przed upadkiem.

Mechanizm pozytywnie ocenia jednak realizację rekomendacji dotyczącej naprawy wentylacji. Podobnie, wszystkie świetlice i sala do ćwiczeń zostały odnowione oraz wyposażone w niezbędny sprzęt kwaterunkowy oraz odbiorniki telewizyjne. Dyrektor Zakładu poinformował ponadto, że zużyty sprzęt kwaterunkowy w celach mieszkalnych jest sukcesywnie wymieniany, a usterki usuwane na bieżąco.

Rewizytę, Krajowy Mechanizm prewencji przeprowadził także w Zakładzie Karnym Tarnów-Mościce. W jej wyniku, Mechanizm otrzymał informacje, że prace remontowe w oddziałach mieszkalnych przeprowadzane są w jednostce na bieżąco. Do czasu rewizyty nie wyposażono jednak łóżek w drabinki i zabezpieczenia.

Krajowy Mechanizm Prewencji zalecił: wyeliminowanie praktyki wykorzystywania cel izb chorych oraz cel dla tzw. osadzonych niebezpiecznych na potrzeby związane z zakwaterowaniem osób pozbawionych wolności, które powinny przebywać w celach mieszkalnych (AŚ Kielce), sukcesywne prowadzenie działań remontowych cel mieszkalnych, w szczególności tych które znajdują się w oddziale V (AŚ Kielce), wyposażenie piętrowych łóżek w drabinki i barierki zabezpieczające przed upadkiem (AŚ Kielce, ZK Nowy Wiśnicz, ZK Tarnów-Mościce),

wyeliminowanie przypadków pozaregulaminowych przerw w dostawie energii elektrycznej do cel mieszkalnych (AŚ Kielce), umieszczanie osób z niepełnosprawnością w warunkach zapewniających im możliwość poruszania się bez pomocy osoby trzeciej (AŚ Kielce), przystosowanie kolejnych cel w oddziałach mieszkalnych do potrzeb osób poruszających się na wózku oraz dostosowanie bieżącej infrastruktury Aresztu do potrzeb takich osób (AŚ Kielce), przystosowanie jednej ze świetlic do potrzeb tzw. osadzonych niebezpiecznych (AŚ Kielce); zmniejszenie pojemności cel kilkunastoosobowych (ZK Nowy Wiśnicz), kontynuowanie prac remontowych na terenie jednostki (ZK Tarnów Mościce).

Do dnia sporządzenia niniejszego Raportu, Krajowy Mechanizm Prewencji nie otrzymał odpowiedzi na rekomendacje wydane w wyniku czynności przeprowadzonych w Areszcie Śledczym w Kielcach.

W następstwie wizytacji w ZK w Nowym Wiśniczu, Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Krakowie wyjaśnił, iż przystąpiono do działań koncepcyjnych mających na celu określenie zakresu prac do wykonania w związku z ewentualnym podziałem pomieszczeń i zapewnieniem w nich odpowiednich warunków higieniczno-sanitarnych oraz wynikających z tego konsekwencji finansowych. Dodał, że ich realizacja, jak również wyposażenie łóżek piętrowych w drabinki i zabezpieczenia, zależeć będzie od środków pieniężnych. W celu wydłużenia czasu między pobudką a apelem porannym, dla cel wieloosobowych odbywa się on w ostatniej kolejności. Dyrektor oznajmił, że zmniejszenie ogólnej pojemności jednostki nie leży w kompetencji OSW w Krakowie.

Z kolei Dyrektor Generalny Służby Więziennej poinformował, że zmniejszenie pojemności kilkunastoosobowych cel mieszkalnych jest niemożliwe. Oznajmił, że przy ograniczonej liczbie miejsc zakwaterowania w skali całego kraju, priorytetem jest zapewnienie każdemu osadzonemu ustawowej normy powierzchni w celi mieszkalnej. Odnosząc się do powyższej kwestii, Dyrektor Generalny przedstawił Mechanizmowi sposób ustalania pojemności jednostek penitencjarnych na podstawie Zarządzenia Nr 7/2012 DGSW z dnia 30 stycznia 2012 roku¹³. W Zarządzeniu tym sformułowano definicję pojemności jednostki penitencjarnej - *liczba miejsc zakwaterowania dla*

¹³ Dz. U. 2012 Nr 79, poz. 523 ze zm.

*osadzonych oraz pomieszczenia mieszkalnego - pomieszczenie przeznaczone do stałego lub okresowego zakwaterowania albo okresowego umieszczenia osadzonych, spełniające wymogi techniczne do zakwaterowania osadzonych. Pomieszczeniami do okresowego umieszczania osadzonych są natomiast cele izolacyjne i izby chorych. Sposób obliczania pojemności jednostki penitencjarnej uregulowany w § 7 ust. 4 i 5 Zarządzenia, brzmi następująco *pojemność zakładu karnego, aresztu śledczego [...] oblicza się oddzielnie, sumując pojemność pomieszczeń mieszkalnych wchodzących w skład ich budynków zakwaterowania osadzonych.**

Sposób obliczania pojemności jednostek, funkcjonujący w oparciu o wskazane zarządzenie wzbudził wątpliwości Rzecznika Praw Obywatelskich, dlatego też skierował on w dniu 29 marca 2012 r. wystąpienie do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej¹⁴. Zdaniem Rzecznika, powoduje on, iż miejsca zakwaterowania osadzonych w izbach chorych, celach izolacyjnych oraz celach dla skazanych zakwalifikowanych jako stwarzający poważne zagrożenie społeczne albo poważne zagrożenie dla bezpieczeństwa zakładu nie są wykorzystywane zgodnie z przeznaczeniem. Ponadto, obliczanie pojemności jednostek penitencjarnych we wskazanym sposobie nie odzwierciedla faktycznego stanu zaludnienia zakładów karnych i aresztów śledczych. Co więcej, rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie trybu postępowania właściwych organów w wypadku, gdy liczba osadzonych w zakładach karnych lub aresztach śledczych przekroczy w skali kraju ogólną pojemność tych zakładów (Dz. U. Nr 202, poz. 1564) wyłącza z ogólnej pojemności jednostek penitencjarnych miejsca zakwaterowania w oddziałach szpitalnych, oddziałach i celach wymienionych w art. 88a §1 k.k.w. i art. 212a §2 k.k.w. oraz celach izolacyjnych, ale tylko w sytuacji, gdy liczba osadzonych w zakładach karnych lub aresztach śledczych przekroczy w skali kraju ogólną pojemność tych zakładów. Zakwaterowani we wskazanych celach osadzeni nie są wliczani do ogólnego stanu zaludnienia jednostki. W celu ukazania rzeczywistego stanu zaludnienia jednostek penitencjarnych, Rzecznik zwrócił się z prośbą o rozważenie możliwości zmiany Zarządzenia z dnia 30 stycznia 2012 r. poprzez wyłączenie z pojemności jednostek penitencjarnych izb chorych, cel w wymienionych w art. 88a §1

¹⁴ RPO- 665674-VII-720.5/11

k.k.w. i art. 212a §2 k.k.w., a także cel izolacyjnych i jednocześnie wliczenie do stanu zaludnienia jednostki zakwaterowanych w nich skazanych.

6.2. Prawo do opieki medycznej

Krajowy Mechanizm Prewencji każdorazowo bada dostęp osób pozbawionych wolności do opieki zdrowotnej. Generalnie realizacja tego prawa została oceniona pozytywnie. Jednakże w wyniku przeprowadzonych rozmów z osadzonymi w AŚ w Kielcach, pojawiły się pojedyncze skargi dotyczące bagatelizowania zgłaszanych dolegliwości, opryskliwego zwracania się do pacjentów przez lekarza (podobnie w ZK w Nowym Wiśniczu, ZK Tarnów Mościce), braku skuteczności leczenia oraz niezapewnienia prawidłowej opieki medycznej.

Zalecenie KMP odnośnie zapewnienia wystarczającego i stałego dostępu do informacji dotyczącej praw pacjenta w ZK w Nowym Wiśniczu zostało zrealizowane.

Należy zauważyć, że zgodnie ze standardami CPT *zadania opieki zdrowotnej w zakładzie karnym nie powinny ograniczać się do leczenia pacjentów z dolegliwościami. Opiece zdrowotnej powinno się także powierzyć obowiązki w zakresie medycyny społecznej i profilaktycznej*¹⁵. **Zdaniem Krajowego Mechanizmu Prewencji wszystkie osoby pozbawione wolności powinni być objęte profilaktyczną opieką zdrowotną.**

Mechanizm zalecił: podjęcie działań mających na celu wyeliminowanie niewłaściwych zachowań ze strony personelu medycznego (AŚ w Kielcach, ZK w Nowym Wiśniczu).

6.3. Traktowanie osadzonych

Niektórzy osadzeni w AŚ w Kielcach informowali Mechanizm, iż część funkcjonariuszy odnosi się do nich wulgarnie, złośliwie, „po nazwisku”, w sytuacjach konfliktowych między skazanymi nie interweniuje natychmiast. Ponadto wskazywali, że jeden wychowawca stale jest niedostępny i nie chce przyjmować osadzonych na rozmowę, gdy potrzebują pomocy.

¹⁵Patrz: § 52 Trzeciego Sprawozdania Ogólnego [CPT/Inf (93) 12].

W tym miejscu Mechanizm ponownie przypomina treść art. 27 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej¹⁶ - *funkcjonariusze i pracownicy Służby Więziennej w postępowaniu wobec osób pozbawionych wolności są obowiązani w szczególności szanować ich prawa i godność*. Na konieczność wykonywania z poszanowaniem godności ludzkiej kary, środków karnych, zabezpieczających i zapobiegawczych wskazuje również treść art. 4 k.k.w.¹⁷ KMP podkreśla, iż zgodnie z Zasadą nr 1 Zbioru zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie aresztowania bądź uwięzienia „wszystkie osoby poddane jakiegokolwiek formie aresztowania bądź uwięzienia będą traktowane w sposób humanitarny i z szacunkiem dla godności przyrodzonej istocie ludzkiej”¹⁸.

W wyniku rewizytacji w Zakładzie Karnym w Nowym Wiśniczu, Krajowy Mechanizm Prewencji ocenił, że atmosfera panująca w jednostce jest dobra. Większość osadzonych pozytywnie oceniła sposób ich traktowania przez funkcjonariuszy. Jednakże część skazanych poinformowała, że powtarzają się prowokacyjne zachowania ze strony funkcjonariuszy, a niektórzy z nich są złośliwi i zwracają się po nazwisku. Z analizy dokumentacji wynika jednak, że Dyrektor jednostki podjął działania w celu wyeliminowania nieprawidłowości w traktowaniu osadzonych przez poszczególne osoby z personelu jednostki, poprzez wydawanie zaleceń kierownikom poszczególnych pionów oraz organizowanie szkoleń dla pracowników zakładu.

W następstwie rewizytacji w ZK w Tarnowie Mościcach, stwierdzono, iż zalecenie podjęcia działań mających na celu zaprzestanie prowokacyjnego i poniżającego traktowania osadzonych przez funkcjonariuszy, nie zostało zrealizowane. W jednostce nadal panowała napięta atmosfera. Z rozmów z osadzonymi wynikało, iż niektórzy funkcjonariusze często odnoszą się do nich w wulgarny sposób. Część osadzonych podniosła, że zdarzają się przypadki zwracania się do nich z użyciem imion żeńskich, co narusza ich godność. Odnotowano również krytyczne uwagi w stosunku do niektórych wychowawców, wskazujące na „zbywające” i pobieżne traktowanie. Negatywne informacje w tym zakresie

¹⁶ Dz. U. z 2010 r. Nr 79, poz.523 ze zm.

¹⁷ Dz. U. z 1997 r. Nr 90, poz. 557 ze zm.

¹⁸ Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r.

przedstawiciele Mechanizmu otrzymywali również od osadzonych przeniesionych z ZK Tarnów – Mościce do innych jednostek, z którymi przeprowadzali rozmowy podczas wizytacji innych zakładów karnych. Kolejne skargi osadzonych dotyczyły uciążliwości jaką powodują 4 apele dzienne, zwłaszcza wczesna godzina porannego. Mimo zaleceń KMP ich liczba nie została zredukowana. Nie zniesiono także nakazu przechowywania wszelkich rzeczy osobistych w zamkniętych szufladach albo szafkach. We wspomnianej jednostce, została jednak zrealizowana rekomendacja zniesienia zakazu palenia w porze nocnej.

W związku z powyższym Mechanizm zalecił: wyeliminowanie nieprawidłowości w traktowaniu osadzonych przez poszczególne osoby z personelu jednostki (AŚ Kielce, ZK Nowy Wiśnicz), podjęcie zdecydowanych działań mających na celu wyeliminowanie przypadków poniżającego i prowokacyjnego traktowania osadzonych przez funkcjonariuszy Służby Więziennej oraz personel medyczny (ZK Tarnów Mościce), zmniejszenie liczby apeli o 2 (ZK Tarnów Mościce), zniesienie zakazu przetrzymywania rzeczy osobistych, należących do osadzonych, poza szafkami, kontynuację wymiany szafek na bardziej funkcjonalne (ZK Tarnów Mościce), a także przeprowadzenie szkolenia dotyczącego budowania właściwej atmosfery w jednostce dla funkcjonariuszy działu ochrony i pouczenie lekarza o właściwym odnoszeniu się do skazanych (ZK Nowy Wiśnicz).

W odpowiedzi na zalecenia Mechanizmu Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Krakowie oznajmił, że kierownik działu ochrony został zobowiązany do przeprowadzenia szkolenia podległych mu funkcjonariuszy nt. „Poszanowanie godności ludzkiej jako podstawowy warunek budowania właściwych relacji międzyludzkich sytuacji izolacji i nierównego statusu pomiędzy więźniem a funkcjonariuszem”.

6.3.1. Środki przymusu bezpośredniego

Krajowy Mechanizm Prewencji każdorazowo analizuje nagrania z monitoringu stosowania środków przymusu bezpośredniego w wizytowanych jednostkach.

W AŚ w Kielcach wątpliwości Krajowego Mechanizmu Prewencji nasunęła analiza dwóch spośród trzech przypadków, których nagrania zostały udostępnione. W

pierwszej sytuacji, zastosowany środek przymusu bezpośredniego w postaci trzyczęściowych pasów obezwładniających w czasie pobytu w celi zabezpieczającej, stanowił działanie niewspółmierne do stanu zagrożenia oraz zachowania osadzonego w chwili doprowadzenia do celi zabezpieczającej. Na nagraniu widać wyraźnie, że więzień był pogodzony z zaistniałą sytuacją, nie stawiał oporu. Zdaniem Mechanizmu nie było więc podstaw, aby stosować dodatkowe środki przymusu, szczególnie tak dotkliwe jak trzyczęściowy pas obezwładniający. **Krajowy Mechanizm Prewencji przypomina, że zgodnie ze strasburską linią orzecniczą, użycie siły wobec więźnia za wyjątkiem wypadków, w których jest ono nieodzowne i nie jest nadmierne, a wynika z zachowania osadzonego, stanowi naruszenie art. 3 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka¹⁹, ponieważ uderza w poczucie godności²⁰.** Analiza drugiego nagrania stosowania wobec skazanego takich samych środków przymusu bezpośredniego wykazała inną nieprawidłowość. Funkcjonariusze reagowali ze znacznym opóźnieniem na prośby skazanego o umożliwienie skorzystania z toalety czy zaspokojenie pragnienia. Każdorazowo, pomiędzy zgłoszeniem takiej potrzeby, a jej realizacją mijało kilkadziesiąt minut. Tymczasem, zgodnie z § 9 ust. 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 2010 r. w sprawie stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz użycia broni palnej lub psa służbowego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej²¹, w czasie pobytu w celi zabezpieczającej, należy zapewnić osobie pozbawionej wolności możliwość korzystania z posiłków oraz załatwienia potrzeb fizjologicznych. Dodatkowo, w obu przypadkach zwrócono uwagę na brak realizacji przez funkcjonariuszy SW obowiązku systematycznego i bezpośredniego kontrolowania zachowania osadzonego w celi zabezpieczającej w odstępach nie rzadszych niż godzinne, o którym mowa w § 5 ust. 2 wspomnianego wyżej rozporządzenia²². Ujawnione nieprawidłowości świadczą w ocenie Krajowego Mechanizmu Prewencji o stosowaniu względem wyżej wymienionych osób umieszczonych w celi zabezpieczającej, dodatkowych dolegliwości, które nie powinny mieć miejsca, a których występowanie powoduje

¹⁹ Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.

²⁰ Patrz: Ribitsch przeciwko Austrii, skarga nr 18896/91, Altay przeciwko Turcji, skarga nr 22279/93, Krastanov przeciwko Bułgarii, skarga nr 50222/99.

²¹ Dz. U. 2010 r. Nr 147 poz. 983

²² Ibidem

uznanie traktowania tych osób za poniżające. Krajowy Mechanizm Prewencji oczekuje, że wobec funkcjonariuszy odpowiedzialnych za nadzór nad stosowaniem opisanych środków przymusu bezpośredniego, wyciągnięte zostaną stosowne konsekwencje.

Krajowy Mechanizm Prewencji zalecił: wyeliminowanie nieprawidłowości w traktowaniu osadzonych przez poszczególne osoby z personelu jednostki (AŚ Kielce).

6.4. Odpowiedzialność dyscyplinarna

W trakcie rewizytacji w Zakładzie Karnym w Tarnowie Mościcach, Krajowy Mechanizm Prewencji sprawdzał, czy na terenie Zakładu nadal dochodzi do nadużyć, polegających na bezpodstawnym występowaniu przez funkcjonariuszy z wnioskiem o ukaranie karą dyscyplinarną osadzonych. W trakcie rozmów z więźniami, zdecydowana większość informowała wizytujących, iż praktyka składania przez funkcjonariuszy wniosków o wymierzenie kary dyscyplinarnej z błahych w ich ocenie powodów nadal jest powszechna. Jako przykład podawali m.in., niestosowanie się do zakazu przetrzymywania osobistych rzeczy poza szafkami. W opinii KMP jest to wyraz nadużywania uprawnień przez funkcjonariuszy. Należy przypomnieć, iż zgodnie z regułą 57.1 Europejskich Reguł Więziennych *jedynie działanie mogące zagrozić porządkowi i bezpieczeństwu może być uznane za przekroczenie dyscypliny*. Pozytywnie oceniono fakt wyeliminowania odpowiedzialności zbiorowej.

W związku z powyższym Krajowy Mechanizm Prewencji zalecił ponowne zbadanie kwestii zasadności udzielanych osadzonym wniosków o ukaranie (ZK Tarnów Mościce).

6.5. Prawo do informacji

Realizacja prawa osób pozbawionych wolności do informacji stanowi jedną z gwarancji poszanowania praw człowieka. W związku z tym Krajowy Mechanizm Prewencji każdorazowo weryfikuje dostęp osadzonych do informacji.

Podczas rewizytacji w Zakładzie Karnym w Nowym Wiśniczu stwierdzono realizację zalecenia dotyczącego prawa dostępu do aktów prawnych. Skazanym zostały udostępnione kodeksy karne wykonawcze (2011 r.) oraz broszury na temat

zmian przepisów ww. kodeksu, które obowiązują od 1 stycznia 2012 r., jak również orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka i Trybunału Konstytucyjnego.

6.6. Prawo do skargi

Prawo osób pozbawionych wolności do złożenia skargi i jej rozpatrzenia w sposób bezstronny jest jednym z podstawowych środków ochrony przed niewłaściwym traktowaniem.

W rozmowach prowadzonych w trakcie wizytacji ZK w Nowym Wiśniczu, przedstawiciele KMP otrzymali od osadzonych skargi, iż niejednokrotnie zdarzało się, że nie otrzymali odpowiedzi na prośby kierowane do Dyrektora jednostki, często też prośby te rozpatrywane były negatywnie bez podania uzasadnienia takiej decyzji.

W trakcie rewizytacji w ZK w Tarnowie Mościcach odnotowano głosy świadczące o tym, iż odwołania od wymierzanych wniosków o ukaranie rozpatrywane są przez dyrektora jednostki w sposób stronniczy, bez zbadania okoliczności ukarania i każdorazowo potwierdzające stanowisko funkcjonariuszy. Z kolei zastępca dyrektora postępuje w stosunku do osadzonych odwołujących się od wymierzonej kary właściwie, każdorazowo ich wysłuchuje oraz poucza o przysługujących uprawnieniach.

W związku z powyższym Mechanizm zalecił: obiektywne rozpatrywanie odwołań (ZK Tarnów Mościce).

6.7. Personel

W działach penitencjarnych wizytowanych zakładów i aresztu pracują osoby legitymujące się wyższym wykształceniem. W każdej z jednostek osoby pozbawione wolności miały zapewnioną opiekę psychologiczną. Dodatkowo, w AŚ w Kielcach zatrudnieni zostali terapeuci pracujący ze skazanymi uzależnionymi od środków odurzających lub psychotropowych oraz skazanymi z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi lub upośledzonymi umysłowo.

Z informacji przekazanych przez dyrektora AŚ w Kielcach wynika, że na jednego wychowawcę przypada ok. 50 osób pozbawionych wolności. Jeszcze większe obciążenie pracą spoczywa na psychologach więziennych. **Krajowy Mechanizm**

Prewencji jest zdania, iż znaczne obciążenie wychowawców oraz psychologów różnymi zadaniami jak również konieczność pracy z tak dużą liczbą osadzonych, zmniejsza efektywność oddziaływań wychowawczych i psychologicznych oraz może negatywnie wpływać na samych osadzonych. Należy zatem dążyć do zwiększenia liczby etatów w dziale penitencjarnym, przeznaczając je na zatrudnienie psychologów i wychowawców.

W trakcie rewizytacji w ZK Tarnów Mościce, Mechanizm ponownie odebrał od Kierownika działu ochrony informacje o wzrastającej liczbie nadgodzin w pionie ochrony, będącej wynikiem niedostatecznego obsadzenia etatowego jednostki. Warto przypomnieć jest tutaj stanowisko CPT, w myśl którego *w przypadku niewystarczającej liczby personelu może okazać się niezbędna praca w godzinach nadliczbowych, w celu utrzymania podstawowego poziomu bezpieczeństwa i systemu zaopatrzenia na terenie Zakładu Karnego. Taki stan rzeczy może doprowadzić do wysokiego poziomu stresu wśród personelu i jego przedwczesnego „wypalenia”, co może wzmocnić napięcie obecne w każdym zakładzie karnym*²³.

Krajowy Mechanizm Prewencji zalecił: zwiększanie w miarę posiadanych możliwości obsady etatowej wychowawców i psychologów (AŚ Kielce).

6.8. Zatrudnienie i nauczanie

Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji zbadali możliwości zatrudnienia osób tymczasowo aresztowanych przebywających w Areszcie Śledczym w Kielcach. Ze względu na specyfikę związaną ze stosowaniem tego środka zapobiegawczego, charakteryzującego się zwiększoną izolacją, możliwość zatrudnienia tej grupy więźniów wyczerpuje się w pracach na terenie jednostki.

Osadzeni, z którymi przeprowadzono rozmowy, nie zgłaszali uwag dotyczących warunków ich zatrudnienia (AŚ Kielce).

6.9. Działalność kulturalno – oświatowa i sportowa

²³ Patrz: §26 [CPT/Inf92001]16]

Z informacji uzyskanych od dyrektora AŚ w Kielcach i analizy dokumentacji wynika, iż w jednostce oprócz tradycyjnych form działalności kulturalno-oświatowej, takich jak wypożyczanie książek, nadawanie audycji przez radiowęzeł, czytanie prasy, organizowanie konkursów i quizów wiedzy, prowadzone są również liczne programy resocjalizacyjne i readaptacyjne oraz organizowane są turnieje sportowe (liga tenisa stołowego, turnieje siatkówki). Warto podkreślić, iż część imprez kulturalno – oświatowych realizowana jest poza terenem jednostki. Mimo powyższych informacji skazani w rozmowach indywidualnych żalili się na brak regularnych zajęć kulturalno-oświatowych prowadzonych w obrębie oddziałów mieszkalnych – osadzeni wskazywali, że w ramach zajęć świetlicowych mogą tylko grać w tenisa stołowego lub oglądać telewizję. Skarżyli się również na trudności w uzyskaniu zgody na uczestniczenie w zajęciach poza terenem jednostki, w tzw. „przepustkach k-o”. Krajowy Mechanizm Prewencji przypomina, że zgodnie ze stanowiskiem CPT, wyrażonym w pkt 91 Sprawozdania z wizyty w Polsce w 2004 r. *brak konstruktywnych zajęć jest nie do przyjęcia. Jak podkreślano w poprzednich raportach Komitetu, celem powinno być zapewnienie wszystkim więźniom, łącznie z tymczasowo aresztowanymi, spędzania części dnia poza celami i włączenie w celowe zajęcia takie jak praca, edukacja, sport, rekreacja, wizyty towarzyskie*²⁴. Największa liczba uwag krytycznych w tej kwestii pochodziła od osób tymczasowo aresztowanych, które twierdziły, że ich codzienny pobyt w celi wynosi 23 godziny na dobę ze względu na brak skierowanych w ich stronę oddziaływań kulturalno-oświatowych. Uwagę krytyczną odebrano także od jednego z więźniów odbywającego karę w trybie art. 88 § 3 k.k.w., który żalił się na brak świetlicy dostosowanej do potrzeb więźnia zakwalifikowanego jako „niebezpieczny”. W związku z tym jak twierdził, zmuszony był do 23 godzinnego pobytu w celi mieszkalnej. **Krajowy Mechanizm Prewencji pragnie podkreślić, że możliwość wzięcia udziału w zajęciach kulturalno-oświatowych powinna co do zasady dotyczyć wszystkich osób pozbawionych wolności, za wyjątkiem sytuacji, w których dochodzi do zagrożenia bezpieczeństwa osoby pozbawionej wolności lub jednostki.**

²⁴ CPT/Inf (2006) 11.

Podczas rewizytacji w ZK w Nowym Wiśniczu, przedstawiciele KMP zwracali uwagę na to, czy oferta zajęć została zmieniona. Większość osadzonych w rozmowach z przedstawicielami Mechanizmu pozytywnie oceniała ofertę wspomnianych zajęć, dodając, iż obecnie jest ona bogatsza oraz wszyscy skazani mają realną szansę skorzystania z niej.

Krajowy Mechanizm Prewencji zalecił: dokonanie przeglądu istniejącej oferty zajęć kulturalno-oświatowych pod kątem ich uczestników oraz poszerzenie przedmiotowej oferty o zajęcia adresowane bezpośrednio do osób tymczasowo aresztowanych (AŚ Kielce).

6.10. Oddziaływania terapeutyczne

W Areszcie Śledczym w Kielcach istnieją dwa oddziały terapeutyczne: dla skazanych uzależnionych od środków odurzających lub psychotropowych (oddział VIII) oraz dla skazanych z niepsychotycznymi zaburzeniami psychicznymi oraz upośledzonych umysłowo (VI i VII). Osadzeni z oddziału, z którymi rozmawiali pracownicy Krajowego Mechanizmu Prewencji, żalili się na brak zajęć kulturalno-oświatowych, konieczność wyboru pomiędzy sprzętem audio i video, który mogą posiadać w celach mieszkalnych oraz ograniczony kontakt z wychowawcą (AŚ Kielce).

6.11. Prawo do kontaktów ze światem zewnętrznym oraz utrzymywania więzi z rodziną

Podczas rewizytacji w ZK w Tarnowie Mościcach, przedstawiciele KMP weryfikowali realizację rekomendacji dotyczącej informowania więźniów o kryteriach, na podstawie których wydawana jest decyzja o zezwoleniu na widzenie z określonymi osobami. Wizytujący pozyskali informację, iż zalecenie zostało zrealizowane poprzez umieszczenie w sali widzeń wyciągu z kodeksu karnego wykonawczego dotyczącego zasad udzielania widzeń oraz regulaminu odwiedzin.

W rozmowach z przedstawicielami KMP, osoby tymczasowo aresztowane w AŚ w Kielcach krytykowały zakaz prowadzenia rozmów telefonicznych z adwokatami. Krajowy Mechanizm Prewencji ponownie wskazuje, iż zgodnie z art.

215 § 1 k.k.w. tymczasowo aresztowany ma prawo do porozumiewania się z obrońcą lub pełnomocnikiem będącym adwokatem albo radcą prawnym podczas nieobecności innych osób oraz korespondencyjnie. Wbrew dosłownemu brzmieniu art. 215 k.k.w., przepis ten przyznaje tymczasowo aresztowanemu prawo kontaktowania się z wymienionymi osobami również telefonicznie bądź przy wykorzystaniu innych dostępnych mu technicznych środków przekazywania informacji. Wyjaśnić należy, że korespondencją, w rozumieniu art. 8 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z 1950 r. są różne sposoby komunikowania się, w tym także rozmowa telefoniczna (zob. Zbigniew Hołda w: Kodeks karny wykonawczy-Komentarz, Arche Gdańsk 2007 r.). Zakaz korzystania z aparatu telefonicznego oraz innych środków łączności przewodowej i bezprzewodowej, wynikający z treści art. 217c k.k.w. nie ma zatem zastosowania do kontaktów aresztowanego z osobami, o których mowa w treści art. 215 § 1 K.k.w. Również Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu podczas czwartej okresowej wizyty w Polsce w 2009 r. zakwestionował stan prawny w zakresie całkowitego zakazu prowadzenia rozmów telefonicznych przez osoby tymczasowo aresztowane. Ponadto, zakaz ten stoi w sprzeczności z regułami: 95.3, 98.2 i 99 Europejskich Reguł Więziennych²⁵.

W związku z powyższym Mechanizm zalecił: rozważenie możliwości prowadzenia rozmów telefonicznych przez osoby tymczasowo aresztowane z ich adwokatami i pełnomocnikami (AŚ Kielce);

Dyrektor Generalny Służby Więziennej w piśmie z dnia 21 marca 2012 r. wyjaśnił, iż w jego ocenie łączna interpretacja przepisów art. 215 § 1 i art. 217 c k.k.w., nie pozwala na wyprowadzenie normy prawnej, przyznającej osobie tymczasowo aresztowanej uprawnienia do porozumiewania się z obrońcą lub pełnomocnikiem za pomocą rozmów telefonicznych. Dodał, że nawet jeśli rozmowy potraktuje się jako korespondencję, art. 217 c k.k.w. wyklucza możliwość kontaktu telefonicznego przez tymczasowo aresztowanych. Oznajmił, że w omawianym

²⁵ Rec (2006)2 Komitet Ministrów do państw członkowskich Rady Europy

zakresie nie zostaną wprowadzone zmiany w porządkach wewnętrznych jednostek penitencjarnych. Sprawa pozostaje w dalszym zainteresowaniu RPO.

6.12. Prawo do wykonywania praktyk religijnych

Osoby pozbawione wolności, przebywające w AŚ w Kielcach, z którymi rozmawiali przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji wypowiadały się w większości pozytywnie na temat możliwości wzięcia udziału w praktykach religijnych. Zdarzały się jednak uwagi o bezskutecznych próbach zapisania się na wyjście na msze św. oraz braku informacji zwrotnej o przyczynach niedoprowadzenia na msze św. Wśród takich osób były także osoby tymczasowo aresztowane.

7. Zakłady poprawcze oraz schroniska dla nieletnich

W I kwartale 2012 r. Krajowy Mechanizm Prewencji przeprowadził jedną wizytację w zakładzie poprawczym (dalej: ZP)²⁶.

7.1. Warunki bytowe

Podczas rewizytacji w ZP w Białymstoku, przedstawiciele KMP zapoznali się ponownie z Regulaminem zakładu. Wątpliwości Mechanizmu wzbudził zapis dotyczący izby przejściowej, zgodnie z którym, jej wyposażenie w ciągu dnia stanowi krzesło i stolik, a ich usunięcie możliwe jest w przypadku nieużywania zgodnie z przeznaczeniem. Zabieranie elementów wyposażenia w ciągu dnia lub za karę jest nieuzasadnioną praktyką, o której Krajowy Mechanizm Prewencji wspominał już w poprzednim raporcie z wizytacji. Tymczasem, w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w *sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich*²⁷ (zwane dalej rozporządzeniem) określono, że *izbą przejściową jest wyodrębnione pomieszczenie urządzone w sposób odpowiadający warunkom pomieszczenia mieszkalnego*²⁸.

Ponadto w jednostce tej, pomimo uprzednio wydanych zaleceń przedstawiciele KMP stwierdzili, że nieletni nadal otrzymują jedną parę skarpet i majtek na miesiąc

²⁶ Zakład Poprawczy w Białymstoku (26.01.2012 r.).

²⁷ Dz. U. 2001 r. Nr 154, poz. 1359.

²⁸ Patrz: § 44 pkt 4 (Dz. U. 2001 r. Nr 124, poz. 1359 ze zm.)

(bez możliwości wymiany), w związku z czym w czasie prania i suszenia zmuszeni są chodzić bez bielizny. Rozwiązaniem przyjętym przez Dyrektora jest pobieranie prywatnych majtek oraz skarpet z ich depozytów. Zdaniem KMP nie eliminuje to problemu, ponieważ wychowankowie nie posiadający własnych rzeczy, nadal mają do dyspozycji jedną parę skarpet i bieliznę typu slipy. **Krajowy Mechanizm Prewencji stoi na stanowisku, iż każdy nieletni powinien otrzymywać do użytku od placówki odpowiednią do pory roku odzież, bieliznę i obuwie, o ile nie korzysta z własnych. Mechanizm zaleca zapewnienie nieletnim bielizny w ilości umożliwiającej utrzymanie właściwej higieny osobistej, czyli minimum 2 pary.** Powyższe zalecenie znajduje również odzwierciedlenie w Regułach Narodów Zjednoczonych Dotyczących Ochrony Nieletnich Pozbawionych Wolności (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 45/113) - *w miarę możliwości należy zezwalać nieletniemu na używanie własnej odzieży. Zakład ma troszczyć się o to, aby każdy nieletni miał ubranie odpowiednie ze względu na klimat i wystarczające do zapewnienia dobrego stanu zdrowia; w żadnym wypadku nie może ono być źródłem upokorzenia lub poniżenia. Nieletniemu opuszczającemu zakład albo wychodzącemu z niego w jakimkolwiek celu, należy pozwalać na skorzystanie z własnego ubrania* (Reguła 36). Podobnie przyjęto w Zaleceniach CM/Rec(2008)11 Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie europejskich reguł dla młodocianych przestępców objętych sankcjami lub środkami alternatywnymi: *młodociani, którzy nie posiadają wystarczającej ilości odpowiednich własnych ubrań, powinni otrzymać takie ubrania od instytucji* (Zalecenie 66.2).

Krajowy Mechanizm Prewencji zalecił: wyposażenie izb przejściowych w sposób odpowiadający warunkom pomieszczenia mieszkalnego (ZP Białystok), zaprzestanie praktyki polegającej na zabieraniu elementów wyposażenia pokoju wychowanków w ciągu dnia w izbie przejściowej i oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym (ZP Białystok), zapewnienie nieletnim bielizny w ilości umożliwiającej utrzymanie właściwej higieny osobistej, czyli minimum 2 pary (ZP Białystok).

W odpowiedzi na zalecenia Dyrektor ZP w Białymstoku oznajmił, że izby przejściowe wyposażone są w sposób odpowiadający warunkom pomieszczenia mieszkalnego, tj. krzesło, stolik i łóżko. Zmieniono natomiast regulaminy izb

przejściowych oraz oddzielnych pomieszczeń mieszkalnych (dalej:OPM) dopuszczając możliwość usunięcia ich wyposażenia jedynie w sytuacji niszczenia go przez nieletniego. Dyrektor przyjął również do realizacji zalecenie zapewnienia nieletnim dwóch lub więcej par bielizny osobistej.

7.2. Traktowanie

W następstwie rewizytacji w ZP w Białymstoku, przedstawiciele KMP określili atmosferę wychowawczą jako złą, wynikającą z obojętnego, a czasem wręcz wrogiego nastawienia personelu do nieletnich. Ograniczany jest nie tylko wspomniany wcześniej dostęp do bielizny, ale i rzeczy osobistych wychowanków. Mogą posiadać oni jedynie 3 zdjęcia rodzinne, inne zaś są komisyjnie niszczone. W Regulaminie zakładu określono jakie przedmioty wychowanek może otrzymywać w paczce, a które są zabronione i zwracane nadawcy. **Powołując się na rozporządzenie²⁹, KMP przypomina, że przedmioty osobiste i wartościowe powinny być przekazywane do depozytu, niszczenie ich jest zatem bezprawną praktyką. Zalecił także umożliwienie wychowankom posiadania rzeczy osobistych**, przytaczając Regułę 35 Reguł Narodów Zjednoczonych Dotyczących Ochrony Nieletnich Pozbawionych Wolności, brzmiącą: *posiadanie przedmiotów osobistych jest podstawowym elementem prawa do prywatności i ma istotne znaczenie dla dobrego samopoczucia nieletniego. Należy uznawać i respektować prawo każdego nieletniego do posiadania takich przedmiotów i zapewnić odpowiednie miejsce dla ich przechowywania. Przedmioty, których nieletni nie chciał zatrzymać lub które zostały skonfiskowane, należy przechować w zabezpieczonym miejscu. Ich spis powinien być podpisany przez nieletniego. Należy dołożyć starań, aby pozostawały w dobrym stanie³⁰.*

Ponadto, Krajowy Mechanizm Prewencji ustalił, że większą część dnia nieletni spędzają na sprzątaniu. Wyrażając zrozumienie dla realizowania obowiązków nieletnich wynikających z rozporządzenia i dotyczących m.in. utrzymywania czystości i porządku w pomieszczeniach oraz wykonywania prac pomocniczych, KMP wskazał jednocześnie na nadużycia w tym zakresie. Z rozkładu dnia grupy V wynikało, że

²⁹ patrz § 67 pkt 9 (Dz. U. 2001 r. Nr 124, poz. 1359 ze zm.)

³⁰ Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 45/113

nioletni ok. 11-14 godzin w tygodniu spędzają na sprzątaniu placówki. Krajowy Mechanizm Prewencji rekomenduje zmniejszenie liczby godzin obowiązkowej, bezpłatnej pracy wychowanków na rzecz Zakładu, do wymiaru określonego w art. 95f § 2 u.p.n, czyli **30 godzin miesięcznie**, a nie jak to ma miejsce w zakładzie 44-57 godzin na miesiąc.

KMP zwrócił również uwagę na zbyt długie przebywanie w pokoju wychowanków ZP w Białymstoku, umieszczonych w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym. Poza pokojem nioletni spędzają jedynie 1-1,5 godziny dziennie, gdy wychodzą na półgodzinny spacer, do toalety. Nie mają kontaktu ze swoimi rówieśnikami z grupy, nie uczestniczą w zajęciach. Zdaniem Mechanizmu nie mają zatem dostarczanych bodźców do właściwego rozwoju i resocjalizacji.

Mechanizm zalecił: umożliwienie wychowankom posiadania rzeczy osobistych (ZP Białystok), zaprzestanie praktyki niszczenia rzeczy osobistych nioletnich (ZP Białystok), zmniejszenie liczby godzin obowiązkowej, bezpłatnej pracy wychowanków na rzecz Zakładu, do wymiaru określonego w art. 95f § 2 u.p.n (ZP Białystok), zapewnienie wychowankom umieszczanym w oddzielnych pomieszczeniach mieszkalnych oraz izbach przejściowych prawa do prywatności oraz dostarczania im bodźców niezbędnych do właściwego rozwoju i resocjalizacji (ZP Białystok).

Dyrektor ZP w Białymstoku, odnosząc się do zaleceń KMP, wyjaśnił, że w placówce zaprzestano niszczenia rzeczy osobistych nioletnich, oraz zmniejszono liczbę godzin pracy porządkowej wychowanków do zgodnej z art. 95 f § 2 u.p.n. Dodał również, że wychowankom zezwolono na posiadanie rzeczy osobistych.

7.3. Dyscyplinowanie

Krajowy Mechanizm Prewencji w trakcie rewizytacji w ZP w Białymstoku zwrócił uwagę na kwestię umieszczania nioletnich w oddzielnych pomieszczeniach mieszkalnych. Analiza księgi pobytu w OPM podczas wizytacji w ZP w Białymstoku wykazała, iż nioletni nadal są w niej umieszczani z powodów nie znajdujących odzwierciedlenia w obowiązujących przepisach prawnych np. w przypadku ponownego umieszczenia w placówce lub zrezygnowania z pobytu w grupie. **KMP stoi na stanowisku, że umieszczenie w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym**

powinno wynikać z faktycznej potrzeby zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w zakładzie oraz trwać możliwie krótko.

Zgodnie ze wspomnianym rozporządzeniem³¹ dyrektor zakładu dla zapewnienia bezpieczeństwa i porządku może na czas określony umieścić nieletniego w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym lub izbie przejściowej (§ 25 ust. 1 pkt 4). Uwagi wizytujących dotyczyły długiego przetrzymywania wychowanków w izolacji (nawet do 3 miesięcy), spędzania przez wychowanków większości dnia w pokoju, braku kontaktu z rówieśnikami z grupy, obowiązku wykonania przed śniadaniem 20 pompek i przysiadów, tzw. rozgrzewka, której niewykonanie skutkuje karą.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, w dniu 15 maja 2009 r. Rzecznik Praw Obywatelskich wystąpił do Ministra Sprawiedliwości³² z prośbą o zajęcie stanowiska w tej sprawie, wskazując na nieprecyzyjny, jego zdaniem, § 25 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia, dający podstawę do umieszczenia nieletniego w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym lub izbie przejściowej na czas określony - dla zapewnienia bezpieczeństwa i porządku. W praktyce nieletni przebywają w tego typu pomieszczeniach zbyt długi czas. Ponadto, Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się z prośbą o informację o stanie prac zmierzających do systemowego uregulowania kwestii umieszczania nieletnich w izbach przejściowych lub oddzielnych pomieszczeniach mieszkalnych oraz zagwarantowania wszystkim nieletnim prawa do codziennych zajęć na świeżym powietrzu.

W odpowiedzi z dnia 9 czerwca 2009 r. Minister Sprawiedliwości wyjaśnił, iż podejmowane są działania zmierzające do znowelizowania ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, m. in. w zakresie uregulowań dotyczących gwarancji poszanowania praw nieletnich, w tym precyzyjnego określenia podstaw umieszczenia i maksymalnego okresu pobytu nieletniego w izbie przejściowej, jak również prawa do codziennych zajęć na świeżym powietrzu. Ponadto, Ministerstwo Sprawiedliwości, zobowiązało się do lustracji stosowania istniejących obecnie regulacji dotyczących funkcjonowania izb przejściowych, poprzez skierowanie do zakładów i schronisk

³¹ Dz. U. 2001 r. Nr 124, poz. 1359.

³² RPO-597667-VII-7020/11006/09

oraz kierowników okręgowych zespołów nadzoru pedagogicznego zalecenia sprawowania pełniejszej kontroli stosowania tej instytucji.

W wystąpieniu z dnia 22 lutego 2012 r. Rzecznik ponownie zwrócił się z prośbą do Ministra Sprawiedliwości³³ o udzielenie informacji odnośnie stanu prac zmierzających do systemowego uregulowania w/w kwestii.

W odpowiedzi z dnia 15 marca 2012 r. Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości zapewnił, że problematyka umieszczeń nieletnich w izbach przejściowych pozostaje w stałym zainteresowaniu Ministra Sprawiedliwości, a przejawem tego są liczne czynności nadzorcze dotyczące m.in. realizacji przez dyrektorów zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich rekomendacji wydanych przez Krajowy Mechanizm Prewencji. Uchybienia stwierdzone podczas tych czynności kontrolnych są na bieżąco eliminowane. Warunki w izbach przejściowych są dostosowywane do warunków panujących w pomieszczeniach mieszkalnych, wyeliminowana została niewłaściwa praktyka stosowania umieszczenia w tej izbie jako środka dyscyplinarnego, nieletni w nich umieszczeni mają zapewniony codzienny dostęp do zajęć na świeżym powietrzu, mają również możliwość korzystania z książek i gazet. Na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości został zamieszczony wykaz procedur i regulaminów zalecanych do opracowania i stosowania we wszystkich zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich. Wśród nich znajdują się: "Procedura umieszczania w izbie przejściowej wychowanków schroniska" oraz "Procedura umieszczania w izbie przejściowej wychowanków zakładu poprawczego", które zalecają opuszczanie przez wychowanka co najmniej raz dziennie izby przejściowej w celu odbycia spaceru czy wykonania drobnych prac porządkowych na terenie placówki. Procedury te zawierają także wskazówki ułatwiające dyrektorom placówek ocenę, czy zachowanie nieletniego przemawia za umieszczeniem w izbie przejściowej w trybie § 25 rozporządzenia. W odpowiedzi zapewniono, iż zostaną podjęte działania mające na celu wprowadzenie w powyższych wzorcowych regulaminach zasady o obowiązkowym dostępie nieletnich umieszczonych w izbach przejściowych do codziennych zajęć na świeżym powietrzu.

³³ RPO-597667-VII-7020/1.

W trakcie rewizyty w ZP w Białymstoku, Mechanizm ponownie zapoznał się z Regulaminem Zakładu. Wskazano w nim, że ocena z zachowania ma bezpośredni wpływ na możliwość korzystania przez wychowanka z nagród i przywilejów. Ocena z zachowania oraz poziom terapeutyczny mają m.in. wpływ na kontakty ze światem zewnętrznym, z uwzględnieniem możliwości odwiedzin osób spoza najbliższej rodziny oraz możliwość korzystania z przepustek i urlopów. **Przyznawanie nagród lub wymierzanie środków dyscyplinarnych pozostających w związku z podstawową wolnością jednostki, za jaką należy uznać wolność osobistą, nie może być uregulowane w aktach prawnych niższego rzędu niż ustawa, a tym bardziej w aktach wewnętrznych danej jednostki.** Mając na uwadze powyższe, KMP zalecił dyrektorowi zakładu, aby wyeliminował z dokumentów wewnętrznych jednostki regulacje w zakresie realizowania uprawnień dotyczących kontaktów nieletnich z osobami spoza zakładu oraz możliwości otrzymania przepustki lub urlopu w zależności od oceny z zachowania oraz poziomu terapeutycznego.

Mechanizm zwrócił również uwagę na zapis w Regulaminie, z którego wynikało, iż za jedno przewinienie stosuje się więcej niż jeden środek dyscyplinarny. W ocenie KMP takie uregulowanie stoi w sprzeczności z rozporządzeniem, które w § 73 ust. 1 traktuje, iż za jedno przewinienie można wymierzyć wyłącznie jeden środek dyscyplinarny. W przypadku, gdy wychowanek popełnił więcej przewinień, stosuje się jeden środek dyscyplinarny odpowiednio surowszy.

Rzecznik Praw Obywatelskich dostrzegając problem w zakresie stosowania systemu kar i nagród w zakładach poprawczych oraz schroniskach dla nieletnich wystąpił w dniu 28 lutego 2012 r. do Trybunału Konstytucyjnego³⁴ z wnioskiem w tej sprawie. Analiza obowiązujących przepisów prowadzi do wniosku, że ów system został stworzony na poziomie rozporządzenia wydanego w tym zakresie bez wyraźnego umocowania ustawowego. Przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich określają zachowania, za które wychowankom zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich w trakcie pobytu w tych jednostkach mogą być przyznane nagrody, a także, za które zachowania mogą oni zostać ukarani. Określają

³⁴ RPO-672825-VII-12/DK.

one również katalogi nagród i środków dyscyplinarnych. Ponadto przepisy te wprowadzają reguły postępowania w sprawie przyznawania nagród i wymierzania kar. Materia ta nie jest regulowana w ustawie o postępowaniu w sprawach nieletnich. W ocenie Rzecznika zaskarżone przepisy rozporządzenia zostały wydane z przekroczeniem upoważnienia ustawowego zawartego w art. 95 § 3 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. W rezultacie kwestionowane przepisy są także niezgodne z art. 92 ust. 1 zdanie pierwsze Konstytucji RP. Stanowi on, że rozporządzenia są wydawane przez organy wskazane w Konstytucji, na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania.

Przedstawiciele KMP odebrali również sygnały dotyczące stosowanego systemu ocen w grupie V opartego na punktach, których liczba ma wpływ na przywileje. Jego zasady nie są wyraźnie określone w dokumentacji placówki, co wzbudziło poważne wątpliwości wizytujących. Zebrane przez KMP informacje wskazały, że system ten służy wychowawcom do utrzymania dyscypliny wśród nieletnich poprzez wprowadzanie nieuzasadnionych wychowawczo praktyk, np. gdy: w pokoju wychowawców podopieczny nie uzupełni wody w czajniku do 1,7 l (wychowanek sprzątający to pomieszczenie ma zmniejszoną liczbę punktów), jeżeli nie zapala światła przed idącym wychowawcą. Krajowy Mechanizm Prewencji nie podważa zasadności przekazywania nieletnim zasad i ich egzekwowania, niemniej jednak stoi na stanowisku, że obecnie stosowane metody są nadmiernie restrykcyjne. Mechanizm zalecił ich zaprzestanie oraz wyraźne określenie systemu punktowego i zasad jego stosowania.

Mechanizm pozyskał również informację, iż reakcją na skargi wychowanków, jest wnoszenie pozwów przeciwko nim, przez pracowników Zakładu. W ocenie Krajowego Mechanizmu Prewencji, praktyka ta ma na celu zniechęcenie nieletnich do składania skarg do organów państwowych i pokazania innym potencjalnym skarżącym się konsekwencji, jakie mogą ich spotkać za składanie skarg. **KMP podkreśla, że każda osoba pozbawiona wolności ma prawo do składania wniosków i skarg do władzy odpowiedzialnej za instytucję, w której są umieszczeni i nie powinna ponosić z tego tytułu żadnych negatywnych konsekwencji i sankcji.**

W związku z powyższym Krajowy Mechanizm Prewencji zalecił:

zaprzestanie praktyki umieszczania nieletnich w izbie przejściowej z powodów nie znajdujących odzwierciedlenia w przepisach prawnych (ZP Białystok), umieszczanie nieletnich w oddzielnych pomieszczeniach mieszkalnych tylko w sytuacjach, które wskazują na faktyczną potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w zakładzie oraz na jak najkrótszy czas (ZP Białystok), zaprzestanie stosowania przez personel w grupie V nieuzasadnionych wychowawczo praktyk służących utrzymaniu nadmiernej dyscypliny, a także wyraźne określenie systemu punktowego w tej grupie i zasad jego stosowania (ZP Białystok), umożliwienie nieletnim swobodnego korzystania z prawa do składania wniosków i skarg do władzy odpowiedzialnej za instytucję, w której są umieszczeni, bez ponoszenia z tego tytułu żadnych negatywnych konsekwencji i sankcji (ZP Białystok).

Odnosząc się do przedstawionych zaleceń, dyrektor ZP w Białymstoku oświadczył, że zmieniono zapis w Regulaminie tak, aby za jedno przewinienie, obowiązywała tylko jedna kara. Zmieniono także program grupy readaptacyjnej (V) zgodnie ze wskazaniem wizytujących. Wychowankom przebywającym w oddzielnych pomieszczeniach mieszkalnych umożliwiono korzystanie z takich samych praw jak pozostałym nieletnim. W sprawie umieszczania wychowanków w OPM, dyrektor podzielił zdanie Rzecznika, że konieczne jest uszczegółowienie i doprecyzowanie zasad i warunków umieszczenia nieletnich w izbach przejściowych i oddzielnych pomieszczeniach mieszkalnych na poziomie ustawowym. Dodał, że w przypadku ZP w Białymstoku, dokonywane jest to na spotkaniu kadry Internatu. Jednak w odniesieniu do kwestii umożliwienia nieletnim składania skarg, Dyrektor oznajmił, że opisane przez KMP sytuacje dotyczyły pomówień konkretnych osób, a nie skargi na instytucję. Sprawa pozostaje w dalszym zainteresowaniu RPO.

7.4. Prawo do kontaktu ze światem zewnętrznym

Wizytujący każdorazowo weryfikują, czy nieletni mają możliwość skorzystania z przysługujących im uprawnień do kontaktu z rodziną oraz osobami najbliższymi.

W wyniku rewizytacji w ZP w Białymstoku, KMP ustalił, że nieletni przebywający w izbach przejściowych nie mogą wykonywać ani odbierać połączeń telefonicznych. W oparciu o pkt 61 Reguł Narodów Zjednoczonych Dotyczących

Ochrony Nieletnich Pozbawionych Wolności, który mówi o tym, że *każdy nieletni powinien mieć prawo do utrzymywania kontaktu listownego i telefonicznego co najmniej dwa razy w tygodniu z osobą przez siebie wybraną, chyba że zostało mu ono odebrane na drodze prawnej*³⁵, **Krajowy Mechanizm Prewencji postuluje o umożliwienie odbierania i wykonywania połączeń telefonicznych przez podopiecznych przebywających w izbach przejściowych.** Wizytacja w Zakładzie ujawniła także, że w zarządzeniu Dyrektora zawarty został komentarz na temat podtrzymania praktyki wnoszenia próśb do rodziców nowoprzybyłych wychowanków by podczas ich pobytu w izbie przejściowej wstrzymywali się przed odwiedzinami. **W opinii Krajowego Mechanizmu Prewencji nieletni umieszczeni w izbach przejściowych powinni mieć zapewnione prawo do kontaktów z rodziną w takim samym zakresie jak pozostali wychowankowie.**

Jak wspomniano powyżej, kontakt z rodziną zależy od uzyskania odpowiedniej liczby punktów za sprawowanie. **Krajowy Mechanizm Prewencji uważa, że kwestie takie jak kontakt nieletnich z osobami spoza zakładu oraz możliwość otrzymania przepustki lub urlopu nie powinny być uzależnione od zachowania nieletniego.**

Jak wynika z Zarządzenia dyrektora, w Zakładzie Poprawczym w Białymstoku zaniechano stałej kontroli korespondencji nieletnich za wyjątkiem sytuacji, o których mowa w art. 66 § 3 u.p.n.

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami Krajowy Mechanizm Prewencji zalecił: zapewnienie wychowankom umieszczanym w oddzielnych pomieszczeniach mieszkalnych oraz izbach przejściowych takich samych praw w zakresie utrzymywania kontaktów z rodziną, jak pozostałym nieletnim, umożliwienie odbierania i wykonywania połączeń telefonicznych przez podopiecznych w izbie przejściowej, zaprzestanie praktyki proszenia rodziców nowoprzybyłych nieletnich o wstrzymanie się przed odwiedzinami w izbie przejściowej, wyeliminowanie z dokumentów wewnętrznych jednostki regulacji w zakresie realizowania uprawnień dotyczących kontaktów nieletnich z osobami spoza zakładu oraz możliwości otrzymania przepustki lub urlopu w zależności od oceny z zachowania oraz poziomu

³⁵ Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 45/113

terapeutycznego, przeprowadzanie kontroli korespondencji zgodnie z wytycznymi zawartymi w u.p.n.

Powołując się na rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości, dyrektor ZP w Białymstoku oznajmił, że nie widzi przeszkód, aby wychowankowie umieszczeni w izbach przejściowych odbierali połączenia telefoniczne, jednak ich wykonywanie jest w rozumieniu Rozporządzenia nagrodą. Dodał, że zaprzestano proszenia rodziców nowoprzybyłych nieletnich o wstrzymanie się przed odwiedzinami w izbie przejściowej. Oznajmił natomiast, że wyeliminowanie z dokumentów wewnętrznych jednostki regulacji w zakresie realizowania uprawnień dotyczących kontaktów nieletnich z osobami spoza zakładu oraz możliwości otrzymania przepustki lub urlopu w zależności od oceny z zachowania oraz poziomu terapeutycznego nie może być zrealizowane. Wyjaśnił także, że kontrola korespondencji odbywa się zgodnie z wytycznymi z u.p.n.

7.5. Oddziaływania wychowawcze

Oddziaływania wychowawcze prowadzone w ZP w Białymstoku wielokrotnie służyły złamaniu oporu fizycznego i psychicznego nieletnich, nie polegały zaś na wspieraniu wychowanków w procesie resocjalizacji. Wychowankowie zmuszani byli do składania próśb w sprawach najbardziej oczywistych, np. o splukanie pod prysznicem potu z ciała, o dodatkową zupę, etc. W ocenie KMP działania tego typu prowadzą do udreki i nie posiadają walorów wychowawczych.

Ponadto, nieletni podczas pobytu w izbie przejściowej, nie mogą przebywać w ciągu dnia na świeżym powietrzu. Regulamin izby przejściowej nie zawiera bowiem zapisu, który gwarantowałby im taką możliwość. Z programów grup wychowawczych wynika natomiast, że wychowankowie grupy IV i V mogą wychodzić na świeże powietrze 3 razy w tygodniu, grupy III – raz w tygodniu (program grupy II nie zawiera schematu/rozkładu dnia, w którym określono częstotliwość zajęć na świeżym powietrzu oraz innych czynności). W ocenie Krajowego Mechanizmu Prewencji możliwość codziennego przebywania na świeżym powietrzu jest istotna z perspektywy rozwoju psychofizycznego młodzieży niedostosowanej społecznie, przebywającej w zakładach zamkniętych, czyli w warunkach ograniczonej swobody. Podobne

stanowisko zajął Rzecznik Praw Obywatelskich, występując w dniu 15 maja 2009 r. do Ministra Sprawiedliwości z prośbą o podjęcie inicjatywy ustawodawczej, która uregulowałaby kwestię umieszczania nieletnich w izbie przejściowej oraz gwarantowałaby wszystkim nieletnim prawo do codziennych zajęć na świeżym powietrzu³⁶.

W odpowiedzi z dnia 5 czerwca 2009 r., Sekretarz Stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości zapewnił, że problematyka umieszczeń nieletnich w izbach przejściowych pozostaje w stałym zainteresowaniu Ministra Sprawiedliwości, a przejawem tego są liczne czynności nadzorcze dotyczące m.in. realizacji przez dyrektorów zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich rekomendacji wydanych przez Krajowy Mechanizm Prewencji. Uchybienia stwierdzone podczas tych czynności kontrolnych są na bieżąco eliminowane. Warunki w izbach przejściowych są dostosowywane do warunków panujących w pomieszczeniach mieszkalnych, wyeliminowana została niewłaściwa praktyka stosowania umieszczenia w tej izbie jako środka dyscyplinarnego, nieletni w nich umieszczeni mają zapewniony codzienny dostęp do zajęć na świeżym powietrzu, mają również możliwość korzystania z książek i gazet. Ponadto, na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości został zamieszczony wykaz procedur i regulaminów zalecanych do opracowania i stosowania we wszystkich zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich. Wśród nich znajdują się: "Procedura umieszczania w izbie przejściowej wychowanków schroniska" oraz "Procedura umieszczania w izbie przejściowej wychowanków zakładu poprawczego", które zalecają opuszczanie przez wychowanka co najmniej raz dziennie izby przejściowej w celu odbycia spaceru czy wykonania drobnych prac porządkowych na terenie placówki. Procedury te zawierają także wskazówki ułatwiające dyrektorom placówek ocenę, czy zachowanie nieletniego przemawia za umieszczeniem w izbie przejściowej w trybie § 25 rozporządzenia. W odpowiedzi zapewniono, iż zostaną podjęte działania mające na celu wprowadzenie w powyższych wzorcowych regulaminach zasady o obowiązkowym dostępie nieletnich umieszczonych w izbach przejściowych do codziennych zajęć na świeżym powietrzu.

³⁶ RPO-597667-VII 7020/11006/09

KMP zalecił: zamieszczenie w Regulaminie izby przejściowej prawa nieletnich do codziennych zajęć na świeżym powietrzu (ZP Białystok), zapewnienie wszystkim nieletnim możliwości pobytu na świeżym powietrzu, przez co najmniej 2 godziny dziennie, jeżeli pozwala na to pogoda (ZP Białystok).

Ustosunkowując się do zaleceń Mechanizmu, dyrektor ZP w Białymstoku oznajmił, że nie ma możliwości zapewnienia 2- godzinnych zajęć na świeżym powietrzu bez konieczności zrezygnowania z innych zajęć grupowych. Dodał, że w izbie przejściowej realizowany jest godzinny spacer, a zapisy w regulaminie zostaną przedstawione właściwemu organowi w celu zatwierdzenia.

8. Policyjne izby dziecka

Ze względu na nieuregulowanie kwestii maksymalnego czasu przebywania nieletniego w policyjnej izbie dziecka (dalej:PID), po wydaniu orzeczenia przez sąd, Rzecznik Praw Obywatelskich w dniu 20 stycznia 2012 r. zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości z pytaniem o stopień zaawansowania działań legislacyjnych w tej sprawie³⁷. W odpowiedzi, Minister Sprawiedliwości przyznał, iż problem przebywania nieletnich w PID jest stale w przedmiocie zainteresowań resortu. Oznajmił, że nadal prowadzony jest monitoring wykorzystania miejsc w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich, podejmowane są także działania nadzorcze, zmierzające do wyeliminowania nieprawidłowej praktyki sądów, o której alarmował RPO. Minister Sprawiedliwości dodał, że planowane jest przekazanie do uzgodnień międzyresortowych projektu ustawy o zmianie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich i ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych, który przewiduje usunięcie przepisów regulujących kwestię umieszczenia i pobytu nieletnich w Izbie (art. 33-55 u.p.n³⁸). W ich miejsce zaproponowano wprowadzenie przepisów określających minimalny i maksymalny czas pobytu nieletniego w PID, uzależniony od sytuacji (art. 32 h), w których następuje zatrzymanie nieletniego, przyczyny i cel tego zatrzymania (art. 32 i). W projekcie tym dodano przepis o prawie nieletniego do

³⁷ RPO-672816-VII-720.8.1/11.

³⁸ Dz. U. 2010 r. Nr 33, poz. 178 ze zm.

kontaktu z adwokatem i skorzystania z jego pomocy (art. 32 h § 2). Ponadto, na żądanie nieletniego, należy mu umożliwić także kontakt z rodzicami lub opiekunem.

W związku z niejednolitymi standardami w zakresie zapewniania zatrzymanym nieletnim dostępu do opieki medycznej, Rzecznik Praw Obywatelskich wystąpił w dniu 15 lutego 2012 r. do Komendanta Głównego Policji³⁹ w celu zwrócenia uwagi na konieczność poddawania każdego nowoprzyjętego do policyjnej izby dziecka badaniu lekarskiemu. Pozwoliłoby ono na rozpoznanie problemów zdrowotnych. Dodatkowo, wstępne badania umożliwiają identyfikację obrażeń ciała. Rzecznik uważa, że przepis zawarty w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 lipca 2002 roku w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję⁴⁰, stanowiący, iż zatrzymanemu udziela się niezwłocznie pierwszej pomocy medycznej lub poddaje niezbędnym badaniom lekarskim w przypadku, gdy osoba ta znajduje się w stanie zagrażającym życiu lub zdrowiu, jest niewystarczający. Rzecznik zasugerował, że rozwiązaniem kwestii kosztów, które są dla Komendantów argumentem przeciwko badaniom przed przyjęciem do Izby, mogłoby być wdrożenie do policyjnych izb dziecka praktyki przyjętej PID w Radomiu, gdzie na podstawie stosownych porozumień zawartych z Komendami Miejskimi, finansowanie opieki medycznej, przejęły na siebie władze miejskie. W odpowiedzi na wystąpienie Rzecznika, Komendant Główny Policji wyjaśnił, iż kwestię udzielenia pomocy medycznej nieletnim umieszczanym w PID reguluje rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 21 czerwca 2002 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję⁴¹. Została ona uwzględniona także w projekcie rozporządzenia MSWiA w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia oraz wzorów dokumentów sporządzanych i ewidencjonowanych w nich, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych, policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w nich, sposobu przechowywania zapisów obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb, udostępniania ich uprawnionym podmiotom oraz ich niszczenia. KGP podkreślił, że podejmowane były próby zaangażowania władz samorządowych w finansowanie Izb.

³⁹ RPO-687961-VII-720.8.1/11.

⁴⁰ Patrz: § 1 ust. 1 (Dz. U. 2002 r. Nr 97, poz. 880).

⁴¹ Dz.U. 2002 r. Nr97, poz. 880.

Przyznał, że w miastach, gdzie zlikwidowano izby wytrzeźwień, wyasygnowano pieniądze na dyżury lekarzy jedynie w określonych godzinach. Oznajmił, że w Komendzie została przeprowadzona analiza kosztów zatrudnienia specjalistów, które wraz z koniecznością przystosowania pomieszczeń i zaopatrzenia w sprzęt medyczny, okazały się zbyt wysokie w stosunku do środków finansowych Policji. Ze względu na duże znaczenie przypisywane przez RPO zapewnieniu opieki medycznej nieletnim umieszczonym w PID, sprawa ta pozostaje w jego zainteresowaniu.

Rzecznik w dniu 11 stycznia 2012 r. skierował wystąpienie do Komendanta Głównego Policji⁴² z prośbą o podjęcie działań w celu zmiany przepisów wewnętrznych, które określają zasady i procedury zbierania, gromadzenia, przetwarzania i opracowywania danych statystycznych dotyczących wykrywalności przestępczości i czynów karalnych nieletnich, aby zminimalizować ryzyko nadużyć w tym zakresie. W następnym wystąpieniu z dnia 20 marca 2012 r. do Komendanta Głównego Policji⁴³, wyraził zaś wątpliwość co do wcześniejszych informacji, jakoby w PID w Poznaniu nie była prowadzona praca wykrywcza. Przytoczył wyniki analizy teczek nieletnich, w których spotkano się z uwagą „*nie uzyskano treści o charakterze kryminalnym*” oraz informacje uzyskane od funkcjonariuszy w trakcie wizytacji, wskazujące na dokonywanie oceny ich pracy na podstawie liczby sporządzonych meldunków o charakterze kryminalnym, do których byli oni namawiani przez przełożonych. Krajowy Mechanizm Prewencji stoi na stanowisku, iż funkcjonariusz pełniący służbę w PID nie powinien mieć obowiązku pozyskiwania informacji o wspomnianym wyżej charakterze, dlatego też wpisywanie ich do notatek z rozmów z nieletnim, nie znajduje uzasadnienia. Rzecznik dodał, iż w celach porównawczych zostały przeanalizowane te czki nieletnich w PID w Lublinie, w których nie znaleziono podobnej adnotacji. Podkreślił, że chociaż nieletni mogą stanowić cenne źródło informacji dla pracy wykrywczej, czynności te nie powinny być wykonywane w policyjnych izbach dziecka. RPO wyjaśnił również jakie działania rozumie przez pozyskiwanie informacji o charakterze kryminalnym. Do dnia 30 marca 2012 r. nie wpłynęły odpowiedzi w tych sprawach.

⁴² RPO-664999-VII-720.8.1/11

⁴³ RPO-664999-VII-720.8.1/11.

9. Młodzieżowe Ośrodki Wychowawcze oraz Młodzieżowe Ośrodki Socjoterapii

W pierwszym kwartale 2012 r. przedstawiciele Krajowego Mechanizmu przeprowadzili wizytacje dwóch młodzieżowych ośrodków socjoterapii⁴⁴ (dalej: MOS).

Wnioski wynikające z wizytacji MOS w Dobrodzieniu zostaną przedstawione w kolejnym raporcie kwartalnym.

9.1. Warunki bytowe

W wizytowanym Ośrodku w Białymstoku, Mechanizm zwracał uwagę na dostosowanie go do potrzeb niepełnosprawnych. Zauważył, że nie stworzono w nim warunków umożliwiających samodzielne funkcjonowanie wychowankom ze specjalnymi potrzebami.

Ponadto Mechanizm zwrócił uwagę na zbyt małą liczbę biurek umieszczonych w sypialniach w stosunku do liczby wychowanków (3 dla 16 chłopców). Choć nieletni uczą się i odrabiają lekcje w stołówce internatu (wspólnie przy jednym dużym stole), trudno uznać to rozwiązanie za optymalne. Ze względu na specyfikę dzieci umieszczonych w MOS, zdaniem Mechanizmu, konieczne jest zapewnienie odpowiednich warunków do nauki, zarówno w aspekcie zminimalizowania ewentualnych zakłóceń, jak i zapewnienia mebli pozwalających zachować odpowiednią postawę oraz dających możliwość skorzystania z urządzeń biurowych (np. komputera), a także stosownego do czytania i pisania oświetlenia.

Krajowy Mechanizm Prewencji zalecił: dostosowanie Ośrodka do potrzeb osoby niepełnosprawnej, wyodrębnienie izby chorych oraz w jej pobliżu łazienki dla dzieci skierowanych do izby.

9.2. Personel

⁴⁴Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii „Exodus” w Białymstoku (25.02.2012 r.), Młodzieżowy Ośrodek Socjoterapii w Dobrodzieniu (13-16.03.2012 r.)

Personel wizytowanego Ośrodka legitymuje się przygotowaniem pedagogicznym oraz podnosi swoje kwalifikacje, biorąc udział w różnego rodzaju kursach. Niemniej jednak, w ocenie Krajowego Mechanizmu Prewencji warto jest zapewnić także szkolenia z zakresu ochrony praw dziecka w prawie międzynarodowym i krajowym, na co wskazuje **pkt 85 Reguł Narodów Zjednoczonych Dotyczących Ochrony Nieletnich Pozbawionych Wolności** stanowiący, iż *Personelowi pracującemu z nieletnimi pozbawionymi wolności, umożliwia się systematycznie szkolenia z zakresu wiedzy i umiejętności zawodowych, w szczególności z psychologii dziecka, pracy socjalnej i wychowawczej z dzieckiem, a także międzynarodowych standardów i norm dotyczących praw człowieka i praw dziecka*⁴⁵.

W związku z powyższym Mechanizm zalecił: zorganizowanie szkoleń dla pracowników Ośrodka z zakresu ochrony praw dziecka w prawie międzynarodowym i krajowym.

9.3. Traktowanie

Podczas wizytacji w MOS w Białymstoku, przedstawiciele KMP zostali zapoznani, z dobrą w ich ocenie, praktyką postępowania w przypadku, gdy wychowawca podejrzewa, że na terenie Ośrodka znajduje się wychowanek będący pod wpływem alkoholu lub narkotyków. Zgodnie z przyjętą w tej kwestii procedurą, pracownik ten odizolowuje wychowanka od reszty, ale ze względu na jego bezpieczeństwo nie pozostawia go samego i stwarza warunki, w których nie będzie zagrożone jego zdrowie i życie. Następnie wzywa lekarza w celu stwierdzenia stanu trzeźwości lub odurzenia, ewentualnie udzielenia pierwszej pomocy medycznej i zawiadania dyrektora ośrodka oraz rodziców (prawnych opiekunów).

Krajowy Mechanizm Prewencji zalecił: opracowanie procedury przeszukań wychowanek i pomieszczeń.

9.4. Dyscyplinowanie

⁴⁵ Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 45/113.

Ze względu na stosowanie odpowiedzialności zbiorowej wychowanek, Mechanizm wyraził krytykę względem wizytowanej placówki. Zgodnie z Regułą 67. Reguł Narodów Zjednoczonych dotyczącymi Ochrony Nieletnich Pozbawionych Wolności *sankcje zbiorowe mają być zakazane*⁴⁶.

Wątpliwości wizytujących wzbudziło zawarcie w katalogu środków dyscyplinarnych środka polegającego na złożeniu wniosku o przeniesienie nieletniego do innego ośrodka. Tymczasem, zgodnie z § 7 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 27 grudnia 2011 w sprawie szczegółowych zasad kierowania, przyjmowania, przenoszenia, zwalniania i pobytu nieletnich w młodzieżowym ośrodku wychowawczym, *przeniesienie nieletniego do innego ośrodka może nastąpić w szczególnie uzasadnionych przypadkach mających znaczenie dla skuteczności procesu resocjalizacyjnego lub terapeutycznego, na podstawie oceny zasadności dalszego pobytu nieletniego w ośrodku dokonywanej przez zespół, którego zadaniem jest planowanie i koordynowanie udzielania w ośrodku pomocy psychologiczno-pedagogicznej*⁴⁷. **KMP podkreśla, że stosowanie instytucji przeniesienia jako środka dyscyplinarnego jest niewłaściwe.** Mówi o tym także Zalecenie 97 Zaleceń Komitetu Ministrów dla państw członkowskich w sprawie europejskich reguł dla młodocianych przestępców objętych sankcjami lub środkami alternatywnymi *młodociani nie mogą być przenoszani w ramach środka dyscyplinarnego*⁴⁸.

Z relacji dyrektora MOS „Exodus” w Białymstoku wynika, że stosuje się wobec wychowanków karne zajęcia sportowe (np. bieganie), czy też zabiera się na kilka dni cenne dla dzieci przedmioty. Informacje te znajdują potwierdzenie w zapisach Zeszytu raportów. Co więcej, niepokój wizytujących wzbudziły także kary zawarte w Regulaminie (np. spanie na korytarzu, zakaz spożywania niektórych posiłków lub produktów) jak i niewłaściwe zachowanie niektórych wychowawców przy okazji stosowania sankcji (m.in. szarpanie wychowanków, wrzucanie siłą do „pokoju slumsów”, krzyczenie na chłopców). Powyższe praktyki, KMP uznaje za naganne, zmierzające do poniżenia dziecka.

⁴⁶ ⁴⁶ Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego 45/113.

⁴⁷ Dz. U. z 2011 r. nr 296 poz. 1755.

⁴⁸ CM/Rec (2008)11.

W związku z tym, że wobec wychowanków MOW i MOS stosowane są kary oraz nagrody, naruszające niejednokrotnie sferę ich wolności osobistej, oraz nie są określone w aktach powszechnie obowiązującego prawa, lecz w aktach wewnętrznych, co pozostaje w sprzeczności z art. 41 ust. 1 Konstytucji RP, dnia 21 marca 2012 roku Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej z prośbą o podjęcie inicjatywy ustawodawczej we wskazanym powyżej zakresie⁴⁹.

W związku z powyższym Mechanizm zalecił: zaprzestanie stosowania odpowiedzialności zbiorowej, wyeliminowanie przypadków poniżającego traktowania wychowanków przez niektóre osoby z personelu placówki oraz zobowiązanie pracowników do profesjonalnych zachowań w relacjach z chłopcami.

9.5. Prawo do informacji

Z informacji przekazanych przez dyrektora MOS w Białymstoku, nieletni są informowani o obowiązujących w jednostce zasadach, a zapoznanie się z prawami, obowiązkami i zasadami pobytu potwierdzają własnoręcznym podpisem. Przegląd akt osobowych przez przedstawicieli KMP potwierdził tę praktykę, jednak w kilku przypadkach ujawniono brak potwierdzenia własnoręcznym podpisem faktu zapoznania z prawami i obowiązkami. Ponadto, Regulamin MOS nie zawierał danych teleadresowych ani pełnej listy instytucji, do których wychowanek może się zwrócić w razie naruszenia jego praw.

Krajowy Mechanizm Prewencji podkreśla, że każdemu nieletniemu pozbawionemu wolności należy umożliwić stały dostęp do adresów instytucji, do których mogą się zwrócić w sytuacji, gdy ich prawa nie są przestrzegane. Adresy instytucji powinny znajdować się w ogólnodostępnym i widocznym dla nieletnich miejscu, tak by wgląd do nich nie był uzależniony od decyzji personelu lub innych czynników. W związku z czym KMP rekomenduje umieścić w widocznym miejscu adresy instytucji stojących na straży praw człowieka m.in. Rzecznika Praw Obywatelskich, Rzecznika Praw Dziecka, Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka i sędziego rodzinnego.

⁴⁹ RPO-699184-VII.

9.6. Prawo do kontaktu ze światem zewnętrznym

Mechanizm pozytywnie ocenia brak kontroli korespondencji, e-maili oraz rozmów telefonicznych. Każdy wychowanek może zainicjować codziennie rozmowę telefoniczną z członkiem rodziny czy też z wybraną przez niego i zaakceptowaną przez personel osobą trzecią oraz może odbierać telefony.

9.7. Prawo do opieki medycznej

W trakcie wizytacji MOS w Białymstoku, przedstawiciele KMP pozyskali informacje, że wychowankom nie zapewnia się żadnych usług medycznych, poza dopilnowaniem, czy biorą zalecane leki. W przypadku choroby, wychowankowie byli dowożeni do przychodni w Białymstoku i korzystali z usług medycznych na takich samych zasadach, co pozostali pacjenci NFZ. W ocenie Mechanizmu wychowankom MOS należy zapewnić niezbędną opiekę lekarską i stomatologiczną, również w zakresie profilaktyki.

Mechanizm zalecił: zagwarantowanie wychowankom profilaktycznej opieki medycznej oraz zapewnienie wychowankom niezbędnej opieki lekarskiej i stomatologicznej.

9.8. Prawo do wykonywania praktyk religijnych

Z informacji uzyskanych podczas wizytacji MOS w Białymstoku, wynika, że wszyscy wychowankowie są zobowiązani do brania udziału w niedzielnych nabożeństwach, mimo, iż jest to sprzeczne z zapisami Statutu Ośrodka. KMP ocenia ww. praktykę jako nieprawidłową, niezgodną z prawem do wolności religijnej.

Krajowy Mechanizm Prewencji rekomendował: zaprzestanie zmuszania wszystkich wychowanków do praktyk religijnych.

10. Izby wytrzeźwień

W I kwartale 2012 r. Krajowy Mechanizm Prewencji przeprowadzał wizytacje czterech izb wytrzeźwień (dalej IW)⁵⁰. Wyniki wizytacji zostaną przedstawione w kolejnym raporcie kwartalnym.

11. Pomieszczenia dla osób zatrzymanych jednostek organizacyjnych Policji

W pierwszym kwartale 2012 r. dokonano wizytacji dziewięciu pomieszczeń dla osób zatrzymanych przy jednostkach organizacyjnych Policji⁵¹ (dalej PdOZ lub Izba). Wyniki wizytacji z czynności KMP w PdOZ w Końskich, Świdnicy, Bytomiu i Kędzierzynie Koźlu zostaną przedstawione w kolejnym raporcie kwartalnym.

10.1. Traktowanie

Osoby umieszczone w PdOZ w Gdańsku, z którymi przeprowadzono rozmowy, nie zgłaszały żadnych uwag odnośnie traktowania ich przez personel podczas przyjmowania do Izby i pobytu w placówce. Uwagę KMP zwrócił jednak fakt, iż Izba nie zatrudnia funkcjonariuszek. W związku z tym, kontrola osobista zatrzymanych kobiet wykonywana jest przez funkcjonariuszki policji z innych wydziałów, pełniące dyżury w danym dniu w Komendzie lub pełniące służbę w patrolu, który dokonał zatrzymania. Zdaniem Krajowego Mechanizmu Prewencji taka sytuacja może prowadzić do naruszenia prawa do intymności, w sytuacji, gdy do Izby zostanie przyjęta kobieta w czasie, gdy żadna funkcjonariuszka nie pełni dyżuru w Komendzie. Mechanizm przypomina także zalecenie CTP: *zróznicowanie personelu pod względem płci to kolejne zabezpieczenie przed złym traktowaniem w miejscach pozbawienia wolności. Obecność personelu zarówno płci męskiej, jak i żeńskiej może mieć*

⁵⁰ Miejski Ośrodek Edukacji i Profilaktyki Uzależnień w Toruniu (1.03.2012 r.), Izba Wytrzeźwień w Opolu (13-16.03.2012 r.), Izba Wytrzeźwień w Katowicach (22.03.2012 r.), Izba Wytrzeźwień w Sosnowcu (30.03.2012 r.)

⁵¹ Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Miejskiej Policji w Gdańsku (05.01.2012 r.), Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Środzie Śląskiej (05.01.2012 r.), Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Końskich (13.02.2012 r.), Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Jędrzejowie (16.02.2012 r.), Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Świdnicy (17.02.2012 r.), Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Wąbrzeźnie (27.02.2012 r.), Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Toruniu Rubinkowo (27.02.2012 r.), Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Miejskiej Policji w Bytomiu (09.03.2012 r.), Pomieszczenia dla Osób Zatrzymanych przy Komendzie Powiatowej Policji w Kędzierzynie Koźlu (13-16.2012 r.).

korzystny wpływ tak w sensie etosu opiekuńczego, jak i w sprzyjaniu poczuciu normalności w miejscu pozbawienia wolności. Zróżnicowanie personelu pod względem płci pozwala także na właściwe rozlokowanie personelu przy wykonywaniu zadań drażliwych, takich jak przeszukania. W tym względzie Komitet pragnie podkreślić, że osoby pozbawione wolności – niezależnie od wieku – powinny być przeszukiwane jedynie przez personel tej samej płci, a ponadto każde przeszukanie, które wymaga rozebrania się osoby przeszukiwanej, powinno być wykonywane poza zasięgiem wzroku personelu dozoru płci przeciwnej⁵².

Analiza książki przebiegu służby i nagrań monitoringu PdOZ w Toruniu, którą wykonali przedstawiciele KMP w toku wizytacji, wykazała brak dokonywania faktycznej kontroli stanu osób przebywających w Izbie, pomimo odnotowania jej przeprowadzenia w książce przebiegu służby (podobnie w PdOZ w Jędrzejowie). Na nagraniach z kilku różnych dyżurów i dni nie zaobserwowano natomiast, aby funkcjonariusz kontrolował zachowanie osób umieszczonych w pomieszczeniu na bieżąco przez wizjer drzwi pokoju. W ocenie Mechanizmu o potrzebie bezpośredniej kontroli świadczy przedstawiony wizytującym przypadek upadku zatrzymanego z łóżka i ujawnienie zranienia dopiero po wejściu policjantów do zajmowanego przez niego pokoju. Co więcej, obowiązek dokonywania kontroli pomieszczeń przez wizjery pokoi wynika z § 13 *Zarządzenia Komendanta Głównego Policji z dnia 2 września 2009 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań w pomieszczeniach przeznaczonych dla osób zatrzymanych i doprowadzonych w celu wytrzeźwienia*⁵³.

Jedna z osób, z którymi przedstawiciele KMP przeprowadzili indywidualne rozmowy w PdOZ w Toruniu, zgłosiła uwagi dotyczące traktowania zatrzymanych przez jednego z funkcjonariuszy Policji, wskazując na problem niewłaściwego odnoszenia się do niego i do innych zatrzymanych (w PdOZ w Jędrzejowie zwracano się do zatrzymanych per „TY”). Funkcjonariusz ten nie tylko stosuje werbalną agresję, ale i uniemożliwia palenie tytoniu, czy chodzenie we własnym obuwiu, jak również nakazuje picie wyłącznie wody z kranu.

⁵² CPT/Inf (99) 12

⁵³ Dz. Urz. Komendy Głównej Policji Nr 12, poz. 56.

KMP zwraca uwagę na fakt, iż funkcjonariusze w postępowaniu wobec zatrzymanych są zobowiązani do poszanowania ich praw i godności. Zaleca wyeliminowanie nieprawidłowości w traktowaniu zatrzymanych oraz przeprowadzenie szkoleń z komunikacji interpersonalnej.

Dodatkowo Mechanizm przypomina, że warto jest przeprowadzenie szkoleń funkcjonariuszy pełniących służbę w Izbie z zakresu praw przysługujących osobom zatrzymanym i doprowadzonym do wytrzeźwienia jak również pomocy przedmedycznej.

Kontrola osobista zatrzymanych mężczyzn w PdOZ w Jędrzejowie odbywała się w monitorowanej dyżurce funkcjonariuszy pełniących służbę w Izbie. **Krajowy Mechanizm Prewencji podkreśla, iż podczas kontroli zatrzymanych należy respektować ich prawo do prywatności i intymności,** czego nie zapewnia monitorowany pokój.

Krajowy Mechanizm Prewencji zalecił: bezwzględne zapewnienie kontroli osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy Policji tej samej płci, co osoba, wobec której czynność ta jest przeprowadzana (PdOZ w Gdańsku), wyeliminowanie nieprawidłowości w sposobie odnoszenia się funkcjonariuszy do zatrzymanych (PdOZ Toruń, PdOZ Jędrzejów), wyeliminowanie nieprawidłowości w zakresie dokonywania przez funkcjonariuszy kontroli pokoi przez wizjery (też PdOZ Jędrzejów) oraz wprowadzenie kontroli bezpośrednich zwłaszcza w przypadku osób nietrzeźwych (PdOZ Toruń), prowadzenie w sposób rzetelny i szczegółowy książki przebiegu służby np. odnotowywanie tylko faktycznie przeprowadzanych kontroli oraz faktu pouczenia zatrzymanych o ich prawach i obowiązkach, przekazania informacji o monitoringu w Izbie (PdOZ Toruń), umożliwianie zatrzymanym pozostawiania we własnym obuwiu po wyjęciu sznurówek lub wydawanie obuwia zastępczego (PdOZ Toruń), zorganizowanie szkoleń dla funkcjonariuszy Policji z zakresu udzielania pierwszej pomocy, radzenia sobie ze stresem, umiejętności interpersonalnych (PdOZ Toruń, PdOZ Jędrzejów), przeprowadzenie kontroli osobistej w pokoju niemonitorowanym (PdOZ Jędrzejów).

W odpowiedzi na zalecenia KMP, Komendant Miejski Policji w Gdańsku oznajmił, że zobowiązał policjantów pełniących służbę w PdOZ do zapewnienia kontroli osób zatrzymanych przez funkcjonariuszy Policji tej samej płci.

10.2. Prawo do informacji

W indywidualnych rozmowach przeprowadzonych w PdOZ w Gdańsku, dwie osoby zatrzymane stwierdziły, iż mimo braku zapoznania z treścią Regulaminu, wraz z protokołem zatrzymania i kwitem depozytowym, otrzymały do podpisania dokument potwierdzający jego znajomość. Innymi podniesionymi kwestiami były: brak informacji o objęciu pokoi w Izbie monitoringiem, niewiedza odnośnie Regulaminu, jak również możliwości zapoznania się z jego treścią w trakcie pobytu w Izbie. W PdOZ w Środzie Śląskiej natomiast tekst Regulaminu wywieszony był na wewnętrznej stronie drzwi wejściowych prowadzących do Izby, co umożliwia tylko jednorazowe zapoznanie się z nim. Naczelnik Wydziału Prewencji wyjaśnił jednak, że treść *Regulaminu* udostępniana jest osobom zatrzymanym przy przyjęciu do Izby, jak również każdorazowo na żądanie w czasie późniejszym **W ocenie Krajowego Mechanizmu Prewencji konieczne jest podjęcie odpowiednich działań, tak aby każda osoba była rzetelnie informowana o swoich prawach i obowiązkach wynikających z treści Regulaminu i objęciu pokoi monitoringiem, a także aby istniała możliwość zapoznania się przez osobę zatrzymaną z Regulaminem podczas pobytu w Izbie.** Zgodnie z zasadą 13 Rezolucji Zgromadzenia Ogólnego ONZ z dnia 9 grudnia 1988 r. *każdy, w chwili swojego aresztowania oraz w momencie rozpoczęcia pozbawienia go wolności lub uwięzienia lub niezwłocznie po tym momencie, otrzyma od organu władzy odpowiedzialnego za jego aresztowanie, pozbawienie go wolności lub uwięzienie odpowiednio, informacje na temat jego praw wraz z ich objaśnieniem oraz na temat sposobu, w jaki może z nich skorzystać*⁵⁴. Co więcej, **KMP stoi na stanowisku, że zapoznanie się i przyswojenie regulaminu pobytu w PdOZ powinno odbyć się w warunkach wolnych od pośpiechu i konieczności wykonywania innych czynności. Optymalnym rozwiązaniem,**

⁵⁴ „Zbiór zasad ochrony wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie zatrzymania lub uwięzienia”

zdaniem KMP, jest powieszenie informacji dotyczących uprawnień zatrzymanych i reguł ich pobytu w PdOZ na wewnętrznej stronie pokoi, w których przebywają.

W ocenie Mechanizmu, ważne jest umieszczenie w widocznym miejscu adresów instytucji zajmujących się ochroną praw człowieka, czego brakowało w wizytowanych placówkach (PdOZ Gdańsk i PdOZ Środa Śląska).

Wizytowane jednostki, z wyjątkiem PdOZ w Toruniu, dysponowały przetłumaczonym na języki obce tekstem Regulaminu pobytu osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia (dalej: Regulamin). **Zdaniem Mechanizmu, we wszystkich miejscach detencji winny znajdować się, przetłumaczone na podstawowe języki, prawa i obowiązki osób zatrzymanych lub uwięzionych i być udostępniane przebywającym w nich cudzoziemcom.**

Wśród zatrzymanych w PdOZ (PdOZ Toruń, PdOZ Jędrzejów), z którymi przedstawiciele Mechanizmu przeprowadzili rozmowy indywidualne, znajdowały się osoby, które nie były powiadomione o zasadach panujących w Izbie lub ze względu na stan nietrzeźwości w chwili przyjmowania, nie pamiętały tego faktu. Mechanizm zaleca poniższą procedurę (zgodną z Regulaminem): jeżeli kontakt z osobą zatrzymaną lub doprowadzoną w celu wytrzeźwienia jest utrudniony z uwagi na zakłócenie świadomości, czynności te należy wykonać po ustaniu przyczyny odstąpienia od realizacji tego obowiązku.

Mechanizm zalecił: zapewnienie rzetelnego zapoznania osób przyjmowanych do Izby z Regulaminem i umożliwienie im zapoznawania się z Regulaminem podczas pobytu w Izbie (PdOZ w Gdańsku, PdOZ Środa Śląska, PdOZ Jędrzejów), zapewnienie bezwzględnego informowania osób przyjmowanych do Izby o objęciu wszystkich pokoi monitoringiem (PdOZ w Gdańsku), umieszczenie w widocznym miejscu adresów instytucji zajmujących się ochroną praw człowieka (PdOZ w Gdańsku), zaopatrzenie PdOZ w egzemplarze regulaminu przetłumaczone na inne języki (PdOZ Toruń), jeżeli kontakt z osobą zatrzymaną lub doprowadzoną w celu wytrzeźwienia jest utrudniony z uwagi na zakłócenie świadomości, pouczenie jej o prawach i obowiązkach oraz powiadomienie o monitoringu po ustaniu przyczyny odstąpienia od realizacji tego obowiązku (PdOZ Toruń).

W odpowiedzi na zalecenia KMP, Komendant Miejski Policji w Gdańsku oznajmił, że zobowiązał pracowników PdOZ do zapoznawania osób przyjmowanych do Izby z Regulaminem oraz w trakcie pobytu, informowania o objęciu wszystkich pomieszczeń monitoringiem. Dodał, że umieszczono w widocznym miejscu adresy instytucji zajmujących się ochroną praw człowieka.

10.3. Prawo osoby zatrzymanej do żądania powiadomienia osób bliskich o sytuacji prawnej, w której się znajduje.

W wizytowanych Izbach (PdOZ W Gdańsku, PdOZ w Środzie Śląskiej, PdOZ w Jędrzejowie, PdOZ Toruń) funkcjonariusze Policji informują osoby bliskie lub inne osoby wskazane przez zatrzymanego lub doprowadzonego w celu wytrzeźwienia o jego pobycie w Izbie. Krajowy Mechanizm Prewencji pozytywnie ocenia przychylność funkcjonariuszy wizytowanej Izby do tego typu rozwiązania. Szczególną wagę do realizacji prawa danej osoby do zgłoszenia faktu jej zatrzymania osobie trzeciej, którą sama wybierze, przykładają również Komitet Zapobiegania Torturom (CPT)⁵⁵.

Zdaniem Krajowego Mechanizmu Prewencji, w pierwszej kolejności należałoby rozważyć możliwość samodzielnej realizacji przysługującego zatrzymanym prawa do powiadomienia osoby trzeciej, zaś tylko w sytuacjach szczególnych, prawo to realizować za pośrednictwem funkcjonariuszy Policji.

W związku z powyższym Mechanizm zalecił: umożliwienie osobie zatrzymanej, realizacji prawa do powiadomienia osoby trzeciej o jej zatrzymaniu, bez pośrednictwa funkcjonariuszy Policji (PdOZ Środa Śląska, PdOZ Toruń, PdOZ Jędrzejów).

10.4. Prawo do ochrony zdrowia

Krajowy Mechanizm Prewencji każdorazowo weryfikuje sposób realizowania przez funkcjonariuszy Policji prawa osób zatrzymanych do ochrony ich zdrowia. Przed umieszczeniem w PdOZ, badaniu lekarskiemu poddawane są wszystkie osoby

⁵⁵Patrz: §36 CPT/Inf (1992)3

doprowadzone w celu wytrzeźwienia, pozostałe tylko wówczas, gdy jest taka uzasadniona potrzeba (np. widoczne obrażenia ciała) lub gdy zatrzymany tego żąda.

W PdOZ w Środzie Śląskiej, uwagę Mechanizmu zwrócił brak rzetelności w prowadzeniu dokumentacji medycznej. Nadto, nieczytelny był sposób gromadzenia dokumentacji dotyczącej skierowania osób zatrzymanych i doprowadzonych do wytrzeźwienia na badania lekarskie. Udostępniona wizytującym książka wizyt lekarskich, założona we wrześniu 2011 r., zawierała tylko jeden wpis, choć według funkcjonariuszy wizyt takich mogło być więcej. Ponadto, wpis był niepełny, ponieważ nie zawierał daty wizyty. Tymczasem, zgodnie z Zarządzeniem nr 1061 Komendanta Głównego Policji z dnia 2 września 2009 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań w pomieszczeniach przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, prowadzenie książki wizyt lekarskich jest obligatoryjne⁵⁶. Dokonana analiza pozwala stwierdzić, że dokumentacja była w wielu przypadkach nieczytelna, niepełna (nie zawierała istotnych informacji) lub wewnętrznie sprzeczna (podobnie w PdOZ Jędrzejowie). Taki sposób jej prowadzenia uniemożliwił dokonanie oceny, czy osobom zatrzymanym i doprowadzonym do wytrzeźwienia została zapewniona właściwa opieka lekarska. Wątpliwości budziła również dokumentacja badań lekarskich osób zatrzymanych, które znajdowały się w stanie nietrzeźwości albo pod działaniem środków odurzających lub psychotropowych. Zgodnie z § 6 pkt 2 Regulaminu Izby, osoby takie należy obligatoryjnie poddać badaniom lekarskim w celu stwierdzenia braku przeciwwskazań medycznych do przyjęcia do pomieszczenia. Tymczasem w protokołach zatrzymań takich osób z 2011 roku, w 14 przypadkach brakowało jakiegokolwiek informacji o tym, czy przeprowadzono badanie, zaś w 1 przypadku zaznaczono wręcz, że go nie było. Mechanizm zalecił wyeliminowanie nieprawidłowości.

W PdOZ w Toruniu nie prowadzono statystyk badań przeprowadzonych przed przyjęciem do Izby, nie gromadzono również skierowań/wniosków o przeprowadzenie w/w badania. Z rozmów z zatrzymanymi wynikało, że badania lekarskie realizowane przez zewnętrzną firmę przed przyjęciem do PdOZ były bardzo pobieżne, jedynie w formie wywiadu. W ocenie KMP wywiad, zwłaszcza tak

⁵⁶ Patrz: § 6 ust. 1 pkt 3 (Dz. Urz. KGP nr 12, poz. 56 ze zm.).

pobieżny, nie może zastąpić rzetelnego badania lekarskiego. W wizytowanej jednostce, zastrzeżenia Mechanizmu wzbudził także zły stan wyposażenia pokoju lekarskiego i panujący w nim brud. Policjanci wyjaśnili, iż lekarze nie korzystają z tego pomieszczenia prawdopodobnie ze względu na brak monitoringu. Stosują praktykę wchodzenia bezpośrednio do pokoju zatrzymanych, co w ocenie KMP narusza prawo zatrzymanych do intymności podczas badania. Według CPT, *powinny zostać opracowane alternatywne rozwiązania, które pogodziłby konieczność zapewnienie bezpieczeństwa oraz poufności badań medycznych*⁵⁷. KMP zalecił regularne sprzątanie pomieszczenia lekarskiego, wymianę zniszczonego wyposażenia oraz wykonywanie badań w tym pokoju, jako niemonitorowanym i wyposażonym w instalację przyzywową, bez obecności policjantów. O konieczności respektowania prawa do intymności, Mechanizm przypomniał także w PdOZ w Jędrzejowie zalecając zainstalowanie parawanu w monitorowanym pomieszczeniu do badań.

Mechanizm zalecił: we wnioskach o przeprowadzenie badań lekarskich precyzyjnie wskazywać przyczynę ich przeprowadzenia, w szczególności określać schorzenie, na które cierpi osoba poddana badaniu (PdOZ Środa Śląska), zadbać o czytelne i niezawierające sprzeczności wypełnianie wniosków o przeprowadzenie badań lekarskich oraz protokołów zatrzymań w części dotyczącej badań lekarskich (PdOZ Środa Śląska, PdOZ Jędrzejów), zadbać o czytelne dokumentowanie przeprowadzania badań lekarskich osób znajdujących się w stanie nietrzeźwości albo pod działaniem środków odurzających lub psychotropowych (PdOZ Środa Śląska), dopilnować prawidłowości w wypełnianiu przez lekarzy książki wizyt lekarskich (PdOZ Środa Śląska), wykonywanie badań lekarskich w pokoju lekarskim i bez obecności policjantów w sytuacjach, które tego bezwzględnie nie wymagają (PdOZ Toruń), wyeliminowanie nieprawidłowości polegających na przeprowadzaniu jedynie pobieżnego wywiadu, zamiast faktycznego badania lekarskiego przed umieszczeniem w PdOZ (PdOZ Toruń), wyposażenie pokoju lekarskiego w parawan lub wyłączenie go z monitoringu jednostki (PdOZ Jędrzejów).

10.5. Warunki bytowe

⁵⁷ Patrz: § 123 [CPT/(2011) 20].

W związku z zawaleniem się stropu i podłogi Pomieszczenia dla osób zatrzymanych w Wąbrzeźnie, decyzją Komendanta Powiatowego Policji, Izba została zlikwidowana. Zgodnie z decyzją Komendanta Wojewódzkiego Policji w Bydgoszczy, osadzenie osób zatrzymanych z terenu powiatu wąbrzeskiego odbywa się w PdOZ przy: KMP Grudziądz, KPP Brodnica, KPP Golub Dobrzyń. Na terenie KPP Wąbrzeźno zorganizowano 1 pomieszczenie, w którym zatrzymany przebywa do czasu przetransportowania do jednej z w/w Izb. Z informacji udzielonych przez Komendanta Powiatowego Policji wynika, iż podjął on działania zmierzające do utworzenia w Wąbrzeźnie pomieszczeń dla osób zatrzymanych, które Krajowy Mechanizm Prewencji w pełni popiera. W opinii Mechanizmu przewóz zatrzymanych do odległych miejscowości stanowi dla nich niedogodność i naraża na zbędne dolegliwości. Nadto osoby będące mieszkańcami Wąbrzeźna i okolic, zwalniane z pomieszczeń znajdujących się w wymienionych wyżej miejscowościach, muszą pokonać większą odległość do swoich domów oraz ponieść związane z tym koszty. Na czas funkcjonowania wspomnianej poczekalni **Mechanizm zaleca utworzenie rejestru osób oczekujących na doprowadzenie do PdOZ**, ponieważ ma to istotne znaczenie dla przestrzegania praw zatrzymanych z uwagi na uregulowany w przepisach maksymalny czas zatrzymania.

Pomieszczenie dla osób zatrzymanych w Gdańsku posiada pole spacerowe, które nie było używane ze względu na konieczność przeprowadzenia remontu. W ocenie wizytujących, zasadnym jest podjęcie sprawnych działań w celu przeprowadzenia prac renowacyjnych, ponieważ dostęp do niego jest ważny z punktu widzenia możliwości rozładowywania emocji osób osadzonych i zapewnienia im dostępu do świeżego powietrza i czy używania wyrobów tytoniowych. Uwagi wizytujących PdOZ w Gdańsku wzbudził także stan materacy, świadczący o konieczności ich wymiany, nieprzyjemny zapach i duchotę, wynikające z niesprawnej wentylacji oraz brak zasłonek prysznicowych gwarantujących intymność. W związku z powyższym, Mechanizm zalecił wyeliminowanie nieprawidłowości.

W pomieszczeniu do kontroli osobistej w PdOZ w Środzie Śląskiej, przedstawiciele KMP zauważyli brak maty podłogowej, co stwarzało konieczność stawania przez osoby kontrolowane bezpośrednio na podłodze. Zanotowano także brak

ręczników i mydła. Naczelnik Wydziału Prewencji poinformował wizytujących, że z informacji przekazanych przez osobę sprząającą wynika, iż mydło znajduje się w pomieszczeniu socjalnym. Niemniej jednak nie można było ustalić, czy i kiedy jest ono wydawane zatrzymanym, mimo iż prawo do jego otrzymania zostało zawarte w Regulaminie izby. CPT podkreśla, że *osoby przebywające w areszcie policyjnym powinny mieć dostęp do należytego urządzenia toaletowego w przyzwoitych warunkach oraz otrzymać adekwatne środki w celu umycia się*⁵⁸. Innym zarzutem, dotyczącym warunków bytowych, były ostre zakończenia na rogach stołów i ław, a więc niespełnienie wymogów bezpieczeństwa określonych w § 7 ust. 1 pkt 5 Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 października 2008 roku w sprawie pomieszczeń w jednostkach organizacyjnych Policji przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia oraz regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach⁵⁹. W związku z powyższym, Mechanizm zalecił wyeliminowanie nieprawidłowości. Ponadto, Naczelnik Wydziału Prewencji poinformował, iż ze względów bezpieczeństwa światło w pokojach dla zatrzymanych zapalone jest również w porze nocnej, w takim samym natężeniu jak za dnia. Zdaniem KMP warto rozważyć zamontowanie oświetlenia o mniejszej intensywności, aby umożliwić zatrzymanym sen.

Z informacji udzielonych przez policjantów w PdOZ w Toruniu wynika, że zatrzymani mogą przez cały czas korzystać z materaca, poduszek i koców, co KMP uważa za dobrą praktykę. Mankamentem jest nieodświeżanie tych przedmiotów. Mechanizm zaleca, aby wydawanie czystych przedmiotów nie ograniczało się wyłącznie do powłoczek i aby koce, materace i poduszki znajdujące się na stanie w PdOZ były regularnie czyszczone/prane.

PdOZ w Toruniu nie jest dostosowane do potrzeb osoby z niepełnosprawnością. **W związku z faktem, że w PdOZ w każdej chwili może zostać osadzona osoba z niepełnosprawnością ruchową, KMP rekomenduje dostosowanie sanitariatów Izby oraz przynajmniej jednego pokoju do potrzeb osób, które nie będą w stanie samodzielnie się poruszać bez odpowiednich udogodnień.**

⁵⁸ Patrz: § 47 [CPT/Inf (2002)15].

⁵⁹ Dz. U. 2008 r., Nr 192, poz. 1187.

Co więcej, w dniu wizytacji pod drzwiami pokoi, w których umieszczono osoby zatrzymane znajdowało się obuwie przebywających w nich osób, co jest niezgodne z § 10 ust. 1 Regulaminu pobytu w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, stanowiącego załącznik do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 13 października 2008 r. w sprawie pomieszczeń w jednostkach organizacyjnych Policji przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia oraz regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach⁶⁰. Zaznaczyć należy w tym miejscu, że z informacji przekazanych przez zatrzymanych wynika, że nakazując im pozostawienie butów przed pokojami, równocześnie nie proponowano im obuwia zastępczego. W PdOZ w Jędrzejowie natomiast, zatrzymani mogli posiadać własne buty jedynie po wyjęciu sznurówek i nie proponowano im zastępczych.

Na podstawie dokonanego oglądu Krajowy Mechanizm Prewencji zalecił: zapewnienie środków finansowych na remont pola spacerowego w Izbie (PdOZ w Gdańsku), zakup nowych materacy (PdOZ w Gdańsku), usprawnienie wentylacji (PdOZ w Gdańsku), zakup zasłonek do pryszniczy (PdOZ w Gdańsku), usunięcie ostrych zakończeń rogów stołów i ław w pokojach dla zatrzymanych (PdOZ Środa Śląska), zapewnienie wszystkim osobom umieszczonym w Izbie ręcznik i mydło na czas potrzebny do ich użycia, niezależnie od tego, czy tego zażądają (PdOZ Środa Śląska), poprawienie warunków przeprowadzania kontroli osobistej poprzez wyposażenie pomieszczenia przejściowego w matę (PdOZ Środa Śląska), rozważenie zainstalowania w pokojach dodatkowego oświetlenia o małej intensywności, na potrzeby monitorowania zatrzymanych w porze nocnej, umożliwiającego skorzystanie zatrzymanym z wypoczynku nocnego (PdOZ Środa Śląska), wymianę zniszczonego wyposażenia w pokoju lekarskim (PdOZ Toruń), regularne czyszczenie/pranie koców, materacy i poduszek wydawanych zatrzymanym (PdOZ Toruń), dostosowanie sanitariatów Izby oraz przynajmniej jednego pokoju do potrzeb osób z niepełnosprawnością i osób starszych, które nie będą w stanie samodzielnie się poruszać bez odpowiednich udogodnień (PdOZ Toruń).

⁶⁰ Dz.U. 2008 Nr 192, poz.1187.

W odpowiedzi na wydane zalecenia, Komendant Miejski Policji w Gdańsku, oznajmił, że do Wydziału GMT KWP w Gdańsku złożono zapotrzebowanie na zakup 32 materacy zmywalnych z dwóch stron. Dodał, że uwzględniono renowację pola spacerowego i usprawnienie wentylacji podczas planowanego remontu elewacji budynku KMP w Gdańsku. Na koniec oświadczył, iż pomieszczenia socjalne spełniają wymogi określone w rozporządzeniu MSWiA z dnia 13 października 2008 roku w sprawie pomieszczeń w jednostkach organizacyjnych Policji przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia oraz regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach.

11. Domy Pomocy Społecznej

W pierwszym kwartale 2012 r. wizytacje Krajowego Mechanizmu Prewencji objęły dwa Domy Pomocy Społecznej⁶¹. Ustalenia z wizytacji zostaną przedstawione w kolejnym raporcie kwartalnym.

⁶¹ Dom Pomocy Społecznej Nr 1 w Grudziądzu (07-09.03.2012 r.), Dom Pomocy Społecznej „Serce” w Łodzi (28-30.02.2012 r.)

Część 3

Wybór spraw indywidualnych

ZESPÓŁ II

RPO-640240-II/10

Sprawa została podjęta z urzędu w wyniku artykułu prasowego, w którym wskazywano na proceder handlu ludźmi w postaci przeprowadzenia nielegalnej adopcji. Sprawa karna była prowadzona przez jednostkę Prokuratury w P. Rzecznik, po prawomocnym zakończeniu postępowania, zwrócił się o akta sprawy. W wyniku analizy materiału dowodowego, ustalono, że postępowanie przeprowadzono w sposób prawidłowy, podjęto słuszną decyzję o umorzeniu postępowania, jednakże nie zbadano jednego pobocznego wątku sprawy, który dotyczył prowadzenia działalności polegającej na wyszukiwaniu rodziców adopcyjnych, kontaktowaniu ich z ewentualnymi rodzicami biologicznymi dziecka, pomaganiu w procesie adopcji i pobieraniu w tego tytułu wynagrodzenia. Materiał dowodowy w tym zakresie był niepełny i w uzasadnieniu postanowienia o umorzeniu postępowania, prokurator nie odniósł się do tego wątku sprawy. Biorąc pod uwagę powyższe, skierowano wystąpienie do Prokuratury Okręgowej w P. z wnioskiem o zbadanie sprawy pod kątem wystąpienia przesłanek czynu zabronionego z art. 211a Kodeksu karnego.

W odpowiedzi Prokurator Okręgowy w P. poinformował Rzecznika, że po ponownym badaniu akt przedmiotowego postępowania, w pełni zostały podzielone zastrzeżenia Rzecznika i przekazano materiał dowodowy dotyczący czynu z art. 211a K.k. do właściwej jednostki prokuratury, w celu przeprowadzenia postępowania przygotowawczego.

RPO-575580-II/07

Do Rzecznika wpłynęły skargi Pana Piotra W. osadzonego w Zakładzie Karnym w G. z dnia 20.05.2011 r. i z dnia 26.05.2011 r. W swoich wnioskach skazany podnosił zarzuty bezpodstawnego odebrania dokumentu związanego z postępowaniem, którego jest uczestnikiem oraz wysyłania jego pism w terminie sprzecznym z obowiązującymi przepisami. O zbadanie przedmiotowych zarzutów Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Sz. W odpowiedzi Dyrektor wskazał, iż w dniu 17.12.2009 r. podczas kontroli celi mieszkalnej, w której wnioskodawca był zakwaterowany zakwestionowano m.in. dokumentację dotyczącą jednostek penitencjarnych (załącznik do Zarządzenia Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 01.09.2003 r. w sprawie określenia przeznaczenia zakładów karnych i aresztów śledczych). Decyzją Dyrektora jednostki dokument ten został zdeponowany w magazynie. Postępowanie w tym względzie było nieprawidłowe i spowodowało naruszenie art. 110a § 1 k.k.w., który wskazuje jakie przedmioty skazany ma prawo posiadać w celi mieszkalnej. Zatrzymany dokument był związany z postępowaniem,

którego skazany jest uczestnikiem. W kwestii korespondencji, którą osadzony kierował do Sądu Rejonowego w G. ustalono, iż naruszony został § 17 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno - porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. Nr 152, poz. 1493). Termin wysłania korespondencji został przekroczony i dlatego też ten zarzut skazanego również okazał się zasadny. Jak poinformował Dyrektor w związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami w Zakładzie Karnym w G., podjęte zostały stosowne działania mające na celu uniknięcie podobnych zdarzeń w przyszłości.

Wobec powyższego w oparciu o obowiązujące regulacje prawne uznano skargę Pana Piotra W. za uzasadnioną, stwierdzając naruszenie przysługującego mu prawa do posiadania w celi mieszkalnej dokumentu związanego z postępowaniem, którego jest uczestnikiem oraz stwierdzając naruszenie § 17 rozporządzenia poprzez nieterminowe wysyłanie korespondencji skazanego.

RPO-673884-II/11

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Macieja R., przebywającego w Zakładzie Karnym w B. W piśmie tym, osadzony podniósł zarzut niezapewnienia mu dostępu do łaźni. Na podstawie art. 12 pkt. 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r. Nr 17, poz. 147, z późn. zm.), zwrócono się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w O. Przeprowadzone w tej sprawie postępowanie wyjaśniające wykazało, że w dniu 22 czerwca 2011 r. Pan Maciej R. został przemieszczony z oddziału VIII do oddziału XVII i osadzony w celi mieszkalnej nr 71. Natomiast w dniu 29 sierpnia 2011 r. został umieszczony w oddziale XI. Z udzielonych nam wyjaśnień wynikało, iż po osadzeniu wnioskodawcy w środę (22 czerwca 2011 r.) w oddziale XVII, doprowadzono go do łaźni w piątek (24 czerwca 2011 r.). Natomiast w dniu 29 czerwca 2011 r. (w środę) nastąpiło kolejne przemieszczenie osadzonego, tym razem do oddziału XI (z zebranej dokumentacji wynika, iż plan kąpieli dla osadzonych z oddziałów IV – XIII przewidywał, że skazani z oddziału XI realizują kąpiel w poniedziałek). Z wyjaśnień Administracji wynika, iż osadzony miał możliwość zgłoszenia potrzeby kąpieli oddziałowemu lub wychowawcy (jednakże tego nie uczynił). Niemniej jednak należy podkreślić, iż utrzymanie higieny jest zarówno prawem, jak i obowiązkiem osadzonego. Jak wiadomo, uprawnienie to wynika przede wszystkim z przepisu art. 102 pkt. 1 k.k.w., który wyraźnie wskazuje, iż skazany ma prawo w szczególności do odpowiednich warunków higieny. Jak stanowi art. 111 § 1 k.k.w. skazanemu zapewnia się warunki niezbędne do utrzymania higieny osobistej. Tak więc na jednostce penitencjarnej spoczywa obowiązek zapewnienia osadzonemu możliwości skorzystania z przysługującego mu powyżej prawa. Zgodnie z treścią przepisu § 30 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno – porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. z 2003 r. Nr 152, poz. 1493) skazanemu przysługuje co najmniej raz w tygodniu ciepła kąpiel. Słowo „co najmniej” oznacza „nie mniej niż”. Natomiast zebrana dokumentacja wskazuje na to, że ponad tydzień osadzony nie miał możliwości

skorzystania z ciepłej kąpieli. Zdaniem Rzecznika nastąpiło to z powodu braku dobrej organizacji w jednostce penitencjarnej.

Mając powyższe na uwadze, skarga została uznana za zasadną.

RPO-518104-II/05

Do Rzecznika zwrócił się Pan Czesław Ł., podnosząc, iż Służba Więzienna Aresztu Śledczego w R. zastosowała wobec niego środki przymusu bezpośredniego nie mając ku temu przesłanek. Sformułował również zarzuty dotyczące sposobu stosowania tych środków, m.in.: blisko 14 godzin przebywał w pasie obezwładniającym wieloczęściowym, nie miał możliwości załatwienia potrzeb fizjologicznych oraz nie otrzymał kolacji. Rzecznik podjął sprawę i zwrócił się do właściwego Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej o zbadanie zasadności zarzutów podniesionych przez autora skargi. Z odpowiedzi udzielonej Rzecznikowi wynikało, że w ocenie Inspektoratu brak jest podstaw do stwierdzenia, że postępowanie funkcjonariuszy w trakcie stosowania tych środków było niewłaściwe. Dyrektor Okręgowy podzielił jedynie uwagi Rzecznika, dotyczące braku realizacji przez wychowawcę dyspozycji wynikających z § 4 ust. 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 2010 r. w sprawie stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz użycia broni palnej lub psa służbowego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej – stwierdzono, iż wyniki oddziaływań wychowawczych i psychologicznych, jakim poddaje się osadzonego, wobec którego zastosowano środki przymusu bezpośredniego, nie zostały odnotowane w dokumentacji osobopoznawczej skazanego. W tej sytuacji Rzecznik przedstawił sprawę Centralnemu Zarządowi Służby Więziennej i wniósł o jej zbadanie. W ocenie Zespołu ds. Skarg Osób Pozbawionych Wolności Centralnego Zarządu Służby Więziennej zachowanie skazanego uzasadniało konieczność zastosowania wobec niego środków przymusu bezpośredniego. Dokonany przez administrację dobór środków również nie budzi zastrzeżeń. Organ więziennictwa podzielił jednak pogląd Rzecznika, iż decyzję o zaprzestaniu stosowania wobec skazanego najdrastyczniejszego środka przymusu bezpośredniego, jakim są pasy wieloczęściowe, należało podjąć znacznie wcześniej niż to uczyniono. Nie było bowiem przesłanek do dalszego stosowania tego rodzaju środka, należało ewentualnie poprzestać na stosowaniu celi zabezpieczającej. Podczas kolejnych kontroli zachowania skazanego, dowódca zmiany, zobowiązany do dokonywania oceny konieczności dalszego stosowania środków, o których mowa, stwierdzał jedynie taką potrzebę, nie uzasadniając jej. Należy zauważyć, iż ustawa z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej i przywołane rozporządzenie dopuszczają możliwość stosowania kilku środków przymusu bezpośredniego jednocześnie, ale zaznaczają również, iż musi to być konieczne i uzasadnione potrzebą. Ponadto, środków przymusu bezpośredniego nie można stosować dłużej niż wymaga tego potrzeba.

Mając powyższe na uwadze, skargę wnioskodawcy w powyższym zakresie uznano za zasadną. Przeprowadzone czynności nie pozwoliły na uznanie za uzasadnione pozostałych zarzutów. Przyznano również, iż nastąpiła zwłoka w rejestrowaniu zdarzeń urządzeniem rejestrującym obraz i dźwięk. W związku z powyższym

zwrócono Dyrektorowi Aresztu uwagę i zobowiązano do podjęcia działań eliminujących w przyszłości takie sytuacje. Centralny Zarząd Służby Więziennej poinformował Rzecznika, że w związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, zagadnienie stosowania środków przymusu bezpośredniego przez Służbę Więzienną będzie monitorowane przez Centralny Zarząd Służby Więziennej, jak również stanie się przedmiotem wnikliwej analizy w zakresie planowanych czynności kontrolnych w jednostkach penitencjarnych.

RPO-651588-II/10

Do Rzecznika zwrócił się Pan Marek M. podnosząc, iż w czasie swojego pobytu w Zakładzie Karnym nr 2 w W. spotkał się z praktyką wywoływania osób pozbawionych wolności po nazwisku przez radiowęzeł oraz wywieszania sposobu rozpoznania próśb na tablicy ogłoszeń jednostki penitencjarnej. Po podjęciu tej sprawy Rzecznik zwrócił się do właściwego Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej z prośbą o zbadanie sprawy. W odpowiedzi Dyrektor Okręgowy przedstawił opinię prawną, która wyrażała stanowisko o prawidłowości zastosowanych rozwiązań. Ponieważ Rzecznik miał wątpliwości w tym względzie, skierował pismo do Centralnego Zarządu Służby Więziennej z prośbą o zajęcie stanowiska w tej sprawie. W odpowiedzi Centralny Zarząd Służby Więziennej uznał praktykę zastosowaną w Zakładzie Karnym nr 2 w W. za nieprawidłową i podjął działania celem ich wyeliminowania. Skarga została uznana za zasadną. Służba Więzienna może przetwarzać informacje i dane osobowe, w tym bez zgody i wiedzy osób pozbawionych wolności, w zakresie w jakim jest to niezbędne do realizacji zadań, o których mowa w art. 2 ustawy o Służbie Więziennej. W przepisie tym jednocześnie wskazano, iż podstawowym zadaniem Służby Więziennej jest przestrzeganie praw osadzonych, do których należy między innymi prawo do ochrony ich danych osobowych. Zasady przetwarzania danych osobowych określa natomiast przepis art. 23 ust. 1 pkt 2 i 3 ustawy o ochronie danych osobowych, który stanowi, iż przetwarzanie danych jest dopuszczalne wtedy, gdy jest to niezbędne dla realizacji uprawnień lub spełnienia obowiązku wynikającego z przepisu prawa, czy też jest niezbędne dla wypełniania prawnie usprawiedliwionych celów realizowanych przez administratorów danych. W związku z tym, w przypadku działalności Służby Więziennej oznacza to dopuszczalność przetwarzania danych, ale wyłącznie w zakresie dokumentowania przez administrację jednostek penitencjarnych realizowanych zadań, o których mowa w art. 2 ustawy o Służbie Więziennej, bez prawa do ich udostępniania osobom trzecim.

Poza tym, ogłaszanie sposobu załatwiania pisemnych próśb w miejscach ogólnie dostępnych, narusza prawo skazanych do poufności prowadzonej z administracją więzienną korespondencji. Zaskarżonego sposobu postępowania administracji Zakładu Karnego Nr 2 w W. nie można również uzasadnić faktem, iż jest to Zakład Karny typu półotwartego.

RPO-680883-II/11

Do Rzecznika zwróciła się Pani Monika Ł., skarżąc się iż w Zakładzie Karnym Nr 1 w G. wprowadzono ograniczenie liczby zdjęć, jakie rodzina może przesłać w korespondencji. Wszystkie zdjęcia ponad liczbę 5 są przekazywane do depozytu i nie można ich przechowywać w celi mieszkalnej. W związku z tym, po tym jak skarżąca otrzymała w korespondencji 18 zdjęć, była zmuszona wybrać z nich zaledwie 5, a pozostałe przekazać do depozytu. W sprawie tej Rzecznik zwrócił się do właściwego Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w trybie art. 12 pkt 2 ustawy o Rzeczniku Praw Obywatelskich. W toku wyjaśniania skargi ustalono, iż potwierdził się zarzut osadzonej. Zwrócono zatem uwagę Dyrektorowi Okręgowemu Służby Więziennej, iż przepis art. 110a § 1 k.k.w. stanowi, iż skazany ma prawo posiadać w celi m.in. fotografie członków rodziny i innych osób bliskich. Z kolei przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności stanowią, iż w porządku wewnętrznym zakładu dyrektor określa w szczególności ilość i wymiary przedmiotów, które skazany może posiadać w celi, oraz sposób ich przechowywania, a w razie potrzeby zasady ich używania (§ 14 ust. 2 pkt 8). Jednocześnie przepis § 14 ust. 1 rozporządzenia stanowi, iż ustalając porządek wewnętrzny zakładu karnego, a w razie potrzeby poszczególnych oddziałów, dyrektor uwzględnia konieczność tworzenia warunków zindywidualizowanego oddziaływania na skazanych, utrzymania bezpieczeństwa, dyscypliny i porządku oraz zapewnienia w zakładzie właściwych warunków bytowych, sanitarnych i zdrowotnych. Podkreślono, iż odgórne ograniczenie ilości posiadanych w celi mieszkalnej zdjęć do 5 sztuk jest nieracjonalne. W przypadku fotografii rodziny i osób najbliższych dyrektor jednostki penitencjarnej powinien postępować w sposób zindywidualizowany, co nie miało miejsca w przypadku skarżącej.

W odpowiedzi Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej uznał stanowisko Rzecznika i polecił Dyrektorowi Zakładu Karnego nowelizację porządku wewnętrznego. Do czasu wprowadzenia stosownych zmian, wszystkie zdjęcia przesyłane osadzonym w korespondencji są przekazywane osobom pozbawionym wolności bez ograniczeń. Skarga osadzonej została uznana za zasadną.

RPO-68284-II/11

Do Rzecznika zwrócił się ze skargą Pan Piotr D., który jest osadzony w Zakładzie Karnym w K. W swoim wniosku podnosił on, że w tym Zakładzie Karnym, w nowo otwartej sali widzeń stół, przy którym odbywają się widzenia z osobami odwiedzającymi jest ustawiony w postaci podkowy, z wydzielonymi stanowiskami do widzeń poprzez szybę z pleksi. Stół ten jest długi i stanowi jednolitą całość. Na raz realizuje się przy nim kilka widzeń. Zdaniem Pana Piotra D. w trakcie widzeń nie ma on zapewnionej żadnej prywatności a przyjęte rozwiązanie sali widzeń stoi w sprzeczności z zapisem w art. 105a § 5 Kodeksu karnego wykonawczego (widzenia odbywają się pod nadzorem funkcjonariusza, w sposób umożliwiający bezpośredni kontakt skazanego z osobą odwiedzającą, przy oddzielnym stoliku). W związku z

wnioskiem Pana Piotra D. zwrócono się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w O. o zbadanie sprawy.

Po zbadaniu skargi Pana Piotra D. Dyrektor Okręgowy w O. uznał skargę za zasadną. Z dniem 21 listopada 2011 r. stoliki zostały rozdzielone, co zapewni skazanym zgodnie z ich oczekiwaniem - bezpośredni kontakt z osobami odwiedzającymi oraz będzie zgodne z obowiązującymi uregulowaniami prawnymi.

RPO-664947-II/11

Skazany, przebywający w Areszcie Śledczym w P., podniósł m.in. zarzut dotyczący odmowy realizacji przez Dyrektora jednostki penitencjarnej zaleceń lekarskich. Znalazł on potwierdzenie w toku rozpoznawania wniosku. Dnia 20 grudnia 2010 r. lekarz okulista stwierdził uszkodzenie narządu wzroku, w książeczce zdrowia skazanego zawarł zapis „ze względu na osłabienie wzroku wskazana lampka”, jak również poparł jego prośbę o wydanie lampki nocnej „ze względu na jednoocność”. Zastępca Dyrektora Aresztu Śledczego w P. prośbę rozpoznał odmownie. Zastępca Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w P. w pismach do Rzecznika i wnioskodawcy (z dni 28 lutego i 3 marca 2011 r.) konsekwentnie prezentował stanowisko (posiłkując się normami oświetlenia zawartymi w wytycznych programowo-funkcjonalnych ... dla pawilonów zakwaterowania osadzonych) iż stwierdzone uszkodzenie wzroku w żadnym przypadku nie może być przyczynkiem do decydowania o konieczności wydania zgody na korzystanie z lampki nocnej. Podniósł również, że zawarto zapis o „wskazaniu” lampki nie nadając mu rygoru „bezwzględnej jej stosowania”. W kolejnym piśmie w tej sprawie (z dnia 24 lipca 2011 r.) skarżący wskazał, że podobne wpisy lekarza specjalisty („bezwzględna, niezbędna, konieczna lampka”) zostały zawarte na jego prośbach w dniach: 4 i 30 kwietnia, 9 maja i 11 lipca 2011 r. Dyrektor Aresztu Śledczego w P. w materiałach przesłanych pismem z dnia 12 września 2011 r. podtrzymując stanowisko Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w P. (dotyczące zalecenia lekarza z dnia 20 grudnia 2010 r.), nie odniósł się do tych adnotacji, co można odczytać jako ich potwierdzenie. Należy jednak zauważyć, iż kwestia zapewnienia właściwych warunków oraz opieki jest uregulowana w sposób, który nie powinien budzić wątpliwości w odniesieniu do powyżej opisanej sytuacji. Zgodnie z art. 102 pkt 1 k.k.w., skazany ma prawo do odpowiedniego ze względu na zachowanie zdrowia wyżywienia, odzieży, warunków bytowych, pomieszczeń. Art. 110 § 2 zdanie drugie k.k.w. stanowi zaś, iż cele wyposaża się w odpowiedni sprzęt kwaterunkowy zapewniający skazanemu oświetlenie odpowiednie do czytania i wykonywania pracy. Do wskazanej kwestii odnoszą się również standardy praw więźniów, zapisane w formie Europejskich Reguł Więziennych:

18.1 Pomieszczenia udostępnione dla więźniów, a w szczególności pomieszczenia przeznaczone do spania spełniają wymogi zdrowotne i higieniczne, przy czym właściwą uwagę przykładają się w szczególności do oświetlenia.

39. Władze więzienne chronią zdrowie wszystkich więźniów znajdujących się pod ich opieką.

40.4 Służba zdrowia w zakładzie diagnozuje i leczy choroby fizyczne lub upośledzenia na które mogą cierpieć więźniowie.

40.5 Zapewnia się więźniom w tym celu wszystkie potrzebne usługi medyczne, chirurgiczne i psychiatryczne, włącznie z tymi, które są dostępne społeczeństwu na wolności.

Dlatego też skargę, w tych aspektach, uznano za zasadną. Stanowisko to podzielił Kierownik Zespołu ds. Skarg Osób Pozbawionych Wolności Centralnego Zarządu Służby Więziennej. W jego ocenie tylko lekarz jest uprawniony do stwierdzenia, czy ze względu na stan zdrowia osadzonego wymaga on zastosowania dodatkowego sprzętu kwaterunkowego, a brak lampki nocnej w wykazie sprzętów medycznych, jakie może zlecić lekarz, nie powinien nieść negatywnych skutków dla wymagającego jej stosowania, a opinia lekarza specjalisty winna być wiążąca dla dyrektora jednostki penitencjarnej.

RPO-675793-II/11

Do Rzecznika zwrócił się Pan Robert D., który żalił się, że więzienna służba zdrowia nie poinformowała go o wyniku badań na nosicielstwo wirusa HCV. Skarżył się również, że mimo iż służbie zdrowia znane były wyniki tych badań, w kolejnych jednostkach, w których przebywał, nie wdrożono leczenia. W toku podjętego postępowania wyjaśniającego ustalono, że test na nosicielstwo wirusa HCV wykonano osadzonemu w dniu 16.02.2010 r. w ambulatorium Aresztu Śledczego w K. Wynik testu był dodatni. Uzyskany w ten sposób wynik nie upoważniał jednak jeszcze do rozpoznania zakażenia wirusem HCV, w związku z czym zlecono przeprowadzenie badania potwierdzającego zakażenie w Szpitalu Uniwersyteckim w K. Ze zgromadzonej w sprawie dokumentacji wynika, że badanie to nie zostało wykonane. Dopiero we wrześniu 2011 r., a więc po upływie ponad półtora roku, przeprowadzono ponowne badania, które potwierdziły nosicielstwo HCV u osadzonego. W dokumentacji medycznej brak jest informacji o powiadomieniu osadzonego o wyniku badania z dnia 16.02.2010 r. O przekazaniu tej informacji pośrednio mogą świadczyć wpisy w kolejnych świadectwach lekarskich wystawionych w Areszcie Śledczym w K. (15.04.2010 r.), Zakładzie Karnym w R. (14.07.2010 r.) i Zakładzie Karnym w J.-Z. (4.02.2011 r.) o treści: „w wywiadzie – nosicielstwo HCV”. Z dokonanych ustaleń wynika, że podczas pobytu w jednostkach penitencjarnych Pan Robert D. wielokrotnie był poddawany badaniom laboratoryjnym, oceniającym funkcje wątroby. Ponadto wykonano tomografię komputerową klatki piersiowej i jamy brzusznej, usg jamy brzusznej oraz gastroskopię. Na podstawie dokonanych ustaleń stwierdzono uchybienia ze strony więziennej służby zdrowia polegające na nieprzeprowadzeniu badania potwierdzającego zakażenie wirusem HCV oraz nieodnotowaniu w dokumentacji medycznej faktu poinformowania osadzonego o wyniku badania ambulatoryjnego, które wstępnie wykazało zakażenie tym wirusem. W tej części skargę osadzonego uznano za zasadną. Jednocześnie na podstawie dokonanych ustaleń stwierdzono, że fakty te nie wpłynęły ujemnie na poziom świadczonej osadzonemu

opieki medycznej, toteż w tym zakresie nie stwierdzono naruszenia przysługujących mu praw.

Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Aresztu Śledczego w K. o podjęcie stosowanych działań w celu wyeliminowania w przyszłości podobnych uchybień.

RPO-652936-II/10

Do Rzecznika skierował skargę Pan Konrad G., który żalił się na zasady postępowania w Zakładzie Karnym w I. wobec osób objętych szczególnym nadzorem penitencjarnym i ochronnym tzw. chronionych. Wnioskodawca wskazał, że – w jego ocenie – sposób wydawania posiłków tej kategorii osadzonych - do naczyń wystawianych przed celę mieszkalną, a nie bezpośrednio do rąk skazanego - nosi cechy dyskryminacji i poniżającego traktowania. Rzecznik podjął w tej sprawie interwencję. Organy więziennictwa, do których zwrócono się o zbadanie sprawy, uznały działania administracji Zakładu Karnego w I. w omawianym zakresie za właściwe. Pracownicy Biura Rzecznika udali się więc osobiście do Zakładu Karnego w celu sprawdzenia sposobu postępowania administracji więziennej wobec osadzonych „chronionych”. Wyniki przeprowadzonej wizytacji dały podstawę do zakwestionowania zasad postępowania administracji Zakładu wobec w/w grupy osadzonych. W ocenie Rzecznika naruszały one zasady wykonywania kary pozbawienia wolności zawarte w art. 4 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego i odbiegały od standardów wyznaczonych przez Europejskie Reguły Więzienne, które nakładają do normalizacji warunków więziennych i upodmiotowienia więźniów. Sposób wydawania posiłków oraz zasady rozmieszczania w Zakładzie Karnym osadzonych, o których mowa, w ocenie Rzecznika stygmatyzowały te osoby oraz stwarzały dodatkowe warunki sprzyjające wykluczeniu. Przyjęty sposób postępowania wprowadzono 28 lat temu i był pewnym niepisanym kodeksem, systemem norm i zasad, który deprecjonowały osoby „chronione”. Ponadto, stwierdzono, że osadzeni ci nie mogli korzystać z pełnej oferty w zakresie nauczania i przygotowania do zawodu oraz korzystać z zajęć kulturalno-oświatowych. Szczególnie niezrozumiałe były decyzje administracji Zakładu, dotyczące skazanych „chronionych”, skierowanych do oddziału terapeutycznego dla osób uzależnionych od alkoholu i innych środków psychotropowych. Nie mogli oni w pełni uczestniczyć w programie leczenia uzależnienia, bowiem oddziaływania terapeutyczne ograniczone były do indywidualnych spotkań z terapeutą, tym samym osoby te były pozbawione najbardziej efektywnych, z punktu widzenia istoty choroby, różnego rodzaju zajęć w grupie. Należy zauważyć, iż osoby objęte terapią stanowią wspólnotę terapeutyczną, dla której najważniejszy powinien być proces zdrowienia, nie zaś hołdowanie podkulturowym zasadom. Powyższe stanowisko Rzecznik przedstawił Ministrowi Sprawiedliwości i organom więziennictwa. Dyrektor Okręgowej Służby Więziennej w O., pełniący nadzór nad Zakładem Karnym w I. poinformował Rzecznika o działaniach, jakie podjął po przeprowadzeniu doraźnej kontroli w/w jednostki w związku z dokonanymi przez Rzecznika ustaleniami.

1/ Dyrektor Zakładu Karnego w I. dokonał zmiany dotychczasowej praktyki w zakresie wydawania posiłków. Aktualnie wydawanie posiłków odbywa się bezpośrednio do rąk skazanego, niezależnie od statusu podkulturowego. Kierując się natomiast względami bezpieczeństwa, jak i dobrem prowadzonego śledztwa jedynie grupa tymczasowo aresztowanych odbiera swoje posiłki poprzez wcześniej wystawiane naczynia, ustawiając je jednolicie bez uwzględnienia jakichkolwiek podziałów między osadzonymi.

2/ Administracja Zakładu zobowiązała się do przyjęcia innych rozwiązań dotyczących kierowania skazanych do szkoły mieszczącej się w jednostce, które będą umożliwiały podejmowanie nauki przez skazanych w tej szkole.

3/. Podjęto decyzję o zmianie organizacji zajęć terapeutycznych w ten sposób, by osoby tzw. chronione mogły uczestniczyć w pełnej ofercie programu „Atlantis”, a więc także w zajęciach odbywających się w grupie.

4/ Dyrektor Okręgowy poinformował Dyrektora Zakładu Karnego o potrzebie zmiany praktyki rozmieszczania osadzonych, tak by nie tworzyć cel jednorodnych pod względem podkulturowym.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w O. zapewnił Rzecznika, że powyższe zagadnienia będą obszarem systematycznych kontroli prowadzonych przez specjalistów z Okręgowego Inspektoratu Służby Więziennej w O. Ministerstwo Sprawiedliwości skierowało stosowny apel do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej o podjęcie działań, zmierzających do szerokiego propagowania wśród funkcjonariuszy Służby Więziennej idei wynikających z art. 4 § 1 k.k.w. i o uwzględnienie przedmiotowej problematyki w procesie szkolenia oraz doskonalenia kadr Służby Więziennej.

RPO-652936-II/10

Do Rzecznika skierował skargę Pan Konrad G., który żalił się, że w Zakładzie Karnym w I. nie zapewnia się skazanym możliwości niekrepującego użytkowania urządzeń sanitarnych w celi mieszkalnej. Zgodnie z § 28 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności w zakładach karnych niezbędne urządzenia sanitarne sytuuje się w sposób zapewniający ich niekrepujące użytkowanie. Rzecznik podjął sprawę i skierował do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w O. prośbę o jej zbadanie. Ustalono, iż w Zakładzie Karnym w I. kąciki sanitarne w celach mieszkalnych, w których przebywał autor skargi, nie były całkowicie zabudowane (do wysokości 2 metrów), a wejście do nich było zasłonięte parawanem. Rzecznik stoi na stanowisku, że urządzenia sanitarne w celach wieloosobowych powinny być wydzielone w sposób zapewniający intymność przy wykonywaniu czynności higienicznych i załatwianiu potrzeb fizjologicznych. Brak pełnej zabudowy kącika sanitarnego powoduje, że warunek ten nie jest spełniony. Taki stan narusza zawarte w art. 4 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego zasady wykonywania kary w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego oraz zakaz poniżającego traktowania.

Zatem skargę należało uznać za zasadną.

RPO-669328-II/11

Do Rzecznika skierował skargę Pan Damian T., w której podnosił, że uczestnictwo skazanych w organizowanym przez administrację Aresztu Śledczego w R., w ramach zajęć kulturalno-oświatowych, występie grupy kabaretowej uzależnione było od uiszczenia przez nich opłaty za bilet wstępu. Przeprowadzone przez Rzecznika postępowanie wyjaśniające potwierdziło zarzut wnioskodawcy. Dyrektor Aresztu śledczego w R. uznał skargę w/w za nieuzasadnioną. Rzecznik nie podzielił tej opinii i skierował pismo w przedmiotowej sprawie do Centralnego Zarządu Służby Więziennej, wskazując, że obowiązujące przepisy, regulujące wykonywanie kary pozbawienia wolności, nie przewidują organizowania przez jednostki penitencjarne zajęć kulturalno-oświatowych, których koszty organizacji pokrywają skazani. Należy zauważyć, iż zajęcia kulturalno-oświatowe należą do środków oddziaływań penitencjarnych, zmierzających do realizacji celów wykonywania kary pozbawienia wolności, określonych w Kodeksie karnym wykonawczym (k.k.w.). Stanowi o tym w/w ustawa, jak również akty wykonawcze. Organizacja i prowadzenie tych oddziaływań jest więc obowiązkiem administracji więziennej, która powinna zapewnić skazanym dostęp do organizowanych zajęć bez wprowadzania niepopartych przepisami ograniczeń i barier finansowych. Określenie przez ustawodawcę w art. 102 pkt 6 k.k.w. prawa do korzystania z zajęć kulturalno-oświatowych przez skazanych stanowi gwarancję praworządnego wykonania kary. Centralny Zarząd Służby Więziennej podzielił stanowisko Rzecznika. Sytuację, jaka miała miejsce w Areszcie Śledczym w R., uznał za nieprawidłową. O powyższym stanowisku został poinformowany Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w W., sprawujący bezpośredni nadzór nad jednostką w R. Przedmiotowa kwestia została omówiona na odprawie Dyrektora Okręgowego z dyrektorami podległych mu jednostek penitencjarnych, w celu wyeliminowania ujawnionych nieprawidłowości w przyszłości.

Mając powyższe na uwadze, skargę wnioskodawcy uznano za zasadną.

RPO-680049-II/11

Do Rzecznika zwrócił się Pan Grzegorz K., odbywający karę pozbawienia wolności w Areszcie Śledczym w E. Żalił się on m. in. na warunki bytowe w celi, w tym brak pełnej zabudowy kąpielnicy sanitarnego. Dokonane ustalenia wykazały, że istotnie kąpielnica sanitarna w celi, w której przebywał osadzony, nie był w pełni zabudowany.

Zgodnie z § 28 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25.08.2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności „*niezbędne urządzenia sanitarne sytuuje się w sposób zapewniający ich niekrępujące użytkowanie*”. Obowiązek zapewnienia właściwych standardów w tym zakresie można także wywieść z zawartych w art. 4 § 1 k.k.w. zasad wykonywania kary w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego, oraz zakazu poniżającego traktowania. W związku z powyższym skarga osadzonego została

w tej części uznana za zasadną. Rzecznik stoi bowiem na stanowisku, że tylko pełna i trwała zabudowa kącika sanitarnego tj. od podłogi do sufitu, z zapewnieniem niezbędnej wentylacji grawitacyjnej, oddzielnej dla węzła sanitarnego i celi mieszkalnej, daje gwarancję niekrepującego użytkowania urządzeń sanitarnych i jest zgodna z ideą humanitarnego wykonywania kary.

RPO-683688-II/11

Do Rzecznika zwrócił się osadzony, przebywający w Areszcie Śledczym w K., podnosząc wiele kwestii, w tym między innymi zarzut złych warunków bytowych, złego oświetlenia, wyłączania prądu w ciągu doby oraz zarzut niezabudowanego kącika sanitarnego. Badając skargę, Rzecznik zwrócił się do właściwego Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej o przedstawienie stosownych informacji. W rezultacie okazało się, że kąciki sanitarne w całym Areszcie nie są w pełni zabudowane. Z dwóch stron zabudowę stanowią ściany celi, pozostała zabudowa wykonana jest zaś z płyt drewnianych, osadzonych na konstrukcji z kątowników. Wejście do kącika sanitarnego przesłonięte jest kotarą wykonaną z materiału. Wysokość kącików wynosi ok. 1,80 m, a pełna ich zabudowa nie jest w chwili obecnej możliwa z powodu braku odpowiednich środków finansowych. Rzecznik stoi na stanowisku, że urządzenia sanitarne w celach wieloosobowych powinny być wydzielone w sposób zapewniający intymność przy wykonywaniu czynności higienicznych i załatwianiu potrzeb fizjologicznych. Tym samym tylko pełna i trwała zabudowa kącika sanitarnego tj. od podłogi do sufitu z zapewnieniem niezbędnej wentylacji grawitacyjnej, oddzielnej dla węzła sanitarnego i celi, daje gwarancję niekrepującego użytkowania urządzeń sanitarnych i jest zgodna z ideą humanitarnego wykonania kary.

W związku z powyższym skarga skazanego, w części odnoszącej się do niezabudowanego w pełni kącika sanitarnego, została uznana za zasadną.

RPO-646157– II/10

Skazany, przebywający w Zakładzie Karnym w O.-L., podniósł m.in. zarzut dotyczący odmowy wydania potwierdzenia nadania korespondencji do Fundacji L.N. jako urzędowej. Znalazł on potwierdzenie w toku rozpoznawania wniosku. Z aprobowanego przez Rzecznika stanowiska Centralnego Zarządu Służby Więziennej wynika, że pod pojęciem korespondencji urzędowej należy rozumieć *„korespondencję z wszelkimi instytucjami, urzędami, organizacjami, itd. Korespondencja urzędowa jest przesyłana na adres urzędu, instytucji, zakładu pracy itp. a nie imiennie wskazanej osoby na adres domowy (nie będący adresem urzędu, instytucji, zakładu pracy itp.), lub na adres urzędu, instytucji, zakładu pracy, ale z dopiskiem typu „prywatna”*” (pismo BK-0510/432/05/Z). Fundację należy zaliczyć do kategorii „organizacji”. W chwili obecnej - w oparciu o obowiązujące przepisy - Służba Więzienna nie może przerzucać na osadzonych wskazanego obowiązku wypełnienia druku przez nadawcę. Przyjęta w § 20 porządku wewnętrznego Zakładu Karnego reguła postępowania poprzez dodanie „po uprzednim wypełnieniu druku przez nadawcę” narusza zasadę

określoną w § 20 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. Nr 152, poz. 1493) „Przyjmujący w zakładzie karnym korespondencję urzędową wysyłąną przez skazanego wydaje nadawcy pisemne potwierdzenie jej odbioru oraz odnotowuje na kopercie datę odbioru.”.

Rzecznik nie może zgodzić się na przyjęcie takiego sposobu postępowania i taka praktyka nie będzie akceptowana do czasu dokonania zmiany przepisów, o którym to zamiarze poinformował Rzecznika Dyrektor Generalny Służby Więziennej w trakcie rozpoznawania sprawy analogicznej. Dlatego też skargę – w sygnalizowanej powyżej części – uznano za zasadną wnosząc przy tym o zmianę § 20 zarządzenia w sprawie porządku wewnętrznego w celu dostosowania jej do stanu zgodnego z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości.

RPO-683004-II/11

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Michała A. W piśmie tym, osadzony poniósł zarzut dotyczący sposobu realizacji rozmów telefonicznych w Areszcie Śledczym w B. Wnioskodawca twierdził, iż warunkiem doprowadzenia do samoinkasującego aparatu telefonicznego jest uprzednie poinformowanie funkcjonariusza o danych osobowych osoby z wolności, do której chce się zadzwonić. Na podstawie art. 12 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r. Nr 17, poz. 147, z późn. zm.), Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w B. o zbadanie zasadności zarzutu podniesionego w piśmie i poinformowanie o wynikach dokonanych ustaleń.

Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające wykazało, iż administracja Aresztu Śledczego w B. wprowadziła dodatkowe wymogi (rejestrowania numerów telefonów), od których uzależniona jest możliwość skorzystania z aparatu telefonicznego. Działanie to było niezgodne z prawem. Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w B. podkreślił, iż stwierdzona nieprawidłowość zostanie usunięta. Skargę należy uznać za zasadną.

RPO-679695-II/11

Do Rzecznika skierował skargę Pan Robert W., w której podnosił zarzuty, dotyczące warunków bytowych w Centralnym Punkcie Wymiany Osób Konwojowanych w P. oraz realizacji czynności przez funkcjonariuszy Służby Więziennej przy przyjęciu do Aresztu Śledczego w G. Rzecznik podjął sprawę do badania. Wyniki postępowania wyjaśniającego dały podstawę do uznania za uzasadnione następujące zarzuty wnioskodawcy:

- niezapewnienie 8-godzinnego czasu przeznaczonego na sen w ciągu doby, o czym stanowi art. 112 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego,
- pozostawienie w poczekalni Aresztu Śledczego w G. przez blisko 7 godzin (od 3.30 do 10.17), po 20 godzinnym konwoju z Zakładu Karnego w K. i tym samym niezapewnienie mu właściwych warunków odpoczynku,

- niezapewnienie godnych warunków pobytu w jednostce Policji, wskazanej w skardze. U podstaw takiego rozstrzygnięcia leżą następujące ustalenia. Zebrany w sprawie materiał potwierdził, że w trakcie realizacji konwoju nie zapewniono wnioskodawcy 8 godzinnego snu. Zgodnie z art. 112 § 1 k.k.w. skazany korzysta z niezbędnego dla zdrowia wypoczynku, w szczególności z prawa do 8-godzinnego czasu przeznaczonego na sen w ciągu doby. Należy zauważyć, iż osoba skazana prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności w trakcie realizacji konwoju nie traci swojego statusu prawnego i tym samym nie może być pozbawiona prawa, o którym mowa wyżej. Ustalono, że w dniu (...), o godz. 3.30, wnioskodawca został przyjęty do Aresztu Śledczego w G., w związku z zaplanowanym udziałem w czynnościach procesowych przed Sądem w G. Do wyznaczonego miejsca zakwaterowania został doprowadzony po blisko 7 godzinach oczekiwania w poczekalni Aresztu. Dyrektor Aresztu wyjaśnił, że opóźnienie w doprowadzeniu wnioskodawcy do celi mieszkalnej było spowodowane znaczną ilością czynności administracyjnych, związanych z przyjęciem do jednostki osób pozbawionych wolności (8 osób) oraz ograniczoną liczbą funkcjonariuszy. W ocenie organu więziennictwa nie było ono jednak dłuższe, niż czas niezbędny do wykonania wszystkich czynności. Rzecznik nie podzielił powyższego stanowiska. Zdaniem Rzecznika względy organizacyjne i braki kadrowe nie mogą usprawiedliwiać naruszenia prawa skazanego. Administracja Aresztu winna podjąć wszelkie działania, by zapewnić skazanemu możliwość odpoczynku po trwającym przez 20 godzin transporcie. Rzecznik nie znajduje powodów, które usprawiedliwiałyby brak takich działań. Pozostawienie skazanego przez blisko 7 godzin w poczekalni Aresztu, w tym w porze przeznaczonej na sen, stoi w sprzeczności z zasadami, o których mowa w art. 4 § 1 k.k.w.: karę pozbawienia wolności wykonuje się w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego. W celu zbadania zarzutów, dotyczących warunków bytowych we wskazanej w skardze jednostce Policji, przedstawiciele Rzecznika przeprowadzili w/w miejscu wizytację. Należy zauważyć, iż w obowiązującym stanie prawnym brak jest wytycznych, dotyczących warunków bytowych w pomieszczeniach CPWO i innych tego typu jednostkach Policji. Wnioskodawca przebywał w tych pomieszczeniach przez ponad 7 godzin. W ocenie wizytujących warunki panujące w pomieszczeniach CPWO nie gwarantują godnego pobytu. Osoby w nim umieszczone przebywają w celach przeludnionych, bez miejsc siedzących dla wszystkich umieszczonych, często nadmiernie zadymionych, które nie zapewniają możliwości odpoczynku, spożycia posiłku, przygotowania ciepłego napoju. Z uwagi na brak niezbędnych środków czystości osoby te nie mają zapewnionej możliwości utrzymania właściwej higieny osobistej. Zastany przez wizytujących stan pokazuje również, że były naruszane prawa osób konwojowanych, wynikające z obowiązującego Regulaminu pobytu w CPWO – mimo odpowiednich zapisów Regulaminu, osoby te nie otrzymywały niezbędnych środków do utrzymania higieny osobistej. Osoby konwojowane nie były zapoznawane z Regulaminem pobytu w tych pomieszczeniach – tekst Regulaminu nie znajdował się w pomieszczeniach, ani też nie był udostępniany konwojowanym. W ocenie

Rzecznika stwierdzone nieprawidłowości wyczerpują przesłanki do stwierdzenia naruszenia przepisu art. 4 § 1 k.k.w.

Rzecznik został poinformowany przez przedstawicieli Policji, że niezwłocznie po przeprowadzonej wizytacji zostały podjęte działania naprawcze i zrealizowano już część zaleceń powizytacyjnych.

RPO-586794-II/11

Do Rzecznika zwrócił się Pan Józef W., odbywający karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w P. Żalił się on m. in. na niezapewnienie intymności podczas wykonywania czynności higienicznych i załatwiania potrzeb fizjologicznych z uwagi na brak pełnej zabudowy kącika sanitarnego w celi mieszkalnej. Dokonane ustalenia wykazały, że istotnie kącik sanitarny w celi, w której przebywał osadzony, nie był w pełni zabudowany.

Zgodnie z § 28 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25.08.2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności „*niezbędne urządzenia sanitarne sytuuje się w sposób zapewniający ich niekrepujące użytkowanie*”. Obowiązek zapewnienia właściwych standardów w tym zakresie można także wywieść z zawartych w art. 4 § 1 k.k.w. zasad wykonywania kary w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego, oraz zakazu poniżającego traktowania. W związku z powyższym skarga osadzonego została w tej części uznana za zasadną. Rzecznik stoi bowiem na stanowisku, że tylko pełna i trwała zabudowa kącika sanitarnego tj. od podłogi do sufitu, z zapewnieniem niezbędnej wentylacji grawitacyjnej, oddzielnej dla węzła sanitarnego i celi mieszkalnej, daje gwarancję niekrepującego użytkowania urządzeń sanitarnych i jest zgodna z ideą humanitarnego wykonywania kary. Ponieważ w przedmiotowym przypadku wskazane warunki nie były spełnione, skarga osadzonego została uznana za zasadną.

RPO-686446-II/11

Skazany, przebywający w Zakładzie Karnym w I., podniósł m.in. zarzuty dotyczące m.in. warunków odbywania kary pozbawienia wolności tj. braku oświetlenia w porze nocnej w kąciku sanitarnym oraz niepełnej jego zabudowy. Znalazły one potwierdzenie w toku rozpoznawania wniosku. Jak ustalono, kąciki sanitarne oddzielone są zabudową z twardej płyty o wysokości 1,6 m, a powyżej tkaniną, są one nieoświetlone. Problemy związane z niezapewnieniem intymności podczas korzystania z urządzeń sanitarnych przez osadzonych każdorazowo są przedmiotem zainteresowania Rzecznika w trakcie rozpoznawania wniosków osób pozbawionych wolności, jak również podczas wizytacji jednostek penitencjarnych przez jego przedstawicieli. Postulat zapewnienia określonych standardów w tym zakresie należy wywieść z zawartych w art. 4 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego (Dz. U. z 1997 r. Nr 90, poz. 557 ze zm.) zasady wykonywania kary w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego oraz zakazu poniżającego traktowania. Również § 28 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003

r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. z 2003 r. Nr 152, poz. 1493) stanowi, iż niezbędne urządzenia sanitarne sytuuje się w sposób zapewniający ich niekrepujące użytkowanie. Centralny Zarząd Służby Więziennej, o stanowisko którego zwracano się w analogicznych przypadkach wskazywał, iż brak zabudowy kącików sanitarnych wynika z istniejącej sytuacji finansowej. Trzeba zauważyć, iż - co podkreślał w swoich orzeczeniach Europejski Trybunał Praw Człowieka - ograniczona ilość środków finansowych nie może być uzasadnieniem dla umieszczania osób pozbawionych wolności w warunkach poniżającego czy innego nieludzkiego traktowania (por. wyrok z dnia 01.03.2007 r., skarga nr 72967/01). Rzecznik konsekwentnie stoi na stanowisku, że urządzenia sanitarne w celach wieloosobowych powinny być wydzielone w sposób zapewniający intymność przy wykonywaniu czynności higienicznych i załatwianiu potrzeb fizjologicznych. Tym samym tylko pełna i trwała zabudowa kącika sanitarnego tj. od podłogi do sufitu z zapewnieniem niezbędnej wentylacji grawitacyjnej, oddzielnej dla węzła sanitarnego i celi, daje gwarancję niekrepującego użytkowania urządzeń sanitarnych i jest zgodna z ideą humanitarnego wykonania kary. Ponadto, mając na uwadze orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka zaznaczyć należy, że korzystanie z otwartego kącika sanitarnego w sytuacji, gdy w celi przebywa więcej niż jeden osadzony, zostało uznane za poniżające traktowanie (por. wyrok z dnia 19 kwietnia 2001 r., skarga nr 28524/95). Potrzebę respektowania prywatności osadzonych podczas korzystania z kącika sanitarnego podnosi również w swoich zaleceniach Rec(2006)2 Komitet Ministrów do państw członkowskich Rady Europy w sprawie Europejskich Reguł Więziennych. Dyrektor Generalny Służby Więziennej w piśmie z dnia 15.01.2010 r. przyznał, iż występują przypadki braku odrębnego oświetlenia kącików sanitarnych w nielicznych jednostkach penitencjarnych. W wystąpieniu Rzecznika do Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie braku oświetlenia w kąciku sanitarnym w porze nocnej (co naraża osadzonych nie tylko na dyskomfort w czasie załatwiania potrzeb fizjologicznych, lecz także na niebezpieczeństwo doznania urazu) wskazano, iż dyrektorzy zakładów karnych i aresztów śledczych potwierdzają, że kąciki sanitarne w celach mieszkalnych nie posiadają odrębnego źródła światła i tym samym osadzeni nie mają możliwości korzystania z prawidłowo oświetlonego kącika sanitarnego w porze nocnej. Na skutek czasowego wyłączenia prądu w jednostce, osadzeni nie mogą też korzystać z innych źródeł światła (np. z głównego oświetlenia celi, nocnych lampek). Rzecznik zawarł konkluzję, iż w myśl art. 102 pkt 1 k.k.w. „*skazany ma prawo do odpowiednich ze względu na zachowanie zdrowia [...] warunków bytowych [...]*”. W sytuacji, w której osadzeni nie mają możliwości korzystania z prawidłowo oświetlonego kącika sanitarnego w porze nocnej, przytoczony przepis wydaje się być naruszony. Trudno też uznać, iż są wówczas traktowani w sposób humanitarny.

Z przytoczonej powyżej odpowiedzi Dyrektora Generalnego Służby Więziennej wyczytać można, iż kąciki sanitarne – zgodnie z „Wytocznymi programowo-funkcjonalnymi (...)” winny posiadać punkty świetlne z możliwością wyłączenia ich z celi mieszkalnej. Dlatego też skargę, w tych aspektach, uznano za zasadną.

RPO-686040-II/11

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Łukasza M. Wnioskujący żalił się na sposób postępowania z korespondencją urzędową przez administrację jednostki penitencjarnej. Na podstawie art. 12 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r. Nr 17, poz. 147, z późn. zm.), zwrócono się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w B. o zbadanie zasadności zarzutu podniesionego w piśmie i poinformowanie Rzecznika o wynikach dokonanych ustaleń. Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające wykazało, iż osadzony przekazał do wysłania dwa listy do Urzędu Stanu Cywilnego w N. oraz Starostwa Powiatowego w N. Niemniej jednak w/w korespondencja nie została wysłana (funkcjonariusze Służby Więziennej uznali, iż osadzony wykorzystał już limit znaczków w ramach § 18 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie regulaminu organizacyjno – porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności). Podkreślenia wymaga fakt, iż zgodnie z § 22 wspomnianego rozporządzenia, w przypadku przesyłania przez osadzonego nieposiadającego środków finansowych wniosków, skarg i próśb, administracja jednostki jest zobowiązana do zapewnienia takiemu skazanemu papieru, kopert i znaczków poza limit określonym w § 18. W związku z powyższym należy stwierdzić, iż postępowanie funkcjonariusz Służby Więziennej w/w sprawie było nieprawidłowe.

Z dokonanych ustaleń wynika, iż Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w B. zobowiązał administrację Zakładu Karnego w B. do wdrożenia procedur uniemożliwiających wystąpienie podobnych nieprawidłowości w przyszłości. Skargę uznano za zasadną.

RPO-691549-II/11

Skazany, przebywający w Zakładzie Karnym w K., podniósł zarzut dotyczący odmowy wydania potwierdzenia nadania korespondencji urzędowej oraz konieczność ich sporządzania przez osadzonych. Znalazł on potwierdzenie w toku rozpoznawania wniosku. Kwestia analogiczna do przedmiotowej skargi była już przedmiotem wymiany korespondencji Rzecznika z Dyrektorem Generalnym Służby Więziennej. W ocenie Rzecznika, w chwili obecnej - w oparciu o obowiązujące przepisy - Służba Więzienna nie może przerzucać na osadzonych obowiązku wypełnienia druku przez nadawcę. Przyjęta w jednostce penitencjarnej procedura narusza zasadę określoną w § 20 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. Nr 152, poz. 1493): „Przyjmujący w zakładzie karnym korespondencję urzędową wysyłaną przez skazanego wydaje nadawcy pisemne potwierdzenie jej odbioru oraz odnotowuje na kopercie datę odbioru”. Również w myśl art. 105 § 7 Kodeksu karnego wykonawczego (Dz. U. z 1997 r. Nr 90, poz. 557 ze zm.) skazany otrzymuje pisemne potwierdzenie odbioru w zakładzie karnym wysyłanej przez niego korespondencji urzędowej. Rzecznik nie może zgodzić się na przyjęcie takiego sposobu postępowania i taka praktyka nie będzie akceptowana do

czasu dokonania zmiany przepisów, o którym to zamiarze poinformował Rzecznika Dyrektor Generalny Służby Więziennej w trakcie rozpoznawania sprawy analogicznej. Dlatego też skargę uznano za zasadną. Jednocześnie wniesiono o zmianę procedur w celu dostosowania jej do stanu zgodnego z kodeksem i rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości.

RPO-659490-II/10

Do Rzecznika wpłynęło pismo osadzonego Pana Romana M przebywającego wówczas w Areszcie Śledczym w B., który stawiał pytanie o możliwość otrzymania gorsetu ortopedycznego Jevetta. Wskazane pismo, które potraktowano jako prośbę, przesłano do Dyrektora Aresztu. W kolejnych pismach osadzony skarżył się, iż wskazanego przedmiotu pomocniczego mu nie wydano. Przedmiotowy zarzut był weryfikowany przez różne organy więzienne, również przez Centralny Zarząd Służby Więziennej w W., który stwierdził iż cyt. *dokumentacja medyczna, w powiązaniu z przedstawionymi przez osadzonego dokumentami nie pozwala jednoznacznie potwierdzić potrzeby stosowania gorsetu*. Rzecznik nie zgodził się z zaprezentowanym twierdzeniem bowiem zapisy w książce medycznej osadzonego są jednoznaczne, w szczególności zapis z dnia 06.09.2011 r. dokonany przez Kierownika ZOZ ZK w D., „[...] konieczny nadal gorset Jevetta”. Na dzień 06.09.2010 r. gorset Jevetta był nadal konieczny, co oznacza, iż był konieczny także wcześniej. De facto zatem osadzony nie otrzymał środka pomocniczego, którego konieczność stwierdził lekarz, co doprowadziło do naruszenia prawa osadzonego do odpowiednich ze względu na zachowanie zdrowia świadczeń zdrowotnych (art. 102 pkt 1 k.k.w. w zw. z art. 115 § 2 k.k.w.). Należy zauważyć, że gdyby Służba Zdrowia Zakładu Karnego w D. miała wątpliwości, co do konieczności stosowania gorsetu, mogła zlecić dodatkowe badania w tym kierunku bądź zwrócić się do szpitala wolnościowego, który wskazał osadzony o przesłanie dokumentacji medycznej.

Reasumując, w niniejszej sprawie zarzuty osadzonego Pana Romana M. dotyczące nie wydania mu gorsetu Jevetta przez Służbę Więzienną uznano za uzasadnione, o czym poinformowano wnioskodawcę.

RPO-559876-II/07

Do Rzecznika skierował skargę Pan Marcin A., w której podnosił, iż druki potwierdzenia odbioru korespondencji urzędowej, wydawane wnioskodawcy przez administrację Aresztu Śledczego w B., nie są opatrzone stemplem, a zawierają jedynie nieczytelny podpis funkcjonariusza, który korespondencję odbiera. Przeprowadzone przez Rzecznika postępowanie wyjaśniające potwierdziło zarzut wnioskodawcy. Zgodnie z wyjaśnieniami Dyrektora jednostki, na druku, o którym mowa, nie umieszcza się pieczętki imiennej z uwagi na fakt, że funkcjonariusze pełniący służbę w oddziałach mieszkalnych posługują się w kontaktach z osadzonymi wyłącznie numerami identyfikacyjnymi. Należy zauważyć, iż zgodnie z art. 105 § 7 kodeksu karnego wykonawczego skazany otrzymuje pisemne potwierdzenie odbioru w zakładzie karnym wysyłanej przez niego korespondencji urzędowej. Wzór druku

potwierdzenia został określony w instrukcji nr 8/2010 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 13 sierpnia 2010 r. w sprawie wzorów dokumentów i druków ewidencyjnych. We wzorze figuruje pole „podpis i stempel”, co jednoznacznie wskazuje, że potwierdzenie wydane osadzonemu powinno być opatrzone stemplem. Ze wzoru nie wynika, jaką treść stempel ma zawierać, tym samym nie można zakładać, że musi to być imienna pieczętka funkcjonariusza odbierającego korespondencję. W ocenie Rzecznika wystarczający jest odcisk stempla z nazwą jednostki penitencjarnej.

Mając powyższe na uwadze, zarzut wnioskodawcy należało uznać za uzasadniony.

RPO-687821-II/11

Do Rzecznika zwrócił się Pan Grzegorz Z. odbywający karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w W. Żalił się on m. in. na warunki bytowe w celi, w tym brak pełnej zabudowy kącika sanitarnego. Dokonane ustalenia wykazały, że istotnie kącik sanitarny w celi, w której przebywał osadzony, nie był w pełni zabudowany. Jak ustalono kącik sanitarny w celi jest oddzielony od reszty celi ścianką z płyty drewnianej do wysokości około 170 cm i oddzielony parawaną.

Zgodnie z § 28 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25.08.2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności *„niezbędne urządzenia sanitarne sytuuje się w sposób zapewniający ich niekrepujące użytkowanie”*. Obowiązek zapewnienia właściwych standardów w tym zakresie można także wywieść z zawartych w art. 4 § 1 k.k.w. zasad wykonywania kary w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego, oraz zakazu poniżającego traktowania. W związku z powyższym skarga osadzonego została w tej części uznana za zasadną. Rzecznik stoi bowiem na stanowisku, że tylko pełna i trwała zabudowa kącika sanitarnego tj. od podłogi do sufitu, z zapewnieniem niezbędnej wentylacji grawitacyjnej, oddzielnej dla węzła sanitarnego i celi mieszkalnej, daje gwarancję niekrepującego użytkowania urządzeń sanitarnych i jest zgodna z ideą humanitarnego wykonywania kary.

RPO-574646-II/07

Do Rzecznika zwrócił się Pan Zbigniew O. odbywający karę pozbawienia wolności w Areszcie Śledczym w K. Żalił się on nieuzasadnione stosowanie wobec niego środków przymusu bezpośredniego w postaci umieszczenia w celi zabezpieczającej i zapięcia w pas wieloczęściowy oraz na sposób ich stosowania: nieumożliwienie załatwienia potrzeby fizjologicznej i niedokonanie wymiany zmoczonej odzieży i materaca, niewydanie kolacji i śniadania.

Zgodnie z art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. Nr 79, poz. 523) środki przymusu bezpośredniego mogą być stosowane, jeżeli jest to konieczne oraz wyłącznie w celu przeciwdziałania: usiłowaniu zamachu na życie lub zdrowie własne lub innej osoby, nawoływaniu do buntu, groźnemu nieposłuszeństwu lub zakłóceniu porządku mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo, niszczeniu mienia lub ucieczce osoby pozbawionej wolności, a także w celu odparcia bezpośredniego

zamachu na konwój ochraniający osobę pozbawioną wolności lub materiały niejawne w rozumieniu przepisów o ochronie informacji niejawnych.

W toku przeprowadzonych czynności ustalono, że środki przymusu bezpośredniego zastosowano wobec Pana Zbigniewa O. w związku z podjęciem przez niego próby samobójczej. W ocenie Rzecznika zastosowanie środków było uzasadnione, nie stwierdzono podstaw do kwestionowania zasadności użycia jednocześnie dwóch środków: umieszczenia w celi zabezpieczającej i zapięcia w pas wieloczęściowy. Oba środki stosowane były przez okres ok. 21 godzin. W opinii Rzecznika brak było podstaw do tak długotrwałego stosowania zapięcia w pas wieloczęściowy. Zapis nagrania z monitoringu wskazuje, że osadzony podczas pobytu w celi zabezpieczającej był spokojny, poddawał się czynnościom wykonywanym wobec niego przez funkcjonariuszy w trakcie zapinania go w pasy, po umożliwieniu mu załatwienia potrzeb fizjologicznych. Zapisy w dokumentacji z przebiegu służby dowódcy zmiany oraz dokumentacji z przebiegu służby oddziałowego nie zawierają żadnych informacji o zachowaniu skazanego, które uzasadniałoby długotrwałe stosowanie środków, a w szczególności pasa wieloczęściowego. W tej części zatem skarga osadzonego została uznana za zasadną. Dokonane ustalenia potwierdziły zarzut nieumżliwienia skazanemu załatwienia potrzeb fizjologicznych, czego wynikiem było oddanie przez niego moczu pod siebie. Po uwolnieniu osadzonego z pasów i wyprowadzeniu do przedsionka o godz. 6.10, mimo widocznej na materacu plamy moczu nie podjęto decyzji o jego wymianie i nie wydano osadzonemu nowej, suchej odzieży. Przez ponad cztery godziny osadzony przebywał w mokrej odzieży, na zanieczyszczonym materacu. Zatem, także i w tej części zarzut osadzonego uznano za zasadny. Zapis nagrania z monitoringu wskazuje, że Pan Zbigniew O. podczas pobytu w pomieszczeniu dźwiękochłonnym nie deklarował odmowy przyjęcia kolacji. W dokumentacji z przebiegu służby dowódcy zmiany oraz dokumentacji z przebiegu służby oddziałowego brak jest informacji bądź o dostarczeniu osadzonemu posiłku, bądź o odmowie przyjęcia przez niego posiłku. Ponieważ zapis monitoringu nie obejmuje przedsionka celi zabezpieczającej, dokąd osadzony był wyprowadzany, brak jest możliwości ustalenia faktycznego przebiegu zdarzeń i weryfikacji zarzutu niewydania kolacji.

Zebrane w sprawie informacje potwierdzają, że w dniu 21.10.2010 r. podczas pobytu w celi zabezpieczającej osadzonemu nie wydano śniadania. Z udzielonych Rzecznikowi wyjaśnień wynika, że nie otrzymał on śniadania w porze na to przeznaczonej, gdyż o godz. 8.05 przeprowadzono u osadzonego badanie poziomu cukru we krwi (wykonywane przed posiłkiem), a śniadanie otrzymał po zakończeniu stosowania środków przymusu, czyli po godz. 10.20. W opinii Rzecznika dwugodzinna zwłoka, jaka miała miejsce pomiędzy wykonaniem badania a wydaniem śniadania, była nieuzasadniona, w szczególności brak jest podstaw do stwierdzenia, że przyczyną tej zwłoki były względy medyczne. W tej części zatem zarzut uznano również za uzasadniony.

Wskazać należy ponadto, że czynności wyjaśniające wykazały niedopełnienie przez dowódcę zmiany obowiązku dokonywania bezpośredniej kontroli zachowania

osadzonego nie rzadziej niż co dwie godziny, określonego w § 5 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 2010 r. w sprawie stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz użycia broni palnej lub psa służbowego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w K. powiadomił Rzecznika o wyciągnięciu konsekwencji służbowych wobec funkcjonariusza Służby Więziennej winnego zaniedbań. Jednocześnie w celu zapobieżenia w przyszłości nieprawidłowościom w zakresie stosowania środków przymusu bezpośredniego wprowadzono w Areszcie Śledczym w K. obowiązek prowadzenia systematycznych szkoleń funkcjonariuszy z zakresu stosowania środków przymusu. Ponadto zobowiązano kierownika działu ochrony do prowadzenia systematycznej kontroli zapisów monitoringu ze stosowania środków, w celu umożliwienia reagowania na bieżąco na ewentualnie stwierdzone nieprawidłowości.

RPO-606815-II/09

Do Rzecznika skierował skargę Pan Adam A., w której podnosił m.in., iż Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w W. odmówił mu udostępnienia zarządzenia Dyrektora Generalnego Służby Więziennej nr 27/2010 z dnia 13 sierpnia 2010 r., bowiem nie reguluje ono praw i obowiązków osadzonych.

Przeprowadzone postępowanie wyjaśniające pozwoliło uznać skargę wnioskodawcy za uzasadnioną. Powyższy akt prawa wewnętrznego reguluje prawa i obowiązki osób pozbawionych wolności, m.in. w zakresie zapewnienia im warunków do utrzymania właściwej higieny osobistej. Zatem – w ocenie Rzecznika – akt ten winien być wnioskodawcy udostępniony.

Administracja więzienna ma obowiązek zapoznawania skazanego z jego prawami i obowiązkami, w szczególności obowiązek ten dotyczy udostępniania skazanemu, na jego prośbę, Kodeksu karnego wykonawczego oraz wydanych na jego podstawie aktów wykonawczych. Obowiązujące przepisy nie zawierają zamkniętego katalogu aktów prawnych, z jakimi można zapoznawać osadzonego w celu poinformowania go o przysługujących mu prawach i obowiązkach. Rzecznik stoi na stanowisku, które podzielił Centralny Zarząd Służby Więziennej, że w świetle art. 101 k.k.w. jednym ze sposobów informowania osadzonych o przysługujących mu prawach i obowiązkach jest zapoznawanie ich z innymi aktami prawnymi niż wskazane w w/w przepisie, jeśli przedmiotem tych regulacji są prawa i obowiązki osób pozbawionych wolności.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w W. uznał, że należy zgodzić się z opinią Rzecznika, niemniej jednak wskazał, że przedmiotowe zarządzenie zostanie wnioskodawcy udostępnione, jeśli złoży on ponowną prośbę. Z takim stanowiskiem nie można się zgodzić. Należy bowiem przyjąć, że jeśli stwierdzono nieprawidłowość polegającą na odmowie wydania wnioskodawcy określonego aktu prawnego, należało spowodować, by zainteresowana osoba została z nim zapoznana przez administrację jednostki penitencjarnej, w której przebywa.

Kierownik Zespołu ds. Skarg Osób Pozbawionych Wolności Centralnego Zarządu Służby Więziennej podzielił pogląd Rzecznika, a o swoim stanowisku poinformował Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w W.

RPO-682346-II/11

Skazany, przebywający w Zakładzie Karnym w R., podniósł m.in. zarzut dotyczący nierozpoznania zażalenia na zatrzymanie. Znalazł one potwierdzenie w toku rozpoznawania wniosku. Ustalono m.in. iż w chwili zatrzymania wnioskodawca skorzystał (zgodnie z pouczeniem) z możliwości wniesienia zażalenia na zatrzymanie, która to informacja miała zostać przekazana faxem do Sądu Rejonowego. Transmisja nie powiodła się, dlatego w dniu 20 sierpnia 2011 r. funkcjonariusz Policji telefonicznie poinformował o nim sędziego. Sędzia poinstruował policjanta, iż na nakaz zatrzymania wydany przez sąd zatrzymanemu nie przysługuje zażalenie. W aktach sprawy jest wydruk lub kopia fax-u z Komendy Miejskiej Policji w R. z dnia 15 września 2011 r. (tzn. niemal miesiąc po zatrzymaniu) z zażaleniem na bezprawne zatrzymanie, nie ma zaś informacji o jakichkolwiek czynnościach Sądu mających związek z jego rozpoznaniem. Tom drugi akt zawiera m.in. wniosek o udostępnienie orzeczenia wydanego w związku z jego zażaleniem z 19 sierpnia 2011 r., na które, pomimo upływu 4 miesięcy, nie otrzymał odpowiedzi. Przewodniczący Wydziału VI Karnego Wykonawczego pismem z dnia 19 grudnia 2011 r. poinformował wnioskodawcę, że skarga na czynność procesową sądu mu nie przysługuje, w związku z czym Sąd nie wydał postanowienia związanego z zatrzymaniem go w dniu 19 sierpnia 2011 r.

Wiceprezes Sądu Rejonowego w R. zaaprobował argumenty przedstawione mu w toku badania sprawy przez Rzecznika i zwłokę z udzieleniem wnioskodawcy odpowiedzi uznał za uchybienie, na co zwrócił uwagę przewodniczącemu Wydziału VI Karnego Wykonawczego, zobowiązując go również do wprowadzenia praktyki niezwłocznego udzielania odpowiedzi.

W powyższym zakresie skargę uznano za zasadną.

RPO-575580-II/07

Do Rzecznika wpłynęła skarga osadzonego Pana Piotra Marcina W. przebywającego wówczas w Zakładzie Karnym w G. W swoim piśmie osadzony skarżył się na wprowadzenie przez Służbę Więzienną wymogu wypełniania przez osadzonego potwierdzenia odebrania korespondencji urzędowej. O zweryfikowanie przedmiotowego zarzutu zwrócono się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Sz. Po zweryfikowaniu wskazanego zarzutu stwierdzono, iż podane przez osadzonego informacje są prawdziwe. Jak wskazał Dyrektor uzasadnieniem przyjęcia nowej interpretacji właściwych przepisów jest wdrożenie funkcjonowania Oddziałów Penitencjarnych i wydanie wytycznych Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 28 kwietnia 2010 r. (l.dz. DG-199/10). Wobec powyższego zwrócono się do Centralnego Zarządu Służby Więziennej w W. przedstawiając argumentację wskazującą na brak regulacji, które uzasadniałyby wprowadzenie przez Służbę

Więzienną wymogu wypełniania przez osadzonego potwierdzenia odebrania korespondencji urzędowej.

We wskazanym piśmie Rzecznik wyjaśniał, iż odpowiednie regulacje w tej mierze zawarte są w art. 105 § 7 k.k.w. oraz § 20 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności (Dz. U. Nr 152, poz. 1493) i rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania tymczasowego aresztowania (Dz. U. Nr 152, poz. 1494). W myśl pierwszego z przywołanych przepisów *skazany otrzymuje pisemne potwierdzenie odbioru w zakładzie karnym wysyłanej przez niego korespondencji urzędowej*. Regulamin kpw. i regulamin ta. zawierają w tej mierze tożsame w treści przepisy odpowiednio jedynie dostosowane do miejsca osadzenia i statusu wysyłającego korespondencję. Wskazane wyżej przepisy brzmią *przyjmujący w zakładzie karnym/areszcie śledczym korespondencję urzędową wysyłaną przez skazanego/tymczasowo aresztowanego wydaje nadawcy pisemne potwierdzenie jej odbioru oraz odnotowuje na kopercie datę odbioru*.

Rzecznik zauważył, iż k.k.w. nie wskazuje kto ma wypełnić druk potwierdzenia odbioru korespondencji. Tej kwestii nie wyjaśnia również wprost zapis regulaminu kpw. i regulaminu ta., jednak to na przyjmującym korespondencję (funkcjonariuszu) ciąży obowiązek wydania nadawcy pisemnego potwierdzenia jej odbioru, który nie jest w przepisach warunkowany tym, że osadzony dostarczy wypełniony druk potwierdzenia odbioru. Przyjmując zasadę racjonalności ustawodawcy, należy wskazać, iż obowiązek wydawania (a tym samym wypełniania potwierdzeń) ciąży na przyjmującym korespondencję, bowiem w sytuacji przesyłania korespondencji poleconej osadzony wypełnia potwierdzenie nadania korespondencji. Oczywiście w przypadku korespondencji poleconej potwierdzenia nadania korespondencji dokonuje urząd pocztowy, ale trzeba mieć na uwadze, że jeżeli intencją prawodawcy byłoby również wprowadzenie tej zasady do § 20 ust. 2 regulaminu kpw. i regulaminu ta. uczyniłby to wprost tak jak w § 16 ust. 4 regulaminu kpw. i regulaminu ta. Trzeba zauważyć, że gdyby przepis był sformułowany w ten sposób, że funkcjonariusz „potwierdza” odbiór korespondencji to można by przyjąć interpretację Służby Więziennej, ale ponieważ funkcjonariusz ma obowiązek „wydać” potwierdzenie odbioru korespondencji nie może tego uzależnić od przedłożenia mu wypełnionego potwierdzenia odbioru korespondencji.

W ocenie Rzecznika - w świetle obecnie obowiązujących przepisów - dopuszczalna jest jedynie sytuacja gdy osadzony dobrowolnie wypełnia druk potwierdzenia odbioru korespondencji i zgłasza się do funkcjonariusza, który po sprawdzeniu danych wydaje potwierdzenie przyjęcia korespondencji urzędowej. Należy przyjąć jednak, iż w sytuacji gdy osadzony nie ma wypełnionego druku odbioru korespondencji a jednak chce dokonać wysyłki, przyjmujący korespondencję ma obowiązek wydać nadawcy potwierdzenie jej odbioru.

W odpowiedzi Dyrektor Generalny Służby Więziennej wskazał, iż przyjęta regulacja cyt. „wydaje się nie naruszać zasad postępowania” określonych w § 20 ust. 2

regulaminu kpw. i regulaminu ta. Dalej Dyrektor Generalny poinformował, mając na względzie zasady przejrzystości prawa Centralny Zarząd Służby Więziennej który opracował projekt nowelizacji regulaminu kpw. i regulaminu ta., proponując przyjęcie trybu wypełniania druku potwierdzenia odbioru korespondencji urzędowej analogicznego jak w przypadku wypełniania druku potwierdzenia odbioru przesyłki poleconej, który reguluje § 16 ust. 4 regulaminu kpw.

Tym samym praktyka Służby Więziennej w tej mierze, w ocenie Rzecznika nie jest prawidłowa i do czasu zmiany przepisów, o których wspomniał Dyrektor Generalny nie może być kontynuowana, o czym Rzecznik poinformował Dyrektora Generalnego w kolejnym piśmie. W ocenie Rzecznika skarga osadzonego z dnia 08.08.2011 r. okazała się zasadna, bowiem ma on prawo otrzymać pisemne potwierdzenie odbioru w zakładzie karnym wysyłanej przez niego korespondencji urzędowej i obowiązek wypełniania potwierdzeń odbioru korespondencji nie może być przerzucany przez Służbę Więzienną na osadzonych.

RPO-673627-II/11

Do Rzecznika zwrócił się Pan Sebastian M., przebywający w Zakładzie Karnym w B. Żalił się on, że decyzją Dyrektora Zakładu Karnego został pozbawiony widzeń z rodziną i znajomymi. W toku przeprowadzonych czynności ustalono, że Dyrektor Zakładu Karnego w B. cofnął wydaną wcześniej zgodę na utrzymywanie kontaktów poprzez widzenia z Panem Sebastianem M. osobom niebędącym członkami jego rodziny ani innymi osobami bliskimi. Powodem takiego działania był fakt, że inna osoba udając się na widzenie z osadzonym usiłowała wnieść na teren zakładu karnego substancję niedozwoloną.

Zgodnie z art. 102 pkt 2 Kodeksu karnego wykonawczego skazany ma prawo do utrzymywania więzi z rodziną i innymi osobami bliskimi, zaś art. 105 § 1 k.k.w. wskazuje, iż skazanemu należy umożliwić utrzymywanie tych więzi poprzez m. in. widzenia. Z widzeń z członkami rodziny lub innymi osobami bliskimi skazany korzysta bez potrzeby uzyskiwania na to zgody dyrektora, pozostałe osoby muszą otrzymać zezwolenie dyrektora jednostki (art. 105a § 4 k.k.w.).

Dyrektor jednostki, który jest uprawniony do udzielenia zgody na widzenia, może również zgodę taką cofnąć. Decyzja w tym przedmiocie nie może jednak nosić cech arbitralności, powinna być oparta na konkretnych przesłankach. Decyzja o zgodzie na widzenie ma charakter indywidualny, to znaczy, że podejmując ją rozważa się, czy ta konkretna osoba, której decyzja dotyczy, korzystając z wydanego zezwolenia nie zakłóci ustalonego w zakładzie karnym porządku. W przedmiotowej sprawie wobec żadnej ze wskazanych sześciu osób nie przedstawiono przesłanek uzasadniających pogląd, iż w przypadku udzielenia im widzenia będą one usiłowały podjąć działania godzące w porządek i bezpieczeństwo w jednostce. W opinii Rzecznika fakt, że inna osoba udając się na widzenie usiłowała wnieść na teren Zakładu Karnego substancję niedozwoloną, może być powodem zaostrożenia kontroli osób ubiegających się o wejście do jednostki, jednak nie może stanowić przesłanki uzasadniającej skreślenie z listy uprawnionych do widzeń innych, nie związanych z tym zdarzeniem osób.

Rzecznik stanął zatem na stanowisku, że decyzja o skreśleniu z listy osób uprawnionych do odwiedzania Pana Sebastiana M. sześciu wskazanych osób była pozbawiona uzasadnienia.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w O., do którego Rzecznik zwrócił się w tej sprawie, zgodził się ze stanowiskiem Rzecznika i poinformował, że Dyrektor Zakładu Karnego w B. ponownie rozważył wpisanie do karty widzeń osadzonego osób wcześniej wykreślonych, za wyjątkiem osoby, u której podczas kontroli znaleziono substancje niedozwolone.

RPO-686173-II/11

Do Rzecznika zwrócił się skazany, przebywający w Areszcie Śledczym w R. wskazując, iż mimo braku środków finansowych, administracja Aresztu odmówiła mu wysłania listu do adwokata, wyznaczonego mu z urzędu. W sprawie tej zwrócono się z prośbą o przesłanie informacji do Dyrektora jednostki, w której jest osadzony skarżący. W związku z wątpliwościami, jakie pojawiły się wobec informacji uzyskanych od Dyrektora Aresztu Śledczego w R., pismo skierowane również do Centralnego Zarządu Służby Więziennej, który przyznał, że w sytuacji gdy skazany nie posiadał na swoim koncie środków pieniężnych, nie ma regularnych wpływów finansowych (które umożliwiłyby mu kupienie znaczków) oraz ustaleniem, że faktycznie chce wysłać list do adwokata, administracja Aresztu Śledczego w R., powinna wysłać taki list.

Taki pogląd prezentuje również Rzecznik. Zgodnie bowiem z przepisem § 18 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 sierpnia 2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności, skazany nieposiadający środków pieniężnych otrzymuje od administracji zakładu karnego papier, koperty oraz znaczki pocztowe na dwie przesyłki listowe ekonomiczne w miesiącu, o masie do 20 g, a w szczególnie uzasadnionych przypadkach może otrzymać także na dalszą korespondencję. Sytuacja, gdy skazany chce wysłać list do adwokata, a nie ma własnych środków finansowych, należy uznać za szczególnie uzasadniony przypadek uprawniający go do wysłania takiego listu na koszt administracji jednostki penitencjarnej. Dodatkowo można również wskazać na treść przepisu § 22 wskazanego rozporządzenia, zgodnie z którym koszty przesłania wniosków, skarg i prośb ponosi skazany, a jeżeli nie posiada pieniędzy, otrzymuje od administracji zakładu karnego papier, koperty i znaczki pocztowe poza limitem określonym w § 18 rozporządzenia.

W związku z tym, skarga skazanego została uznana za zasadną.

RPO-622950-II/09

Do Rzecznika wpłynęła skarga Pana Waldemara D. przebywającego w Zakładzie Karnym w S. - O. W przedmiotowej skardze osadzony podnosił kilka zarzutów, w tym zwracał uwagę, iż kącik sanitarny celi, z którego korzystają osadzeni nie jest właściwie wydzielony od pozostałej części celi.

O zbadanie podniesionych w piśmie zarzutów, Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Zakładzie Karnym w S. - O. W odpowiedzi na pismo Rzecznika, Dyrektor poinformował, że „WC jest odgrodzone od reszty pomieszczenia, zapewniając intymność osób z niego korzystających”. Mając na uwadze, iż otrzymane wyjaśnienia były ogólnikowe Rzecznik zwrócił się o ich uszczegółowienie. W kolejnej odpowiedzi Dyrektor wyjaśnił, iż skazany odbywał karę pozbawienia wolności w celach mieszkalnych w pawilonie B, gdzie cele są dwuosobowe o powierzchni 6,12 m². W ocenie Służby Więziennej trwała zabudowa kącika sanitarnego spowoduje, że cela stanie się celą jednoosobową.

Przedstawione przez Służbę Więzienną argumenty nie powodują zmiany stanowiska Rzecznika co do zabudowy kącików sanitarnych, o czym poinformowano nadawcę pisma. Zgodnie z § 28 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 25.08.2003 r. w sprawie regulaminu organizacyjno-porządkowego wykonywania kary pozbawienia wolności *„niezbędne urządzenia sanitarne sytuuje się w sposób zapewniający ich niekrepujące użytkowanie”*. Obowiązek zapewnienia właściwych standardów w tym zakresie można także wywieść z zawartych w art. 4 § 1 k.k.w. zasad wykonywania kary w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego, oraz zakazu poniżającego traktowania. W związku z powyższym skarga osadzonego została w tej części uznana za zasadną. Rzecznik stoi bowiem na stanowisku, że tylko pełna i trwała zabudowa kącika sanitarnego tj. od podłogi do sufitu, z zapewnieniem niezbędnej wentylacji grawitacyjnej, oddzielnej dla węzła sanitarnego i celi mieszkalnej, daje gwarancję niekrepującego użytkowania urządzeń sanitarnych i jest zgodna z ideą humanitarnego wykonywania kary.

W ocenie Rzecznika, doszło do naruszenia przysługujących skazanemu praw, poprzez konieczność przebywania w warunkach, w których nie miał zapewnionych właściwych warunków do niekrepującego użytkowania urządzeń sanitarnych. Pozostałe podniesione przez skazanego w skardze z dnia 10.09.2011 r. zarzuty, zostały ocenione jako niezasadne.

RPO-685552-II/11

Do Rzecznika skierował skargę Pan Mateusz K., który m.in. żalił się na zasady wymierzania przez Dyrektora Aresztu Śledczego w G. kar dyscyplinarnych.

Rzecznik sprawę podjął i skierował ją do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w W. w celu jej zbadania.

W wyniku przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego ustalono, że jedna z wymierzonych wnioskodawcy kar dyscyplinarnych była niezgodna z prawem - skazany otrzymał karę dyscyplinarną, która była bezpośrednim przedłużeniem kary poprzednio wymierzonej, co jest niezgodne z art. 146 § 2 Kodeksu karnego wykonawczego. Przywołany przepis stanowi, że ponowne wymierzenie kary dyscyplinarnej nie może nastąpić w taki sposób, aby była ona bezpośrednim przedłużeniem odbywania takiej samej kary, chyba że łączny okres trwania wymierzonych kar nie przekracza przewidzianej granicy czasu trwania tej kary.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w W. poinformował Rzecznika, że na podstawie art. 78 § 2 k.k.w., kara wymierzona wnioskodawcy w dniu 6 maja 2011 r. zostanie uchylona i uznana za niebyłą.

Skargę w powyższym zakresie uznano za uzasadnioną.

RPO-692929-II/10

Skazany, przebywający w Areszcie Śledczym w Ch., podniósł zarzuty dotyczące m.in. dołączenia do akt cz. B archiwalnych akt osobopoznawczych (ponad 10-letnich). Znalazły one potwierdzenie w toku rozpoznawania wniosku.

W myśl § 90 zarządzenia Nr 2/04 Dyrektora Generalnego Służby Więziennej z dnia 24 lutego 2004 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia i organizacji pracy penitencjarnej oraz zakresów czynności funkcjonariuszy i pracowników działów penitencjarnych i terapeutycznych w zakładzie karnym (Dz. Urz. CZSW Nr 1, poz. 2 ze zm.), archiwalne akta osobowe część „B”, dołącza się do teczki osobopoznawczej akt osobowych część „B” skazanego, jeżeli skazany odbywał uprzednio karę pozbawienia wolności lub karę aresztu wojskowego i jeżeli od zakończenia wykonywania wobec niego ostatniej z tych kar upłynęło nie więcej niż 10 lat. Archiwalnych akt osobowych nie dołącza się, jeżeli kara uległa wcześniej zatarciu. Dlatego też skargę, uznano za zasadną.

Rzecznik powiadomił o zajętych w sprawie stanowisku Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Sz.

RPO-686582-II/11

Do Rzecznika zwrócił się Pan Paweł T., przebywający w Zakładzie Karnym w G.-W. Żalił się on, że nie umożliwiono mu skorzystanie z aparatu telefonicznego samoinkasującego.

Zgodnie art. 105b § 1 Kodeksu karnego wykonawczego skazany ma prawo korzystać, na własny koszt, z samoinkasującego aparatu telefonicznego. W toku postępowania ustalono, że w dniu 5 października 2011 r. skazany został przetransportowany do Zakładu Karnego w G.-W. W dniu 7 października 2011 r. zwrócił się z prośbą o umożliwienie przeprowadzenia rozmowy telefonicznej. Jego prośba nie została uwzględniona, ponieważ w Zakładzie Karnym przyjęto zasadę, że skazani zgłaszają chęć przeprowadzenia rozmowy telefonicznej do godz. 7.30, zaś skazany złożył prośbę w tej sprawie w godzinach popołudniowych. Jak ustalono, skazany nie korzystał z telefonu w dniu przybycia do jednostki, ani następnym.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w Sz., który zbadał skargę na prośbę Rzecznika, uznał, że postępowanie administracji Zakładu Karnego w G.-W. było nieprawidłowe. Stwierdził, że przeniesienie skazanego z innej jednostki penitencjarnej stanowi przypadek, gdy uzasadnione jest niezwłoczne skorzystanie przez niego z aparatu telefonicznego, by mógł powiadomić najbliższych o miejscu swego pobytu. Dyrektor Okręgowy uznał, że niezachowanie przez skazanego formy i terminu zgłoszenia potrzeby skorzystania z aparatu telefonicznego nie mogło w tym przypadku stanowić podstawy do odmowy przeprowadzenia rozmowy telefonicznej. Przy

podejmowaniu decyzji w tym przedmiocie należało bowiem kierować się zasadą indywidualizacji.

RPO-690540-II/11

Do Rzecznika skierował skargę Pan Krzysztof K., który żalił się, że jego prośby o przetransportowanie do Zakładu Karnego w K. są rozpatrywane przez administrację Zakładu Karnego, w którym przebywa, odmownie. Wnioskodawca wskazał, że w Zakładzie Karnym w K. przebywa jego konkubina, która spodziewa się dziecka i z którą zamierza zawrzeć związek małżeński.

Rzecznik podjął sprawę i zwrócił się o wyjaśnienia do Dyrektora jednostki penitencjarnej, w której wnioskodawca odbywał karę. Ustalono, że wnioskodawca z przedmiotową prośbą zwracał się pięciokrotnie. Wszystkie prośby były załatwione odmownie w uwagi na 100 % stan zaludnienia w/w jednostki.

Z uwagi na okoliczności sprawy Rzecznik podjął dalsze działania i skierował pismo do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w P., w którym wskazał, że zgodnie z art. 100 § 1 pkt 6 k.k.w. przeniesienie skazanego do innego właściwego zakładu karnego może nastąpić m.in. z ważnych względów rodzinnych. Obie przesłanki w przypadku wnioskodawcy są spełnione. Ponadto, należy zauważyć, iż jednym z celów kary jest społeczna readaptacja więźniów, w której znaczącą rolę odgrywa udział rodziny i innych osób bliskich. W obowiązujących przepisach w znaczny sposób akcentuje się potrzebę utrzymywania więzi, jakie łączą osoby pozbawione wolności ze środowiskiem zewnętrznym. Na administracji jednostek penitencjarnych spoczywa obowiązek podejmowania działań w celu umożliwienia osadzonemu podtrzymywania i zacieśniania więzi z rodziną i innymi osobami bliskimi. Dlatego też każda decyzja administracji, dotycząca ograniczenia skazanemu kontaktu z tymi osobami, winna być podejmowana z należytą ostrożnością. W omawianym przypadku, nie sposób przecenić faktu utrzymywania bliskich kontaktów z najbliższymi oraz rozwijania instynktów rodzicielskich jako jednej z ważnych metod resocjalizacyjnych.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w P. poinformował Rzecznika, że sytuacja rodzinna i osobista wnioskodawcy została ponownie wnikliwie przeanalizowana i podjęto decyzję o jego przetransportowaniu do Zakładu Karnego w K.

Sprawa została więc zakończona zgodnie z intencją Rzecznika.

RPO-693044-II/12

Do Rzecznika w dniu 13.01.2012 r. wpłynęło pismo osadzonego Pana Pawła T. przebywającego w Zakładzie Karnym w G., który skarżył się na brak możliwości zważenia kwestionowanego posiłku oraz podnosił zarzuty dot. wymierzonych kar dyscyplinarnych.

O zbadanie przedmiotowych zarzutów Rzecznik zwrócił się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w Sz.

Z wyjaśnień Służby Więziennej dot. kwestionowanej wagi posiłku wynika, iż cyt. „w dniu 21.12.2011 r. skarżący zakwestionował otrzymany posiłek - kolację. O uwagach dotyczących posiłku poinformował oddziałowego, który uczestniczył przy jego

wydawaniu. W rozmowie z funkcjonariuszem skarżący został poinformowany o możliwości zgłoszenia skarg dotyczących gramatury otrzymanej porcji szefowi kuchni lub dyrektorowi jednostki po uprzednim zgłoszeniu takiej potrzeby. W całej sytuacji skarżący nie skorzystał z wyjaśnienia sprawy w podany mu sposób, lecz zażądał od oddziałowego podania numeru służbowego”.

W ocenie Rzecznika skazany został pozbawiony możliwości zważenia kwestionowanego posiłku, bowiem zgłoszenie skargi nie może zastępować czynności zważenia. Wg informacji przedłożonych Rzecznikowi przez Dyrektora Biura Kwatermistrzowsko-Inwestycyjnego z dnia 1 września 2010 r. „*ważenie kwestionowanych porcji posiłku jest praktykowane we wszystkich jednostkach penitencjarnych*”. Wobec powyższego, ten zarzut osadzonego, tj. uniemożliwienia zważenia posiłku w dniu 21.12.2011 r. uznano za zasadny, pozostałe natomiast uznano za nieuzasadnione.

RPO-674976-II/11

Do Rzecznika zwrócił się Pan Włodzimierz W., który żalił się na sposób realizacji konwoju przez funkcjonariuszy Policji, w szczególności niezapewnienie ośmiogodzinnego czasu na sen.

Zgodnie z art. 112 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego, skazany korzysta z niezbędnego dla zdrowia wypoczynku, w szczególności z prawa do ośmiogodzinnego czasu przeznaczanego na sen w ciągu doby. Rzecznik stoi na stanowisku, że osoba pozbawiona wolności w trakcie realizacji konwoju nie traci swoich uprawnień wynikających z ustawy i tym samym nie może być pozbawiona prawa, o którym mowa wyżej. Naruszałoby to bowiem nie tylko dyrektywę zawartą w art. 112 § 1 k.k.w., ale również stało w sprzeczności z zasadami, o których mowa w art. 4 § 1 k.k.w. (wykonywania kary w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego, zakazem stosowania tortur, lub nieludzkiego albo poniżającego traktowania i karania).

W toku przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego ustalono, że w dniach 30.11.-1.12.2011 r. skarżący był konwojowany, wraz z innymi osobami, na polecenie Sądu Rejonowego dla Warszawy-Śródmieścia (w sprawie XK 542/11IK) z Aresztu Śledczego w W. - B. do Aresztu Śledczego w G. Konwojowanie osadzonego trwało ponad dobę: rozpoczęte zostało o godz. 8.00 dnia 30 listopada 2011 r., a zakończone o godz. 8.30 dnia 1 grudnia 2011 r. W godz. 14.30 - 19.25 miała miejsce dłuższa przerwa w konwojowaniu, w czasie której skarżący przebywał w Centralnym Punkcie Wymiany Osób Konwojowanych Etapowo w P. - T. Ani czas trwania przerwy, ani warunki w Punkcie Wymiany nie umożliwiały jednak konwojowanemu realizacji prawa do snu.

W związku z powyższymi skargami osadzonego została uznana za zasadną. W dniu 24 lutego 2012 r. Rzecznik skierował wystąpienie do Ministra Spraw Wewnętrznych, w którym zwrócił się o właściwe uregulowanie w przepisach kwestii realizacji konwojów etapowych, w tym zapewnienie realizacji prawa konwojowanych do ośmiogodzinnego czasu przeznaczanego na sen w ciągu doby.

RPO-677872-II/11

Do Rzecznika skierował pismo Pan Zbigniew S., w którym sformułował zarzuty dotyczące sposobu stosowania wobec niego środków przymusu bezpośredniego przez Służbę Więzienną w Areszcie Śledczym w K. Autor skargi podnosił, iż był traktowany w sposób niehumanitarny, m.in. uniemożliwiono mu zaspokojenie potrzeb fizjologicznych, siłą rozebrano do naga, naśmiewano się z niego.

Rzecznik podjął sprawę i zwrócił się do Dyrektora w/w jednostki penitencjarnej o przesłanie kopii dokumentów dotyczących stosowania środków przymusu bezpośredniego wobec skazanego, zapisu monitoringu z zastosowania tych środków oraz akt osobowych w/w.

Po zapoznaniu się z zebranymi w sprawie materiałami Rzecznik przedstawił Dyrektorowi Okręgowemu Służby Więziennej w L. uwagi dotyczące sposobu stosowania środków przymusu bezpośredniego wobec wnioskodawcy i zwrócił się o zbadanie w trybie nadzoru praworządności ich zastosowania. Sprawę badał również Centralny Zarząd Służby Więziennej.

Dyrektor Okręgowy podzielił stanowisko Rzecznika w zakresie części uwag. Przyznano, że na czas pobytu skazanego w celi zabezpieczającej nie wydano mu bielizny osobistej oraz na czas snu prześcieradła. Działania te naruszały przepis § 9 ust. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 lipca 2010 r. w sprawie stosowania środków przymusu bezpośredniego oraz użycia broni palnej lub psa służbowego przez funkcjonariuszy Służby Więziennej.

Nieprawidłowością było nieprzeprowadzenie we właściwym czasie bezpośredniej kontroli zachowania skazanego przez dowódcę zmiany oraz niedokonanie oceny konieczności dalszego stosowania środków, o których mowa. Zgodnie z § 5 ust. 1 przywołanego rozporządzenia kontrole te winny być przeprowadzane w odstępach czasu nieprzekraczających 2 godziny i funkcjonariusz jest każdorazowo zobowiązany do dokonywania oceny konieczności dalszego stosowania tych środków. Ponadto, stwierdzono uchybienia w prowadzeniu dokumentacji, dotyczącej stosowania wobec w/w środków przymusu: nie dokonano zapisów o przeprowadzeniu niektórych kontroli zachowania skazanego, do czego zobowiązuje Służbę Więzienną przepis § 4 ust. 7 w/w rozporządzenia.

Centralny Zarząd Służby Więziennej uznał za słuszne zgłoszone przez Rzecznika uwagi, w zakresie braku odpowiedniej reakcji funkcjonariuszy na fakt załatwiania potrzeb fizjologicznych przez osadzonego w celi. Pozostawienie wnioskodawcy na noc w pomieszczeniu, w którym znajdowały się jego ekskrementy – w ocenie Rzecznika – świadczy o poniżającym traktowaniu go, co narusza zasadę humanitaryzmu, wyrażoną w art. 4 § 1 k.k.w.

W/w organ więziennictwa podzielił również wątpliwości Rzecznika, dotyczące racjonalności stosowania środków przymusu bezpośredniego wobec wnioskodawcy. Pomimo wystąpienia okoliczności uzasadniających zastosowanie tych środków, to jednak prowadzone wobec skarżącego oddziaływania penitencjarne były niewłaściwe i nieskuteczne, zatem nie przyniosły zmiany postawy osadzonego.

Przedmiotowe ustalenie zostały przedstawione Dyrektorowi Okręgowemu Służby Więziennej w L., który został przez organ nadzoru zobowiązany do podjęcia natychmiastowych działań w celu zapobieżenia ich wystąpienia w przyszłości.

RPO-675948-II/11

Do Rzecznika skierował skargę Pan Grzegorz G., w której wskazywał na nieprawidłowości w trakcie transportowania go z Aresztu Śledczego w P. do Aresztu Śledczego w G.(i z powrotem) przez funkcjonariuszy Policji.

Rzecznik podjął sprawę do badania. Wyniki postępowania wyjaśniającego dały podstawę do uznania za uzasadnione następujące zarzuty wnioskodawcy:

- niezapewnienie 8-godzinnego czasu przeznaczonego na sen w ciągu doby, co stanowi naruszenie art. 112 § 1 Kodeksu karnego wykonawczego (k.k.w.),
- niezapewnienie godnych warunków pobytu w Centralnym Punkcie Wymiany Osób Konwojowanych w P. (CPWO), co stoi w sprzeczności z zasadami, o których mowa w art. 4 § 1 k.k.w.: karę pozbawienia wolności wykonuje się w sposób humanitarny, z poszanowaniem godności ludzkiej skazanego.

Wnioskodawca w okresie od stycznia do września 2011 r. był konwojowany dziesięciokrotnie. W trakcie realizacji tych konwojów nie zapewniono mu 8 godzinnego snu. Zgodnie z art. 112 § 1 k.k.w. skazany korzysta z niezbędnego dla zdrowia wypoczynku, w szczególności z prawa do 8-godzinnego czasu przeznaczonego na sen w ciągu doby. Należy zauważyć, iż osoba skazana prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności w trakcie realizacji konwoju nie traci swojego statusu prawnego i tym samym nie może być pozbawiona prawa, o którym mowa wyżej.

W celu zbadania zarzutów, dotyczących warunków bytowych we wskazanej w skardze jednostce Policji, przedstawiciele Rzecznika przeprowadzili wizytacje w/w miejsca. Wnioskodawca przebywał w tych pomieszczeniach wielokrotnie, zdarzało się, że przez ponad 7 godzin.

W ocenie wizytujących warunki panujące w pomieszczeniach CPWO nie gwarantują godnego pobytu w nich. Osoby w nim umieszczone przebywają w celach przeludnionych, bez miejsc siedzących dla wszystkich umieszczonych, często nadmiernie zadymionych, które nie zapewniają możliwości odpoczynku, spożycia posiłku, przygotowania ciepłego napoju. Z uwagi na brak niezbędnych środków czystości osoby te nie mają zapewnionej możliwości utrzymania właściwej higieny osobistej.

Zastany przez wizytujących stan pokazuje również, że były naruszane prawa osób konwojowanych, wynikające z obowiązującego Regulaminu pobytu w CPWO – mimo odpowiednich zapisów Regulaminu, osoby te nie otrzymywały niezbędnych środków do utrzymania higieny osobistej. W ocenie Rzecznika stwierdzone nieprawidłowości wyczerpują przesłanki do stwierdzenia naruszenia przepisu art. 4 § 1 k.k.w.

Rzecznik został poinformowany przez przedstawicieli Policji, że niezwłocznie po przeprowadzonej wizytacji zostały podjęte działania naprawcze i zrealizowano już część zaleceń powizytacyjnych.

RPO-684045-II/11

Do Rzecznika skierował skargę Pan Olaf L., który żalił się na warunki bytowe w Zakładzie Karnym w T. Wnioskodawca podnosił m.in., że w okresie letnim, gdy temperatura w celi mieszkalnej wynosiła nawet 40°C, miał obowiązek być ubrany w długie spodnie.

W wyniku przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego w/w zarzut został potwierdzony. Zgodnie bowiem z zarządzeniem Dyrektora Zakładu Karnego w T. w sprawie ustalenia porządku wewnętrznego Zakładu w oddziale mieszkalnym, w którym przebywają skazani wymagający osadzenia w wyznaczonym oddziale lub celi zakładu karnego zamkniętego w warunkach zapewniających wzmożoną ochronę społeczeństwa i bezpieczeństwa zakładu, skazani korzystają wyłącznie z obuwia skarbowego i odzieży skarbowej, przy czym podczas pobytu w celi mieszkalnej dopuszcza się poruszanie w podkoszulku i ze zdjętą bluzą skarbową. Zatem skazani ci mają obowiązek noszenia długich spodni, nawet w porze letniej.

W ocenie Rzecznika, z uwagi na przepis art. 111 § 1 k.k.w., zgodnie z którym skazany otrzymuje do użytku, od zakładu karnego, odpowiednią do pory roku odzież, bieliznę oraz obuwie, o ile nie korzysta z własnych, brak jest uzasadnienia dla powyższych uregulowań. W podobnym duchu, jak przywołany przepis, brzmi treść § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2003 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych. Przywołane rozporządzenie przewiduje wydanie skazanemu na okres letni spodenek gimnastycznych. Należy zauważyć, że otrzymywana z zakładu karnego odzież ma być odpowiednia ze względu na zachowanie zdrowia, o czym stanowi art. 102 pkt 1 k.k.w. Mając na uwadze przywołane przepisy Rzecznik poinformował Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w K. o swoim stanowisku w sprawie i wskazał na potrzebę zmiany zapisu porządku wewnętrznego Zakładu Karnego w T. w ten sposób, by wszyscy skazani mieli możliwość korzystania w porze letniej, a zwłaszcza w okresie upałów, z odzieży dostosowanej do pory roku.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w K. podzielił stanowisko Rzecznika i zobowiązał Dyrektora Zakładu Karnego w T. do podjęcia prac nad zmianą przepisów porządku wewnętrznego w w/w zakresie. Dyrektor Zakładu Karnego poinformował, że stosowne uregulowania zostaną wprowadzone przed rozpoczęciem pory letniej.

RPO-661949-II/10

Skazany, przebywający w Zakładzie Karnym w W., podniósł m.in. zarzut dotyczący sposobu poinformowania wnioskodawcy o rozpoznaniu jego prośby.

Znalazł on potwierdzenie w toku rozpoznawania wniosku.

W toku badania wniosku ustalono, iż o sposobie rozpoznania prośby przez kierującego oddziałem penitencjarnym skarżący został poinformowany za pośrednictwem wychowawcy oraz dodatkowo informacja została umieszczona na tablicy ogłoszeń.

Kwestie analogiczne były przedmiotem zainteresowania Rzecznika. Z odpowiedzi udzielonych przez Centralny Zarząd Służby Więziennej wynika, iż od zasady

pisemności można odstąpić jedynie w wypadku próśb składanych osobiście, załatwianych bezpośrednio po zgłoszeniu, czego nie można rozciągnąć na próśby „załatwiane bez zbędnej zwłoki w dniu następnym od ich wniesienia”, a „ogłaszanie sposobu załatwiania pisemnych próśb osadzonych w miejscach ogólnodostępnych narusza ich prawo do poufności prowadzonej z administracją jednostki penitencjarnej korespondencji”.

Dlatego też skargę uznano za zasadną.

Jednocześnie zwrócono się do Dyrektora Okręgowego Służby Więziennej w B. o podjęcie stosownych działań w ramach posiadanego nadzoru celem wyeliminowania w przyszłości podobnych nieprawidłowości.

RPO-687696-II/11

Do Rzecznika skierował skargę Pan Adam F., w której podnosił, że jego dane osobowe figurują w zbiorach Krajowego Rejestru Karnego ponad czas ustawowo przewidziany.

Wnioskodawca twierdził, że zatarcie skazania, które w jego przypadku następuje z mocy prawa, winno mieć miejsce w dniu 24 kwietnia 2011 r. tj. zgodnie z art. 76 § 1 Kodeksu karnego po zakończeniu przewidzianego prawem czasookresem 6 miesięcy od zakończenia próby. Autor skargi podjął działania mające na celu wyjaśnienie tej sytuacji, niemniej jednak w Punkcie Informacyjnym KRK przy Sądzie Okręgowym w K. otrzymywał wzajemnie wykluczające się informacje i ostatecznie do dnia napisania przedmiotowej skargi - 27 października 2011 r. – sprawa nie znalazła rozwiązania zgodnego z jego oczekiwaniem.

W związku z podjętą przez Rzecznika interwencją Prezes Sądu Rejonowego w K. podjął czynności nadzorcze, zmierzające do wyjaśnienia przedmiotowej sprawy. Z poczynionych ustaleń wynika, że w treści zarządzenia o wykonaniu wyroku przez Przewodniczącego Wydziału Karnego Sądu Rejonowego w K. w sposób nieprawidłowy zarządzono skierowanie do wykonania także kary grzywny, pomimo że z pkt. IV przedmiotowego wyroku wynikało, iż grzywna nie podlega wykonaniu. Pracownik Wydziału Wykonywania Orzeczeń Karnych wykonał w/w zarządzenie w sposób zgodny z jego treścią, co skutkowało tym, że w karcie rejestracyjnej karnej nie nanesiono informacji o wykonaniu grzywny.

Przewodniczący Wydziału Wykonywania Orzeczeń Karnych, po ujawnieniu okoliczności związanej z nieprawidłowym wydaniem zarządzenia o wykonaniu wyroku, zarządził sporządzenie nowej karty rejestracyjnej karnej, zawierające prawidłowe dane, które wynikały z pkt. IV przedmiotowego wyroku. Drogą faksową oraz listem poleconym prawidłowo sporządzoną kartę rejestracyjną karnej przesłano do Krajowego Rejestru Karnego.

Dyrektor Biura Informacyjnego Krajowego Rejestru Karnego poinformował Rzecznika, że stosownie do treści art. 14 ust. 1 ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym dane wnioskodawcy zostały usunięte ze zbiorów Krajowego Rejestru Karnego, o czym zainteresowany został poinformowany.

Mając na uwadze powyższe skargę należało uznać za zasadną.

RPO-683487-II/11

Do Rzecznika skierował skargę Pan Sławomir S, który żalił się, że w Areszcie Śledczym w G. warunki łazni nie zapewniają poczucia intymności podczas kąpieli.

W wyniku przeprowadzonego postępowania wyjaśniającego ustalono, że w łazni głównej Aresztu Śledczego w G. nie ma ścianek oddzielających stanowiska natryskowe.

Rzecznik stoi na stanowisku, że tak jak w całym procesie wykonywania kary pozbawienia wolności, również w kwestii sposobu udzielania kąpieli osadzonym obowiązuje zasada humanitarnego traktowania osób pozbawionych wolności, z poszanowaniem ich godności. Mając powyższe na względzie należy przyjąć, że kąpiel osadzonych powinna odbywać się w warunkach zapewniających każdemu osadzonemu minimum intymności, odpowiadających pod tym względem ogólnie przyjętym w społeczeństwie standardom. Realizacją tych założeń jest zapewnienie podczas kąpieli każdemu osadzonemu wyodrębnionego – za pomocą ścianek działowych lub innego rodzaju osłon – stanowiska prysznicowego.

Dyrektor Okręgowy Służby Więziennej w K. poinformował, że przy najbliższym remoncie łazni głównej w w/w jednostce stanowiska natryskowe zostaną oddzielone ściankami zapewniającymi niekrępującą kąpiel.

Biuro Pełnomocnika Terenowego RPO w Katowicach.

RPO-634667-XVIII/09

Do Rzecznika zwróciła się Pani Ludmiła R. ze skarga na czynności Prokuratury Rejonowej W. Ś. – P. W świetle badań dokumentów przedłożonych przez Skarżącą, wszczęto w przedmiotowej sprawie postępowanie wyjaśniające i skierowano wystąpienie do Prokuratora Okręgowego w W.

W odpowiedzi Prokurator Okręgowy w W. poinformował, iż analiza akt sprawy wykazała, że procedowanie w powyższej sprawie i decyzja kończąca postępowanie zostały dotknięte uchybieniami. W przedmiotowej sprawie zostanie wdrożone postępowanie służbowe.

RPO-691779-XVIII/11

Do Rzecznika zwrócił się Pan Mariusz G. ze skargą na działania funkcjonariuszy Komendy Powiatowej Policji w P. 29 grudnia 2011 roku. Przedmiot skargi stanowiła kwestia związana z trybem postępowania funkcjonariuszy Policji i podjętymi działaniami wobec osoby, która zgłosiła fakt popełnienia wykroczenia przez prowadzącego radiowóz policyjny.

W świetle analizy zarzutów podniesionych przez skarżącego, wszczęto w przedmiotowej sprawie postępowanie wyjaśniające i skierowano wystąpienie do Wydziału Kontroli Komendy Wojewódzkiej Policji w K.

W piśmie, które wpłynęło do Rzecznika w dniu 13 lutego 2012 r. Zastępca Naczelnika Wydziału Kontroli Wojewódzkiej Komendy Policji w K. poinformował, iż uznano, że podniesione zarzuty są częściowo zasadne. Wobec powyższego Wojewódzka Komenda Policji w K. zobowiązała Komendanta Powiatowego Policji w P. do omówienia zaistniałej sytuacji z całym stanem osobowym jednostki i podjęcia działań zapobiegawczych, jak również wyciągnięcia konsekwencji służbowych wobec osoby winnej zaistniałego stanu rzeczy.

RPO-689803-XVIII/11

Do Rzecznika zwróciła się Pani Władysława T. w sprawie pochówku osoby o nieustalonej tożsamości. W przedmiotowej sprawie interesantka sprawiła pochówek swojego zmarłego męża. Jak się okazało mąż interesantki żyje a przedmiotowa sprawa była wynikiem błędnego zidentyfikowania zwłok. Interesantka sprawiła zatem pochówek osoby o nieustalonej tożsamości i została zobowiązana do pokrycia kosztów pochówku w wysokości 4.151,60 zł. Rodzina osoby zmarłej jest również nieznana. W opisaney sytuacji zasiłek pogrzebowy nie został wypłacony a całością kosztów pogrzebu została obciążona Pani Władysława T. Interesantka pobiera niskie świadczenie emerytalne, jest osobą bardzo schorowaną, korzysta z pomocy opieki społecznej.

Na podstawie art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (j.t.: Dz.U. z 2001 r. Nr 14 poz. 147 ze zm.) zwrócono się do Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Cz. o rozważenie, na podstawie art. 39 ust. 2 i art. 44 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej, wszczęcia postępowania w niniejszej sprawie i przyznania Pani Władysławie T. świadczenia z pomocy społecznej.

W odpowiedzi udzielonej pismem z dnia 16.02.2012 r. Zastępca Dyrektora MOPS w Cz. poinformował Rzecznika, iż pracownik socjalny nawiązał kontakt z interesantką. W sprawie pokrycia kosztów pochówku osoby trzeciej, której tożsamości do chwili obecnej nie ustalono zostało wszczęte postępowanie. Decyzją z dnia 20.02.2012 r. Ośrodek przyznał Pani Władysławie T. pomoc w postaci zasiłku celowego w wysokości 2.782,00 zł. na pokrycie kosztów pochówku w związku ze sprawieniem pogrzebu osoby o nieustalonej tożsamości.

Na podstawie art. 44 ustawy z dnia 12.03.2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2009 r. Nr 175, poz. 1362 ze zm.), sprawienie pogrzebu przez gminę należy ocenić, jako działanie faktyczne. W przedmiotowej sprawie chodzi, zdaniem MOPS, o pokrycie kosztów pogrzebu. Gminie przysługuje zwrot kosztów pogrzebu z zasiłku pogrzebowego, a jeżeli zasiłek ten nie przysługuje – z masy spadkowej. Zgodnie z postanowieniami ustawy oraz zasadami i celami pomocy społecznej gmina ma sprawić pogrzeb tylko wtedy, gdy obowiązkowi tego nie może wykonać rodzina.

W przedmiotowej sprawie rodzina osoby zmarłej jest nieznana, gdyż sama osoba zmarła nie została zidentyfikowana. Mając powyższe na uwadze Gmina Częstochowa, jako zobowiązana do pokrycia kosztów pogrzebu, poniosłaby je, gdyby go sama sprawiła. W przedmiotowej sprawie, z uwagi na jej wyjątkowość Ośrodek

znalazł podstawę do przyznania pomocy w oparciu o art. 39 ust. 2 w związku z art. 44 ustawy o pomocy społecznej oraz w związku z art. 7 kpa, w kwocie zgodnie z obowiązującą na dzień pochówku umową łączącą Gminę z przedsiębiorstwem pogrzebowym tj. w wysokości 2.782,00 zł.